De wonderlijke lotgevallen van Jan zonder Vrees

C. de Kinder

bron
C. de Kinder, *De wonderlijke lotgevallen van Jan zonder Vrees*. L. Opdebeek, Antwerpen z.j. [ca 1920]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/kind008wond01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

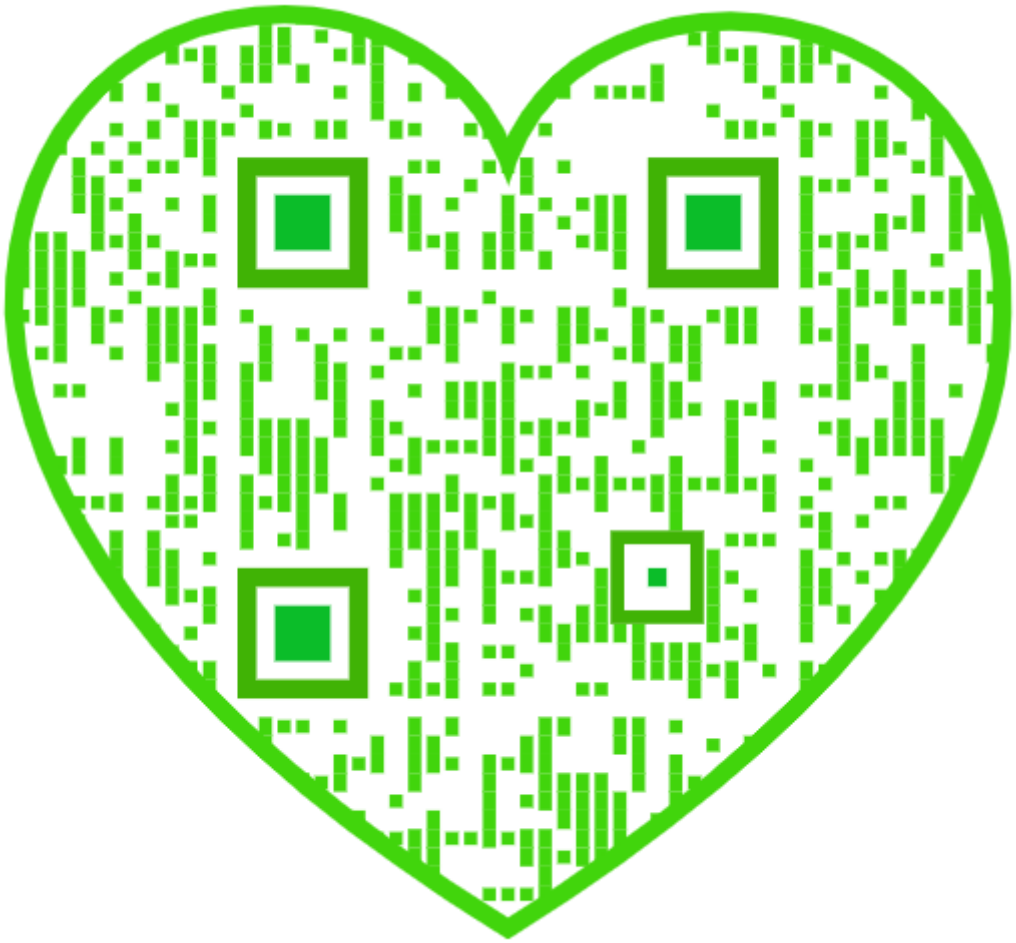

Het Krabbenstraatje.

De Wonderlijke lotgevallen van Jan zonder Vrees

In den tijd, toen Jan zonder Vrees over Vlaanderen en Burgondië regeerde, woonde er in het Krabbenstraatje te Antwerpen eene oude vrouw, Moeder Neeltje genaamd, met heuren kleinzoon Jan. In welk nummer het juist was, kan ik echter niet zeggen, omdat het huisje misschien al sedert drie honderd jaar afgebroken is, en ook omdat men destijds geene nummers op de huizen schilderde.

Jan was een kerel van ruim achttien jaar en stond bekend als de geduchtste straatkapoen, die er onder de zon liep. Daar in dien tijd alleen de geestelijken, de edelen en de rijke poorters konden lezen en schrijven, was Jan even ongeletterd als de andere kinderen der werkende klas. 't Kon hem echter bitter weinig schelen, daar hij er volstrekt geene behoefte aan had. Dat wil nochtans niet zeggen dat hij een domoor was; integendeel, hij bezat een helder hoofd en was in alles uiterst bij der hand. Levenslustiger knaap was er binnen de muren van Antwerpen niet te vinden. Verder was hij kop en hals langer dan de grootste zijner kameraden, sterker dan een os en daarbij een vechtersbaas, die voor niets terugdeinsde. De buren heetten hem ‘Jan Onversaagd’ of ‘Sterke Jan’; zijne makkers echter, die rechts en links al een en ander hadden gehoord van de geweldige daden

van den Burgondischen hertog, die later heel Frankrijk in vuur en vlam zou zetten, zijne makkers, zeg ik, noemden hem nooit anders dan Jan zonder Vrees. Dien naam droeg onze held met evenveel recht als de zoon van Filips den Stoute, want hij vreesde mensch noch dier, hel noch duivel!

Zijne grootmoeder, een fiksch oudje, hield er een kleinen vischwinkel op na, waar als uithangbord, heel het jaar door, eene schol boven de deur hing, zoodanig uitgedroogd, dat nat noch droogte, warmte noch koude er geen vat meer op hadden.

Moeder Neeltje.

Moeder Neeltje had de klandisie van heel de buurt en won alzoo de noodige oordjes om de huur van hun klein huisje te kunnen betalen en nog genoeg over te houden om in hun beider geringe behoeften te voorzien.

Jan hield veel van zijn Grootje; ook was zij de eenige persoon, die den wilden knaap eenigszins in bedwang kon houden. Wanneer het gebeurde, en zeldzaam was het niet, dat hij en zijne makkers door hunne brutale guitenstreken heel de buurt in rep en roer hadden gezet, dan kwam Moeder Neeltje hijgend en kijvend aangetrippeld, en recht op den deugniet af. Deze, zonder zich tegen de bestraffing te verzetten of de plaat te poetsen, liet zich gedwee bij het oor grijpen en bukte zich dan zelfs, opdat de oude vrouw den arm niet te hoog zou moeten rekken. Zoo keerden zij naar huis, en meer dan eens was het al gebeurd dat Jan, zijn Grootje

buiten adem ziende, haar doodeenvoudig met zijne sterke armen optilde en licht als een pluimpje voortdroeg, zonder dat zij daarbij zijn oor losliet of ophield hem te bekijven. Wee echter degenen, die op zijn doortocht het waagden te lachen of met hen te spotten! Ze konden er stellig op rekenen 's anderdaags met zijn duchtige knuisten in aanraking te komen.

Was Jan een wildzang van de ergste soort, toch had hij hoedanigheden, die veel goed maakten: hij had een onoverwinnelijken afkeer van veinzerij en logentaal en kon geen onrecht zien plegen. In dit laatste geval trad hij aanstonds als kampioen van den verongelijkte op, zonder allerminst rekenschap te houden van den stand of het aantal der tegenstrevers, en won steeds zijne zaak, dank zij de verbazende spierkracht, waarmede hij bedeeld was.

Zoo was Jan zonder Vrees, de kleinzoon van Moeder Neeltje uit het Krabbenstraatje, wiens wonderbare lotgevallen wij gaan verhalen.

[I]

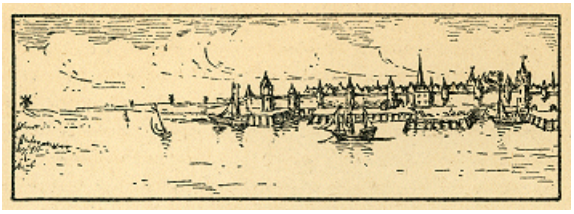

Antwerpen in de XVe eeuw.

Reeds dikwijls had Moeder Neeltje heuren kleinzoon gepraamd om eenen stiel te leeren... Meester Asselberg, de beenhouwer uit de Pompstraat en Jan de Laet, de bakker uit de Hoogstraat, hadden heel gaarne den forschen knaap in hunnen dienst genomen, maar van geregeld werken en vooral van onder andermans bevelen te staan, daarvan wou Jan niet weten.

- Neen, Grootjelief, zei hij telkens, blijf met meester Asselberg en meester de Laet uit mijn vaarwater! Knecht spelen kan ik niet! Ik ben altijd vrij geweest en wil vrij blijven! Zoo jaren lang, van den morgen tot den avond als een litanie te moeten hooren: 'Jan, doe dit! Jan, doe dat!' Neen, hoor, ik bedank voor de eer! En dan, Grootje, ge kunt toch immers geen leergeld betalen?

- Maar, Jan, dat hoeft niet! Ze hebben mij allebei aangeboden u voor niet te nemen! Ge zoudt door hen kosteloos gekleed en gevoed worden! Dat wil toch ook wat zeggen!

- Grootje, houdt gij van mij?

- O ja, kind, als van het licht mijner oogen, dat weet ge wel!

- Dus zoudt ge mij niet gaarne ziek zien?

- O neen!

- Welnu, Grootjelief, spreek me dan nooit meer van leerjongen te worden, want anders word ik vast ziek!

Moeder Neeltje had aldra ingezien, dat Jan op dit punt nooit zou toegeven en liet hem dan ook maar met rust.

Beste lezer, het leerjongen- of leerknechtschap was toenmaals in 't

geheel niet wat het nu is. Ik neem daarom de gelegenheid te baat om te beproeven u er een duidelijk denkbeeld van te geven.

Er waren in den tijd der gilden twee soorten van leerknapen, de zoons van meesters en de vreemden. Het verschil tusschen beiden bestond hierin, dat het aantal der eersten natuurlijk onbeperkt en dat der tweeden heel beperkt was. Dit verschil bewijst wonderwel den invloed van het princiep van familie en erfrecht, die beide in het leenroerig tijdvak uitermate ontwikkeld waren. Door alzoo de kinderen der meesters te bevoordeeligen had de wet vooral voor doel de nijverheid in dezelfde handen te houden.

De beperking van het aantal vreemde leerknapen was in overeenkomst met den aard van de bedrijven; zoo waren er, waarvan het aantal leerknapen onbeperkt was: de goud- en zilverdraadslagers, de bladtinpletters, de pantsersmeden. De bedrijven, die slechts een zeer beperkt aantal leerjongens duldden, waren die van lakenwever, zijden franjenmaker, bladgoud- en bladzilverslager, paternostermaker in amber of koraal. In al die bedrijven mochten de meesters hoogstens drie leerjongens nemen. De goudsmeden mochten er slechts eenen hebben, de messenmakers twee en de spinners van zijde, bij middel van groote klossen, drij.

Hij, die als leerknaap aangenomen werd, had twee groote verplichtingen: den meester gedurende eenen bepaalden tijd dienen en hem eene zekere som als leergeld betalen. De duur van den leertijd verschilde volgens de stielen. Zoo moest de leerling bij den goudsmid tien jaar, bij den zeeldraaier vier, bij den messenmaker zes, bij den schrijn- of kastjesmaker zeven, bij den beenhouwer acht, bij den weegschaalmaker zes en bij den bakker vijf jaar blijven.

Om u nog beter te doen inzien hoe willekeurig de diensttijd der leerjongens toen vastgesteld was, zal ik u nog een ander voorbeeld aanhalen.

Iedereen weet, dat de kunst van ruikers te maken bestaat in het samenbinden van bloemen, die men volgens de kleuren schikt en bij middel van een eindje koord of iets dergelijks samenbindt. Iedereen weet ook, dat men dit gemakkelijk op een uur kan leeren! Welnu, om die kunst toenmaals te mogen uitoefenen moest men eerst een leertijd van vier jaar achter den rug hebben.

Het leergeld, aan den meester te betalen, was in evenredigheid met den leertijd en den aard van den stiel. Zoo moest, bijvoorbeeld, de leerling-

schrijnmaker 20 Parijsche stuivers betalen, de leerling-paternostermaker 30, de leerling-zijdestofwever zes Parijsche ponden, enz..

Zeggen, welke de waarde dier munten zou zijn in vergelijking met de huidige munt, kan met geene zekerheid gedaan worden, en dat spijt mij zeer. De reden is dat gedurende heel het leenroerig tijdvak de koningen en de groote leenheeren om ter meest de munten vervalschten, zoodat destijds het volk zelf er niet meer aan uit kon; daarbij komt nog dat er toenmaals minder geld was dan nu, en het dus toch meer waarde had dan het nu zou hebben.

Als we echter, om toch eene zeer vage berekening te maken, aannemen dat een zilveren stuiver tijdens de Burgondische hertogen overeenkomt met ongeveer 2,40 fr. en een Parijsch pond met 48 fr. onzer munt, dan kunnen wij ons al een denkbeeld vormen van het bedrag van het leergeld.

Zoo ik er nu nog bijvoeg dat de leerknaap het recht niet had vrijwillig zijnen meester te verlaten, maar dat deze laatste wel het recht had zijnen leerknaap aan eenen anderen meester te verkoopen voor het aantal jaren, hetwelk de leerknaap nog te dienen had alvorens gezel te kunnen worden, dan denk ik reeds genoeg gezegd te hebben om u te doen inzien, dat het toenmaals geen kleinigheid was leerjongen te worden bij dezen of genen meester.

Keeren wij, na deze kleine uitweiding, tot onzen held terug. Jan wou dus geen leerknaap worden, omdat hij te veel aan de lieve vrijheid hield.

Maar er was nog eene andere reden, die hij voorzichtigheidshalve niet opgaf, omdat hij wist dat ze in geenen deele kon bijdragen om zijn Grootje te overtuigen! Jan voerde het bevel over een twintigtal ‘reuffels’ van zijne soort, en wat zouden die wel niet van hem gedacht hebben?

Dat wil nu echter niet zeggen, beste lezer, dat Jan al zijne dagen in ledigheid sleet. Meer dan eens gebeurde het, wanneer zijne grootmoeder kloeg over eene al te karige ontvangst, dat hij naar de werf of eene der vlieten ging en er dezen of genen schipper aanbood een handje te helpen bij het lossen der boot. Stemde de schipper toe en was het loon bedongen, dan stroopte Jan zijne mouwen op en toog zingend aan den arbeid. En dan stonden de toeschouwers verbaasd over het gemak, waarmede hij vrachten optilde en wegdroeg, waarvoor twee kloeke werklieden de grootste krachts-inspanning van noode hadden.

Zoodra de taak gedaan was stroopte Jan zijne mouwen weer af en stak

de hand uit om zijn loon te ontvangen. Hij hield er aan dadelijk betaald te worden en dit werd doorgaans gereedelijk gedaan.

Zekeren dag nochtans liep dit zoo gemakkelijk niet van stapel. Een Zeeuwsch schipper, een kerel lijk een boom, wou hem afschepen met de helft van het besproken loon, onder voorwendsel dat Jan geen volwassen man was.

Deze keek den schipper vlak in de oogen en sprak:

- Patroon, heb ik, ja of neen, goed gewerkt?
- Jawel, mijn jongen, ge hebt uw best gedaan!
- Is het afgesproken loon er aan verdiend?
- Zoo gij een man waart, ja!
- En gij weigert he mij te betalen?
- Ik wil u de helft geven, knaap. De helft is genoeg voor u!
- Is dat uw laatste woord?
- Mijn allerlaatste, spotte de schipper. Zoo het u niet aanstaat krijgt ge geen roode duit en smijt ik u op den koop toe over boord!

Bij het hooren dier beleedigende woorden flikkerden Jan's oogen onder de gefronste wenkbrauwen. Die uitdrukking van toorn verzwond echter zeer snel om plaats te maken voor eenen spottenden glimlach. Hij deed een stap achteruit, keek zijn tegenstander vlak in 't gelaat en stroopte zijne mouwen weder op.

- Welnu, snaak, waarom staat ge mij nog aan te kijken? Hebt ge niet gehoord wat ik u gezegd heb? riep de schipper toornig.
- Patroon, zei Jan kalm, ge hebt ongelijk u zoo op te winden. Ik vind u nu nog tienmaal leelijker dan daar straks!
- Donder en weerlicht! raasde de schipper.
- Patroon, ge wordt nog leelijker!
- Die knaap is niet bang, mompelde een der matrozen verbaasd.

Jan had die woorden gehoord en riep lachend:

- Bang? Ik vrees niets en niemand en alleminst dien grooten, groven en leelijken bullebak.
- Wat? Ik een bullebak! bulderde de schipper woedend. Dat ga ik u betaald zetten!
- Kom maar af, zei Jan.

Een oogenblik daarna ontving de schipper zulken geweldigen vuistslag, dat hij, zoolang hij was, op het dek neerbonsde. Vervolgens greep Jan

hem in den nek, tilde hem in de hoogte, trad alzoo naar de verschansing en hield zijn tegenstander met gestrekten arm boven het water.

Sprakeloos van verbazing zagen de matrozen het aan, en, hoe de schipper ook spartelde en riep, geen enkele van het scheepsvolk durfde het wagen een stap te naderen om hem te helpen.

- Welnu, schipper, zei Jan doodbedaard, zijt ge van zin eerlijk te worden en mij te betalen, ja of neen? Zoo ik geen antwoord krijg vóór ik tot tien geteld heb, laat ik u los! Een, twee, drie.....

- Laat mij niet los! Ik kan niet zwemmen! huilde de man.

- Vier, vijf, zes, zeven, acht.....

- Ik betaal!

- Dat is ook het verstandigste, wat ge doen kunt, antwoordde Jan, terwijl hij den man terug binnen de verschansing tilde en op het dek zette.

Bleek van woede en schrik opende de patroon zijne tesch en betaalde. Jan stak het geld in zijnen zak, groette lachend, sprong op de loopplank en verwijderde zich fluitend, juist alsof er niets gebeurd ware.

[II]

In de middeleeuwen hadden de steden een gansch ander uitzicht dan nu. De straten, vooral in de volkswijken, waren smal en kronkelend, voor het grootste gedeelte zonder straatsteenen, zoodat de minste tocht er des zomers stofwolken deed opstijgen; in het natte jaargetijde daarentegen waren het echte modderpoelen. De huizen der rijken waren van steen opgebouwd, die der armen van steen en hout en vele zelfs geheel van hout. Riolen bestonden er niet, en het vuil en de afval werden eenvoudig op de straat gesmeten. Geen wonder dus dat de openbare gezondheid veel te wenschen liet en dat ziekten als cholera, typhus, melaatschheid of leproosheid en pest alsdan zoovele slachtoffers maakten.

Daar de meeste huizen van hout opgebouwd waren, zooals ik reeds gezegd heb, spreekt het van zelf, dat er toenmaals veel meer brandgevaar was dan nu, te meer omdat men geene kachels kende en er in elk huis slechts gestookt werd in een open haard, zooals men er op den buiten nu nog aantreft.

Des avonds, op een bepaald uur, weerklonk over de stad het gelui van de torenklokken, als waarschuwing voor de poorters dat zij hunne vuren moesten dooven en dat het licht moest uitgedaan worden; alsdan werden de stadspoorten gesloten en mochten de poorters niet meer uitgaan zonder lichtende lantaarn. Dan trok de nachtwacht door de straten om te zien of eenieder zich volgens de voorschriften gedroeg. Dit noemde men de ‘Taptoe’,.

Het zal u wel zonderling voorkomen, beste lezer, dat de poorters na de taptoe niet meer mochten op de straat komen dan met brandende lantaarns.

Dat was denkelijk opdat de wachtpost goed het onderscheid zou kunnen maken tusschen de eerzame poorters en de nachtridders, dat is de dieven en moordenaars, welke bij nacht de straten onveilig maakten. Wanneer een ingezetene zich des avonds op de straat waagde had hij niet enkel zijn lantaarn bij zich; hij was ook gewapend van kop tot teen en deed zich gewoonlijk door gewapende dienaars vergezellen, om zich tegen de aanvallen van beurzensnijders, manteltrekkers en sluipmoordenaars te kunnen verdedigen in de donkere straten der stad. Zoo ging het er in den goeden ouden tijd.

De kleinzoon van moeder Neeltje had echter nooit een lantaarn bezeten en kon hem goed missen.

Op zekeren dag, toen hij bij valavond huiswaarts keerde en de stuivers, welke hij aan de kade gewonnen had, lustig in zijn zak deed rinkelen, gebeurde het, dat hij in de Reepstraat door eenen kreupelen bedelaar om een aalmoes gevraagd werd. Jan, die van inborst goedhartig was, haalde een geldstuk te voorschijn en wilde het den man in de hand stoppen. Deze, in plaats van het stuk aan te nemen, greep Jan bij den ar men gromde:

- Een is niet genoeg! Ik heb er meer hooren klinken! Keer aanstonds uwe tesch om of ik breek u armen en beenen!

- Wie al te gulzig is, krijgt niets! zei Jan en liet den stuiver terug in zijn zak glijden. Daarna stiet hij den bedelaar van zich af en zette zijnen weg voort; de man, die een gauwdief en in 't geheel niet kreupel was, had hem aldra ingehaald.

- Uw geld of uw leven! riep hij met schorre stem en zwaaide daarbij dreigend met zijne kruk, terwijl hij met de andere hand Jan bij den schouder wou pakken. De kleinzoon van Moeder Neeltje was echter op zijne hoede, greep de hand van den bedelaar en neep die zoo geweldig dat de man, gillend van pijp, op de knieën stortte.

- Waarom huilt ge zoo? vroeg Jan met gemaakte deelneming. Men zou waarlijk zeggen, dat ge niet eens verdragen kunt, dat men u de hand drukt!

- Laat los, in 's hemelsnaam, laat los! Gij plettert mijne hand!

- Och, was het leuke antwoord, is het zoo erg? Ja, dat zijn van die onaangename dingen, welke een kreupelen bedelaar kunnen overkomen, wanneer hij 's avonds op zulke brutale manier eene aalmoes

Zie zoo, lachte Jan, daar hangt hij hoog en droog.

weigert en dan nog de menschen naloopt en met zijne kruk dreigt!

- Laat mij los! Oô! Oôô!

- Ik wist niet dat kreupele menschen zoo hard zonder krukken konden loopen, ging Jan voort. Ge zult nu stellig wel heel vermoeid zijn, en daarom ga ik u een plaatsje bezorgen, waar ge op uw gemak kunt uitrusten.

Hierop greep hij den gewaanden bedelaar bij zijn buis, tilde hem op, juist zooals men dit doet met een hond, dien men bestraffen wil, en liep met hem naar den hoek der straat, waar onder de nis van een Mariabeeld een lantaarn haar weifelend licht verspreidde. Daar gekomen stak hij den bandiet in de hoogte en haakte hem met zijnen gordel vast aan den ijzeren bout, waaraan de koord van de lantaarn bevestigd was.

- Zie zoo, lachte Jan, daar hangt hij hoog en droog, gelijk de schol vóór het winkeltje van mijn Grootje. Ge kunt er op uw gemak nadenken over eene der zeven hoofdzonden, die men gulzigheid heet, en daarna nog eenige schietgebedekens richten tot de Heilige Maagd daar boven u, opdat zij gauw iemand zende om u uit uwen toestand te verlossen. Zoo het de nachtwacht is, die u komt loshaken, moogt gij hen vertellen, dat het Jan zonder Vrees is, die u dit gelapt heeft. En nu, veel plezier, hoor, baas Schol!

Na die afscheidsrede wou Jan zich verwijderen, maar plotseling zag hij zich omringd door een zestal rabauten met onheilspellende tronies.

- Die kerels komen op het licht af lijk de muggen, dacht Jan en bleef staan.

De bedelaar had hen insgelijks bemerkt en riep luidkeels:

- Makkers, laat hem niet gaan! Hij heeft mij aan dezen haak gehangen!

- Kerel, hebt gij dat gedaan? vroeg een der schelmen met ruwe, dreigende stem.

- Ik geloof het en gij moogt het ook gelooven, vermits hij het zelf zegt, antwoordde Jan bedaard.

- Wat? zoo'n knaap! Waar zijn uwe handlangers?

- Hier zijn ze, was Jan's antwoord, terwijl hij hun zijne vuisten toonde.

- Lieg niet of, bij Antigoon, ik.....

- Zoo gij er aan twijfelt, heerschap, zal ik hem er even afhaken en u in de plaats hangen!

- Alle duivels! Ik geloof dat gij den draak met ons steekt!

- Ik geloof het ook, heerschap.

- Mannen, de messen klaar!

- Hij heeft geld op zak! schreeuwde op dit oogenblik de man aan den haak.

- Inderdaad, zei Jan, twintig stuivers en twaalf penningen.

- Geef af of we snijden!

- Gaat uw gang, lachte Jan, maar past op voor mijne twee handlangers!

De bandieten stormden met gevelde messen op hem in. Zij hadden echter zonder den waard gerekend, want op het oogenblik dat zij den gewapenden arm reeds uitstrekten om hem neer te stooten, deed Jan eenen geweldigen luchtsprong en viel buiten den kring der aanvallers op zijne voeten neer. Eer de schelmen van hunne verbazing bekomen waren, had Jan er al twee in den nek gegrepen, beukte ze met de hoofden tegen elkaar en slingerde ze daarna met vreeselijke kracht op de overigen, zoodat heel de hoop schreeuwend en huilend over den grond rolde. Een tweetal, die weder rechtkropen, werden opnieuw vastgegrepen en op de anderen neergesmakt.

Op dit oogenblik weerklonken er haastige stappen en verscheen er aan den hoek der straat een talrijke groep soldaten met brandende lantaarns.

- Wat gebeurt er hier? vroeg de aanvoerder der wacht.

- Die heerschappen, zei Jan, op de rabauten wijzend, wilden mij mijn geld ontnemen. Om hen die leelijke manieren af te leeren heb ik er wat onder gekegeld. Ik geloof echter, dat ik er te grof ben aangegaan.

- Hebt gij dat gedaan, knaap? riep de officier ongeloovig.

- Och ja, zei Jan, en 't was precies zoo moeilijk niet. Ze waren slechts met zessen.

- Knaap, gij gekscheert!

- God beware mij daarvoor, heer officier!

Hierop pakte Jan een der schelmen beet, die op den grond lag te kermen, en hield hem met gestrekten arm voor 't gelaat van den officier.

- Zie, deze leeft nog. Geef u de moeite hem even te ondervragen.

- Dat hoef ik waarlijk niet meer te doen, riep de krijgsman verbaasd, nu ik zie, wat ge daar met zooveel gemak doet.

Nochtans ben ik overtuigd, dat de schout mij niet gelooven zal als ik hem morgen vertel, wat ik hier gezien heb. Nog gisteren verhaalde hij

mij, dat hij van den geschiedschrijver Froissart gehoord heeft, dat in 1388 een edelman van den graaf van Foix, Ernaulton van Spanje genaamd, een ezel met eene vracht brandhout beladen op zijne schouders nam en alzoo de vier en twintig trappen besteeg, die naar de ridderzaal van het kasteel van Foix leiden. Na hetgeen ik u heb zien doen, denk ik wel, dat gij het sterk stuk van Ernaulton van Spanje ook zoudt kunnen verrichten!

- Ik denk het ook, antwoordde Jan leukweg.

- Wie zijt gij, knaap?

- Men noemt mij Jan zonder Vrees.

- Er is maar één Jan zonder Vrees, zei de officier, namelijk zijne Hoogheid de hertog van Burgondië.

- Neen, heer officier, daar zijn er twee! De eene is hertog van Burgondië, de andere is kleinzoon van Moeder Neeltje uit het Krabbenstraatje. En daar de eene de andere niet is, ben ik geen hertog van Burgondië en is deze de kleinzoon niet van Moeder Neeltje. Dat klopt, he? - Zeg eens, vervolgde hij na eene korte poos, wat gaat ge met die kerels aanvangen?

- Ze worden naar het Steen gebracht.

- Heel wel! Daar aan dien haak hangt er nog een, maar die kan desnoods wel een beetje wachten, tot ge met de anderen gedaan hebt. Hij is waarschijnlijk bezig met schietgebedekens te zeggen. En nu, goeden nacht, heer officier; ik moet weg, want mijn Grootje zal al lang op mij zitten wachten, en wie weet, hoe ongerust zij is!

- Ja, daar is nog al reden voor, lachte de andere. Vaarwel, knaap!

Jan spoedde zich voort. Toen hij een poosje daarna te huis kwam, haalde hij het gewonnen geld uit zijn zak en legde het, zonder een enkel penning achter te houden, in den schoot van zijn Grootje. Hij kreeg van haar een paar klinkende zoenen tot belooning; en toen hij zich korts daarna op zijnen eenvoudigen stroozak uitstrekte, gevoelde hij zich gelukkig en rijk als een koning.

[III]

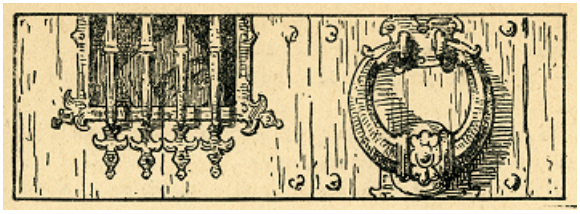

Stellig is het, dat Jan, mits alle dagen wat te werken, geld genoeg kon verdienen om zijn Grootje in staat te stellen betere kleederen voor hem te koopen dan die, welke hij dagelijks droeg. Maar, zooals ik reeds gezegd heb, Jan hield te veel van de lieve vrijheid, en om mooie kleederen bekommerde hij zich evenzeer als om eene droge noot.

Des zomers droeg hij een versleten hemd en gelapte hozen, die hij bij middel van eene koord om zijne heupen bevestigd hield. 's Winters droeg hij daarbij nog eene muts, een buis en een paar schoenen. Deze laatste waren nog van zijn vader afkomstig en in 't geheel niet in de mode, want zij waren van voren bijna rond van vorm, terwijl die van de rijke poorters en vooral van de adellijke heeren in eenen punt eindigden, welke bij sommigen zoo lang was, dat hij omhoog moest gehouden worden bij middel van een fijn kettingsken, waarvan het andere uiteinde aan het been bevestigd werd.

Jan had een hekel aan die gekke mode evenals aan de lange tabbaarden, welke sommige rijke lieden droegen, en welke hen, op een afstand gezien, op vrouwen deden gelijken.

- Een man, placht hij te zeggen, moet zoodanig gekleed zijn, dat hij armen en beenen flink bewegen kan en dat niets hem belet te loopen, te springen en te vechten.

Sterk als hij was, had hij een fellen hekel aan zwakke of laffe menschen.

- Een man moet een anderen man in de oogen durven kijken, was ook een van zijne gezegden. Heeft hij gelijk, dan moet hij dat staande houden tegen wien het ook zij; heeft hij ongelijk, dan moet hij dat eerlijk bekennen, zonder er doekskens om te doen!

Daar de vrouwen in 't algemeen zwakke schepsels zijn, stonden zij, behalve zijn Grootje, niet hoog in zijne achting aangeschreven.

- Trouwen, sprak hij vaak, trouwen zal ik slechts nadat ik eens bang geweest ben!

Nu, daar hij stellig overtuigd was nooit bang te zijn, wilde hij daarmede beduiden, dat hij nooit zou trouwen.

Jan had een neef, Thijs genaamd, die de eenige zoon was van eene nicht van Moeder Neeltje. Thijs was knecht bij den grafmaker van Sint Andries. Hij was een opgeschoten, graatmagere knaap van achttien jaar met wit vlashaar, witte wenkbrauwen en ooghaartjes en daarbij roode oog en, welke waterig pinkten, wanneer de zon helder scheen. Zijne armen waren zoo lang, dat hij met zijne groote handen heel gemakkelijk zijne knieën kon omvatten, zonder zich daarvoor te bukken. Hij werd in de wandeling en vooral door Jan en zijne makkers nooit anders dan Rebbe geheeten. Rebbe is de naam, dien men toenmaals, en nu nog, op den buiten aan de konijnen geeft. Eenieder weet dat er spierwitte konijnen met helderroode oogen zijn.

Rebbe en Jan waren geen dikke vrienden. De eerste was laf en geveinsd van karakter en droeg Jan, wiens flinke gestalte en lichaamssterkte hij benijdde, eenen bedekten haat toe. Jan, van zijnen kant, had een hekel aan zijn neef, omdat deze nooit met de kameraden had durven meedoen aan hunne guitenstreken, en vooral omdat hij eens ondervonden had, dat Rebbe hem bij Moeder Neeltje was gaan verraden, toen hij eene kat had vastgebonden aan den deurklopper van den Schoutet.

Iedereen weet dat er in dien tijd nog geene huisbellen waren. Deze zijn later, veel later, in zwang gekomen.

De deurklopper was in den beginne eene soort van houten hamertje, dat te midden der deur of poort op ongeveer een meter van den grond hing.

Aldra bemoeide de kunstsmid er zich mede en werden er aan de deurkloppers allerlei en vaak zeer sierlijke vormen gegeven. In de XVde eeuw waren het meestal beweegbare ijzeren of bronzen ringen, met zwaarder kopstuk, aan twee asjes opgehangen. Wanneer men den klopper, na hem opgelicht te hebben weder liet vallen, dan kwam het zware kopstuk terecht op een metalen knop, hetgeen een geluid verwekte, dat binnenshuis goed gehoord werd. Alsdan kwam de bewoner door een in de deur aangebracht getralied kijkgat zien wie er aangeklopt had, zonder dat de be-

zoeker kon onderscheiden wie hem van achter de deur bespiedde. 's Avonds vooral waren destijds die voorzorgen niet overbodig, daar, zooals ik reeds gezegd heb, de openbare veiligheid veel te wenschen liet.

Jan zou nooit geweten hebben wie de verklikker was, zoo Rebbe zich zelven niet verraden had, door heimelijk een paar gezellen van zijn neef aan te zetten dezen te vragen of het waar was, dat Moeder Neeltje hem zonder eten naar bed gejaagd had. De twee bengels deden dit; toen kwam natuurlijk heel de zaak aan 't licht, en nog denzelfden dag kreeg de hatelijke Thijs zulke duchtige ranseling, dat hij wel twee weken lang hinkend naar zijne bezigheid ging.

Van dan af brak Jan alle gemeenschap met zijn neef af en legde al zijne makkers op hetzelfde te doen. Rebbe was daarom nog meer op Jan gebeten en zon gedurig op middelen om hem op de eene of de andere manier te benadeelen of belachelijk te maken. Hoe en in welke omstandigheden dit gebeurde, en welke gevolgen het voor beiden had, ga ik aanstonds vertellen.

Op zekeren namiddag was Moeder Neeltje gaan buurten bij Thijs'moeder, die op den Kleinen Koraalberg - dat is de naam eener oude straat, - een fruitwinkel hield. Terwijl de twee vrouwen druk aan 't praten waren, was Rebbe van zijn werk thuis gekomen en zat bij het venster naar hun gesnap te luisteren. Er werd gesproken over allerhande zaken en eindelijk over Jan.

- Maar hoe komt het toch, moei Neeltje, dat gij Jan niet dwingt een of ander ambacht te leeren? Het is eene schande dien grooten lummel zoo haveloos den godganschen dag langs de straat te laten loopen!

- Och, nicht, ik heb hem daarvoor reeds zoo dikwijls onderhanden genomen, maar aan dien wildzang is geen zalf te strijken!

- Zie mijn Thijs eens hoe netjes hij gekleed gaat!

- Het doet mij waarlijk hartzeer als ik er aan denk, dat meester Asselberg en meester de Laet beiden mij aangeboden hebben hem voor niet als leerknaap te nemen, met voedsel en kleedij op den hoop toe.

- En gij hebt geweigerd?

- Ik niet, maar hij!

- Dat is dolzinnigheid!

- Hij wil onder niemands bevelen staan, en zegt dat er wel eens een dag zal komen, waarop hij geld, veel geld zal winnen.

- Dat is blufferij, schimpte Thijs. Zou men niet zeggen, dat hij de zoon is van een baron of zoo iets!

- Kon ik dien drommelschen jongen maar met het eene of andere bang krijgen, dan zou het misschien wel gaan.

- Jan kan zooveel schrik hebben als ik en een ander, riep Thijs op smalenden toon, maar uit fierheid wil hij zich dit niet laten zeggen. Ik heb den heelen Jan al lang in den neus!

- Ik houd staande, wedervoer de oude vrouw, dat hij niets of niemand vreest! Als ik hem zeg, dat hij den eenen of anderen avond wel eens eene heks zal ontmoeten, die hem op den schouder zal kloppen terwijl zij hem den weg vraagt, welnu, dan begint hij te lachen, en durft zelfs zeggen dat er geene heksen zijn!

- Is 't mogelijk? Dus gelooft hij niet aan de kwade hand?

- Neen! Hij beweert dat de heksen slechts oude vrouwtjes zijn, die hunne vijf zinnen niet meer hebben of door honger, gebrek of verdriet zoo leelijk geworden zijn, dat ze misschien schrik aanjagen.

- Die ongeloovige Thomas, gromde Thijs. De schoutet, die ze doet verbranden, zal het toch wel beter weten dan hij!

- Zoo denk ik er ook over, meende zijne moeder

- En dan de kaboutermannekens, de waterduivels, zooals de lange Wapper, de spoken en vampieren, die te middernacht, als de maan schijnt, uit hun graf opstaan om de menschen het bloed uit te zuigen, daar gelooft hij dus ook niet aan, zeg?

- Dat weet ik niet, jongen, vraag hem dat zelf maar eens.

- Hij zou natuurlijk zeggen dat hij ze niet vreest, maar ik ben van het tegendeel overtuigd en zoo gij wilt, zullen we er de proef van nemen.

- Moei Neeltje, dat is misschien het middel om hem schrik te doen krijgen en hem zoo wat onder den duim te kunnen houden.

- Hoe zoudt gij dat aan boord leggen, Thijs?

- Dat is mijn geheim. Stemt ge toe?

- Ja, want ik denk ook, dat hij na eens recht bang geweest te zijn, van levenswijze zal veranderen.

- Heel wel, sprak Thijs. Zeg hem dan straks dat ge vandaag op het kerkhof geweest zijt.....

- Maar ik ben er niet geweest!

- Wat geeft dat... 't Is eene leugen om beterswille. Ge vertelt

dus dat ge er waart met Mie van Jo met haren lêeren neus, wier kindje vandaag begraven werd, en dat ge denkt, dicht bij het doodenhuisje uw vischmes verloren te hebben. Gij verzoekt hem het te gaan zoeken.

- Wanneer? Zoodra hij te huis komt?
- Neen, 't moet donker zijn.
- Om welk uur?
- Als het op Sint Walburgistoren tien uur slaat. Ik zal voor de rest wel zorgen, en durf nu reeds wedden, dat hij bleek van schrik terug komt geloopen!

Jan kwam dien avond tehuis toen de taptoe al lang geslagen had.

Hij was met zijne makkers tot op het grondgebied van Deurne geweest en kwam met zijne zakken vol fruit terug.

Moeder Neeltje hield zich kwansuis met allerlei werk bezig tot het eindelijk tien uur sloeg.

- Jan, zei ze toen, ge kunt mij een groot plezier doen!
- Laat hooren, Grootjelief!
- Ik heb al een heelen tijd naar mijn vischmes gezocht en denk nu dat ik het dezen namiddag op het kerkhof, dicht bij het doodenhuisje, verloren heb.
- Wel, Grootjelief, zei Jan, ik zal het eens gaan zoeken, 't Is juist volle maan. Zoo 't er nog ligt, zal ik het wel vinden. Tot straks!

Dit zeggende verliet hij het huis en liep op een draf de straat uit.

't Was stil en rustig op het kerkhof. Nu en dan slechts ritselden de slanke populieren en liet hier en daar de krekel zich hooren tusschen het hooge gras. Jan wipte vlug over den lagen muur en begaf zich met gerusten stap naar het doodenhuisje. Plotseling verscheen er van achter een hoogen grafsteen eene lange gestalte, in een wit kleed gehuld, en trad hem met uitgespreide armen tegen.

- Hei! zei Jan bij zich zelven, dat is zeker een, die door Rebbe niet diep genoeg begraven werd en thans een avondluchtje schept. Ik ben niet kwaad gekomen te zijn! Nu kan ik toch zeggen, dat ik een echten geest gezien heb! Jongens, jongens, wat buitenkansje!

Hij vervolgde zijnen weg naar het doodenhuisje en stond weldra voor

de gedaante, die volstrekt geene aanstalten maakte om hem door te laten.

- Zeg eens, mijnheer de geest, sprak Jan, doe mij 't plezier zoo'n beetje ter zijde te gaan, want ik loop niet gaarne door het natte gras, terwijl dit voor u wel eender zal zijn!

De gedaante liet een hollen zucht, doch verroerde zich niet.

- Bij alle Santen en Santinnen! bromde Jan. Wat onwellevende doode! Wacht, heerschap, ik zal u een handje helpen!

Wacht, heerschap, ik zal u een handje helpen.

Dit zeggende sprong hij op de gedaante toe, greep haar vast, tilde haar in de hoogte en wierp haar met vreeselijk geweld op den kerkhofmuur. Een rauwe gil weerklonk en de gedaante zakte ineen op den grond.

- Wat beteekent dat nu, bromde Jan. Ik heb altijd gehoord, dat geesten geen knoken hebben en bij dezen heb ik ze duidelijk gevoeld. Daar wil ik het fijne van weten!

Hij liep naar de gedaante, greep het laken vast en trok het er af.

- Wel, heilige deugd! 't Is Rebbe! Ja, hij is 't! Wat ziet de kerel bleek! Er loopt bloed uit zijn mond! Zou hij dood zijn? Ik heb hem toch zoo hard niet op den muur gesmeten! Zou die kerel daar niet eens tegen kunnen?

Dit zeggende knielde hij bij den gevallene neder en legde zijn oor op dezes borst.

- Zijn hart klopt niet meer; dus is hij dood! Wat eene flauwe histo-

rie! Wie had kunnen denken, dat die kerel op zoo'n gekke manier aan zijn einde zou komen! Mijne schuld is het waarachtig niet! Ik heb hem niet gevraagd hier spook te komen spelen! Zou die lummel dat nog meer gedaan hebben? Eene aardige liefhebberij! Dus, hij is dood..... Arme Rebbe! Waarom gingt ge niet uit den weg? 't Was toch zoo moeilijk niet en ik had het toch heel beleefd gevraagd! Wat nu met hem aangevangen? Draag ik hem naar zijn huis, dan brengen ze hem hier toch terug om hem te begraven. Ik zal hem dus maar laten liggen en eens gauw aan Grootje gaan vertellen, wat er gebeurd is!

Na die woorden wipte Jan over den muur en liep zoo hard hij kon naar huis.

's Anderdaags stond heel de wijk in rep en roer. Als een loopend vuur verbreidde zich het nieuws, dat Thijs, de zoon van Belle van Jansje de Kwikkel, op het kerkhof dood gevonden was, en dat er naast het lijk een groot wit laken lag, waaraan bloed kleefde.

Sommige lieden spraken van moordaanslag; de meesten echter meenden dat Thijs, om het een of ander vergeten gereedschap, 's avonds laat zich naar het kerkhof begeven had en daar door een booze schim of een vampier gedood was.

Jan was nog te huis toen Belle weenend bij hen binnenstormde.

- Moei Neeltje, kreet zij, mijn jongen is dood! Men heeft hem dezen morgen koud en stijf op het kerkhof gevonden! Mijn arme, lieve Thijs is dood! Dood!

- Ik weet het, en heb er den ganschen nacht niet van geslapen, zuchte de oude vrouw.

- Gij wist het?

- Jan heeft het mij reeds gisteravond verteld.

- Wat? En zich tot den knaap wendend riep Belle: Gij hebt hem dus gisteravond gezien?

- Ja, nicht.

- Was hij dood?

- Toen ik op het kerkhof kwam om er het vischmes te zoeken, dat Grootje daar verloren had, leefde hij.

- En?

- Toen ik naar huis keerde was hij dood!

- Maar dan heeft men hem vermoord, terwijl gij er bij waart! En gij, sterke Jan, hebt hem niet verdedigd tegen.....

- We waren maar getweeën, nicht, onderbrak Jan. Op zulk uur gaan de menschen immers niet op het kerkhof wandelen!

- Maar wat is er dan gebeurd?

- Dat ga ik u vertellen!

En toen verhaalde Jan wat er tusschen hem en den geest, of liever Thijs, voorgevallen was.

De droefheid maakte Belle onredelijk.

- Gij zijt een moordenaar! riep zij dreigend. Een laffe moordenaar!

- Maar, nicht, antwoordde Jan eenigzins ongeduldig, ik heb hem toch niet gevraagd daar spook te komen spelen! Verder kon ik toch niet door dat witte laken zien, wie er onder zat!

- Jan heeft gelijk, verklaarde Moeder Neeltje.

- Natuurlijk, krijschte Bella, Jan heeft altijd gelijk! Maar ik zeg dat hij steeds een pik op Thijs heeft gehad! Hij kon mijn jonden niet lijden, om dat deze veel deftiger gekleed ging dan hij, en ook omdat Thijs zich fatsoenlijker gedroeg! En daarom heeft hij van de gelegenheid gebruik gemaakt om hem te vermoorden!

- Nicht, zei Jan, hetgeen gij daar zegt is niet waar! Ik had met Thijs geen omgang meer, omdat ik niet van verklikkers houd. Voor de rest was hij mij geheel onverschillig. Ik heb u eerlijk verteld, hoe de zaak gebeurd is; zoo gij mij niet gelooft, kan ik er niet aan doen!

- Zoo, zoo! En gij denkt, dat het er zal bij blijven? Ik zal aan God en alleman vertellen dat gij een moordenaar zijt! Van hier ga ik recht naar den Schoutet! Aan de galg zult gij hangen, en ik zal in de voorste rij staan als gij den heneppen kraag aankrijgt!

- Praatjes, allemaal praatjes!

- Dat zullen wij eens zien! Kadelooper! Schobbejak! Bandiet! Ribautenjonk!

Bij het hooren dier laatste beleediging, welke zijne overleden ouders gold, werd Jan doodsbleek; zijne vuisten balden zich en zijne oogen vlamden wild onder de saamgetrokken wenkbrauwen.

Moeder Neeltje, voor een ongeluk vreezend, sprong weenend tusschen

beiden en keek haren kleinzoon zoo biddend aan, dat zijn toorn bijna oogenblikkelijk bedaarde.

- 't Is al voorbij, Grootje, sprak hij. Dat nicht Belle het echter nooit weer waagt mijne overleden ouders te beleedigen, want dan kan het ergste gebeuren!

- De droefheid maakt haar onrechtvaardig, kind!

- Ik weet en begrijp het, Grootje! Vervolgens keerde Jan zich tot Belle, wees haar de deur en sprak:

- Ga heen, nicht! Doe wat ge wilt, doch weet, dat ge mij met uwe bedreigingen volsterkt geen schrik aanjaagt. Ik verzeker u ook dat de zeeldraaier de koord nog niet gemaakt heeft, die om mijn hals past. Ga nu en handel naar goeddunken!

Zooals men ziet nam Jan de zaak heel wijsgeerig op; met Moeder Neeltje was dit echter het geval niet. De gedachte, heuren lieveling door de beulsknechten naar het galgeveld te zien voeren, deed haar schrikken en beven. Zij wilde Belle naloopen om deze te smeeken niet naar den Schoutet te gaan. Jan hield haar echter met geweld tegen.

- Kom, Grootjelief, lachte hij, wees maar niet bang en laat de zaak haren gang gaan. De Schoutet is een strenge heer, dat weet ik, maar rechtvaardig zal hij ook wel zijn. Hij zal inzien, dat ik tegenover dien geest in mijn recht was, en mij heel gewis vrijspreken.

- Maar zoo hij het niet doet?

- Wel, Grootje, dan zal ik bewijzen, dat men met Jan zonder Vrees niet kan doen wat men wil.

- Ware het niet beter, jongen, dat ge voor een tijd de stad verliet? We hebben familie te Lier..... Och, kind, zag ik u gebonden tusschen de gerechtsboden wegleiden, ik stierf van schaamte en verdriet!

- Ik, gebonden? Ik? Hahaha!

- En de menschen zullen u uitjouwen, want Belle heeft eene booze tong en zal heel de wijk tegen u opruien!

- En dan?

- Iedereen zal haar des te meer gelooven, omdat gij door uwe guitenstreken reeds zoovele lieden tegen u in 't harnas hebt gejaagd. Mij dunkt ik hoor ze al roepen; ‘Weg met den moordenaar! Hangt hem aan de galg!’

- De eerste, die dat waagt, is mijn man!

- En wat zullen de tongen achter onzen rug hunnen gang gaan! Ik

ben zeker dat de lieden om zich te wreken geen visch meer zullen komen koopen!.....

- Dat is erger, Grootje! Willen we samen de stad verlaten en naar Lier gaan wonen?

Moeder Neeltje sloeg van schrik de handen ineen. Aan dit voorstel had zij zich niet verwacht.

- Het Krabbenstraatje verlaten, waar ik geboren ben? Als dat gebeurt ben ik na eene maand dood! Neen, Jan, geloof mij, het is beter dat gij alleen gaat, alhoewel de scheiding mij zeer hard zal vallen. Ik ben wel oud, doch zal mijn kostje toch verdienen. Als gij weg zijt zullen de menschen medelijden met mij hebben en mij voorthelpen. Gij zijt jong en sterk en zult gemakkelijk uw brood verdienen. Wanneer gij na eenige maanden terugkeert zal heel de zaak verreweg vergeten zijn. Schud het hoofd niet, jongen! Zoo gij waarlijk van uw arm Grootje houdt, volg dan heuren raad en vertrek dadelijk.

Lang nog duurde de woordenwisseling tusschen grootmoeder en kleinzoon voort, en hoe meer de tijd verliep hoe meer de angst der oude vrouw aangroeide en hoe krachtdadiger zij aandrong. Door hare smeekingen en tranen bewogen, gaf Jan eindelijk toe. Hij zou de stad verlaten, elders werk zoeken en haar op vastgestelde tijdstippen onder deze of gene vermomming des avonds komen bezoeken.

Grootje stopte hem een drietal zilverstukken, haren heelen schat, in den zak, omhelsde hem vurig en leidde hem naar de deur. Op het oogenblik dat zij hem vaarwel toefluisterde, werd deze opengestooten en traden vier gerechtsboden de woning binnen.

- Te laat! kreet de oude vrouw.

- Ja, vrouwe, te laat! sprak de aanvoerder der gerechtsboden. Die knaap is uw kleinzoon, niet waar?

- Ja, heer.....

- Hij wordt beschuldigd van vrijwilligen moordaanslag op den genaamden Thijs, den zoon van vrouw Belle van den Koraalberg. Ik kom op last van den heer Schoutet hem aanhouden!

- Heere God! kermde Moeder Neeltje. Ik ga mede en zal aan den Schoutet zeggen.....

- Neen, Grootje, verklaarde Jan, gij blijft hier. Ik kan hem zelf het best zeggen hoe de zaken gebeurd zijn.

- We moeten voort, sprak de officier, en, zich tot zijne gezellen wendende, beval hij: Bindt den knaap de handen op den rug!

- Mij binden! riep Jan, een stap terugtredend en de gerechtsdienaars met vlammenden blik aankijkend. Ik ben geen misdadiger en wil niet als dusdanig behandeld worden!

- Knaap, klonk het ongeduldig, gij hebt hier niets te willen! Mannen, maakt het kort!

Een der gerechtsdienaars bracht eene streng koord te voorschijn en ontrolde ze, terwijl de twee anderen Jan bij de armen vastgrepen. Deze keek hen grimlachend aan, maar hoezeer de beide forsche knechten ook hunne krachten inspanden om Jan's armen achter zijnen rug te brengen, toch konden zij er niet in gelukken ze slechts een vingerbreedte te bewegen. Het was alsof de knaap plotseling in een bronzen standbeeld veranderd was.

De officier zag het aan en stampvoette van woede.

- Hel en duivel! Hier is hekserij in 't spel, riep hij, een dreigenden blik op Moeder Neeltje slaande. Vrouw, neem u in acht, want heksen worden verbrand!

- Hier is geene hekserij in het spel! antwoordde Jan even dreigend. Zoo gij het nog eens waagt mijn lief Grootje daarvan te beschuldigen, breek ik u armen en beenen!

- Wat! Gij durft mij bedreigen! riep de officier en rukte zijn zwaard uit de scheede.

Maar nu geschiedde er iets verbazend. Bliksemsnel had Jan de beide knechten, die naast hem stonden, in de lenden gegrepen en lichtte ze van den vloer op.

- Weg met dit zwaard of ik sla u allen dood! Dit zeggende zwaaide hij de beide mannen in de hoogte.

De officier keek hem eenige oogenblikken sprakeloos van ontzetting aan en duwde daarna zijn wapen terug in de scheede.

- Gij zijt dus die Jan zonder Vrees, van wien ik reeds hoorde vertellen?

- Ik ben het!

De twee knechten, door Jan losgelaten, weken voorzichtigheidshalve tot bij de deur terug.

- Ik wil wel met u medegaan, vervolgde Jan, doch niet gebonden!

- Ik heb bevel gekregen u gebonden naar het Steen te brengen, zei de officier. Doe ik het niet, dan ben ik een onteerd man! Liever dood ik mij dan die schande te overleven!

De toon, waarop hij dit zegde, was zoo wanhopig dat Jan zelf medelijden met hem kreeg.

- Het zij zoo, sprak hij eensklaps. Bindt mij dan maar!

Bij die woorden bracht hij zelf zijn handen achter den rug.

- Ik dank u, knaap, sprak de officier ontroerd. Gij redt mijne eer! Ik beloof bij den heer Schoutet voor u ten beste te spreken!

- Dat zal ik zelt wel doen, was het bedaarde antwoord.

Jan nam afscheid van zijn Grootje en verliet het huis door de gerechtsdienaars omringd.

Heel de buurt was in het smalle Krabbenstraatje bijeengestroomd.

- Daar zijn ze! klonk het verward boven den volkshoop.

- Ter dood de moordenaar van mijn zoon, krijschte Belle, die vooraan stond.

Sommige lieden, die op Jan gebeten waren, anderen, die van de zaak niets meer wisten dan hetgeen Belle hun verteld had, en enkele knapen, die vroeger reeds met Jan's vuisten in aanraking geweest waren, riepen mede:

- Ter dood de moordenaar! Aan de galg moet hij hangen!

- Domkoppen, morde Jan.

- Ziet hem daar gaan, de sterke Jan, de pochhans!

De officier, die naast den gevangene stapte en aan dezes vlammende blikken merkte dat het tot een uitbarsting ging komen, deed zijne manschappen van leer trekken en riep:

- Hoort! Hoort! In naam van den hoogmachtigen Schoutet van Antwerpen gebied ik u ons doortocht te verleenen en rustig te zijn. Zij, die ons bevel overtreden, zullen als rebellen voor de Vierschaar terechtstaan!

Die strenge woorden deden de gemoederen wel eenigszins bedaren, maar in de achterste rijen waren er toch nog, die nu en dan riepen:

- Aan de galg! Slaat den moordenaar dood!

Eindelijk waren zij aan het Steen gekomen. Reeds krijschte de zware poort op hare hengsels toen een der hevigste schreeuwers, een vriend van

Thijs, met een steen wierp. De kerel had juist gemikt, want de steen kwam langs achteren op het hoofd van Jan terecht.

- Haha! Goed geraakt! Hij bloedt!

Plotseling verstomde het geroep. De koorden, waarmede Jan's armen gebonden waren, braken als spinrag en, een kreet van woede slakend, snelde de kleinzoon van Moeder Neeltje naar den onvoorzichtigen steenwerper.

Deze poogde te ontkomen langs den kant der kade en liep zoo snel hij maar kon. Met reusachtige sprongen achtervolgde Jan zijne prooi en het duurde dan ook niet lang of hij had hem ingehaald. Eene geweldige klap, en de knaap stortte bloedend op den grond en bleef roerloos liggen.

- Gij zult met geene steenen meer werpen! grolde Jan woedend. Daarna wendde hij zich tot de menigte, die hem nagesneld was, en riep:

- Aan wien de beurt, lafaards!

Zoo vreeselijk zag hij er op dit oogenblik uit, dat niemand zich dorst verroeren en dat allen zwegen van schrik. Niemand? Ja, toch wel, want daar drong een oude vrouw door het volk en snelde hijgend op hem toe.

- Jan, Jan! Wat hebt ge nu weer gedaan?

- Ik heb dien laffen rekel gestraft, Grootje!

- Maar nu zal de Schoutet u zeker.....

- Ik ga niet meer naar den Schoutet, Grootje, en blijf ook niet meer hier! Ik zou er te veel moeten straffen!

- Ha!

- Ja, ik verlaat de stad; want doe ik dit niet, dan zou ik genoodzaakt zijn met nog eenige lafaards af te rekenen. Ik laat dat niet uit vrees, maar wel om u geen verder verdriet te berokkenen! Vaarwel, lief Grootje, ik zal later rijk terugkeeren! Denk dikwijls aan mij! Vaarwel!

Na die woorden liep hij naar het staketsel, sprong in de Schelde en zwom met forsche armslagen naar den overkant.

[IV]

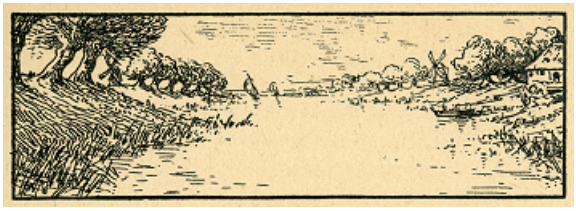

Weldra had Jan den overkant bereikt. Vlug als eene kat beklom hij den oever. Het water had zijne wonde, die onbeduidend was, uitgewasschen en het bloeden doen ophouden. Ook zijne kalmte had hij door het frissche bad geheel herwonnen. Boven op den dijk hield hij stil en keerde zich om naar de stad. Zijn scherpe blik ontdekte aldra Moeder Neeltje. Hij hief den arm op en riep met verreklinkende stem:

- Vaarwel, lief Grootje, vaarwel!

Daarop snelde hij den dijk af en verwijderde zich met vlugge schreden. Eer hij een uur verder was, had de zon, die reeds hoog aan den hemel stond, zijn plunje gedroogd.

Eindelijk bleef hij besluiteloos staan op eene plaats, waar de weg zich in drieën verdeelde.

- Langs waar nu? vroeg hij zich zelven af. Recht vooruit, links of rechts?

Daar viel zijn blik op een hoop kraaien, die te midden eener groote grasvlakte neergestreken waren.

- Ha! gevonden! Die zwarte vogels zullen voor mij beslissen!

Dit zeggende raapte hij een kei op en wierp dien uit al zijne macht naar de kraaien. Deze vlogen aanstonds op en vluchtten weg in zuidelijke richting.

- Dien kant uit! besloot Jan en toog op weg met vluggen veerkrachtigen tred. Van dan af begon er een leven vol wonderlijke avonturen, voor den Antwerpschen straatjongen.

De weg, door hem gevolgd, liep door eene vlakte, welke hem eindeloos toescheen. Slechts nu en dan werd de eentonigheid van het landschap afgebroken door eenig geboomte en schaarhout. Reeds neeg de zon in het

westen en begon de honger zich ongenadig te doen gevoelen. Jan had wel een paar landhoeven op zijnen weg ontmoet, maar die waren reeds lang in de verte achter hem verdwenen. Eindelijk kwam hij een man tegen, die naast een ossenwagen voortliep.

- Vriend, sprak Jan, ik heb honger. Hebt gij niets voor mij te eten? Ik heb geld en zal betalen.

- Laat zien, was het wantrouwend antwoord.

Jan haalde een der drie zilverstukjes te voorschijn en vroeg:

- Kunt ge daarvoor iets geven?

- Het overschot van mijn maal en een teug melk!

Dit zeggende haalde de man een stuk brood uit zijn knapzak en reikte het over. Na weinige oogenblikken was de korst tusschen Jan's gulzige kaken verdwenen. Nu haalde de man eene kruik met melk gevuld te voorschijn. Jan bracht haar aan zijn mond en dronk met lange teugen. Eindelijk was hij verzadigd en plaatste de kruik terug op den wagen.

- Zie zoo, nu kan ik er weer voor een heelen tijd tegen, lachte onze held.

- Wat komt gij hier doen? vroeg de man.

- Ik ben op reis.

- Waar gaat gij heen?

- Ik weet het niet.

- En laat uw meester dat toe?

- Ik heb geen meester.

- Dus zijt gij een vrij man

- Natuurlijk!

- Vrij geboren?

- Ik versta u niet! Zijn al de menschen dan niet vrij?

- Neen.

- Hoedat? Zijt gij dan niet vrij?

- Ik ben een laat. Mijn meester woont op de laatste hoeve, welke gij ginder op uw weg ontmoet hebt. Al deze gronden heeft hij in pacht van zijnen landheer, den baron van Tielrode. Nu moet ik voort, want de pachter verdraagt niet dat iemand te laat te huis komt. Vaarwel, knaap!

Jan zette welgemoed zijnen weg voort. De zon was al lang achter de westerkim weggezonken en hier en daar pinkten er reeds sterren aan het uitspansel, toen hij eindelijk een klein boschje bereikte. Daar het dien dag

zeer warm geweest en het gras zeer droog was, maakte Jan er volstrekt geen bezwaar in op die plaats den nacht door te brengen. Hij strekte zich zonder lang verzinnen onder eenen boom uit en dacht bij zich zelven dat het gras minstens zoo zacht was als zijn stroozak op het kleine zolderkamertje in het Krabbenstraatje. Weldra was hij ingeslapen en droomde den ganschen nacht van zijn Grootje, van Rebbe en van gerechtsdienaars.

Den volgenden morgen werd hij reeds vroeg gewekt door eene zonnestraal die, door het gebladerte gedrongen, hem vlak in het gelaat scheen. Hij opende de oogen en keek eenigzins verdwaasd om zich heen. Plotseling herinnerde hij zich het voorgevallene van daags te voren.

- Wat heb ik lekker geslapen, mompelde hij, zich uitrekkend. Dat is wat anders dan op ons zolderkamertje! Ja, ik heb lekker geslapen, maar mijn arm Grootje, heeft zij wel een oog geloken? Ik geloof het niet! Ik zou durven wedden, dat zij den heelen nacht geweend heeft! Wat zal zij nog veel verdriet hebben gedurende mijne afwezigheid. Het komt er nu voor mij op aan spoedig rijk te worden en dan naar Antwerpen terug te keeren!

Onder het uiten dier woorden had Jan het boschje verlaten. Hij keerde zich nog eens in de richting der stad, wierp een kushandje en zette daarna zijnen weg voort. Aan eene beek gekomen, die een weinig verder kabbelend door de weide slingerde, trok hij zijn plunje uit en nam een verfrisschend bad. Toen hij zich daarna in het gras uitstrekte om zich door de zonnewarmte te laten drogen, kon hij niet nalaten luide te zeggen:

- Indien al de menschen het verstand en den wil hadden dagelijks, zooals ik altijd gedaan heb en nu weer doe, een flink bad te nemen, dan zouden zij veel gezonder en kloeker zijn. Maar de meesten zijn, gelijk de katten, bang van water!

Een poos daarna had hij zijn plunje weer aangetrokken en vervolgde lustig fluitend zijnen weg

Het was, naar den stand der zon te zien, reeds middag geworden en de honger begon hem duchtig te kwellen, toen hij van verre, tusschen het geboomte, de stroodaken en de grijze muren eener hofstede bemerkte. Met versnelde stappen toog hij er op af. Reeds was hij de hofstede tot op een paar boogscheuten genaderd, toen hij in de nabijheid een klagend geschrei vernam. Hij bleef staan en luisterde scherp toe.

- Bij de muts van mijn Grootje! Het is een mensch, die in nood verkeert, sprak hij en snelde vooruit.

Aan den omdraai van den weg gekomen zag hij, op eene opene plek bezijden de hoeve en van den weg gescheiden door eene breede hofgracht een man, die met zweepslagen een jongen schaapherder mishandelde, welke voor hem op de knieën kroop.

- Heidaar! riep Jan, wilt ge eens uitscheiden, groote lobbes!

De man keek even op en ging daarna voort met slaan en schoppen.

Jan nam een korten aanloop en sprong over de gracht.

De boer liet zijne zweep zakken, keek den indringer eene poos verbaasd aan en vroeg daarna op ruwen toon:

- Wie zijt ge? Wat komt ge hier doen?
- Wie ik ben gaat u niet aan!
- Scheer u dan weg, bedelaar!
- Waarom slaat gij dien jongen?
- Alle duivels! vloekte de man. Die havelooze handlooper waagt het, mij, boer Stansen, te ondervragen! Maak dat ge weer even vlug van mijn erf geraakt of mijne zweep zal uwe ribben streelen!
- Ik heb u gevraagd waarom gij dien knaap slaat, antwoordde Jan onverstoorbaar. Heeft hij iets zoo erg misdreven, is het omdat gij grooter en sterker zijt, of doet gij het uit louter plezier? Spreek op, en vlug!

Die stoute taal deed den toorn van den eigenaar der hofstede ten top stijgen.

- Ik ben vrijboer, schreeuwde hij, en die luilak is mijn lijfeigene! Ik doe met hem wat ik wil! Nu gij het weet, onbeschaamde bedelaar, gaat ge gauw uwe biezen pakken of ik ransel u, dat de ribben uit uw lijf vliegen!
- Mij heeft nog niemand geranseld, behalve mijn Grootje, en die mocht dat doen!
- Zoo! Dan zal ik even uw Grootje nadoen!

De zweep rees omhoog; zij kwam echter niet op Jan's ribben terecht, lijk de boer voorspeld had. Bliksemsnel was onze held vooruitgesprongen; zijne ijzeren vuist omknelde het handgewricht van den brutalen hoevenaar met zulk geweld, dat deze, een kreet van pijn slakend, zijne zweep liet vallen.

Jan stiet hem daarna van zich af en raapte vlug het wapen op. De boer sprong recht, rukte zijne dagge uit de scheede en liet een doordringend gefluit hooren. Een luid geblaf weerklonk en een oogenblik daarna kwamen twee overgroote waakhonden toegesneld.

Toe, goede Dokus, praamde het meisje.

- Vervloekte bedelaar, uw laatste uur is geslagen! Bijt hem goed, Baf en Waf! Op! Op!

De twee reusachtige beesten sprongen op Jan toe. Deze had de zweep bij het dunnere uiteinde gegrepen en zich schrap gezet. De zware steel kwam met zulke vreeselijke kracht op den kop van het voorste dier neer, dat het met gespleten schedel nederstortte en de stok aan splinters vloog. De tweede hond sprong onzen held naar de keel. Deze had reeds het stuk steel weggeworpen, strekte de armen uit en greep het ondier bij de keel. Aldra verging het woedend geluid van den hond in een pijnlijk rochelen; weinige stonden daarna viel de zware kop ter zijde en hielden de stuiptrekkende bewegingen op. De doodelijke greep had haar onvermijdelijk, noodlottig uitwerksel volbracht.

- Ziedaar, sprak Jan bedaard, den gewurgden hond voor de voeten van den hoevenaar werpend. Hebt ge nog van die beestjes?

De aangesprokene antwoordde niet, doch keek zijn tegenstander aan met wijdopengesperde oogen, waarin toorn en schrik te lezen stonden.

- Welnu, man, hebt ge uwe tong verloren of ingeslikt? Komaan, we zullen nu maar met u beginnen. Ik ben heel nieuwsgierig te weten of uwe halspezen taaier zijn dan die van uwe hondjes!

Onder het uiten dier woorden stroopte de kleinzoon van Moeder Neeltje zijne mouwen op en trad op boer Stansen toe. Deze week doodsbleek een stap achteruit en hief werktuigelijk zijne dagge op om zich te verdedigen.

Een oogenblik daarna lag hij ontwapend onder de sterke knie van den knaap. Ondertusschen was er een nieuwe persoon toegesneld, de zestienjarige dochter van den hoevenaar. Met één blik had zij het strijdperk overzien; den bevenden herdersknaap, de twee gedoode honden en heur vader, steunende onder Jan's machtige vuist.

Weenend stortte zij op de knieën en bad:

- Genade! Genade voor mijn vader!

Bij het hooren dier stem keek Jan op.

- Zijt gij de dochter van dien onmensch?
- Ja, stamelde het meisje.
- Ik kan u daarvoor geen geluk wenschen!
- Dood hem niet, smeekte de maagd.
- Genade, kreunde de boer.

- Heb medelijden, riep zijne dochter met gevouwen handen.

- Heeft hij medelijden gehad met dien armen sukkelaar? Zie eens hoe hij hem gestampt en geslagen heeft!

- Ach, vader, kreet het meisje bedroefd. Gij hebt dien ongelukkigen Dokus weer mishandeld!

- Ik zal uw vader loslaten, verklaarde Jan, op voorwaarde dat hij den knaap om vergeving vrage! Welnu, boer, staat die voorwaarde u aan, ja of neen? Zoo ik geen bevestigend antwoord krijg vóór ik tot vijf geteld heb.....

- Ja, ja! klonk het van de bleeke lippen van den overwonnene.

Jan liet zijn vijand los, raapte de dagge op en stak ze tusschen de koord, waarmee hij zijne hozen ophield.

De boer stond met moeite recht.

- Op de knieën voor uw slachtoffer! klonk het gebiedend.

Zoodanig had de vreeselijke spierkracht van onzen held den hoevenaar met ontzetting geslagen, dat hij zonder tegenstribbelen gehoorzaamde en den herdersknaap om vergiffenis bad.

Deze plotselinge rolverwisseling had den eenvoudigen laat zoozeer verbijsterd, dat hij niet wist wat te doen en beurtelings zijn bevrijder en de dochter zijns meesters in de hoogste verlegenheid aankeek.

- Toe, goede Dokus, praamde het meisje, zeg dat alles vergeven is!

- Mag ik dat? vroeg hij aan Jan.

- Gewis!

- En zal uw vader er niet kwaad om zijn, Hilda?

- Neen, zeker niet! En ik zal er u eeuwig dankbaar voor zijn!

- Meester, sprak nu de herdersknaap, ik vergeef u alles!

- Ziezoo, de zaak is weer in orde, lachte Jan.

De boer rees op, bekeek sprakeloos de lijken zijner honden en loosde een diepen zucht.

Jan zag dit en ried wat er in het hart van den man omging.

- Ja boer, sprak hij, ik begrijp dat het zicht dier twee honden voor u niet heel plezierig is. 't Waren inderdaad flinke beesten, maar ge zult met mij bekennen, dat het mijne schuld niet is dat ze zoo gevaren zijn. Ik heb ze er niet bijgeroepen!

- 't Is waar, zuchtte de hoevenaar, maar wie zou gedacht hebben, dat gij.....

- Och, het was toch zoo'n kunststuk niet! De groote zaak in dit alles is niet bang te zijn en armen te hebben met flinke knuisten.

- Schrik hebt gij niet, knaap, dat heb ik gezien! Armen met flinke knuisten hebt gij wel, dat heb ik ondervonden! Ik heb altijd gedacht dat ik zeer sterk was; gij hebt mij, alsof ik een kind ware, op den grond geworpen en bedwongen, zooals een volwassen man een kind bedwingt! Wie zijt gij, knaap?

- Te Antwerpen noemt men mij Jan zonder Vrees.

- Jan zonder Vrees! riep de boer verbaasd. Maar dat is de naam van onzen genadigen heer hertog! Dus zijt gij...

Jan begon hartelijk te lachen.

- Hertog, ik? Neen, hoor! Ik ben Jan zonder Vrees uit het Krabbenstraatje, de kleinzoon van Moeder Neeltje! Zie, als ge ooit te Antwerpen komt, moet ge bij haar visch koopen. Altijd versch van de boot, en lekker... O! Bij mijn patroon, dat doet er mij aan denken, dat ik sedert gisteravond nog niets gegeten heb. Kunt gij mij iets voorzetten? Ik heb geld en zal u eerlijk betalen!

- Knaap, sprak de boer ernstig, ik zou u moeten haten, omdat gij mijne twee trouwe honden gedood en mij verslagen hebt, doch ik kan dat niet, daar ik in bewondering sta voor uwe kracht en uw karakter! Spreek mij dus niet meer van betalen! Van dit oogenblik af zijt gij mijn gast!

- Goed zoo, vader, juichte Hilda. Zulke woorden hoor ik gaarne uit uw mond! En zich tot Jan wendende, ging zij voort:

- Gij zult met ons aanzitten, ons maal deelen en onder ons dak slapen!

- Ik dank u, lief meisje!

- Wat bracht u hierheen, en welk is het doel uwer reis? vroeg boer Stansen.

- Wat mij hier bracht? Het toeval! Waar ik heen ga? Ik weet het niet! Maar wat ik wil, dat weet ik wel, hoor! Ik wil rijk worden, niet voor mezelven, maar voor mijn lief Grootje!

- Spreekt ge van uwe grootmoeder?

- Ja!

- Rijk worden, morde de boer, rijk worden! De fortuin is geene jonkvrouw, die men, langs de wegen zwervend, slapend aantreft. Sta mij toe u een voorstel te doen.

- Laat hooren.

- 't Is heel eenvoudig. Ge blijft bij ons. Ik ben vrij man en al de omliggende landerijen zijn mijn eigendom.

- Ik knecht worden? Nooit!

- Ik vraag u niet knecht te worden. Ge blijft bij ons en trouwt met mijne Hilda. Zij is mijn eenig kind; gij wordt dan later heer en meester van heel dees gedoen.

- Trouwen, lachte Jan. Hoor, boer, uwe dochter is een lief en braaf meisje; maar trouwen, neen, dat gaat niet.

- Waarom?

- De reden is heel eenvoudig. Ik heb de belofte afgelegd slechts te trouwen met een meisje, dat mij kan doen schrikken, al ware het slechts een enkel oogenblik. Ben ik daar straks bang geweest?

- Neen, alhoewel er wel reden voor was. Baf en Waf waren twee honden, in heel de streek om hunne sterkte en hunnen bloeddorstigen aard bekend. Meer dan één landlooper is reeds onder hun vreeselijk gebit bezweken. Gij alleen hebt hun het hoofd geboden en toondet daarbij niet de minste vrees. Gij zegt dat schrik u onbekend is. Hoe komt dat? Is het omdat gij zoo sterk zijt?

- Ik weet het niet en zou nochtans voor de aardigheid dat gevoel wel willen kennen.

- Moet ik u waarlijk gelooven?

- Stellig! Weet gij soms een middel om mij op de proef te stellen.

- Jawel! Maar het is zoodanig gevaarlijk, dat ik het niet durf voorstellen.

- Voor den dag er mede! Hoe gevaarlijker, hoe liever ik het heb!

- Is u dat vollen ernst?

- Zeker!

Boer Stansen zweeg en verkeerde klaarblijkelijk in hevigen tweestrijd.

- Neen, mompelde hij ten slotte, ik mag het niet voorstellen!

Onderwijl waren zij de hoeve genaderd. Deze was, zooals al de groote hofsteden in dien tijd, door hooge muren omringd, welke op hunne beurt door eene breede hofgracht omgeven waren. Binnen de muren bevonden zich het woonhuis van den hoevenaar, de kleinere woningen der knechten, de stallen en de schuren. Wanneer de zware poort gesloten was geleek de hoeve eene kleine vesting, welke heel gemakkelijk door de bewoners tegen

een heele bende belegeraars kon verdedigd worden. Dit was overigens hoogst noodig in een tijd, toen de openbare veiligheid zooveel te wenschen liet.

Weinige stonden later traden zij het ruime woonvertrek binnen en namen plaats bij de zware tafel, die midden in de kamer stond en waarop groote schotels met spijzen dampten.

Boer Stansen dwong Jan op de eereplaats te zitten en kon zijne blikken niet afwenden van dezes kloeke gestalte.

- Zóó jong en zóó sterk, sprak hij bij zichzelven. Van zulk natuurwonder heb ik nooit gehoord. Ik wou dat hij mijn schoonzoon werd!

Jan had zich zonder plichtplegingen in den grooten zetel neergelaten en deed den herdersknaap naast zich plaats nemen. Hij liet zich de spijzen goed smaken en zette Dokus voortdurend aan flink toe te tasten. Deze, voelend dat hij onder Jan's hooge bescherming stond, had zijne gewone bedeesdheid gedeeltelijk afgelegd, at smakelijk en waagde het eindelijk zich nu en dan in het gesprek te mengen. Dit was iets, hetgeen hij vroeger nooit zou gedurfd hebben en het kwam hem als iets wonderlijks voor, dat zijn meester er niet boos om werd.

Toen de maaltijd afgeloopen was, plaatsten de knechten eenige groote kruiken vol schuimend bier op de tafel, benevens het noodige aantal tinnen bekers. Jan had nog niet dikwijls bier gedronken en vond het een lekkere drank. De tongen werden losser en het gesprek rolde over allerhande zaken. De gastheer vertelde dat hij in zijne jeugd als soldenier van den Heer van Elversele deelgenomen had aan de veldslagen van Beverhout en Rozebeke. In dien laatsten slag streed hij met zijn landheer aan de zijde van Filips van Artevelde. Het was daar, dat hij, na eenen hardnekkigen kamp tegen een hoop Fransche voetknechten, er in gelukken mocht zijn zwaargewonden heer te redden. Deze, om hem te beloonen, schonk hem vrijbrieven en gaf hem de hofstede en de omliggende landerijen in volle bezit.

- Wanneer men aan zulke veldslagen deelgenomen heeft en de dood honderdmaal met zwaardslagen van zich afgeweerd heeft, sprak hij, dan kan men best oordeelen over lichaamskracht en onversaagdheid. Hadde de Ruwaart een honderdtal ruiters van uwe soort gehad, goed geharnast en gewapend, dan zou stellig de lelievaan voor de leeuwbanier op de vlucht gegaan zijn! Nu is dat alles voorbij, en de afstammelingen der koningen,

die onze landgraven in den kerker deden werpen, zijn thans heer en meester van Vlaanderen!

Jan, die als Antwerpsche straatjongen niets van de geschiedenis van Vlaanderen kende, kon niet begrijpen waarom de gastheer die laaste woorden met een diepen zucht liet gepaard gaan, en waarom dezes gelaat zulken bitteren trek vertoonde. Plotseling schoot hem het middel te binnen om het gesprek eenen anderen keer te geven.

- Daar herinner ik mij weer, sprak hij, dat gij daar straks gezegd hebt, dat gij iets weet om mij te doen schrikken. Ik moet u zeggen...

- Denk er niet meer aan, jongeling.

- Integendeel! Ik verzoek, ik eisch zelfs, dat gij het mij zegt! Indien de zaak zoo vreeselijk is, dat zij mij kan doen schrikken, welnu dan stem ik er aanstonds in toe uw schoonzoon te worden. Zeg het mij dus, ik bid er u om!

- Indien ik het doe, zend ik u den dood te gemoet!

- O, iemand zóó op heete kolen zetten! Bij de muts van mijn Grootje, ik verga van ongeduld!

- Welnu, luister dan! Ik heb reeds verscheidene malen hooren vertellen, dat er in het land van Dendermonde aan de boorden der Schelde een waterduivel huist, Kludde genaamd.

- Wel, wel, is 't anders niet? Te Antwerpen hebben wij er ook eenen, maar die heet Lange Wapper! Ik heb 's avonds laat dikwijls langs de vesten en de ruien gekuierd om hem te ontmoeten, maar steeds te vergeefs! - Zoo dus, in 't land van Dendermonde heeft hij een neefje?

- Spot er niet mede, knaap, want Kludde is zeer boosaardig. Hij plaagt en kwelt de dorpelingen zoodanig, dat men 's avonds de plaats schuwt, waar hij zich bij voorkeur ophoudt.

- Ga voort!

- Hij kan van gedaante veranderen.....

- Precies lijk onze Lange Wapper!

- Hij vindt er plezier in den eenzamen voorbijganger op den rug te springen onder de gedaante van een hond, eene kat of een ander dier, en wordt dan zoo zwaar, dat zijn slachtoffer er onder dood valt. Soms ook lokt hij de menschen van den weg af, en dan vindt men ze later versmoord in het moeras. De buitenlieden herkennen hem van verre aan twee blauwe vlammetjes, die dansend en huppelend hen naderen, zonder nochtans

merkelijk van de rechte lijn af te wijken. Het eenige middel om hem te ontkomen is al vluchtend nu rechts, dan links te slingeren; dat maakt hem het spoor bijster en doet hem weldra de vervolging opgeven.

- Nu weet ik genoeg, juichte Jan. Die Kludde vindt in mij zijn man! Welken kant moet ik uit om hem te ontmoeten?

- Ge zult wel een halven dag noodig hebben om er te komen!

- Meester, ik weet den weg, zei Dokus.

- Zie, dat is waar, riep de vrijboer. Dokus is van die streek. Nu vijf jaar geleden kwam hij met zijne moeder hier aan. Zij waren de bezittingen van den Heer van Baesrode ontvlucht. Ik heb hen als lijfeigenen opgenomen, na hunnen vroegeren meester twee werkpaarden in ruil gegeven te hebben.

- Boer Stansen, sprak Jan, laat ons een goed akkoord sluiten. Geef mij dien jongen als leidsman mede. Zoo Kludde er in gelukt mij te doen schrikken, kom ik met Dokus terug en trouw met uwe dochter. Zoo hij er niet in gelukt, houd ik hem als schildknaap en keer hier later, als ik rijk ben, terug om hem van u vrij te koopen. Ik zweer u op het hoofd van mijn Grootje, dat ik mijn woord eerlijk zal gestand blijven!

- Aangenomen!

- Wat denkt gij er van, Dokus? vroeg Jan.

- Met u durf ik overal gaan, was het antwoord.

Jan bracht den nacht door op de hofstede. 's Anderdaags was hij reeds te been toen de hoevenaar verscheen.

- Jan, zei deze, vóór gij vertrekt, heb ik u een verzoek te doen.

- Spreek op!

- Ik heb bemerkt dat uwe kleederen niet nieuw meer zijn. Ge zoudt mij plezier doen, zoo gij er van mij andere wildet aannemen, die in beteren toestand zijn.

- Hebt gij daarop gelet? lachte Jan.

- Welzeker! ik heb hier nog een stel kleeren van mijn zoon, die verleden zomer door een dollen stier gedood werd. Hij was ongeveer van uwe gestalte; ik wed dat zij u zullen passen alsof ze voor u gemaakt waren!

Onder het uiten dier woorden had hij eene groote kast geopend en

haalde er een buis en hozen van bruin laken, eene kaproen en een paar stevige schoenen uit, alsmede een lederen gordel, waaraan in een scheede van dezelfde stof, een stevig kruismes hing.

- Een deugdelijk wapen, meende boer Stansen.

- 't Kan zijn, antwoordde Jan, doch voor mij is het te kort ofwel te lang. Nu, het zal mij een deftiger uitzicht geven, en daarom neem ik het met de kleederen in dank aan.

Een uur nadien verlieten Jan en Dokus de hofstede.

Onderweg zei Jan lachend tot zijn gezel:

- Dokus, jongen, ik benoem u tot mijn schildknaap. Gij zult mijn helm en mijn degen dragen, zoodra ik die heb. Voor het oogenblik hebt ge nog niets anders te doen dan te zorgen dat ge dit pak niet verliest, want er steekt een brood en een stuk ham in, en dat zijn dingen, die ons onderweg te pas zullen komen.

[V]

Nog vóór den middag bereikten onze twee reisgenooten, Grembergen, een dorp, zoo dicht bij Dendermonde gelegen, dat men vandaar heel wel de torens dier stad kon bemerken.

Beide knapen hadden geweldigen dorst, want zij hadden flink doorgestapt en het weder was zeer warm. Zij traden er de herberg ‘De bonte Os’ binnen. In de ruime gelagkamer zaten er verscheidene klanten, allen in druk gesprek, en voortdurend kwamen er nog meerdere bezoekers.

Jan en Dokus namen plaats in eenen hoek en bestelden drank. De waard, door de andere gasten meester Johan Bylants geheeten, zette hun elk een pot schuimend bier voor. 't Was een groot en dik man met overvloedig kroezelhaar, bolle, blozende wangen, vroolijken oogopslag, en daarbij praatziek, zooals de meeste waards. Na de knapen onderzoekend aangekeken te hebben, vroeg hij:

- Zijt gij van deze streek, jongens?

- Neen, hospes!

- Vanwaar zijt gij?

- Ik ben van Antwerpen, zei Jan, en mijn vriend is niet van Antwerpen. Waarom vraagt gij dat?

- Och, indien ik het u niet vroeg zou mijn vrouw het doen, want die is heel nieuwsgierig, ziet ge! Grooter vraagal bestaat er niet!

- En is uwe nieuwsgierige vrouw nu voldaan?

- Zeker, zeker, lachte meester Bylants. Alleenlijk zou zij u nog vragen wat gij hier komt doen?

- Uwe vrouw is veel te nieuwsgierig, antwoordde Jan, die vermaak

in het gesnap van den waard vond, en om haar daarvoor te straffen zal ik het stillekens in uw oor zeggen! Kom!

Dit zeggende greep hij den man bij den arm, trok hem halverlijve over de tafel en fluisterde hem geheimzinnig toe:

- Ik weet het niet!

De waard spartelde terug af de tafel, keek Jan eenige oogenblikken verbaasd aan, en bromde:

- Dat zijn geen handen! Dat zijn echte nijptangen!

- Heb ik u bezeerd, hospes?

- Zoo'n beetje! Morgen is 't een blauwe plek!

- 't Spijt me zeer! Het was geenszins mijn inzicht!

- Ge zegt dus dat ge het niet weet, jongeling! Dan kan het ook niet voor het gerechtelijk tweegevecht zijn, hetwelk straks hier zal plaats hebben?

- Een gerechtelijk tweegevecht? Ik heb daarover al wel hooren vertellen, doch heb er nooit een bijgewoond.

- 't Is eene zeer treurige historie, zuchtte de waard.

- Treurig! Hoedat?

- Welzeker! Verbeeld u dat Raffel, de kleinzoon van vrouw Vanhulst, moet vechten tegen Balt Korte-nek.....

- Wie is dat?

- Een ruiter van den baron.

- En waarom moeten die twee vechten?

- Dat ga ik u zeggen. Verleden week kwamen Raffel en zijne zuster Lena 's avonds van Dendermonde. Onderweg werden zij door dronken wapenknechten aangerand en deerlijk mishandeld. Lena ligt te bed en valt van de eene koorts in de andere. Raffel is zich bij den baron gaan beklagen en heeft stellig verklaard, dat Balt de voornaamste aanrander was. De baron, die op dat punt geen gekscheren verstaat, deed aanstonds Balt ontbieden. Deze loochende natuurlijk het feit en vroeg het gerechtelijk tweegevecht.

- Dus gaan ze er eens voor vechten!

- Ja! Maar Balt is een groote, sterke kerel, en Raffel een tengere, zwakke jongen. Raffel wordt stellig en vast doodgeslagen!

- Dat is geen prettig vooruitzicht voor hem!

- Natuurlijk! Maar 't kan ook niet anders. Balt mag vechten, geheel

geharnast en gewapend met zwaard en bijl, zijn tegenstander mag enkel een stok hebben, daar hij een eenvoudig laat is!

- En zijt gij zeker dat Raffel gelijk heeft?

- Onder ons gezegd en gezwegen, fluisterde de waard, ja! Raffel is een brave jongen! Niemand mag zeggen hem ooit op eene leugen betrapt te hebben! 't Is treurig, treurig! Sterft hij, dan zullen zijne arme zuster en zijne oude grootmoeder ook niet lang meer leven!

- Heeft hij eene grootmoeder? riep Jan. Eene grootmoeder,... een Grootje!.....

- Ja!

- Wel hospes, indien de zaken staan, lijk gij zegt, dan is dat gerechtelijk tweegevecht een afschuwelijk, dom ding, daar het slechts bewijst wie de sterkste is van beiden, in plaats van de schuld of de onschuld van den aangeklaagde te doen uitschijnen! En met de vuist op de tafel slaande ging hij met luider stem voort: Gij zegt dus dat Raffel een zwakke jongen is en Balt daarentegen een groote sterke kerel; dat de eerste met een stok moet vechten en de andere, door zijn helm en zijn harnas beschut, het zwaard en de strijdbijl mag gebruiken.....

- Om Gods wille, spreekt stiller, knaap, want ginder zitten twee vrienden van Balt te luisteren!

Deze aanmaning had geenszins het uitwerksel dat de hospes er van verwachtte, want Jan rees op, sloeg andermaal met de vuist op de tafel en riep:

- Ik zeg dat dit gerechtelijk tweegevecht tusschen Raffel en Balt eene deugnieterij is, even hatelijk als wraakroepend!

- Die knaap is gek, morde meester Bylants verbleekend. Hadde ik het op voorhand geweten, ik zou hem niet aangesproken hebben!

Dit zeggend ging hij zich terug achter de toonbank plaatsen om iedereen goed te doen zien, dat hij met Jan's drieste woorden niet instemde. Deze deed alsof hij dit niet bemerkte en ging voort, nog luider sprekend:

- Ik zou in Raffels' plaats willen zijn!

De twee vrienden van Balt hadden hunne plaats verlaten en naderden den hoek waar Jan en Dokus zich bevonden.

- Knaap, sprak de eene spottend, zijt gij in het hoofd geraakt?

- Neen, man, en gij?

- Ik ook niet, maar ik zeg dat men stapelgek moet zijn om zulke onvoorzichtige dingen uit te kramen!

- Ben ik onvoorzichtig geweest?

- Ja. En daarom gebied ik u dadelijk uwe beleedigende woorden te herroepen en vervolgens uwe biezen te pakken of.....

- Of?

- Voor den duivel! Zoo gij niet oogenblikkelijk gehoorzaamt, grijp ik u bij de ooren, draag u buiten en ransel u daar met het plat van mijn degen.....

- Doe het, jongeling! riepen verscheidene der aanwezige boeren door medelijden gedreven. Herroep uwe woorden!

- Menschen, ik heet Jan en ben de kleinzoon van Moeder Neeltje uit het Krabbenstraatje te Antwerpen! Ik groet u allen zeer en houd er aan u te verzekeren, dat ik nooit gek geweest ben, dat ik altijd heel wel weet wat ik doe of zeg! Gehoor gevende aan de bedreiging van dezen dapperen krijgsman en aan uwen goedhartigen raad, verklaar ik dus dat ik met het grootste plezier, in de plaats van Raffel Vanhulst, wiens zaak ik als rechtvaardig aanzie, in het strijdperk wil treden en met den stok kampen tegen den genaamden Balt, soldenier in dienst van den Heer van Grembergen! Is dit duidelijk genoeg, of moet ik er nog bijvoegen, dat ik Balt voor een laffen rekel houd, zoo hij niet aanneemt?

De aanwezige boeren staarden den koenen spreker vol ontzetting aan. De twee soldeniers sloegen de hand aan het zwaard om hem te lijve te gaan, toen zij eensklaps ter zijde gedrongen werden door een reusachtigen kerel, die zich vóór Jan kwam plaatsen.

- Ja, knaap, het is duidelijk genoeg, riep hij met grove stem, en ik, Balt, neem den kamp met u aan. Ge ziet er een beetje sterker uit dan die lummel van een Raffel, die zich als een lam zou laten kelen! Ik zal u eerst met het plat van mijn degen op de billen geven, alvorens u van het scherp te laten proeven!

Jan borst in eene luiden lach los.

- Hebt gij het gehoord, Dokus? riep hij. Die kerels kunnen allen bluffen, bluffen! Dat is nu al de tweede, die mij eene dracht slagen op de billen belooft! Welnu, heeren, ik zal dat goed onthouden!

En de soldeniers ditmaal met vlammenden blik in de oogen kijkend, herhaalde, hij met nadruk:

- Ik zal het goed onthouden!

Hij ging terug op de bank zitten, nam een flinke teug, plaatste zijn beide ellebogen op de tafel, leunde met de kin op de handen en bleef Balt en zijne makkers spottend aankijken. Na eene poos hernam hij:

- Zoodus, ik vecht met u in de plaats van Raffel?
- Ja!
- Zijne zaak wordt dus als rechtvaardig beschouwd als ik u doodsla?
- Ja! Als gij mij... Hahaha!

Pejs, Balt, Peis.

- En is het dan de gewoonte niet dat de overwonnene aan den scherprechter overgeleverd wordt?
- Ja zeker! en de overwinnaar wordt zijn erfgenaam... Hahaha!
- Dan is de zaak volkomen in orde, heerschap.
- Een wapenadvokaat zonder baard! 't Is om zich kreupel te lachen, spotte Balt.
- Een melkmuil, een platbeurs, een landlooper, niet goed genoeg om stalveger te spelen...Godesbloed! Wat zullen wij straks pret hebben! riep een der soldeniers.
- Dat meen ik ook, zei Jan droogjes.

- Ik zal op het lemmer van mijn zwaard een kruis krassen, grijnsde Balt, om aan te toonen tot waar het door uwe ribbenkast zal gaan!

- Zoudt ge het niet liever op uwe tong krassen, want ik geloof, dat ge die beter weet te gebruiken dan uw zwaard.....

- Vervloekte melkmuil, ik weet niet wat me weerhoudt.....

- Ik weet het ook niet, Balt de snoever!

Deze woorden, doodbedaard uitgesproken, deden de woede van den soldaat ten top stijgen. Hij deed een stap vooruit en rukte zijne dagge uit de scheede. Nu kwamen echter eenige boeren tusschenbeide en riepen:

- Peis, Balt, peis! Gij hebt het recht niet dien jongeling te lijve te gaan, daar gij hem als wapenadvokaat van Raffel erkend hebt!

- Gij hebt gelijk, bromde de soldenier en stiet wrevelig zijn wapen terug in de scheede. Een blik vol haat op zijn tegenstander werpende, siste hij:

- Tot straks, melkmuil!

- Tot straks, snoever!

Toen Balt en zijne makkers de herberg verlaten hadden, verdrongen de aanwezigen zich om Jan. Op aller gelaat stond bewondering en medelijden te lezen.

- Nog zóó jong en reeds levensmoede, mompelde er een.

Jan had die woorden gehoord en begon te lachen.

- Jong ben ik, beste man, dat kan ik niet loochenen; maar levensmoede, neen, hoor! Bij de muts van mijn Grootje, ik hoop nog lang te leven!

- Daar legt gij het niet op aan, zei de boer. Balt is een woeste kerel, door iedereen om zijne kracht gevreesd! Geen enkel der krijgslieden van den baron hanteert de wapens zooals hij! Wat de partij nog ongelijker maakt, is dat gij slechts recht hebt op een stok.

- Ik vind dat heel voldoende, man

- Mag ik u een goeden raad geven? vroeg een ander.

- Zeker! ik luister altijd naar goeden raad.

- Welnu, verlaat aanstonds het dorp.....

- Man, uw raad is slecht, doorslecht! Ik slik hem niet! De boer hief de armen op en liet ze daarna met een smak neervallen, om te beduiden dat hij afzag van alle verdere pogingen om den stijfkop te overtuigen.

- 't Is boter aan de galg gesmeerd, bromde hij.

- Beste man, vroeg Jan hem, kent ge mij?

- Neen, knaap, ik zag u nooit voordezen!

- Welnu, te Antwerpen, vanwaar ik kom, noemt men mij Jan zonder Vrees. Zoo gij ooit te Antwerpen komt, begeef u dan naar het Schipperskwartier en vraag daar aan den eersten den besten of Jan, de kleinzoon van Moeder Neeltje uit het Krabbenstraatje, dien naam waardig is. Ge hoeft dus niet langer aan te dringen, beste menschen! Het ware veel verstandiger mij een handje te helpen.

- Hoe zoo?

- Wel, ik heb immers recht op een stok? Daar ik een vreemdeling ben, weet ik niet waar ik mij een flinken knuppel kan aanschaffen. Wie uwer kan er mij eenen bezorgen?

- Ik! Ik! klonken verscheidene stemmen.

Nu mengde de waard zich in 't gesprek en ried aan in 't naburig bosch een esschentak te snijden, omdat dit hout, vooral als 't nog groen is, niet gemakkelijk breekt.

- Hij mag echter, volgens de wet, slechts vier voet lang zijn, vervolgde hij. Die lengte is voldoende en laat alle vlugge bewegingen toe. Neemt men hem nochtans te dik, dan verliest men dit voordeel weer.

Jan knipoogde eens tegen zijn gezel en vond het dan ook voldoende, dat de stok niet dikker moest zijn dan zijn pols.

- Niet dikker dan uw pols, knaap? Vraag liever een bakkershout!

- Doet er uwe goesting mede, brave menschen, doch ik zeg u, zoo ik hem te licht vind, dat ik een bakkershout of een tafelpoot eisch. Nu, wat anders! Wie uwer brengt mij bij Raffel? Ik wil hem gaan bezoeken, kennis maken met hem, zijne zuster en zijn grootje, en die brave lieden troosten. Het spijt me zeer dat ik geen arts ben, anders zou ik beproeven zijne zuster te genezen!

Hierop stond hij recht en haalde een zijner zilverstukken te voorschijn om het gelag te betalen. De hospes weigerde het aan te nemen en sprak:

- Ik wil geen geld van iemand, die zoo goedsmoeds zijn leven komt wagen om dat van een onzer dorpsgenooten te redden. Zoo gij als overwinnaar uit het strijdperk treedt, moogt ge mijn ganschen kelder komen leegdrinken.

- Dat zou mij veel meer tijd vragen dan ik noodig heb om dien Balt te straffen, lachte Jan.

Na die woorden verliet hij met zijn makker de herberg, vergezeld van een viertal dorpelingen, die hem den weg wezen naar de woning van zijnen beschermeling.

[VI]

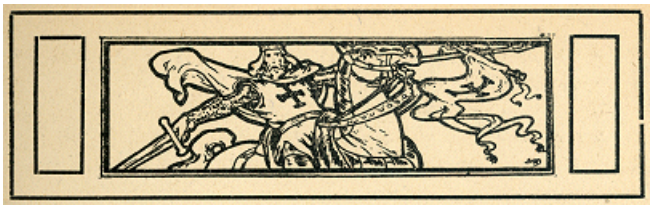

Te midden van het dorpsplein is er eene groote, langwerpige ruimte, afgesloten bij middel van paalwerk en koorden. Aan eene der zijden verheft zich eene tribuun, met tapijten behangen en met bloemen, banieren en blazoenen versierd. Het is daar dat de Heer van Grembergen, zijne familie en de genoodigden zullen plaats nemen om getuigen te zijn van het gerechtelijk tweegevecht.

Naast de tribuun is er eene tent opgeslagen, waar de wapens der kampvechters door de wapenkeurders zullen onderzocht worden. Al de inwoners van de heerlijkheid, van de naburige dorpen en vele poorters van Dendermonde zijn op het plein bijeengestroomd en verdringen zich rondom het krijt of strijdperk, dat door speerknechten en boogschutters van den baron bewaakt wordt.

Aan de eene zijde der tent staat Balt met twee zijner makkers, welke hem tot wapenpeters verstrekken. Boven zijn maliënkolder draagt hij een stalen helm, de voorzijde zijner beenen beschermd door bil-en scheenstukken. Hij leunt op een langen houwdegen, terwijl aan zijn gordel eene stevige strijdbijl hangt.

Aan de andere zijde der tent bevinden zich Raffel en zijne twee wapenpeters Jan en Dokus.

De twee groepen vormen een sterk kontrast; hier drie groote, sterkgebouwde soldeniers, met ruwe, onbeschaamde gezichten; daar drie knapen in hun eenvoudig plunje, zonder de minste schittering van staal.

Raffel vooral wekt het algemeen medelijden. 't Is een tengere, bleeke knaap; zijn hoofd met een grauwen doek omwonden, waarop hier en daar nog bloedvlekken zichtbaar zijn, getuigt van de barbaarsche wijze, waarop hij door Balt mishandeld werd. Zijn stap is onvast en hij steunt op den arm van Dokus. Jan is kalm zooals altijd; hij leunt achteloos op eenen stevigen knuppel en kijkt nieuwsgierig, nu naar de edellieden en damen, die op

de tribuun hebben plaats genomen, dan naar de menigte, welke het strijdperk omringt.

Daar weerklinken de bazuinen. Alles wordt stil, doodstil.

Een wapenheraut treedt vooruit; hij wendt zich tot Balt en zegt:

- Beroeper, blijft gij bij de verklaring, dat gij onschuldig zijt aan de feiten, u door den beroepene ten laste gelegd?

- Ja!

- Is het met uwe algeheele toestemming, dat de beroepene vervangen wordt door zijn wapenpeter, hier tegenwoordig.

- Ja, met mijne algeheele toestemming!

Dit zeggend werpt hij een grimmigen blik op Jan, die hem spotachtig in de oogen kijkt en hem - eene Antwerpsche gewoonte - een langen neus zet.

Nu wendt de wapenheraut zich tot Raffel.

- Beroepene, houdt gij uwe beschuldiging tegen den beroeper staande?

- Ja!

- Is het met uwe algeheele toestemming dat uw wapenpeter, hier tegenwoordig, in uwe plaats en voor eigen verantwoording het tweegevecht aangaat!

- Zeg ja, zoo gij wilt gewroken worden, fluistert Jan hem in 't oor.

- Ja! spreekt de knaap met bevende stem.

Nu richt de wapenheraut zich tot Jan en vervolgt met nadruk:

- Gij, die u als kampioen voor het goede recht van den beroepene aanstelt, weet gij welke gevolgen uwe daad voor uzelven kan hebben?

- Och neen, heer, en ze kunnen mij bliksems weinig schelen!

- Verneem ze dan: Zoo gij door den beroepene overwonnen wordt, heeft hij het recht u te dooden. Zoo hij u het leven laat, wordt u de rechterhand door den scherprechter afgekapt en uw lichaam daarna aan de galg gehangen. Al uwe have en goed worden het eigendom van den beroeper.

- Opperbest, waarde heer! Maar zoo ik win?

- Dan wordt dezelfde straf op den beroeper toegepast. Nog hebt gij het recht u terug te trekken. Beslis!

- Ik wil Balt den snoever straffen en van hem erven!

- Gij hebt het gewild!.....Beroeper en beroepene, zweert beiden dat

gij noch een steen, noch een kruid, noch eenig ander toovermiddel of iets, dat van den duivel komt, bij u hebt!

- Ik zweer het, roept Balt.

- Niets in de mouwen, niets in de zakken, lacht Jan.

- Zweer, jongeling, zegt de wapenheraut op strengen toon.

- Ik zweer het!

De wapenheraut treedt te midden van het strijdperk, richt zich tot het volk en leest van eene plakkaart de regels van het gerechtelijk tweegevecht voor; hij drukt er vooral op, dat het op straffe des doods verboden is, 't zij door teekens, geluiden of anderszins rechtstreeks of onrechtstreeks aan den kampstrijd deel te nemen of er invloed op uit te oefenen.

Vervolgens nadert hij de beide kampioenen en wijst elk zijne plaats, den eenen vóór de tent, den anderen aan het tegenovergestelde uiteinde van het strijdperk.

Balt trekt zijn lang en blinkend zwaard uit de scheede; Jan stroopt zijne mouwen op en doet zijn stok eenige malen in zijne hand ronddraaien.

Al de blikken der aanwezigen zijn op hem gericht en menig gebed wordt gepreveld voor het behoud van den dapperen, vreemden knaap.

- Gaat! roept de wapenheraut met plechtige stem.

Balt loopt met opgeheven degen naar zijn tegenstander.

- Vervloekte melkmuil, uw laatste uur is geslagen!

- Kom maar af, antwoordt Jan spottend, doch denk aan de ranseling op de billen!

De lange degen bliksemt in het zonnelicht, doch raakt slechts den grond. Jan is vlug ter zijde gesprongen; zijn stok komt echter met zulke kracht onder den rug van den soldenier terecht, dat deze een kreet van pijn slaakt.

- Een! roept Jan vroolijk. Zoo mijn stok zich goed houdt, krijgt ge er een dozijn...op hetzelfde plaatsje!

Brullend van woede hernieuwt Balt zijn aanval. Jan is hem weer te vlug en opnieuw komt zijn stok op de bedoelde plaats neer.

- Nog tien! telt Jan. Daarna beginnen wij wat anders!

De strijd wordt voortgezet. De vlugheid van Jan wekt zoodanig ieders bewondering, dat zelfs de baron zich niet kan weerhouden in de handen te klappen, telkens de stok op het achterdeel van Balt neerkomt. Ook uit de

menigte stijgen voortdurend juichkreten op, zonder dat de wapenheraut er aan denkt stilte te vorderen.

Het gelaat van Balt is gloeiend rood en verwrongen door woede en pijn. Hij ademt zwaar en zijne bewegingen zijn zoo snel niet meer. Jan daarentegen vertoont niet het minste teeken van vermoeienis; hij lacht en geeft zijne goede luim in vroolijke kwinkslagen lucht.

Na den zesden slag laat Balt zijn zwaard vallen en slaat brullend van pijn zijne handen op het zwaar geteisterde lichaamsdeel.

Jan blijft op eenige stappen van zijn vijand staan, leunt op zijn stok en vraagt met gemaakte deelneming.

- Waar doet het zeer, Balt?

Die spotternij is olie op het vuur.

- Vervloekte worm, kreeg ik u maar te pakken!

- Daartoe geef ik straks de gelegenheid, groote bullebak! Willen we nu maar voortgaan, want ik geloof dat de menschen al ongeduldig worden!

- Hadde ik die zware wapenrusting niet aan, dan zoudt ge mij niet zoo gemakkelijk ontspringen, satanswelp!

- Wel, kerel, waarom hebt ge dit niet eerder gezegd? Ik ben het toch niet, die u aangeraden heb in die ijzeren schelp te kruipen! Het is misschien daarom, dat gij zoo zweet! Laat ons een goed akkoord sluiten: gij trekt uwe wapenrusting uit en werpt dit groote zwaard weg, waarvan gij u toch zoo onbeholpen bedient, ik van mijnen kant werp den stok weg, die zich zoo onfatsoenlijk jegens u gedragen heeft. We vechten dus zonder andere wapens dan onze handen. Neemt gij mijn voorstel aan of moet ik voortgaan met het stof uit uwe billen te kloppen?

- Ik neem aan! brult Balt met nijdige vreugde.

Jan begeeft zich naar de tribuun, neemt zijne muts af en vraagt:

- Edele heer baron, mijn tegenstander denkt, dat hij in beter postuur zou zijn, indien hij zich van dien ijzeren rommel mocht ontdoen en met de bloote handen strijden. Mijn Grootje heeft mij meermalen gezegd, dat men steeds de wenschen moet involgen van menschen, die gaan sterven. Mag ik dus weten, wat gij er over denkt?

- Toegestaan, moedige knaap!

Op een teeken van den wapenheraut klinken de trompetten, ten teeken dat de strijd geschorst is.

Jan gaat naar Raffel, die hem lachend van geluk ziet naderen en biedt hem zijn stok aan.

- Ziehier, vriend, het werktuig waarmede ik den deugniet getuchtigd heb. Bewaar het in uwe familie als eene herinnering aan Jan zonder Vrees.

- O ja! roept de jongeling verheugd. Ik zal hem als een heiligdom bewaren!.....Maar, voegt hij er plotseling bezorgd bij, als ik hem aanneem staat gij ontwapend tegenover Balt!

- Geen vrees, Raffel! We zijn overeengekomen met de bloote handen te kampen.

- Dat is heel onvoorzichtig, want Balt is de sterkste kerel uit heel de streek.

- 't Doet me veel plezier!.....Kom, kom, trek zulk bezorgd gezicht niet! Ik verzeker u dat uw goed recht zal zegepralen!

Onderwijl hebben de wapenpeters van Balt dezen in de tent geleid en daar van zijne wapenrusting ontlast, zijn zweet afgedroogd en hem eenen versterkenden drank laten drinken. Eindelijk verschijnt hij weer in het strijdperk.

De toeschouwers keuren de edelmoedige daad van den vreemden knaap af; de meesten zijn van oordeel dat hij zich door zijn tegenstander heeft laten beetnemen, en dat die onverklaarbare edelmoedigheid hem het leven zal kosten. Allen kennen Balt als een geducht worstelaar, die woeste kracht bij groote behendigheid paart. De kampioen van Raffel moet bepaald gek zijn om zoo het behaalde voordeel te laten ontsnappen. Geen enkel toeschouwer, hoe oud ook, heeft ooit zoo iets bij een gerechtelijk tweegevecht weten gebeuren. 't Is Gode getergd, anders niet!

Balt heeft zijne mouwen opgestroopt, en niet zonder vrees voor zijnen jeugdigen tegenstander kijken de aanwezigen naar de armen van den soldenier, waarvan de spieren, aan koorden gelijk, zich onder het bruine, behaarde vel bewegen.

Het sein tot het hernemen van den strijd weerklinkt.

Ditmaal gaat Balt er niet meer zoo onbesuisd op los, want hij heeft de kracht en de vlugheid van zijnen vijand op zeer gevoelige wijze leeren waardeeren. Met behoedzame stappen en valsch flikkerende oogen treedt hij vooruit.

Jan wacht hem bedaard af.

- Zijt gij eindelijk daar, spreekt hij. Komt gij uwe schuld bekennen?

- Neen, worm, ik kom u dooden! sist de soldenier.

- Weeral dat onuitstaanbaar bluffen! Kom dan maar af!

Plotseling trekt Balt zijne hooge gestalte ineen en werpt zich de handen grijpens gereed, als een stormram op zijn tegenstander.

Een kreet van verbazing stijgt schallend op. Jan heeft het kunststuk, waarvan we reeds vroeger gewaagden, herhaald en is met een geweldigen luchtsprong over zijn aanvaller gewipt. Nu staat hij daar en houdt zijne ribben vast van het lachen bij 't zicht van Balt, die, door zijne vaart medegesleept, een eind verder met het hoofd tusschen de voeten der toeschouwers terecht komt. En die lach is zoo aanstekelijk, dat al de aanwezigen eveneens het uitschateren van pret.

De soldenier is opgestaan en vliegt als een dolzinnige op zijn vijand los. Deze schijnt ditmaal den aanval niet te willen ontwijken. Op het oogenblik dat Balt zijne vuisten opheft om Jan neer te slaan, bukt deze zich; zijn tegenstander verliest voor de tweede maal zijn evenwicht en tuimelt hals over kop op den grond.

Luide toejuichingen begroeten den guitenstreek van den Antwerpschen straatjongen. Deze wendt zich naar de tribuun en roept:

- Mijnheer de baron, ik heb nog nooit zoo'n onbeholpen kerel ontmoet! Hij kan niet eens op handen en voeten loopen! Ik had mij verbeeld dat een gerechtelijk tweegevecht iets heel ernstigs moet zijn, maar met zulk een lummelachtigen tegenstrever is dit volstrekt onmogelijk!

- Ge zijt een wakkere knaap! spreekt de edelman, vriendelijk lachend, en ik twijfel geenszins meer aan de voortreffelijkheid der zaak, welke gij op zulke eigenaardige manier verdedigt. Ik verwacht u straks op het kasteel.

Gedurende die korte woordenwisseling is Balt opnieuw opgestaan.

Zijn gelaat daarstraks zoo rood, is thans doodsbleek, zijne oogen schieten vonken en het schuim der razernij staat hem voor den mond. Hij ziet er zoo vreeselijk uit, dat de omstanders onwillekeurig huiveren.

Jan gaat op hem af. Maar ditmaal is zijn stap ruwer, zijne bewegingen niet meer zoo zwierig los; zijne oogen vlammen dreigend onder de gefronste wenkbrauwen.

- Bekent gij uwe schuld, kerel?

Zege! zege! riep het volk.

- Nooit!

- Wee dan uwe knoken! Nu is het mijne beurt - en het spelen is gedaan!

De twee tegenstanders staan slechts een stap van elkander. Als mokers rijzen de vuisten van Balt boven Jan's hoofd. Zij dalen, doch worden in de lucht door Jan opgevangen, die zonder te verroeren den geweldigen schok weerstaat. Zijne vingeren omklemmen de handgewrichten van den soldenier. Wat deze ook doet om zich los te maken, niets kan hem baten; zijne armen zitten als in ijzeren schroeven gevangen.

- Op de knieën voor den melkmuil! dondert Jan hem toe. Op de knieën!... Ha, laffe schurk, gij wilt bijten! Wacht, ik ga u dat afleeren!

Dit zeggend laat Jan zijn tegenstander los en geeft hem zulk een geweldigen klap, dat deze voor de derde maal over den grond rolt en daarna bewusteloos blijft liggen.

Vervolgens grijpt Jan den soldenier bij den nek en in de lenden, zwaait hem in de hoogte en gaat met vasten stap naar de tribuun, zijn vijand als eene pop boven zijn hoofd schuddend.

- Heer baron, moet ik hem het hoofd tegen deze palen verbrijzelen of is het zoo genoeg?

- Gij hebt gewonnen, dappere jongeling! De kampstrijd is ten einde en heeft over de schuld van dien man beslist! Nog vandaag zal hij zijn snood bedrijf met den hals boeten!

De trompetten weerklinken.

- Zege! zege! roept het volk. Leve Jan, de dappere kampioen! Leve Raffel! Leve de baron!

En de heer van Grembergen scheen het volstrekt niet kwalijk te nemen, dat men zijn naam na dien van den Antwerpschen straatjongen noemde.

Heel de gelagkamer van den Bonten Os was vol volk. Vóór de deur verdrongen zich daarenboven wel een honderdtal menschen, benieuwd om den jeugdigen overwinnaar van nabij te aanschouwen. Deze, zonder zich het minst te storen aan de loftuitingen, die hem van alle kanten toegezwaaid werden, had met zijn gezel achter eene tafel plaats genomen. Beiden deden

zich terdege te goed aan een lekker stuk gebraad, groote sneden wit brood en het schuimend bier van meester Johan Bijlants.

Deze laatste was fier als een pauw over de eer, welke hem te beurt viel den overwinnaar te mogen herbergen. Aan al wie het hooren wou, vertelde hij, dat het door zijn toedoen was, dat de booze Balt zijne straf ontvangen had.

- Ja, vrienden, riep hij zegepralend, ik heb onzen dapperen gast op de hoogte van de zaak gebracht! Zonder mij hadde Balt, de snoever, dien armen Raffel voorzeker doodgeslagen! Zonder mij hadt gij allen daarstraks zooveel pret niet gehad! Hebt ge ooit durven droomen, dat er menschen bestaan, zóó sterk? Hebt ge gezien welke aardige tronie de twee vrienden van Balt trokken, toen hij daar met zijnen stok bezig was? En altijd maar door op hetzelfde plaatsje! Hahaha! De baron en al de edele heeren en damen lachten dat zij schokten!

- Slechts een dier heeren lachte niet, merkte een der dorpelingen aan.

- De baron van Moerzeke! Ja, dat heb ik ook opgemerkt; maar die kan niet lachen!

- Wat keek hij grimmig, riep een andere boer. Nu, de oorzaak is niet moeilijk te raden! De heer van Moerzeke staat bekend als de sterkste man van heel Vlaanderen! In al de steekspelen loopt hij met den palm weg! Maar daarstraks heeft hij moeten bekennen, dat er sterken boven sterken zijn!

- Hebt gij gezien, schreeuwde de waard, zoo hard hij kon om weer aan 't woord te geraken, hebt gij gezien hoe onze kampioen Balt van den grond opnam en met gestrekte armen in de hoogte stak? Bij mijn patroon, het was net alsof de schurk niet meer woog dan een achtdaagsch speenvarken!

- Zeg eens, hospes, riep nu Jan tusschen twee mondvollen, zijt ge nu eindelijk uitgepraat? Wat eene drukte om zoo'n doodgewone zaak! Zou men niet zeggen dat ik eene heldendaad verricht heb met dien groven lummel te straffen?

- Ja zeker, heer Jan, het is eene heldendaad! Gij hebt door uwe tusschenkomst belet, dat die kerel ongestraft twee arme kinderen mocht mishandelen! Hoe verheugd zag Raffel er uit! Hij sukkelde aanstonds naar huis om daar het blijde nieuws te gaan vertellen. Mochte die tijding nu ook zijne arme zuster genezing brengen!

- Maar, hospes, is er hier in den omtrek geen enkel geneesheer om die meid te helpen?
- Jawel, de lijfarts van den baron, maar.....
- Maar.....
- Die staat enkel ten dienste van den kasteelheer en van zijne familie. Hij denkt het beneden zijne waardigheid een dorper te helpen. Wij moeten steeds onszelven helpen, en lukt dat niet, dan gaan we naar het pierenland!
- Er is dus een arts op het slot?
- Ja, en een zeer kundige.
- Heel wel, dan ga ik hem halen.
- Hij zal niet willen!
- Niet willen als ik hem verzoek?
- Ik twijfel er sterk aan!
- Ik niet, want zoo hij weigert, pak ik hem bij de ooren en draag hem er heen!

Dit zeggende stiet Jan zijn gezel aan en stond recht.

- Kom, Dokus, we gaan naar 't kasteel.
- Hospes, klonk er eene stem bij de deur, is de wapenpeter van Raffel Vanhulst niet hier?
- Jawel, antwoordde de waard, daar staat hij!

De pas aangekomene was een ruiter van den baron. Hij trad nader en bracht eerbiedig groetend de hand aan zijn stormhoed.

- Dappere vreemdeling, sprak hij, mijn edele meester, de baron van Grembergen heeft mij gelast u naar het kasteel te geleiden.
- Ik meende juist te komen, heerschap. Op weg, Dokus!

Deze richtte zich op en maakte aanstalten om Jan te volgen. De ruiter hield hem echter tegen met de woorden:

- Mijn meester heeft slechts van één persoon gesproken!

Dokus wilde, gansch onthutst, weer gaan zitten, maar Jan belette hem dit en verklaarde:

- Dokus is mijn vriend! Waar ik ga, gaat hij ook. Zoo dit u niet bevalt, heerschap, hoeft ge het mij maar te zeggen!
- Maar.....
- Och, vriend, maak u zoo dik niet! We zullen het kasteel zonder u wel vinden!

De soldaat, inziende dat Jan op dit punt onhandelbaar zou blijven, maakte geene tegenwerpingen meer en verliet de herberg, gevolgd door de twee vrienden.

Toen zij buiten kwamen steeg er een oorverdoovende juichkreet op:

- Heil! Heil den dapperen kampioen!

Jan knikte vroolijk de landlieden toe, die hem in stoet volgden tot aan de poort van het kasteel.

[VII]

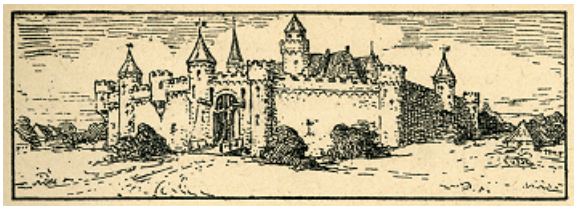

Niets kan ons beter een juist denkbeeld geven van het karakter en de levenswijze van een adellijken heer in de middeleeuwen dan zijne woning, of beter gezegd, zijn kasteel.

Hij leeft stoffelijk en zedelijk afgezonderd van zijne medemenschen en verlaat slechts zijn slot door verveling of brutale hartstochten gedreven.

De bouwvallen van een middeleeuwsch kasteel doen mij steeds denken aan het rif of geraamte van een verscheurend dier! Inderdaad, zijne ligging, zijn uitzicht, de schikking zijner verschillige deelen geven er iets hards, iets terugstootends aan, dat huiveren doet en eerder doet denken aan het hol van een roofdier dan aan de verblijfplaats van een mensch!

De ligging van zulk kasteel was steeds met de grootste zorg gekozen, 't zij op eene steile rots, 't zij op eene hoogte, 't zij in de vlakte, dicht bij een waterloop, die dan afgeleid werd om de breede slotgracht te vullen.

Als 's morgens de zonne in het oosten oprees en haar rozig licht over het landschap uitstrooide, dan zag men op de gekanteelde muren en de torengalerijen de wapenrustingen der schildwachten schitteren; dan weerspiegelde zij in de ruitjes der smalle tralievensters, hier en daar in de torens en in de hooge muren van het slotgebouw aangebracht, en deed ze gelijken aan zoovele wijdgeopende oogen, waarmede het slot den omtrek bespiedde.

's Avonds, als de zon in purperen luister ter westerkimme daalde en hare laatste stralen over 't aardrijk schoot, was het soms alsof de verlichte deelen der torens en muren van het kasteel met bloed overgoten waren! En als daarna de nacht er zijn mantel over heen had gespreid en het koeltje de ijzeren windwijzers daarboven op de torentinnen deed krassen, geleek

dit geluid wonderwel op het geschreeuw van dezen of genen wakenden roofvogel. Het reusachtig gebouw schonk moed aan zijne bewoners en vervulde met angst al wie het naderde!

Nooit heeft een mensch zich van zijne medemenschen afgezonderd op eene zoo ruwe en terugstootende wijze als in de middeleeuwen! Tusschen den slotheer en den laat was er een onoverschrijdbare afgrond, door kastengeest, hoogmoed en egoïsme gegraven! Het logge kasteel, dat zijne onheilspellende schaduw wierp over de hutten der laten, die, laag en nederig, er zich rondom bevonden, was het trouwe beeld van den adellijken heer, die het bewoonde en onder zijn trots de laten verpletterde, van wier zweet hij leefde. De muren waren hoog en van zware, harde steenblokken opgetrokken; de slotheer was ruw, streng, ongevoelig! Het slot was langs alle zijden met torens en wachtposten gedekt: de slotheer ook nam alle voorzorgen en listen te baat om den dwang, dien hij op zijne onderhoorigen zoo willekeurig uitoefende, te handhaven, te verdedigen!

Maar het kasteel, was niet enkel het spiegelbeeld van het egoïsme van zijnen bewoner; op alle mogelijke wijzen droeg het bij om dit gevoel bij hem te doen voortbestaan en aangroeien! Afgezonderd als hij leefde, had hij slechts nauwe betrekkingen met zijne vrouw en zijne kinderen, welke voor hem het menschdom vertegenwoordigden; dit droeg er toe bij om zijn hart te sluiten voor al wat daarbuiten stond, om er met ongevoelig misprijzen op neer te blikken.

Binnen zijne muren had de slot- of burgheer niets te doen; zijne landerijen werden door de laten bebouwd; zoo hij ter jacht ging, was het niet omdat de honger hem daartoe aandreef, maar enkel voor zijn vermaak en om aan de verveling te ontsnappen, die voortdurend op het slot heerschte. Het was dan ook slechts wanneer zijn zelfbehoud op het spel stond, dat hij zich in zijn burg opsloot; werd zijne persoonlijke veiligheid door niets bedreigd, dan vond men hem meestal op de baan, aan het hoofd zijner wapenlieden, zich aan vernieling, roof en moorderijen overgevend.

Er zijn geschiedschrijvers, die de goede trouw en het eergevoel der adellijke heeren ophemelen en er de liefelijkste en hartroerendste tafereelen van ophangen. Nu, het is mijn inzicht niet te betoogen dat er volstrekt geen koren tusschen het kaf was. Er zijn altijd edellieden geweest, die edele lieden waren, en de geschiedenis heeft de namen van velen hunner bewaard. Maar wat moet men wel niet denken, als men in de naïve kronijken der

middeleeuwen door tijdgenooten, zooals Froissart, Filips van Komen en anderen opgesteld, hoort verklaren dat de hoogste lof, dien men een baron kon toezwaaien, bestond in de verklaring, dat hij zich onthield van roof en diefstal!

De baron van Grembergen was eene dier rare uitzonderingen.

Hij behandelde zijne onderhoorigen met zachtheid en was, volgens de begrippen van dien tijd, zeer rechtvaardig. De bewoners zijner heerlijkheid hadden het veel minder hard te verantwoorden dan die van menige andere baronie of riddergoed.

Zijn kasteel was niet verre van den Dender gelegen. Om tot aan de groote poort te geraken moest men eerst over eene steenen brug, die, op pijlers rustend, tot over het midden der breede slotgracht lag; dan stapte men over eene ophaalbrug, van stevig eikenhout vervaardigd. Zooals heur naam het aanduidt, kon zij naar den binnenkant opgehaald worden. Dit geschiedde overigens elken avond bij middel van zware kettingen. Eenmaal opgetrokken, sloot zij gelijk eene overgroote deur de opening der poort en was dus elke gemeenschap met het kasteel onderbroken. Achter de ophaalbrug bevond zich de eigenlijke slotpoort, waarvan de dikke balken en planken tot overmaat van voorzorg met metalen platen beslagen waren. Daar nog achter, uit eene opening in het gewelf neerdalend, hing de stormegge, eene soort van zwaar, ijzeren hek, dat bij middel van kettingen in tijd van nood kon neergelaten worden, en dus ook weer den toegang versperde. Eens de stormegge voorbij, kwam men op het groote slotplein. Daar bevonden zich de waterputten, en links en rechts de paardenstallen, de hoender-en duivenhokken, de wagenhuizen, enz.. De kelders, gewelven en kerkers bevonden zich onder het slotgebouw, dat aan den overkant van het binnenplein naast den hoogen slottoren oprees De ridderzaal en de woontrekken bevonden zich gelijkvloers; boven deze had men de magazijnen en de arsenalen. Al de daken waren voorzien van uitstekende borstweringen, waarin kleine luiken en openingen aangebracht waren, waardoor men brandende pik, enz. naar beneden kon werpen.

De slottoren, de wallen en het hoofdgebouw dagteekenden van den eersten opbouw van het kasteel; zij waren zwaar en log zonder de minste versieringen. De andere gebouwen, in latere tijden veranderd of bijgevoegd hadden een sierlijker uitzicht; ruime gewelfde vertrekken met boogvensters, waarin geschilderde glasramen; groote zalen met gekleurde vloerstee-

nen; groote meubelen van allerlei soort, kasten, zetels, tafels, alle zeer kunstig gebeeldhouwd; groote koffers of kisten, gewoonlijk rood geschilderd, in de hoeken; groote banken met getraliede rugleuningen, met geborduurde overtrekken; groote glazen en stalen spiegels van meer dan een voet hoog. De muren van sommige zalen waren behangen met kostbaar tapijtwerk of beschilderd met levensgroote, zinnebeeldige figuren.

De stookplaats of haard in de keuken was minstens twaalf voet breed. De tangen en vuurijzers waren uiterst zwaar; de laatsten vooral wogen stellig honderd pond. De drievoeten, waarop zij rustten, hadden een gewicht van minstens vijftig pond; elk braadspit woog tien of elf pond. De lucht, welke men er inademde, was zoodanig met de geuren van het gebraad en van de andere spijzen verzadigd, zoo vettig, dat zij er den hevigsten honger deed overgaan.

In de ruime ridderzaal waren de muren hier en daar met kostbaar tapijtwerk behangen, waartusschen tropeeën en zegeteekens prijkten, zoo op de jacht als in den krijg verworven. Te midden der zaal stond eene lange zware tafel, waarrond, naar de mode van dien tijd, zetels en stoelen met hooge gebeeldhouwde rugleuningen; op de tafel stonden van afstand tot afstand zilveren en gulden veelarmige kandelaars met waskaarsen.

[VIII]

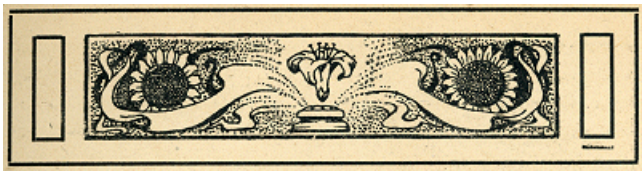

De baron van Grembergen en zijne talrijke genoodigden bevonden zich in de ridderzaal toen de slothofmeester Jan aankondigde. De gesprekken werden gestaakt; allen keken nieuwsgierig naar onzen held. Deze werd op den voet gevolgd door Dokus, die, zooals wij reeds weten, door hem tot schildknaap bevorderd was. Dit ambt had voor den gewezen schaapherder reeds meer beteekenis gekregen, want hij droeg thans een echt zwaard, het wapen door zijnen vriend op Balt veroverd. De wijze, waarop hij het droeg, bewees echter, dat hij een nieuweling in het vak was en volstrekt niet op de hoogte van de regels en gebruiken bij de ridderschap in zwang.

Hij had namelijk het zwaard bij den punt gevat en droeg het over den schouder, gelijk de landlieden gewoonlijk hunne zeisen dragen.

Het was dan ook geen wonder, dat het verschijnen der beide knapen onthaald werd op een onderdrukt spotgelach bij de heeren en een plotseling gegiegel bij de edelvrouwen.

Jan zag en hoorde dit, fronste de wenkbrauwen en bleef staan.

- Bij de muts van mijn Grootje, sprak hij tot zijn makker, ik geloof warempel dat men met ons lacht!

- Ik geloof het ook, zei Dokus, alhoewel ik aan u niets zie, waarom zij kunnen lachen! Willen wij maar vlug terugkeeren? Ik betrouw het hier niet!

- We zullen het aanstonds weten, Dokus!

Jan keerde zich tot de aanwezigen en vroeg:

- Heeren en edelvrouwen, ik zou heel graag willen weten of wij de oorzaak zijn, dat ge zulk plezier hebt. Zoo gij aan mij of mijn gezel iets bespottelijks vindt, verzoek ik u het ons aanstonds te zeggen!

Na die woorden wachtte hij eenige oogenblikken. Daar er geen antwoord kwam en het gelach en gegiegel eerder toenam, niettegenstaande de slotheer dit met luide stem afkeurde, trad Jan eenige stappen vooruit

en ditmaal klonken zijne woorden kort en krachtig als hamerslagen.

Ik betrouw het hier niet! sprak Dokus.

- Ik zie hier zooveel heeren, die met ons lachen! Toen ik naar de reden vroeg, heeft niemand ze mij gezegd. Welke dus die reden weze, zoo er eene is, van dit oogenblik af kan ze voor mij niet meer bestaan! Nu verwittig ik u, heeren, dat ik nog nooit toegelaten heb, dat men mij uitlache; daarvoor heb ik reeds menigen klap uitgedeeld!

- Oho, riep een der edellieden op gebelgden toon. Die knaap spreekt wel stout in tegenwoordigheid van ridders!

- Ik ben gewoon altijd en overal mijne meening ronduit te zeggen, antwoordde Jan.

- En wat doet die andere havelooze knaap daar met dat zwaard op den schouder, juist als een aardewerker, die met zijne spade van het land huiswaarts keert? 't Is bespottelijk!

Bij het hooren dier woorden werd Dokus bleek van schrik. Hij nam het wapen van zijnen schouder, en, niet wetende wat er mede aan te vangen, stak hij het onder zijnen arm, op de wijze, waarop hij zijn vroegeren meester dikwijls zijn knuppel had zien dragen.

- Dat men ze beiden buiten de poort werpe! riep een hoogstaltige edelman, die van eerst af de twee jongelingen met grimmige blikken had aangekeken.

Jan deed een stap vooruit, kruiste de armen met geweld over de borst, zag den spreker met vlammende oogen aan, doch sprak geen woord. Een botsing was nakend.

De baron van Grembergen, die tot dan door eene dichte groep ridders omgeven was, welke hem praamden aan den algemeenen wensch gehoor te

geven, kwam nu naar voren gedrongen, plaatste zich vóór Jan en riep met strenge stem:

- Mijne heeren, ik betreur ten zeerste hetgeen hier op dit oogenblik voorvalt! Het spijt mij dat men er geene rekening van houdt, dat ik dien jongeling uitgenoodigd heb en dat hij mijn gast is!

Die korte toespraak en vooral de toon, waarop zij uitgesproken werd, had het gewenschte uitwerksel. Alleen de reusachtige edelman van daar straks maakte uitzondering en kon zijne vijandige gevoelens niet tot zwijgen brengen.

- Heer van Grembergen, sprak hij, wij allen kennen de wetten der gastvrijheid, waaraan gij ons herinnert. Niemand onzer zal die overtreden, doch zijn gast steeds met den noodigen eerbied behandelen, wanneer hij weet, dat die gast van edelen huize is. Alles doet ons echter veronderstellen, dat dit hier het geval niet is. Dat uw gast zich bekend make en zoo hij recht op onzen eerbied heeft, wil ik, baron van Moerzeke, de eerste zijn om hem onze verontschuldigingen aan te bieden.

- Goed gesproken, Moerzeke! riepen talrijke stemmen.

De baron van Grembergen wendde zich tot Jan.

- Jonge vreemdeling, zeg ons wie gij zijt.

- Men noemt mij Jan zonder Vrees.

- Jan zonder Vrees! riep de heer van Moerzeke. Ik ken maar één Jan zonder Vrees, namelijk zijne hoogheid den hertog van Burgondïe! Die kerel wil zich doen doorgaan.....

- Ik ben Jan zonder Vrees uit het Krabbenstraatje te Antwerpen, onderbrak Jan bedaard.

- O, zoo, spotte Moerzeke. En gij zijt de zoon van de edelgeboren vrouwe.....

- Ik ben de kleinzoon van Moeder Neeltje!

- Is Moeder Neeltje van ouden adel?

- Moeder Neeltje is oud en niet van adel, Heer! Moeder Neeltje houdt een kleinen vischwinkel in het krabbenstraatje! Maar, al is zij geene edele dame, toch heeft zij een gouden hart! Zij heeft mij verzorgd en grootgebracht, want mijne ouders heb ik nooit gekend! Ik, ik houd zoo zeer van haar, dat ik niet duld dat iemand, wie het ook zij, één enkel oneerbiedig woord van haar zegt! Wie mijn lief Grootje beleedigt, beleedigt mij ook!

- Maar dat is eene uitdaging!

- Neen, heeren, het is eene verwittiging!

Die woorden, hoewel heel bedaard uitgesproken, verwekten eene algemeene opschudding. Eenige der ridders sloegen reeds de hand aan hunne dagge en keurden luide het gedrag van hunnen gastheer af. Deze bood nochtans het hoofd aan den storm en sprak:

- Vrienden, die jongeling heeft geene verfijnde opvoeding genoten, dat beken ik. Maar straks heeft hij het bewijs geleverd, dat hij, voor wat moed en kracht betreffen, voor niemand onzer moet onderdoen.

- Zoudt gij dat denken? onderbrak de baron van Moerzeke.

- Naar wat wij van hem te zien kregen, ja!

- Bij Satans hoornen! bulderde de reusachtige edelman, men stelt ons hier dus op dezelfde lijn met een gewoon soldenier! Wat mij betreft, ik teeken verzet aan tegen de bewering van den baron!

Een spottend lachje zweefde over Jans mond. Hij wendde zich tot den gastheer en sprak:

- Edele heer, mag ik een voorstel doen, hetwelk hier allen zal bevredigen?

- Spreek op, jongeling.

- Welnu, naar ik hoor, daagt die edelman mij uit. Ik neem volgaarne zijne uitdaging aan op de volgende voorwaarde: Zoo ik win stuurt gij uw lijfarts naar de woning van Raffel, wiens wapenpeter ik geweest ben, om dezes zieke zuster te genezen.

- Aangenomen!

- En zoo gij verliest? riep Moerzeke sarrend.

- Zoo ik verlies, was het bedaarde antwoord, zoo ik verlies laat ik mij aan den schandpaal binden om er van mijn overwinnaar vijftig zweepslagen te ontvangen.

- Haha! Aangenomen! brulde Moerzeke. Laat ons dadelijk beginnen!

Dit zeggende verliet hij de zaal, door al de aanwezigen gevolgd. De trotsche edelman scheen heel zeker van zijn stuk te zijn en gebood een der wachthebbende soldaten eenen voetboog te gaan halen. Deze liep weg en kwam weldra met het gevraagde voorwerp terug. Dit wapen bestond uit eene dikke, eenigzins gebogen stalen veer, een houten schacht of drager, aan welker uiteinde het midden van de veer bevestigd was, en de pees. In den schacht was eene groef, waarin de pijl of schicht met den stalen punt naar

voren gelegd werd, nadat de pees gespannen was. Ongeveer te midden van den schacht bevond zich een stalen tuimelaar, die de aangehaalde pees gespannen hield. Hij stond in verband met den trekker bij middel eener metalen veer. Werd de trekker overgehaald, dan deed de veer den tuimelaar kantelen en bijgevolg de pees afspringen. Dit gebeurde met zooveel kracht dat de schicht op zeer groote afstanden den maliënkolder van den vijand doorboorde of zijnen stalen helm verbrijzelde. Bij den gewonen kruisboog werd de pees aangehaald bij middel van een kleinen stalen hefboom, bij den voetboog gebeurde dit bij middel van een draairad met handvatsels, aan het schouderstuk van den schacht aangebracht; dit draairad diende om een paar koorden aan te trekken, welke over katrollen liepen, en met stevige haken de pees tot achter den tuimelaar brachten. Aan het voorste uiteinde was er een ijzeren beugel, waarin de schutter den voet plaatste bij het spannen van zijn boog.

Het was zulk wapen, dat de soldaat den baron van Moerzeke ter hand stelde. Deze plaatste den voet in den beugel en greep de pees met beide handen vast; dan al zijne krachten inspannend, zoodat de aderen op zijn voorhoofd zwollen, trok hij de pees aan, tot zij eindelijk achter den tuimelaar vastzat.

- Ziedaar, riep hij zegepralend, dat is wel wat meer dan een soldenier afranselen. die door zijne wapenrusting belet wordt zich vlug te bewegen, of bokkesprongen te maken als een poetsenmaker!

- Om te weten of iets gemakkelijk of moeilijk is, moet men het eerst beproefd hebben, wedervoer Jan kalmpjes. Ik heb nog nooit zoo'n boog in handen gehad, maar naar de moeite te oordeelen, die het u gekost heeft, edele Heer, meen ik dat het inderdaad geen licht werk is.

De boog werd ontspannen. Jan zette evenals hij zijn tegenstander had zien doen, den voet in den beugel, greep de pees en spande haar, zonder dat men kon merken of hij zich al of niet groote moeite gaf. Toen Moerzeke dat zag, verbleekte hij en knarsetandde van toorn; al de anderen echter juichten den jongeling toe.

- Bravo, knaap, riep de gastheer, dat is een flink stuk en strekt u tot eer!

- Die heer is sterk, zei Jan, doch hij heeft, gewis om mij af te schrikken, de zaak een beetje overdreven. Heb ik nu gewonnen?

- Wat denkt ge er van, Moerzeke? Geeft gij u verloren?

- Verloren! Voor den duivel, neen!

- De tweede proef dan!

Moerzeke liep naar een hoop steenen kogels, zoo groot als menschenhoofden, welke men toenmaals afschoot bij middel van eene soort van kanonnen, steenmortiers genoemd. Hij koos er den zwaarsten uit en deinsde er mede terug tot tegen het slotgebouw. Dan een aanloop van eenige stappen nemende, wierp hij hem uit al zijne macht in de richting der poort. De kogel beschreef een grooten boog, viel op den grond dicht bij de poort, en rolde over de brug tot aan den overkant der burggracht. 't Moest wel een prachtige worp zijn, want luide toejuichingen stegen op. Zóó ver had nog niemand bij de ridderspelen den bol zien werpen.

Een soldenier werd gelast hem te gaan halen, terwijl een andere met zijne speer den afstand mat. Nadat door de aanwezigen onderzocht was of er geene stukken waren afgesprongen, werd de bol aan Jan overhandigd. Deze ging zich eveneens tegen den muur van het slotgebouw plaatsen en deed zich de plek aanwijzen, vanwaar de bol door zijn tegenstander geworpen was. Na hem even gewikt te hebben, nam hij zijn aanloop.

- Hop! daar gaat hij! lachte hij vroolijk.

De steenen kogel steeg op, vloog over de poort en viel op eenigen afstand aan gene zijde van de slotgracht neer.

Ditmaal stegen er geene toejuichingen op. Aller blikken waren in stomme verbazing gevestigd op Jan, die hunne verwondering volstrekt niet scheen te begrijpen. Hij naderde den baron en sprak:

- Edele Heer, ik moet u ronduit bekennen, dat ik niet geheel tevreden ben over mijn worp.

- Niet tevreden? riep deze verbaasd.

- Neen, vervolgde Jan op vertrouwelijken toon, ik had gemikt op de stang van den standaard daar boven de poort en zou haar wel geraakt hebben, indien ik met minder kracht geworpen had. Zoo'n steenen kogel over den muur smijten is zoo'n erge zaak niet; de groote kunst is, mijn dunkens, juist te mikken. Indien ge mij toelaat opnieuw te beginnen, denk ik wel haar bij den derden of vierden worp te raken.

- Onnoodig, jongeling! Ik geloof u op uw woord.

- Zooals gij verkiest, edele heer. Dat balwerpen is anders een vermakelijk spel! Volgt er nog eene proef? Alle goede dingen bestaan immers in drie!

- Daarover moet de baron van Moerzeke beslissen! - Welnu, Moerzeke, wij wachten op de derde proef. De twee eerste hebt gij verloren.....

- Maar de derde zal ik winnen, brulde deze. Bliksemsnel rukte hij zijne dagge uit de scheede en wierp zich op Jan, met het klaarblijkelijk voornemen hem neer te stooten. De verraderlijke aanval geschiedde zoo onverwachts, dat niemand der aanwezigen den tijd had tusschenbeide te komen.

- Lafaard! schreeuwde de Heer van Grembergen zijn zwaard trekkend.

Jan had zich nog tijdig omgewend. Op het oogenblik dat het staal reeds zijne borst bedreigde, greep hij zijn aanvaller bij den arm en slingerde hem met zooveel geweld van zich af, dat hij een eind verder over den grond rolde. De vreeselijkste verwenschingen uitbrakend sprong de reus overeind om zich opnieuw op zijn vijand te werpen. Maar nu hadden de verontwaardigde edellieden, het voorbeeld van den slotheer volgend, den degen uit de scheede getogen en versperden hem dreigend den weg. De Heer van Moerzeke schuimbekte van woede, doch waagde het niet den aanval te hernieuwen.

Nu trad de baron van Grembergen vooruit en riep met trillende stem:

- Heer van Moerzeke, gij hebt de wetten der gastvrijheid geschonden en die der ridderschap op schandelijke wijze met de voeten getreden! Al deze heeren en damen kunnen getuigen dat die dappere vreemdeling u op eerlijke en schitterende wijze overwonnen heeft! Gij hebt door meineed uw blazoen voor eeuwig bezoedeld! Verlaat oogenblikkelijk mijn slot en mijne bezittingen! Als vriend ken ik u niet meer, en als vijand vrees ik u niet!

- Wij breken alle betrekkingen met u af! riepen nu ook de andere edellieden.

De Heer van Moerzeke schudde de vuist en antwoordde:

- Ik neem de uitdaging aan en zal met u allen afrekenen! Daarna riep hij zijne knapen, deed zijn paard voorkomen, sprong in den zadel en reed vloekend weg. Bij de poort keerde hij zich nog eens om en schreeuwde:

- Jan zonder Vrees uit het Krabbenstraatje, door mijn hand zult gij sterven! Wee u!

De zoon van Moeder Neeltje, die intusschen weer in zijne goede luim geraakt was, maakte een spottend gebaar en antwoordde:

- Goede reis, Heer, en den wind langs achteren, dan zeilt ge goed!

De omstanders konden zich niet weerhouden te lachen om de hier zoo passend aangebrachte en schilderachtige spreuk van den Antwerpschen straatjongen, voor welken zij, na het gebeurde, de grootste genegenheid en bewondering koesterden.

Toen zij allen terug in de ridderzaal rondom de tafel zaten, en de dienaars met de dampende schotels kwamen aandragen, sprak Jan tot den baron, die hem naast zich had doen plaats nemen:

- Die derde proef was nog al aardig!

- Het was geen proef, jonge vriend, maar wel een verraderlijke moordaanslag!

- Ja, zeker! beaamden de naastbijzittende heeren en edelvrouwen.

- Ba! zoo erg was 't niet, lachte Jan. Om mij te vlug te zijn moet men andere armen in de mouwen hebben! De hoofdzaak is dat ik gewonnen heb en dat uw lijfarts de zuster van Raffel zal genezen.

- Ja, dat zal hij, antwoordde de slotheer. Ik zend hem er oogenblikkelijk heen!

Een dienaar werd op staanden voet gelast het bevel van den baron aan den lijfarts over te brengen en dezen naar de woning der zieke te geleiden. Dokus, die zich tusschen al die groote heeren niet op zijn gemak gevoelde, vroeg en kreeg de toelating om mede den arts te vergezellen.

Dat het gedurende het eetmaal vroolijk toeging hoeft geen verder betoog.

De baron schepte er een zichtbaar vermaak in met Jan te praten. Hij stelde hem allerlei vragen, waarop deze met zijne gewone openhartigheid antwoordde.

- Ge zijt een wakkere borst, verklaarde de gastheer, en zoo gij in mijn dienst wilt treden, benoem ik u van heden af tot mijn luitenant.

- In uwen dienst treden, heer? Neen, dat gaat niet!

- En de reden?

- Die is heel eenvoudig: ik kan geene twee meesters dienen!

- Dus zijt ge reeds in dienst?

- Ja.

- Bij wien?

- Bij mezelven.

- Zonderlinge knaap, mompelde de baron. En op luiden toon voortgaande: Wat voerde u naar deze streken?

- Dat is een aardige historie. Ik heb met den meester van mijn makker eene wedding aangegaan.

- Eene wedding? Welke?

- Ik moet u zeggen, dat ik nog nooit schrik heb gehad. Hij beweerde een middel te weten. En toen zijn wij overeengekomen, dat ik zijne dochter zal trouwen, indien zijn middel helpt.

- Dat middel was misschien het gerechtelijk tweegevecht van dezen namiddag?

- Och neen! Ik moet hier ergens in de buurt een soort van waterduivel vinden, Kludde genaamd.

- Kludde! riepen de aanwezigen verschrikt.

- Ja, Kludde in hoogsteigen persoon. Waar en wanneer kan ik dat heerken aantreffen?

- Maar ongelukkige, hij zal u dooden!

- Ik ben gekomen om hem de proef te laten nemen.

- Geen mensch kan hem wederstaan!

- Praatjes, lachte Jan. Als ik hem maar eens te pakken krijg.....

- Dat is het juist wat onmogelijk is, dwaze kerel! Kludde is onvatbaar en hij, die hem zou willen aangrijpen, voelt slechts een smalle streep, die hem de handen brandt.

- Heel wel, dan verzoek ik u mij een paar strijdhandschoenen te leenen.

- Wee, den vreemdeling, dien hij des avonds laat op zijne baan vindt en die hem niet spoedig genoeg ontwijkt of zich door de vlucht niet redden kan! Kludde wringt hem onbarmhartig den hals om. Ook boezemt hij den meesten dorpelingen zooveel schrik in, dat het moeilijk valt hen op eenig nachtelijk uur hunne woonst te doen verlaten. Geen hunner zou, al werd hem eene baronie aangeboden, bij avond of nacht en vooral bij mistig weer, den weg durven volgen, die van hier langs het kasteel Moerzeke naar het veer van Mariakerke loopt.

- Hartelijk dank, heer baron! juichte Jan.

- Waarom? vroeg de spreker verwonderd.

- Omdat gij mij de plaats aangewezen hebt, waar ik Kludde vinden kan!

- Onvoorzichtige, die ik ben, morde de slotheer.

- Gij hebt u niets te verwijten, heer. Wat gij mij wildet verzwijgen, zou een ander mij toch gezegd hebben! Ik brand van verlangen om eens ter dege met een geest of spook kennis te maken. Te Antwerpen heb ik menig uurtje 's nachts rondgezworven om onzen Langen Wapper te ontmoeten. Niemendalle te zien! Eenige dagen geleden meende ik op het Walburgiskerkhof met een geest te doen te hebben. Ik greep hem vast..... en 't was verdraaid, mijn neef, die zich in een wit laken gehuld had om mij bang te maken. Hij zal op dit oogenblik reeds begraven zijn.

- Gij hebt hem gedood?

- Ik denk, dat ik hem wat te brutaal tegen den kerkhofmuur gesmeten heb; het spreekt van zelf, dat ik het niet zou gedaan hebben, hadde ik geweten dat mijn neef onder dat laken zat. Om mijn hef Grootje aangenaam te zijn heb ik alsdan de stad verlaten. Nu, om op Kludde terug te komen, zou ik wel willen vragen wie uwer hem al gezien heeft.

Al de aanwezigen moesten bekennen dat zij nog niet in dit geval geweest waren.

- Maar verleden jaar heeft hij op een paar boogscheuten van Moerzeke twee jonge edellieden, de heeren van Hofstade en van Herdersem gedood.

- En verleden maand werden eenige rijke Gentsche kooplieden, die naar Mechelen reisden en te Grembergen niet wilden vernachten, versmoord gevonden in het moeras, dat zich uitstrekt tusschen Moerzeke en het veerhuis aan de Schelde.

- Van avond ga ik dien sinjeur opzoeken, sprak Jan.

- Doe het niet, smeekten eenige edelvrouwen.

- Ik heet Jan zonder Vrees, en zal gaan.

- Alleen?

- Neen, met mijn makker Dokus!

- Maar die sukkelaar zal u van geen nut zijn.

- Dat is waar, maar daarvoor kan ik hem missen. Hij moet enkel meegaan om vast te stellen of ik al of niet schrik zal hebben.

- En daarna?

- Ja, dat weet ik nog niet, antwoordde Jan. We zullen ons waarschijnlijk ergens op onze mantels neerleggen en.....

- Neen, dat niet, riep de gastheer. Zoo gij het er levend afbrengt, komt ge naar mijn slot terug. Ik zal de wacht bevel geven u aanstonds binnen te laten. Gij hebt hun enkel het wachtwoord toe te roepen.....

- Welk wachtwoord?

- Welk wachtwoord? Wel den naam, dien gij met zooveel recht draagt: Jan zonder Vrees!

[IX]

De nacht heeft zijnen geheimnisvollen sluier over het aardrijk uitgespreid. Daarboven flikkeren de eeuwige sterren als flonkersteenen op diep blauw fluweel. Wolken, met zilver omrand, drijven hoog door de lucht en floersen nu en dan het licht der maan. Bij poozen steekt er een frisch windje op en speelt met het spichtig gebladerde der knotwilgen, welker knoestige stammen in de schemering de grilligste vormen vertoonen; en dan ruischt het riet, dat aan den overkant het moeras omzoomt, als bewogen zich geheimzinnige wezens tusschen de hooge, gelende halmen; de krekel zingt tusschen het gras en bijwijlen weerklinkt in de verte de schreeuw van den nachtuil.

Twee mannen bevinden zich op de baan en vervorderen langzaam hunnen weg.

Het nachtelijk uur en de eenzaamheid der plaats schijnen hen niet tot ingetogenheid te stemmen, want zij praten luid.

- Wel, Dokus, spreekt de eene, hoe vindt gij het avontuur?

- Om u rechtuit mijne meening te zeggen, antwoordt de andere met gedempte stem, ik lag liever in het hooi in den stal bij boer Stansen!

- Bloodaard!

- Indien ik armen aan 't lijf had zooals de uwe, zou ik waarschijnlijk er anders over denken!

- Maar gij hebt toch mijn zwaard, waarmede gij u desnoods kunt verdedigen.

- Ik zou er niet veel mede verrichten. Dat ding is veel te zwaar en hangt me al langer hoe meer als een brok lood aan de heup! 't Is geen herderstaf, hoor!

- Wilt ge ruilen met mijn stok?

- Die weegt nog zwaarder! Zouden wij niet liever terugkeeren?

- Ik vind u kostelijk, vriend, kostelijk! Hahaha!

Plotseling grijpt Dokus zijn gezel bij den arm.

- Hebt gij het gehoord?

- Neen!

- Nochtans.....

- Wat?

- Het schijnt mij.....

- Als men bang is hoort men van alles!.....

- Stil!.....

- Ja, Dokus, nu heb ik het inderdaad gehoord. 't Was als het huilen van een hond.

- Och, Jan, zoo het Kludde was!

- Wel, des te liever! Bij de muts van mijn Grootje! We zijn immers hier gekomen om met hem kennis te maken!

- Hoor, Jan, daar begint het opnieuw! Het komt, me dunkt, van ginder vóór ons!

- Neen, Dokus, het komt van achter ons. Het huilen van een hond is het niet. Ik zou eerder denken dat het iemand is, die op een koehoorn blaast, doch er geen verstand van heeft.

- Och Heer, zucht Dokus, wat gaat er gebeuren? Mijn hart is geen boon meer groot! En angstig omkijkend stottert hij: Jan, ginder tusschen die boomen, eene zwarte gedaante! Ik zie ze bewegen! Heere, sta ons bij! Zij komt!.....

- Kalm zijn, Dokus, of ik pak u bij de ooren! Ben ik er niet om u te beschermen? Zoo gij niet kalm blijft, hoe zult gij het dan aan boord leggen om met kennis van zaken met boer Stansen over mij te spreken?

Jan is niet bij machte zijn makker gerust te stellen. De arme jongen is doodsbleek, klappertandt van angst en kijkt gedurig om.

De gedaante, door hem bemerkt, heeft middelerwijl den kant der wilgen verlaten en schijnt langzaam over den weg te zweven. Nu eens schijnt zij klein als ineengekrompen; dan weer rekt zij zich uit en vertoont reusachtige afmetingen. Plotseling wordt de stilte afgebroken door het gerammel van kettingen en weerklinkt er eene krijschende stem:

- Kludde! Kludde!

- Hij is 't, Dokus, hij is 't! fluistert Jan opgeruimd. Haastig trekt hij zijne met ijzer beslagen handschoenen aan en neemt zijn knuppel ter hand.

- Bij de muts..... Dokus, wat voert ge nu uit?

De herdersknaap heeft het op een loopen gezet. De schrik geeft hem vleugels. Zijne vlucht wordt echter spoedig onderbroken, want nauwelijks is hij een dertigtal stappen verder, of hij tuimelt, een rauwen gil slakend op den grond, terwijl een viertal gedaanten van bezijden den weg op hem toeschieten.

- Hulp! Hulp!

- Bij de muts van mijn Grootje! Die Kludde werkt met gasten, bromt Jan en springt vooruit.

Twee der gedaanten richten zich op en treden hem tegen. Bij het licht der maan bemerkt Jan eene flikkering van staal.

- Sta, vermetele, klinkt eene grove stem.

- Dat kunt ge begrijpen! is het spottend antwoord.

- Sterf dan! herneemt de stem, terwijl twee zwaarden in het maanlicht bliksemen.

- En dit, en dat! roept Jan. Zijn knuppel treft bijna gelijktijdig de twee tegenstaanders en werpt ze zieltogend ter aarde. Een oogenblik daarna maakt zijn vreeselijk wapen een derde slachtoffer. De vierde aanrander richt zich op en wil Jan te lijve. De afstand is echter te kort om zwaard of knuppel te gebruiken. Eene korte poos daarna zakt de onbekende ineen; Jans omarming is doodelijk voor hem geweest.

Op het oogenblik dat de kleinzoon van Moeder Neeltje zijne prooi wil loslaten, verneemt hij haastige, zware stappen. Hij keert zich snel om en ziet een reusachtig man vlak voor zich. Eene flikkering van staal en het moordend wapen treft - niet Jan - maar wel den bewusteloozen man, dien hij als een schild voor zich houdt. Eer de man zijn zwaard teruggetrokken heeft, springt Jan op hem toe. Zijne vuist, met den zwaren strijdhandschoen gewapend, bonst neer..... Een benauwde kreet..... De aanvaller stort achterover en blijft roerloos liggen.

Jan kijkt hem verbaasd aan.

- Bij de muts van mijn Grootje! Nu begrijp ik er niets meer van! Op het kasteel vertelde men mij de aardigste dingen over dien Kludde. Hij was dit en hij was dat! Hij kon dees en hij kon geen! Hij was onvat-

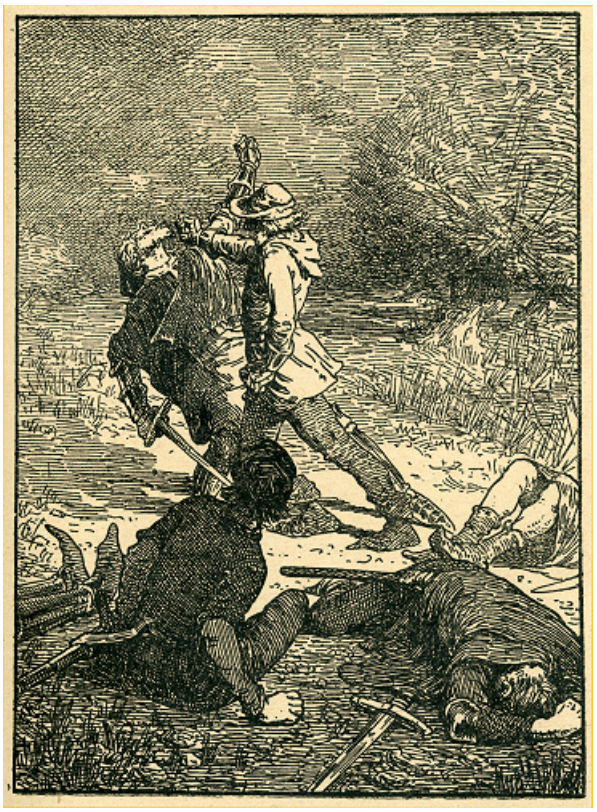

baar en wat weet ik al niet! Ik geef hem een opneuker, die bonst als de poort van 't Steen, wanneer zij toevalt, en daar ligt nu de gevreesde Kludde en verroert geen vin, in plaats van zich maar dadelijk in een muis of zooiets te veranderen!..... 't Was toch Kludde wel, want hij heeft het zelf gezegd! We zullen hem eens even van dichtbij bekijken.

Dit zeggende buigt hij zich over den gevallene.

- Wel, verduiveld, roept hij rechtspringend. Wat is dat nu weer? Hei, Dokus, kom eens gauw hier!

- Ik durf niet, antwoordt deze op klagenden toon.

- Gaat ge komen, drijdubbele bloodaard!

- Waar is Kludde? Is hij weg?

- Neen, lammeling! Hij ligt hier! Ik heb hem eenen klop gegeven, waar hij niet goed tegen kon! Kom eens kijken! Ik wed, dat ge Kludde kent!

De knaap nadert schoorvoetend. Ten slotte staat hij naast Jan.

- Heilige Maagd! roept hij. 't Is de booze ridder, die u uitgedaagd heeft!

- Hadt gij zulks durven denken, Dokus? zegt Jan lachend. Nu, ik begrijp heel de zaak. Er bestaat geen Kludde! Al wat men er van verhaalt, werd door dit heerschap verzonnen en door hem en zijne roofgezellen uitgestrooid om straffeloos zijn baanstroopersstieltje te kunnen uitoefenen. En niet alleen de eenvoudige landlieden, maar ook de groote heeren hebben dat geslikt! Hahaha! En om dien gevreesden waterduivel, die iedereen kippenvleesch deed krijgen, terug in 't vel van den baron van Moerzeke te steken, was er een Antwerpsch straatjongen noodig! 't Is om zich eene breuk te lachen! Wat zullen die brave heer van Grembergen en zijne gasten aardig opkijken!

- Maar Jan, zegt Dokus, ik werd toch plotseling op den grond geworpen, zonder dat ik iemand zag!

- Daarvan zullen we gauw de oorzaak kennen, maatje! Kom maar mee!

Nauwelijks zijn zij eenige stappen verder of zij stooten tegen eene koord, die over den weg gespannen is.

- O, nu begrijp ik alles, roept Dokus en slaakt een zucht van verlichting.

- Maar ik, ik heb spijt dat het geen echte Kludde was, zegt Jan

knorrig. Ik had er zoo mijn tand op gewed en nu slaat het weeral tegen. Vroeger geloofde ik zoo vast aan spoken, geesten, vampieren, waterduivels, kabouters en heel dien rommel. Nu zeg ik dat al die dingen uitvindsels zijn van bange menschen en van bandieten, die er belang bij hadden!

- Wat gaan we nu doen, Jan?

- Wel, eenvoudig dit! Gij zoekt de keten op, waarmede Kludde u zooveel schrik op 't lijf gejaagd heeft. Ik pak ridder Kludde onder den arm, en we dragen hem en zijne keten naar Grembergen.

- En dan?...

- Dan leveren wij hem aan den baron over.

- En dan?

- Dan gaan wij slapen! En morgen gaan we op weg. Gij keert naar boer Stansen om hem te zeggen wat er gebeurd is; ik, ik vervolg mijnen tocht, altijd voort!

Een eind verder stoot Dokus met den voet tegen de keten. Hij raapt ze op en stapt stilzwijgend naast zijn makker.

Eindelijk hebben zij het dorp bereikt en slaan den weg in, die naar het kasteel leidt.

- Jan, zegt Dokus plotseling op smeekenden toon.

- Wat is er, oude jongen?

- Jan, mag ik bij u blijven, altijd bij u blijven? Ik zal mijn best doen om niet meer bang te zijn!

Jan kijkt zijn makker gedurende eene poos strak aan. Daarna legt hij zijne vrije hand op diens schouder en spreekt met eene trilling in de stem:

- Dokus, ge zijt niet sterk, ge zijt niet moedig, maar dat kan nog komen! Gij waart ongelukkig, toen ik u leerde kennen, en daarom vatte ik genegenheid voor u op! Gij zult bij mij blijven! We zullen samen wel en wee deelen!..... Niet weenen, Dokus, dat past een man niet!

- 't Is van blijdschap, Jan!

[X]

Toen 's anderdaags een lijfknecht kwam om Jan en Dokus te wekken, vond hij hen reeds gekleed en reisvaardig. De heer van Grembergen wilde echter de jongelingen niet laten vertrekken en haalde hen over dien dag op het kasteel te blijven. De meesten der genoodigden hadden insgelijks den nacht op het slot doorgebracht. Toen het uur van het ontbijt daar was, en Jan aan de zijde van den gastheer de ruime ridderzaal binnentrad, werd hij op geestdriftige bijvalskreten onthaald. Elk der aanwezigen rekende het zich eene eer den onverschrokken jongeling de hand te drukken. Het spreekt van zelf dat hij door iedereen gepraamd werd zijn nachtelijk avontuur te vertellen. Jan zag daar geen bezwaar in en verhaalde het voorgevallene zonder veel omslag of groote gebaren als gold het een zeer alledaagsch feit. De indruk was er echter niet minder groot om.

Een der gasten, de abt van het Karthuizerklooster van Impe, stelde voor een breedvoerig verslag over de zaak te maken, het door al de ooggetuigen te laten onderteekenen en het dan den hertog te laten geworden, daar deze in dit geval over de nalatenschap van den ridder van Moerzeke beslissen moest. Dit voorstel werd bij eenparigheid goedgekeurd. De geheimschrijver van den heer van Grembergen werd oogenblikkelijk ontboden. Deze het zich niet lang wachten en bracht het noodige schrijfgerief, perkament, inktkoker en ganzenpennen mede. De abt, die stellig de geleerdste persoon van het gezelschap was, zegde hem in sierlijk latijn het gansche verhaal voor. Toen de schrijver zijne taak geëindigd had, legde hij zijnen heer het parkement voor. Deze nam zijn zegel en drukte het in den klomp was, welke bij middel van een stevig lint aan het perkament hing. De abt en eenige heeren, die konden schrijven, onderteekenden het met hunnen naam; dat noemde men een eigenhandige onderteekening; anderen vergenoegden zich hun zegel in den inkt te doopen en het daarna op het perkament te drukken. Toen Dokus, de voornaamste getuige, aan

de beurt kwam, bekende deze dat hij lezen noch schrijven kon, en dat hij bijgevolg in de onmogelijkheid verkeerde zijn naam er onder te plaatsen.

- Dat is zoo erg niet, mijn zoon, sprak de abt op goedigen toon. Het is de gewoonte dat zij, die niet kunnen schrijven en dus geene eigenhandige onderteekening kunnen zetten, eene teekening met de hand of handteekening maken, betrekking hebbende op het bedrijf, dat zij uitoefenen. De handteekening van een hoefsmid is natuurlijk een hoefijzer, van een metser een truweel of een metsershamer, van een timmerman een zaag, van een soldaat een boog of een zwaard, van een slotenmaker een sleutel, van een boer een spade, van een herder een herderstaf.....

- Houd op, eerwaarde heer, sprak Dokus verheugd. Vroeger was ik schaapherder! Ik denk wel, dat het mij zal gelukken een herderstaf te teekenen!

Hierop nam hij de pen en teekende zoo goed en zoo kwaad als het ging een herderstaf naast zijnen naam, die er te voren door den geheimschrijver neergeschreven was.

De abt bekeek de teekening en drukte er zijne tevredenheid over uit. Hij had er al gezien, die veel onhandiger gemaakt waren.

- Maar, eerwaarde heer, vroeg Jan nu, wat moeten de lieden doen, die geen enkel werktuig van hunnen stiel kunnen teekenen, en degenen, die geen stiel uitoefenen en daarbij niet schrijven kunnen? Ik ben er zoo een.

- Die menschen, mijn zoon zetten heel eenvoudig een kruis achter hunnen naam.

- Dat zal wel gaan, lachte Jan.

- Er zijn menschen, sprak de abt, rijke menschen natuurlijk, die zich op eene andere wijze uit den slag trekken. Zij laten een zegel vervaardigen met hunnen naam er op. Dit zegel doopen zij in den inkt, zooals gij het daareven door sommige heeren hebt zien doen, en drukken dan hunnen naam over op het perkament.

- Ja, dat is wel gemakkelijk, antwoordde Jan, maar ik vind het toch beter zijn naam met de hand te kunnen schrijven. Zoodra ik rijk ben, wil ik ook leeren lezen en schrijven. Wat een ander kan, wil ik ook kunnen! En willen is kunnen, zegt het spreekwoord!

- Ja, dat is een heel schoon spreekwoord, maar het is niet altijd waar.

- Hoe dat?

- Het geval ligt bij de hand. Wij allen hebben gisteren gezien met welk gemak gij dien steenen kogel over den burgwal smeet. Geen onzer, hoezeer hij het ook zou willen, zal het u nadoen, al oefende hij zich zijn heel leven lang.

- 't Was nochtans niet moeilijk, meende Jan.

- Voor u niet, mijn zoon, omdat de natuur u met eene kracht bedeeld heeft, waarvoor ieder in verbazing staat; eene kracht, die aan het bovennatuurlijke grenst. Gij behoort stellig tot die bevoorrechte wezens, welke men niet iedere eeuw ontmoet en waarvan de geschiedenis der ouden, de bijbel en de hedendaagsche kronijken slechts enkele voorbeelden aanstippen: Samson, Herkules en Achilles, Milon van Crotone, Godfried van Bouillon en enkele anderen. Gebruik ze steeds, die wonderbare kracht, ten voordeele van het goede recht, dan zullen de boozen u vreezen en de braven u liefhebben!

- Ik zou een deugniet moeten zijn om er anders over te denken, antwoordde Jan.

Het kasteel van Grembergen was een der schoonste van heel de streek. Jan, die nog nooit hooger boven den grond geklommen was dan tot op het dak van het huisje in het Krabbenstraatje, had den wensch uitgedrukt de verschillige deelen van het kasteel te mogen bezichtigen en vooral den hoogen slottoren. De baron, die terecht fier was over zijn voorvaderlijk erfgoed, had gereedelijk toegestemd. Vergezeld van den abt en eenige heeren en edelvrouwen beklommen zij de trappen, welke naar de verdiepingen leidden. De eerste zaal, welke zij binnentraden, was het wapenmagazijn. Daar hielden een aantal vrouwen en mannen zich bezig met het bevederen van schichten en draaipijlen, het kuischen en polijsten van sikkelvormige zwaarden, pieken, wapenbijlen, wapenhamers, knotsen, allerhande soorten van degens, lansen, bogen, welke men met een of met twee voeten spant, stormhoeden, helmen met visier en kinstuk, schouderplaten, kniestukken en schoenen, beukelaers, rondassen en lansschilden; in één woord allerlei soorten van wapens en wapenrustingen van ijzer, koper, hoorn of leder. Sommige dier harnassen wogen minstens twintig pond.

- Vindt ge niet, Jan, fluisterde Dokus, dat men gemakkelijk tegen

eenen slag of stoot kan, wanneer men zoo van 't hoofd tot de voeten met ijzer bekleed is?

- Gewis!

- Wat mij bij een veldslag het meest zou doen schrikken is, geloof ik, niet de vreeze van gedood te worden, maar wel de kreten en klachten der stervenden.

De baron van Grembergen had die woorden gehoord.

- Ik merk wel, sprak hij, dat gij nog nooit een veldslag bijgewoond hebt. Nu, ik wel! De kreten en klachten, waarvan gij spreekt, hoort men niet, kan men niet hooren! Wanneer twee legers handgemeen worden is het alsof twee ijzeren muren op elkaar bonzen; de lansstooten, de zwaard-, bijl- en wapenhamerslagen vallen zoo dicht als hagel op de helmen, harnassen en beukelaers en verwekken een oorverdoovend gerucht! Voeg daar nog bij den algemeenen strijdkreet en de leuze van elke banier, dan kunt gij u misschien een zeer flauw begrip vormen van het gedruisch bij een veldslag!

Na de andere zalen doorwandeld te hebben, klom het gezelschap hooger en hooger tot het eindelijk de tinne van den reusachtigen slottoren bereikte. Vandaar genoot men een prachtig vergezicht over heel de streek. Naar het noorden op zag men uit het groen der velden en bosschen de torens der kasteelen van Thielrode, Elversele, Hamme en Waesmunster stijgen; oostwaarts die van Moerzeke, Mariakerke, St. Amands en Baesrode, waartusschen de Schelde zich als een breed zilveren lint ontrolde; in 't zuiden vertoonden zich de huizen, torens en versterkingen van Dendermonde, terwijl in het Westen, aan de kim, de hooge torens van de burcht van Zele opdoemden.

- Zie, sprak de baron met den vinger naar Dendermonde wijzende, wat zou die stad wel zijn zonder hare vestingwallen en torens, welke haar zulk ontzagwekkend en krijgshaftig uitzicht geven? En het platteland, hoe eentonig zou het er uitzien zonder de kasteelen en burchten die er allerwegen oprijzen?

- Heer baron, antwoordde Jan, ik sta waarlijk verbaasd! Nooit heb ik kunnen veronderstellen dat eene streek zoo versterkt kon zijn. Is dat misschien overal zoo?

- Ja, jonge vriend, overal in Vlaanderen en Brabant! Vroeger waren de steden alleen versterkt; nu zijn zelfs de meeste dorpen het ook. Zij

worden door hunne wallen beschermd, evenals de krijgslieden door hunne wapenrustingen! Wat kan een vijand wel verrichten in een land als het onze?

De krijgsman houdt den krijgsman tegen, de burchten en steden beletten de legers voort te trekken. Om eene stad als Dendemonde in te nemen zou de vijand ze langs alle zijden moeten insluiten, en, om zich zelven tegen overval te beschutten, er eene tweede stad moeten rondom bouwen.

- Ge vergeet het buskruit, heer baron, merkte de abt aan.

- Het buskruit? Och kom! spotte de baron. Zegde men niet, toen

Zie, sprak de Baron.

het in gebruik kwam, dat het alles ging verpletteren en vernielen, onze vestingen ontmantelen en sloopen? Welnu, onze muren zijn nog even hoog, onze torens rijzen nog fier in de lucht!

Ik ben overtuigd dat die mode van veldgeschut met buskruit niet lang zal duren! ik heb nog wel andere nieuwigheden in de krijgskunde zien opkomen en verdwijnen! Voor mij gaat er niets boven een stevig harnas en een flink zwaard, een sterken arm en eene beproefde dapperheid! Ge schijnt mijne zienswijze niet te deelen, heer abt?

- Neen, antwoordde de aangesprokene. Ik denk er gansch anders over.

- Ge maakt mij nieuwsgierig! Laat hooren!

- Met genoegen, baron! Ik zeg, dat de uitvinding van het buskruit of schietpoeder, welke de Duitschers toeschrijven aan den monnik Berthold Schwartz en de Engelschen aan broeder Rogier Bacon, reeds gedeeltelijk de kunst van oorlogvoeren gewijzigd heeft; dat zij ze geheel veranderen zal; dat zij zelfs het lot, de toekomst der volkeren zal veranderen!

- Komaan!

- Gij weet beter dan ik, dat men iederen dag minder stormrammen, katapulten en blijden of balisten maakt, dat men integendeel meer en meer basiliscussen, veldslangen en andere vuurwapens vervaardigt, kanonnen genoemd, sommige van twintig, andere van veertig, ja, van zestig voet lang, waarmede men steenen en zelfs ijzeren kogels werpt van vijftig, van honderd, ja, van vijfhonderd pond! Die reusachtige vuurmonden zullen de gelederen wegmaaien, zooals de zeis van den maaier de halmen wegmaait! Zij zullen de hechtste burgwallen en slottorens doen instorten! In de toekomende tijden zullen persoonlijke moed en kracht niet meer over den uitslag van den slag beslissen, maar wel de meer en meer verbeterde vuurwapens!

De krijg zal alsdan niet meer verklaard worden tusschen kleine leenheeren, maar wel tusschen gansche volkeren. Daar het gebruik van kanonnen en het versterken van plaatsen tot grondslag de rekenkunde, de meetkunde en de wetenschap zullen hebben, en daar de wetenschap niet strookt met de begrippen van den adel, zoo zal de macht gaandeweg van hunne zijde weggaan en in handen van het gemeene volk komen! En de adel, van zijne aloude voorrechten vervallen, zal zich in die tijden gelukkig achten in vrede en op gelijken voet met het gemeene volk te mogen leven!

- Eerwaarde abt, riep de baron, met de vuist op de gekanteelde borstwering slaande, eerwaarde abt, sta mij toe niet aan uwe voorspelling te gelooven! Bezie deze muren! Zij werden, twee honderd jaar geleden door een mijner voorzaten opgetrokken. Zie hoe hecht zij nog zijn. De tijd heeft er zijne scherpe tanden op bot geknaagd. Nog vele eeuwen, zullen deze muren zich boven de vlakte verheffen, menschen en elementen, alles trotseerend! Na mij zullen mijne afstammelingen dit slot bewonen en heer en meester zijn over de laten, die op mijn erfgoed leven! Kracht, moed en macht zullen steeds langs de zijde der heeren zijn en de laten zullen zich steeds gelukkig achten onder onze hooge bescherming te mogen

leven! Dat is mijn oordeel, mijne voorspelling! Ik ben overtuigd dat al de hier aanwezige heeren er zoo over denken!

En zich tot Jan wendende ging de baron voort:

- Wat zegt gij er van, jongeling?

- Wat ik er van zeg, heer? antwoordde Jan. Ja, wat kan een onbevoegde als ik er van zeggen? Ik denk dat wij best zullen doen binnen vijf honderd jaar eens terug bijeen te komen en dan dit gesprek voort te zetten. Ik ben overtuigd, dat we er dan wel meer van zullen weten!

Het snedige antwoord van Jan bevredigde de beide partijen en stelde voorloopig een einde aan den redetwist. Ik zeg ‘voorloopig’, want het was algemeen geweten, dat de baron en de abt, alhoewel zij sinds lange jaren in de nauwste vriendschapsbetrekkingen leefden, nooit elkander konden ontmoeten zonder over het eene of andere te redetwisten.

Nauwelijks was het gezelschap terug op het slotplein gekomen of de baron opende opnieuw het vuur.

- Eerwaarde vriend, zoo begon hij, ik meen dat gij daarstraks hebt willen te kennen geven, dat er een tijd zal komen, die geheel van den huidigen zal verschillen; een tijd, dat het gemeene volk geleerder zal zijn dan de adel, en machtiger daarbij. Was dit inderdaad zoo gemeend?

- Wis en zeker, baron.

- En hebben de sterren u dat voorspeld? ging de baron spotachtig voort.

- De sterren, neen! Maar wel de studie der geschiedenis!

- Eerwaarde abt, ik heb ook de geschiedenis bestudeerd, en ik heb er, van de vroegste oudheid tot op onze dagen, geen enkel tijdperk in gevonden, waarop er geene heeren en laten waren! Ze zijn er altijd geweest, ze zullen er altijd zijn!

- Dat is uwe meening!

- Wel zeker! De heeren zijn er noodig om de laten te beschermen!

- Maar zoo deze zichzelven beschermen?

- Dat is klinkklaar onzin! riep de baron spottend. Is het niet de adel, die voor de openbare veiligheid zorgt? Wat gebeurt er, wanneer een laat het graan of het fruit van een ander laat steelt? Hij wordt veroordeeld het vierdubbele er van terug te geven! Wie den ploegkouter van een ander ontvreemt stelt zich bloot een oor te verliezen! Wie zelfs zijne geit op andermans goed laat grazen wordt daarvoor gestraft! Wie met half Maart de

hagen en omheiningen van zijn pachtgoed niet in goeden toestand gebracht heeft betaalt eene boete! Wie de grachten en andere afwateringen verzuimt te kuischen en behoorlijk te onderhouden betaalt insgelijks eene geldboete. In wiens dienst zijn de veldwachters, die gedurig op de baan zijn om de baljuws over de minste overtredingen in te lichten? In den dienst der heeren! Wie zorgt er voor, dat de laten de wegen goed onderhouden? Wie straft degenen, die bij het bewerken van hun land met den ploeg de voorgeschreven breedte der wegen en banen zouden durven verminderen? Wie houdt er aan, dat de laten de grachten, poorten en muren van het heerenslot in behoorlijken toestand houden, opdat het hun in tijd van nood een stevig toevluchtsoord zoude wezen? Wie zal er ooit aan dien zoo natuurlijken toestand verandering kunnen brengen?

- Wie? De steden!

- De steden? Och kom!

- De steden, heer baron. Gij kent hunne macht.....

- Eene macht, die zij verkregen hebben door de voorrechten en vrijheden, hun door ons geschonken!

- En die zij op eene duchtige wijze weten te gebruiken! Wie won den slag der Gulden Sporen? De gemeentenaars! Wie joeg de grafelijke benden te Beverhout op de vlucht? Een hoop Gentsch werkvolk! Voor het oogenblik zijn de steden de middelpunten van de vrijheid des volks; later zullen zij door onderwijs, wetenschappen en kunsten middelpunten van beschaving zijn en de leenheerlijke macht doen verbleeken!

De baron deelde volstrekt niet de overtuiging van den grijzen redenaar.

- Eerwaarde, sprak hij, ik wist niet, dat het onderwijs en de wetenschap zulke vreeselijke vijanden waren! Gelukkiglijk hebben wij onze deugdelijke harnassen, onze puntige speren en scherpe zwaarden om ons te verdedigen tegen de geleerden en andere suffende droomers!

- Er zal een tijd komen, baron, dat uwe wapens zullen stukspringen op het hunne.

- Hei! En welk is dat wonderbare wapen, waarover nog niemand onzer gehoord heeft?

- De pen!

- De pen! riep de baron schaterlachend, de pen, welke mijn geheimschrijver achter het oor steekt? De pen, waarvan er verscheidene zitten

in één ganzenvleugel! Wel, wel, ik weet dat die domme dieren in den Romeinschen tijd eens door hun gekwaak het Kapitool gered hebben! Maar dat zij in hare vleugels het vreeselijke wapen dragen, dat eens de macht der heeren moet fnuiken, neen, hoor, dat wist ik niet! We kunnen dus niets beters doen dan van nu af de ganzen den oorlog te verklaren en ze tot de laatste te verdelgen!

- Ja, dat is het middel, lachte een der heeren. Maar we moeten onze laten met die taak gelasten, zoo vernietigen zij hunne eigene wapens, de sukkelaars!

- En wat u betreft, mijn grijze vriend, vervolgde de baron, ik denk dat gij, op uwe jaren vooral, te veel over uwe boeken en handschriften gebogen ligt, in plaats van in de vrije natuur rond te wandelen. Dat gedurig peinzen en studeeren versuft de zinnen. Zoudt ge niet goed doen een weinig nieswortel te gebruiken om de kwade vochten uit uw hoofd weg te trekken?

- Ik betreur, Heeren, sprak de abt kalm, dat de raad, dien uw gast ons daar straks gaf, onmogelijk kan gevolgd worden, want dan zou ik u thans heel gerust kunnen zeggen: ‘Wie laatst lacht, best lacht!’

Op dit oogenblik verscheen de arts op het slotplein.

- Meester Anusolus, riep de baron, kom eens hier!

De arts naderde de groep.

- Meester Anusolus, zei de heer van Grembergen, wij weten allen dat gij een groot geleerde zijt; dat gij, om u in uwe kunst te volmaken, veel gereisd hebt en in Frankrijk, Italië en Duitschland de beroemdste scholen bezocht hebt.

- Dat is zoo, heer baron, antwoordde de arts op eenvoudigen toon.

- Heel wel! Kunt gij ons een beknopt overzicht geven, van hetgeen men zoo al in de scholen onderwijst?

- Over de genees- en heelkunde, heer?

- Neen, over de wetenschappen in het algemeen, en over de bijzonderheden, die gij denkt ons onbekend te zijn!

- Dat is niet heel moeilijk, doch ik geloof dat zoo'n droog onderwerp het gezelschap niet zeer aangenaam zal zijn.

- Jawel, zeer aangenaam, vooral op dit oogenblik, niet waar, edele vrienden?

- Ja, ja, klonk het eenstemmig.

- Sta mij toe, dat ik uwe geestdrift zonderling vind, sprak de geneesheer, want de adel en de wetenschap waren nooit dikke vrienden.

- Vertel! vertel!

- Met genoegen. Wanneer de knapen de oude talen, het Grieksch, het Latijn en zelfs een beetje van het Arabisch machtig zijn, stuurt men ze naar de groote scholen of wel naar de universiteiten.....

- Vertel ons van de wetenschappen!

- Nadat zij de wijsbegeerte grondig gestudeerd hebben, komt de beurt aan de physiek en de natuurwetenschappen.

- Haha!

- Het tafereel der natuur biedt drie groote afdeelingen aan: de delfstoffen of fossielen, de planten en de dieren.

Van al de fossielen is het ontegenzeglijk de kalksteen, die het meeste vuur bevat. Men ziet, men hoort het er uit ontsnappen, wanneer men er water op werpt. Water en vuur waren steeds twee elkaar vijandige elementen.

De edelgesteenten zijn in 't algemeen door het water gevormd.

Het kristal is niets anders dan water, dat sedert eeuwen in bevrozen toestand verkeerd heeft; dit ijs heeft op den duur zijne vast- en hardheid behouden: het is versteend.

Het diamant is van al de lichamen het hardste. Men kan het met geen hamer verbrijzelen, door geen vuur verbranden, Het lost alleen op in het bloed van een jongen bok.

Het zout is de prikkelstof der natuur. Het is in alle lichamen voorhanden om ze tegen bederf te vrijwaren.

De metalen hebben allen het kwik en de sulfer of zwavel tot grondstof.

Goud is eene verbinding van het allerfijnste kwik en de allerfijnste gele zwavel.

Zilver is eene verbinding van het allerfijnste kwik en de zuiverste witte zwavel.

Koper bestaat uit gemeen kwik en gemeene gele zwavel.

Tin en lood zijn samengesteld uit min of meer gemeen kwik en min of meer gemeene witte zwavel.

IJzer bestaat uit het allergemeenst kwik en de allergemeenste zwavel. Met ijzer wordt het meest bloed vergoten; maar daarentegen is het bloed ook de grootste vijand van het ijzer. Er is geene enkele vloeistof, die het spoediger doet inroesten dan het bloed!

- Ganzenbloed ook? vroeg de baron, een zijdelingschen blik op den abt werpend.

- Ganzenbloed zoowel, doch niet meer dan ander bloed, antwoordde de arts, eenigzins verbaasd over die zonderlinge vraag, waarvan hij natuurlijk de bedoeling niet kon gissen.

- Ga voort, meester.

- Na de delfstoffen komen de planten. Dezer ontkieming en groei worden beheerscht door de planeten, welke zijn: De zon, de maan, Venus, Jupiter, Saturnus, Mars en Mercurius.

Evenals bij de menschen en de dieren bestaat er onder de planten iets, dat ik met den naam van vriendschapsgevoel betitel. Zoo zijn er planten, die in de nabijheid van andere planten flink gedijen; andere die verkwijnen, wanneer ze te dicht bij elkaar geplaatst worden.

Er zijn planten, die bloemen dragen; andere, de vijgenboom bijvoorbeeld, dragen er nooit.

Er zijn planten, onder andere de alruin, ook toover-of heksenwortel geheeten, waarvan het afkooksel den mensch in eenen zachten slaap dompelt en hem alsdan ongevoelig maakt voor heelkundige behandelingen.

Wilt ge weten, welke boom het vluchtigste sap en de vochtigste grondstof heeft? 't Is degene, die het hoogst groeit en het rechtst opschiet: de den!

Wat nu de dieren betreft, bij deze zit de levenskracht niet aan de op-

pervlakte, zooals bij de planten, maar wel gansch in het binnenste, in het hart.

Na over de visschen, de vogels, de viervoeters en de kruipdieren gesproken te hebben ging hij voort:

- Plinius, de groote Romeinsche geleerde, verzekert dat wanneer iemand, die door een schorpioen gestoken is, het geluk heeft een ezel te ontmoeten en in dezes oor zich over zijne wonde beklaagt, oogenblikkelijk genezen is.

Nu, dat komt eigenlijk, omdat het venijn van den schorpioen door den adem van den ezel uitgedreven wordt.

- En als 't een ezel op twee beenen is? merkte Jan aan.

De geleerde nam het echter uit de hoogte op en antwoordde op strengen toon:

- Jongeling, het staat u niet met de wetenschap den spot te drijven!

Daarna ging hij voort:

- Uit de geschriften der ouden leeren wij dat de Perzische paarden meer dan vijftig jaar oud worden; dat de herten meer dan honderd jaar leven; dat stieren- en paardenbloed gevaarlijke vergiften zijn; dat de geit ademhaalt langs heure ooren, en dat de olijfboom, waaraan zij gelikt heeft, geene vruchten meer draagt. De oude natuurkundigen zeggen ons dat de leeuw, wanneer hij ziek is, zich geneest met apenbloed, en dat de luipaard in dergelijk geval zijn toevlucht neemt tot geitenbloed. Verder dat de hyena zich voedt met de lijken van menschen, welke zij uit hunne graven haalt; dat zij de menschelijke stem nabootst en zelfs de herders bij hunnen naam toeroept. Het wijfje van de schorpioen legt elf jongen, waarvan zij er slechts een laat leven en de overigen verslindt. De overlevende doodt later zijne moeder om zijne broeders te wreken.

De schorpioenen dienen tot voedsel aan de draken, die daardoor nog vergiftiger worden.

Iets wat al de boeren weten, ik begrijp niet hoe, en dat door de geleerden bevestigd wordt, is dat het serpent de vijand van den mensch is, doch dat het hem geen kwaad doet, wanneer hij gansch naakt is.

Een salamander is een vergiftig kruipdier; wordt hij in het vuur geworpen, dan dooft dit uit. Drinkt men van het water, waarin de salamander verbleven heeft of eet men van de vruchten van een boom, waaronder hij gezeten heeft, dan sterft men er van.

Wee hem, die door een tweekoppig serpent ontmoet wordt! Wee hem, die de nabijheid van den vreeselijken draak niet snel genoeg kan ontvluchten! Hij wordt verteerd door het vuur dat uit dezes muil spat! Wie door een basilikus aangekeken wordt, valt aanstonds dood.

- Wat is dat voor een dier? vroeg Jan verbaasd.

- Een basilikus is een kleine slang, nauwelijks tien of twaalf duim lang, met witte vlekken. Gelukkig hij, die een basilikus kan dooden, want met de assche van dit dier kan men al de metalen in goud veranderen.

- Bij de muts van mijn Grootje! riep Jan. Zeg mij eens, heer arts, waar ik zoo'n beestje kan vinden! Ik heb mijn Grootje beloofd rijk terug te keeren, ziet ge, en het middel om goud te maken, hetwelk gij daar aangeeft, vind ik overheerlijk.

- Domkop, morde de arts. Er is nog niemand zoo gelukkig geweest een basilikus te dooden!

- Maar hoe weet men dan dat zijne assche die prettige eigenschap bezit?

- Omdat de groote meesters der oudheid het bevestigen, en ik denk wel dat Hippocrates, Aristoteles, Plinius, Galieen, Constantijn, Cesar, Isidorus, d'Avicenne, Rhazès, Serapion, Mesveus, Averroës en de Arabische geleerden, er veel meer van kennen dan gij.

- Ik ken geen enkele van al die heeren, sprak Jan doodbedaard.

- Dan zoudt gij best doen niet over natuurwetenschappen mee te klappen, beet de vertoornde geleerde hem toe.

- Dank u voor den goeden raad, antwoordde Jan droogjes.

- Waarde meester, zei nu de baron, tot nu toe hebt gij ons gesproken over delfstoffen, planten en dieren, en wij hebben allen met de grootste aandacht naar uwe geleerde verhandeling geluisterd. We zouden echter graag wat meer willen weten over den mensch zelven, en vooral van die dingen, welke alleen de geleerden er van kennen.

- Met genoegen, heer baron. Voor iemand die, zooals ik, te Parijs, te Cahors, en vooral te Boulogne, het wereldberoemde Boulogne, gestudeerd heeft, is zulks echt kinderspel.

Het menschelijk lichaam is de heerlijkste werktuigelijke samenstelling der gansche natuur.

Het hoofd, het edelste deel er van, staat er boven op om het te besturen. Het bevat de hersenen, waar al de zenuwen hunne wortels hebben.

De hersenen bestaan uit drie kamers, die de afzonderlijke zetels zijn van de verbeelding, het verstand en het geheugen. Dit is zoodanig waar, vooral voor wat het geheugen betreft, dat wij instinctmatig de hand aan het hoofd brengen, als om het er te zoeken, wanneer wij iets vergeten zijn. In de hersenen is er weinig bloed aanwezig. Ware dit niet zoo, dan zouden de zenuwen het naar de oogen overbrengen en ons bijgevolg alles in 't rood doen zien. De maan heeft eenen overwegenden invloed op de hersenen; zij doet ze grooter en kleiner worden. Het zijn de Araben, die ons het eerst met den invloed der sterren op ons lichaam bekend gemaakt hebben.

Van de samenstelling der hersenen hangen de geesteshoedanigheden van de menschen af. Is de hersenstof week, klaar en doorschijnend, dan heeft de mensch ook klare denkbeelden, hij leert en verstaat zonder moeite, doch vergeet ook heel gemakkelijk. Is de hersenstof dik en hard, dan leert en begrijpt hij moeilijk, doch vergeet niet zoo ras. Een mensch met warme hersenen is werkzaam, ijverig en ondernemend; slaperigheid, luiaardij en lafheid zijn teekens van koude hersenen. Droge hersenen, goed geheugen; natte hersenen, slecht geheugen. Warme en natte hersenen, klein verstand; warm en droog, veel verstand; droog en koud, zeer groot verstand.

De verklaringen van den arts werden met gespannen aandacht aangehoord. Elk der aanwezigen dacht na, wikte en woog.

En de slotsom van al die overwegingen was, wis en zeker, dat ieder zich droge en koude hersenen toedacht, maar zijne gezellen minder droge en minder koude hersenen toerekende. Zóó zijn de menschen altijd geweest, zóó zijn ze nog en zullen zij altoos zijn.

Maar de arts ging voort:

- Het hart is de zetel der beweging.

De longen dienen om het hart te verluchten, om het versche lucht toe te voeren en het frisch te houden, om er de dampen van op te vangen, welke zij daarna bij de ademhaling uitwerpen.

De lever is de zetel der lichaamswarmte. Door hare warmte trekt zij al de vochten aan en verandert ze in bloed. Bij sommige menschen bestaat zij uit drie lobben of kwabben, bij anderen uit vier, bij enkelen uit vijf, maar nooit uit zes, wat men er ook van zegge.

De gal zit in een klein blaasje. Zij dient om het bloed te zuiveren en de spijsvertering te vergemakkelijken.

De milt bevindt zich aan den linkerkant. Zij zuivert het bloed en stort er de onzuiverheden van in de maag.

Het bloed van den mensch is dunner dan dat der dieren, vooral dat van den stier en van den ezel. Het is dikker en donkerder van kleur in de onderste dan in de bovenste ledematen.

Het vet wordt gevormd door koud en kalm bloed; het haar door inwendige verdampingen, welke door de huid worden tegengehouden; de beenderen van een man zijn sterker dan die eener vrouw; die van een leeuw zijn zoo vast en hard, dat men er vuur kan mede slaan.

Hier werd de redenaar door den baron onderbroken.

- Ik denk, meester Anusolus, dat wij er nu genoeg van weten. Ik dank u voor uwe bereidwilligheid en houd u ook niet langer op!

Toen de arts zich verwijderd had, wendde de heer van Grembergen zich tot den abt en sprak op zegevierenden toon:

- Heer abt, beken met mij dat de wetenschap tot heden een gansch onschadelijk tijdverdrijf voor kruisbrave lieden geweest is en dat ze 't altijd wel zal blijven!

- Heer baron, gij gaat voort op de enkele uitleggingen van meester Anusolus. Daarin hebt gij ongelijk!

- Hoe dat? Zoo ik op die uitleggingen niet mag voortgaan, waarop wilt ge dan, dat ik steune? En gij zelf, waarop steunt gij?

- Op de wetenschap der toekomst!

- Dus op iets, dat nog niet bestaat!

- Juist, maar dat onvermijdelijk moet komen! En daartoe zullen twee machtige factoren bijdragen: het toeval en het menschelijk vernuft. Iedere ontdekking of uitvinding zal verbeterd worden en aanleiding geven tot nieuwe ontdekkingen en uitvindingen. Zoo is 't gegaan met het kompas. Toen de Araben, die het van de Chinezen overgenomen hadden, het aan de zeelieden der Middellandsche Zee bekend maakten, bestond het uit een staafje barnsteen, dat men, rustend op twee riethalmen, in eene half met water gevulde flesch liet drijven. Zóó wordt het werktuig althans beschreven door Guyot de Provins, die rond den jare 1190 leefde. Op onze dagen bestaat het kompas uit eene magneetnaald, draaiende op eene spil boven eene windroos.

Hetzelfde geldt voor het schietpoeder. Berthold Schwartz of Rogier Bacon vonden het toevallig uit door salpeter, zwavel en azijn te mengen.

Mijn voorgevoel zegt mij, dat het in latere tijden zal verbeterd worden, dat die verbeteringen aanleiding zullen geven tot het uitvinden van schietpoeders uit andere grondstoffen bestaande, waarvan de uitwerksels verschrikkelijk zullen wezen.

En zoo zal het gaan op elk gebied der menschelijke bedrijvigheid; maar het zullen de heeren niet zijn, welke die uitvindingen zullen doen, neen, het zal de gemeene man zijn! En zijn vernuft zal hem hoog, zeer hoog boven zijne vroegere meesters verheffen, want arbeid en vernuft adelen!

- Beste vriend, zoo onderbrak hem de baron, hoe meer ik u hoor spreken, hoe meer ik u aanraad nieswortel te gebruiken! We zijn thans in 't begin der vijftiende eeuw; welnu, laat ons bij den huidigen tijd blijven en niet in eene toekomst willen dringen om er dingen te ontdekken, die voor het oogenblik puur verbeelding zijn.

Terwijl de beide mannen alzoo redetwisten, was Jan tot Dokus genaderd.

- Welnu, Dokus, sprak hij met ingehouden stem, wat denkt gij er van?
- Van wat?
- Wel, van hetgeen de arts, de baron en die geestelijke heer daar verteld hebben!
- Ik denk er niets van!
- Niets?
- Wat wilt ge dat ik er van denke? Ik heb er niets van verstaan!
- Ik ook niet veel, dat beken ik. Maar toch geloof ik dat die geneesheer, hoe geleerd hij ook weze, ferm met spek schoot, toen hij daar vertelde, dat een mensch zoo maar dood valt als hij door zoo 'n klein slangetje aangekeken wordt! En dan dat er beesten zijn, die vuur spuwen en andere, die het vuur uitdooven!..... Praatjes anders niet!
- Als gij het zegt, Jan, zal het wel zoo zijn, meende Dokus. Maar hij heeft daar nogiets gezegd, dat.....dat.....
- Spreek op!
- Hij heeft durven zeggen dat gij een domkop zijt!.....
- 't Is zoo, antwoordde Jan, en van al hetgeen hij verteld heeft komt dat mij nog als het meest geloofwaardige voor!
- Het spijt me dat ik niet van uwe meening ben, maar dat is juist

het eenige, waarvan ik niets geloof, sprak Dokus op beslisten toon. Hadde hij het van mij gezegd.....

- Wat zoudt ge gedaan hebben?

- Dan had ik hem voor een heel verstandig mensch aanzien! Nu, wat denkt gij over hetgeen de baron en die geestelijke heer vertelden? Ze zaten malkander duchtig in 't haar!.....

- Ja, Dokus, wij zijn maar gewone menschen, en hetgeen zij vertelden is allemaal te hoog voor ons! En toch, zoo ik volstrekt moest kiezen, zou ik mij langs de zijde van den abt scharen.

- Ik ook, zei Dokus.

- Gij ook? En waarom?

- Wel, om bij u te blijven, Jan!

Zooals gij ziet, waarde lezer, was de wetenschap in de middeleeuwen een mengelmoes van waarheid, van allerhande fabelachtige dingen en onmogelijke begrippen. Het menschelijk lichaam en vooral de rol der organen was onvolledig gekend; de sterrenwichelarij en de alchemie hadden nog geen plaats gemaakt voor de eigenlijke natuurkunde. Wij mogen met fierheid verklaren, dat de leerlingen der hoogste klassen onzer volksscholen meerdere en juistere begrippen over natuurwetenschappen bezitten dan de geleerden der XVe eeuw. Aan welken schoolknaap zou men nog kunnen wijsmaken dat diamant versteend ijs is? En dat staat nochtans gedrukt in een boek van dien tijd, 'Le Propriétaire des choses', 16e boek, VIIIe hoofdstuk!

Beschaving en wetenschap zijn sedertdien, zooals de abt het voorspelde, met reuzenschreden vooruitgegaan! En zoo die heeren thans eens konden terugkomen, zouden zij aardig, heel aardig staan kijken!

[XI]

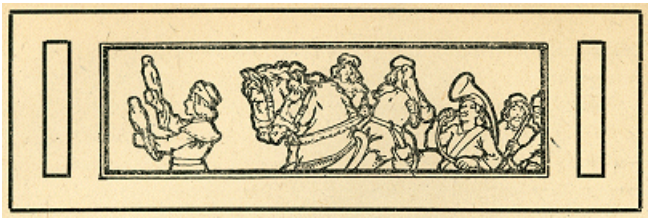

's Anderdaags verspreidde zich het gerucht van Jans nieuwe heldendaad als een loopend vuur door heel de streek. Weldra wist iedereen wie in werkelijkheid de gevreesde Kludde was geweest. Zoowel in de fiere kasteelen als in de nederigste hutten werd menige zucht van verlichting geslaakt. Van wijd en zijd kwamen er nieuwsgierigen om den jongen held te zien, die zich op één dag door zulke twee verbazende feiten onderscheiden had. De naam van Jan zonder Vrees lag op ieders lippen; sommigen beweerden dat hij niemand anders was dan de jonge Burgondische hertog in hoogst eigen persoon; de meesten hielden hem voor eene soort van Graalridder, die gekomen was om overal de rechten van de laten tegenover de groote heeren te verdedigen en de edelen te straffen voor hunne misdrijven.

Indien Jan, van dien geestestoestand bewust, en door avontuurlijken zin gedreven, alsdan de oproervaan opgestoken had, dan zou hij bij machte geweest zijn heel westelijk Europa in vuur en vlam te zetten. Al de laten, hier en elders, zouden hunne ellendige hutten verlaten hebben om zich onder zijne banier te scharen! De verbittering, door ellende en lijden in de harten opgehoopt, zou zich op schrikkelijke wijze lucht gegeven hebben! Sikkel en zeis, vork en vlegel zouden in vreeselijke moordtuigen herschapen geworden zijn! Als een ontketende vloed, steeds breeder, steeds hooger, zou die menschenmassa alles op haren weg vernietigd hebben! Geen geweld hadde haar kunnen stuiten, want niets is machtiger dan..... het volk! En datzelfde volk, na zijn zegepraal op burgheeren, graven, hertogen, vorsten en koningen, zou zich een nieuwen meester gegeven hebben: Jan zonder Vrees uit het Krabbenstraatje! Zóó was het volk toen, zóó is het nu, zóó zal het blijven tot der dagen einde!

Maar het spreekt van zelf, dat Jan van al die maatschappelijke zaken

niet het minste begrip had en er volstrekt niet aan dacht een volksmenner te worden.

Verder moet ik, om bij de waarheid te blijven, ook zeggen dat al degenen, die gekomen waren om hem te zien, onverrichterzake huiswaarts keerden. Jan was 's anderdaags in den morgen vertrokken. Niemand wist waarheen hij zich begaf! Hij zelf wist het niet.

Vóór zijn vertrek had Jan een lang onderhoud met den baron gehad. Toen hij het slot verliet zou niemand in den zwierig gekleeden jongeling den kleinzoon van Moeder Neeltje herkend hebben. Een fluweelen wambuis met zilveren versiersels deed zijne forsche gestalte gunstig uitkomen; nauwsluitende hozen bedekten zijne gespierde beenen; stevige, bruin lederen reislaarzen reikten hem tot onder de knieën, waar zij omhoog gehouden werden bij middel van riempjes met zilveren gespen; eene muts met afhangend lint dekte zijne blonde lokken. Zijne uitrusting bestond uit een langen degen en eene dagge, welke aan eenen breeden, lederen gordel hingen. Over den schouder geslagen droeg hij een langen reismantel, gesneden uit stevig donker laken, dat bijna ondoordringbaar was voor den regen.

Ook Dokus was in een nieuw pak gestoken, waarop hij zeer fier was, al was het op verre na niet zoo kostelijk en sierlijk als dat van zijn gezel. De jonge schaapherder nam zijn rol van schildknaap zeer ernstig op. Al had hij de wapens van Jan niet te dragen, toch droeg hij iets, dat vooral in die tijden niet te versmaden was: eene welgevulde reistasch, waarin zich eene met geldstukken volgepropte beurs bevond.

De brave baron van Grembergen had zijne erkentelijke genegenheid op waardige wijze betoond.

- Welnu, Dokus, zei Jan, zijn makker vroolijk op den schouder kloppend, hadt gij dat durven denken toen wij de hoeve van boer Stansen verlieten?

- O, neen!

- Ik ook niet! Ik wou dat mijn lief Grootje me nu eens kon zien! ‘Heere mijn tijd!’ zou zij uitroepen, ‘zijt gij het wel, drommelsche rakker, die uwe versleten hozen met eene koord moest opbinden?’ - Ja, Dokus, ik wed dat zij mij niet meer zou durven afranselen!

- U afranselen, Jan?

- Och ja, dat deed ze minstens een paar malen per week.

- U afranselen, u? Is zij dan zóó sterk?

- Bij lange niet! Ik kon haar met mijn pink rondom de kamer dragen!

- Maar.....

- Maar, Dokus, zij is mijn allerliefste Grootje, en het deed mij zulk plezier van tijd tot tijd door haar geranseld te worden.

Wanneer ze dan hijgend ophield en vroeg: 'Hebt ge nu genoeg, deugniet, rakker?' en als ik dan antwoordde: 'Neen, Grootje, ik zou gaarne nog eenige nepen en stompen hebben,' zie, dan viel hare gramschap. En als ik dan heur grijs hoofd tusschen mijne twee handen pakte en haar op de gerimpelde wangen zoende dat het klonk, dan lachte zij mij zoo gelukkig tegen en noemde mij 'haar schelm, haar deugniet, haar lieveling!'

- En zij is nu alleen?

- Ja, Dokus, alleen, gansch alleen van den morgen tot den avond, van den avond tot den morgen, zuchtte Jan met vochtige oogen. Maar zij zal niet lang alleen blijven, want ik heb haar beloofd terug te keeren als ik rijk ben, en ik geloof dat die gelukkige tijd er gauw zal zijn!

- Ik ben er zeker van, sprak Dokus, die een onbegrensd vertrouwen in het goed gesternte van zijn makker had.

- Hebt gij nog ouders, Dokus?

- Helaas, neen! Mijn vader is reeds lang dood, en mijne moeder is verleden jaar gestorven!

- Dus zijt ge alleen op de wereld! Welnu, ik zal u vrijkoopen. Vervolgens gaan wij ons te Antwerpen vestigen. Ik koop het huisje, dat wij daar bewonen, en gij blijft bij ons!

- Ja, Jan!

- En ge zult eens zien, kerel, hoe plezierig het er in 't Krabbenstraatje is. Wat zullen de jongens van de Kuiperstraat, van de Reepstraat en van het Hespenstraatje blij zijn als zij hunnen kapitein terugzien! Gij zult hun vriend worden! Voor het oogenblik komt het er op aan dat gij een flinke kerel wordt. En ik zal mijn best doen dat van u te maken!

- Aan goeden wil zal het mij niet ontbreken Jan!

- En aan gelegenheden evenmin, want die zullen wij zoeken.

- We hebben er al zeer aardige staaltjes van gehad, lachte Dokus.

- 't Kon er nog al door, meende Jan. Gij vriend, moet eerst en vooral leeren van niets en van niemand schrik te hebben, en altijd en in ieder geval vrij en vrank voor uwe meening uit te komen.

- Zoolang ik bij u ben zal me dat niet moeilijk vallen, Jan.

- Vervolgens moet ge uw best doen om sterke spieren te verkrijgen. Het geschikste middel daarvoor is flink gaan, loopen, springen; niet bang zijn van hitte of koude; vervolgens duchtig toetasten als er te bikken valt.

- Bikken, wat is dat?

- Wel, lummel, dat is eten en drinken!

- Och, beste Jan, ik verzeker u dat de moed om te bikken mij het allerminst zal ontbreken. Bij boer Stansen had ik echter zeer zelden de gelegenheid om mij er in te oefenen. Zijn vee en zijne paarden werden beter verzorgd dan wij.

- Denk daar niet meer aan, Dokus. Nu ge mijn kameraad zijt, zal alles wel veranderen. Ik wed, dat ge niet meer te herkennen zult zijn, eer er een half jaar verloopen is.

- Zeg, Jan, sprak Dokus na eene poos stilzwijgend voor zich gekeken te hebben, ik zou u gaarne iets vragen, maar.....

- Spreek op.

- Zijt ge van zins later met de dochter van boer Stansen te trouwen?

- Welke gekke vraag! Ben ik bang geweest? Ik denk er niet meer aan!

- Zoo gij er niets tegen hebt, Jan, zou ik met haar willen trouwen, zoodra ik vrij man ben.

- Oho!

- Ja, zij is een braaf meisje, en was altijd zoo goed voor mij!

Jan keek hartelijk lachend zijn reismakker aan, die kleurde tot achter de ooren.

- Beste jongen, ge hebt van nu af aan mijne, toestemming. Ik zal er voor zorgen dat boer Stansen ook de zijne niet weigere. Ge komt later met uwe vrouw te Antwerpen wonen in het huis, dat ik naast het onze voor u zal koopen.

- Maar als boer Stansen en zijne dochter verlangen, dat ik op de hoeve blijf?

- Nu, dan blijft ge er! Ik zal u dan dikwijls met mijn Grootje komen bezoeken.

- Maar gij, Jan, zult gij nooit trouwen?

- Dat hangt er van af, jongen. De eerste vrouw, die mij kan doen

schrikken of enkel maar verschieten, wordt de mijne, het moge eene gravin of eene prinses zijn!

De kleinzoon van Moeder Neeltje zei dit geenszins om te jokken. Dokus luisterde heel ernstig toe, zonder zijn vriend van grootspraak te verdenken. Hij had Jan reeds zulke buitengewone dingen zien verrichten, dat hij hem tot alles in staat achtte.

[XII]

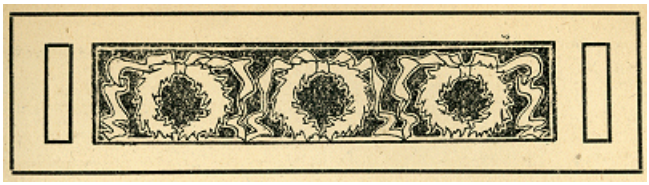

Een paar maanden zijn er verloopen sedert Jan en zijn gezel het slot van Grembergen verlaten hebben. Hun zwerftocht heeft hen naar het westen gevoerd voorbij Audenaarde en Kortrijk. Jan is steeds dezelfde vroolijke, onbezorgde en levenslustige jongeling gebleven. Dokus is bijna niet meer te herkennen. Zijne eertijds bleek-ziekelijke gelaatskleur heeft plaats gemaakt voor een gezonden blos; zijne wangen zijn voller, zijn tred is vaster, zijne leden meer gespierd; ook zijne taal is geheel ontdaan van de vreesachtige bedeesdheid van vroeger.

Menig avontuur hebben zij reeds beleefd en telkens heeft de knaap blijken gegeven van kracht en onversaagdheid. Jan is hoogst tevreden over zijnen leerling.

Het gezelschap is ondertusschen aangegroeid met een derden makker, van welken zij beiden om het meest houden: een hond! Op zekeren dag hadden zij het dier naast den weg vinden liggen, gewond en bijna stervend van uitputting. De beide jongelingen hadden medelijden met het arme beest; zij reinigden en vermaakten zijne wonden en gaven het te eten en te drinken. De hond kwam spoedig bij en toen zij hunnen weg wilden voortzetten, volgde hij hen op den voet. Aanstonds waren onze vrienden t' akkoord hem in hun gezelschap op te nemen. Daar zij niet wisten hoe het beest vroeger heette, werd hij op voorstel van Jan, Schol genoemd.

't Was precies geen heel mooie naam, maar hoeveel dierbare herinneringen riep hij Jan niet voor den geest.

Schol was een prachtig dier, zooals men er nergens bij de landlieden aantrof. Zijne hooge en toch slanke gestalte verried buitengewone kracht en vlugheid; een halsband, van korte, ijzeren pinnen voorzien, omsloot zijnen gespierden nek; zijne eenigszins afhangende bovenlip verborg eene dubbele rij tanden, die slechts te vergelijken waren met het gebit der groote roofdieren.

Waarschijnlijk had Schol dezen of genen edelman toebehoord en zich op de jacht door een vlug wild laten medeslepen verre van den jacht-stoet. Vervolgens, dit was de meening van Dokus, was hij, terwijl hij te rusten lag, door kwaadwillige boeren verrast en had voor de overmacht het onderspit gedolven.

Jan, die bijna al de honden te Antwerpen kende en menigmaal slaags geweest was met de grootste en kwaadaardigste, verzekerde dat hij nooit een hond gezien had, die met Schol kon vergeleken worden.

- Schol is een sterk dier! dus besloot hij.

Van Jan komende had die verklaring geene ijdele beteekenis. Het volgend avontuur zal er overigens een doorslaand bewijs van leveren.

Op zekeren avond, na een flinken marsch, bereikten zij den zoom van een dicht woud, dat zich tot den gezichteinder uitstrekte. Nergens, hoe scherp zij ook links en rechts keken, nergens vertoonde zich eene woning, waar zij onder dak konden komen.

- Zouden we niet liever terugkeeren naar het dorp, waar wij in den namiddag stilhielden? Als we flink doorstappen kunnen we het nog bereiken vóór het volslagen nacht is!

- Waarom terugkeeren, vroeg Jan. Zijt ge bang?

- Neen, dat eigenlijk niet, meende Dokus. Maar wie weet hoe groot dit bosch is.

- De grootte van dit bosch gaat ons niet aan. Vooruit maar, we zullen wel ergens aanlanden!

- En zoo wij niets vinden?

- Wel, dan slapen we op het mos, onder dezen of genen boom. We hebben immers onze dikke mantels!

- Zouden er geene wilde dieren of baanstroopers.....

- Waarover gij u toch bekommert! We hebben immers een flinken wachter bij ons! Komaan, vooruit!

Dit zeggende sloegen zij den smallen weg in, die naar de donkere diepten van het woud voortkronkelde.

Op sommige plaatsen was het bladerdak boven hunne hoofden zoo

dicht, dat er geen enkel plekje van den hemel doorheen te bespeuren was en het gaanpad bijna geheel onzichtbaar werd. Toch gingen zij nog geruimen tijd voort, geleid door Schol, die hun voorging, en wiens instinct hun in de duisternis goed te pas kwam. Zonder dien onfaalbaren gids waren ze al lang van het pad afgedwaald. Nu en dan stootten ze tegen eenen over den weg kromgegroeiden boomstam of struikelden over boven den grond uitstekende wortels.

Eindelijk gaf Jan de partij op en sprak:

- Laat ons niet verder sukkelen, en hier ergens een plaatsje zoeken om te vernachten. Morgen als de zon schijnt zullen we onzen weg voortzetten.

Een oogenblik daarna zaten ze beiden onder eenen boom op het mos, waarop ze hunne dikke mantels uitgespreid hadden.

Dokus haalde uit zijne reistasch brood en spek te voorschijn en verdeelde den heelen voorraad in drij gelijke paarten: een voor Jan, een voor zich zelven en een voor Schol.

- Ons avondmaal is wel wat droog, maar in 't eerste dorp, waar we aankomen, zullen we een pot meer drinken, jokte Jan.

Zeggen, wie van de drie reisgenooten met den meesten eetlust zijn maal verorberde, kunnen wij niet, doch niemand zal er aan twijfelen, zoo wij verklaren dat Schol het eerst met kauwen en slikken ophield.

Nadat de laatste beten doorgezwolgen waren, wikkelden de beide jongelingen zich in hunne mantels en legden zich te rusten.

- Schol, goed op uwe meesters passen, hoor! Zet bij het minste onraad uwe keel maar eens duchtig open om ons te wekken!

't Was of de hond den spreker begreep, want hij kwispelstaartte even en sloeg een onderzoekenden blik rondom zich. Weinige stonden later bewees de regelmatige ademhaling der jongelieden, dat zij in slaap gezonken waren.

Schol heeft zich tusschen beiden neergevlijd, den zwaren kop rustend op de uitgestrekte voorpooten; weldra sluit ook hij de oogen.

Slaapt het dier? Misschien wel. En toch is er iets, dat in hem waakt, want bij het minste geritsel bewegen zich zijne ooren en wordt zijn neus door een lichte trilling bewogen.

Uren verloopen. Jan droomt dat hij met eene prinses getrouwd is en met haar te Antwerpen terugkeert. Gevolgd door paadjes en dienaars

betreedt hij het Krabbenstraatje en ziet zijn Grootje, dat hem met open armen tegensnelt.....

Plotseling wordt hij gewekt door een woedend geblaf. Hij springt overeind, het zwaard in de vuist, bereid tot aanval of verdediging. Ook Dokus is reeds te been en heeft van leer getrokken.

- Schol!

Op eenigen afstand vandaar weerklinkt opnieuw het blaffen van den hond, gevolgd door een wild en woedend gehuil.

Dokus grijpt Jans arm vast en fluistert hem toe:

- Wolven!
- Wolven?
- Ja! Schol is met hen aan slag!
- Vooruit, dan! We zullen hem een handje helpen!

Beide jongelingen loopen vooruit in de richting, vanwaar het gehuil hun tegenklinkt. De morgen vervult het bosch met een flauwe schemering, welke hun toelaat snel te vorderen. Weldra bereiken zij een opene boschplek, waar een onverwacht schouwspel hunne blikken treft. Op den grond liggen een paar wolven door Schol doodgebeten; deze bevindt zich een weinig verder, door een vijftal wolven omringd; hij verweert zich op vreeselijke wijze en met eene kunde, die den welafgerichten strijdhond verraadt.

Aan zijn eigen krachten overgelaten zou het moedige dier op den duur het strijdperk moeten ontvluchten of wel bezwijken. Maar de hulp is daar. Twee zwaarden flikkeren en suizen door de lucht; twee wolven storten neder. De ondieren verdeelen zich; Jan en Dokus staan elk voor eenen nieuwen vijand. Dokus zet zich zwijgend schrap, gereed om den vijand op de punt van zijn degen te ontvangen. Jan daarentegen lacht. Een zwaai, een stoot..... Een der ondieren ligt in zijn bloed te wentelen; het andere stort onthoofd neder.

Ondertusschen heeft Schol zijnen tegenstander met verdubbelde woede aangetast. Maar de wolf moet, voor wat woestheid, grootte en kracht betreffen, voor zijn vijand niet onderdoen. Nu eens rollen zij over den grond, dan weer richten zij zich op de achterpooten, terwijl zij elkander met de voorsten schijnen vast te houden. Beider oogen gloeien; woedend doen zij pogingen om den eenen den anderen de blinkende tanden in den strot te planten. Zij weten echter instinctmatig dat zij die zwakke plaats

Dokus zet zich zwijgend schrap.

moeten beschermen. De strijd wordt vlug en met afwisselende kansen voortgezet. Een der ooren van Schol heeft reeds kennis gemaakt met het scherp gebit van den wolf; deze op zijne beurt heeft met zich los te rukken een gedeelte zijner kaak tusschen de tanden van Schol gelaten.

De wolf is blijkbaar een ervaren vechtersbaas; zijn roode muil beweegt zich vlug van links naar rechts om zijn tegenstander te verschalken. Deze schijnt echter niet aan zijn proefstuk te zijn; hij is even vlug als de wolf, wien hij als een bekwaam schermer telkens zijn scherp gebit voorhoudt, zoodat bijwijlen hunne tanden elkander kletterend ontmoeten.

Plotseling, als bij onderlinge overeenkomst, laten de beide dieren elkander los en treden een paar stappen terug om even adem te scheppen, alvorens den aanval te hernieuwen. Jan maakt van de gelegenheid gebruik, springt toe, grijpt den wolf bij een der achterpooten, zwaait het ondier een paar malen in een kring boven zijn hoofd en verplettert hem daarna de ribbenkast tegen den naastbijzijnden boom..... De strijd is beslist.

Schol staat een oogenblik verbaasd te kijken, loopt daarna van den eenen wolf naar den anderen, beruikt ze grommend, gereed om bij de minste beweging toe te bijten en komt daarna vroolijk blaffend en met den staart kwispelend naar zijne meesters geloopen. Deze streelen hem op beurt den rug.

- Goed gewerkt, Schol, goed gewerkt, roept Jan. Ik geloof niet dat die kerels u erg beschadigd hebben!

De wonden van den hond werden onderzocht en onbeduidend bevonden. Wel waren zijn muil en zijne pooten met bloed bevlekt, maar het was grootendeels dat zijner tegenstanders. Behalve zijn gehavend oor en eene wonde aan de kaak was hij ongedeerd uit den strijd getreden. Zijn lederen halsband had op merkwaardige wijze zijnen hals tegen de tanden der wolven beschermd.

- Zie, Jan, zei Dokus, nu weten wij wat voor een gezel wij in dien hond hebben. Ik beken zonder schaamte dat ik, met mijne wapens er bij gerekend, als het er op aan komt, geen halven Schol waard ben!

- Zoo denk ik er ook over, voor wat u betreft, antwoordde Jan lachend. In alle geval, gij hebt beiden getoond, dat ge niet bang waart en dat doet mij plezier! Ik ben tevreden over u!

Eenige oogenblikken later hadden de jonge lieden hunne kleedij in orde gebracht en werd de tocht voortgezet.

Bij eene beek gekomen kreeg Schol een flink bad. Met zichtbaar genot plaste, sprong en zwom hij in het heldere water rond. Toen hij zich daarna op den boord duchtig uitgeschud had en vroolijk heen en weer liep was al het bloed van zijn lichaam verdwenen en zag hij er, volgens Jan's meening, splinternieuw uit.

- Zoodra we ergens aanlanden, vriend Schol, krijgt ge eene dubbele portie!

De hond scheen dit verstaan te hebben, want hij blafte lustig en sprong tegen Dokus op, hetgeen voor gevolg had, dat deze het evenwicht verloor en met zijn viervoetigen kameraad in 't gras buitelde.

Nog geruimen tijd rolde het gesprek over de wolven. Deze dieren, waarvan men thans niet meer hoort in het noordelijk en het middelgedeelte van België, en welke slechts bij strenge winters in de Ardennen aangetroffen worden, leefden toenmaals in grooten getale in de bosschen van Vlaanderen, Brabant, Limburg, Luik, en Henegouwen. Sedertdien is de bevolking van ons land op verbazende wijze vermeerderd, en daar, waar vroeger die roofdieren bij hoopen rondzwierven, strekken zich thans heerlijke weilanden en vruchtbare akkers uit.

En waar eertijds de nederige, leemen hutten der verdrukte lijfeigenen stonden, waar armoede en ellende, onwetendheid en verdrukking heerschten, ziet men thans lachende dorpen oprijzen..... O, die goede, oude tijd, niet waar, lezer?

[XIII]

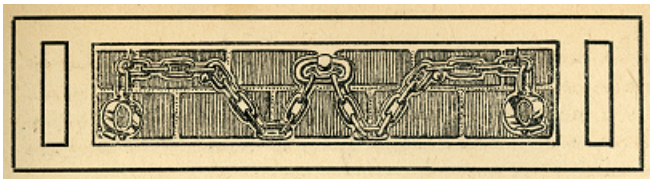

De zon was reeds hoog boven de kim gestegen en vulde het ruim met hare weldoende warmte, toen onze reizigers in de verte tusschen het ijler wordend geboomte eene woning in het oog kregen.

- Eindelijk! riep Jan.
- 't Is te hopen, dat wij er eten vinden, verklaarde Dokus, want ik scheur van honger! Ik vrees echter.....
- Niet vreezen, kameraad! Vreezen is verboden!
- In dees geval niet.
- Wat vreest ge dan?
- Dat we misschien bij schraalhans zullen binnenvallen.
- Tatata! Hetgeen wij daar zien is eene woning, niet waar?
- Ja.
- En in eene woning leven menschen?
- Ja.
- Die menschen moeten eten om te leven, is 't niet zoo?
- Ja.
- Dus is er daar eten! Wij hebben gelukkiglijk geld om te betalen wat men ons zal voorzetten. Is dat juist geredeneerd of niet?
- Heel juist, Jan.
- Ge ziet dus wel dat gij schreeuwt vóór gij geslagen wordt!
- Misschien!
- Bij de muts van mijn Grootje! Dat gaat nu toch over zijn hout!
- In 't geheel niet. Het kan zijn, dat die lieden voedsel in huis hebben, maar wie zegt u, dat zij het ons zullen durven verkoopen?
- Al langer hoe fraaier! Hoe durft gij zoo'n onzin uitkramen, terwijl er in onze reistasch eene beurs zit vol zilveren stuivers en blinkende goudstukken!
- 't Hangt er van af, Jan, of de landheer hier een braaf mensch is,

of liever of zijn rentmeester een goed hart heeft. De eenvoudige laten bezitten meestal geen of weinig zilveren geld.

Zoo de bewoners van dit huis doodarme menschen zijn, zullen zij ons zilvergeld niet durven aannemen, daar zij op voorhand weten, dat de rentmeester het hun zal afnemen onder voorwendsel dat zij het gestolen of gevonden hebben.

- Maar hoe is dat mogelijk, riep Jan verbaasd. Zoo'n rentmeester heeft toch het recht niet...

- Hij neemt het.

- Bij de muts van mijn Grootje, dat is diefstal! Dan gaat het te Antwerpen anders, hoor! Als daar iemand iets van een ander steelt, dan laten de dienaars van den Schoutet niet lang op zich wachten! De schuldige komt voor de vierschaar en wordt gestraft, hij weze arm of rijk, eenvoudige poorter of edelman.

- Ja, Jan, zoo gaat het in de stad, waar de ingezetenen veel vrijer zijn en veel meer voorrechten hebben dan de bewoners van het platteland! In de stad zijn er wethouders en gezwoornen om over de vrijheden der inwoners te waken, gewapende neringen en gilden om ze te verdedigen tegen de aanslagen der groote heeren. Op het land bestaat dat niet! De slotheer is er nog steeds oppermachtig!

- Met welk recht, Dokus?

- Met het recht van den sterkste!

- Maar dat is verfoeilijk! Op die manier zou ik altijd tegenover u gelijk hebben, al beging ik de domste en gekste daden! En dat, omdat ik toevallig sterker ben dan gij! 't Doet me denken aan dat bespottelijk ding: het gerechtelijk tweegevecht! Het toeval bracht ons te Grembergen; ik belet dat Balt dien armen Raffel doodslaat; zonder mij had die brutale soldenier zijne zaak gewonnen, niet omdat hij gelijk had, want dat had hij niet, maar omdat hij sterker was!

- Juist.

- Een aardig ding, dat goede recht! Het kan zijn bezitter niet eens beschermen tegen een stomp of een oorveeg! Ik kan echter niet begrijpen, waarom de menschen er zoo maar het hoofd bij nederleggen! Als ze, bijvoorbeeld, den landheer hunne zaak uitleggen en hem duidelijkbewijzen...

- Dan gaan zij meestal bij den duivel te biechten, vooral wanneer de aangeklaagde een zijner trawanten is.

- Zoo?

- Natuurlijk, Jan! De slotheer zal zelden of nooit een zijner mannen in het ongelijk stellen! En hij, hij alleen is rechter! Volgens zijn goeddunken wordt het onrecht recht, het recht onrecht! Wilt ge er een staaltje van? Luister:

Toen ik nog een kind van acht of negen jaar was, woonde ik op het grondgebied van Baesrode. De slotheer was zooals de meeste heeren, een ruw, hardvochtig man. In den zomer moest ik met een twingtigtal jongens van mijnen ouderdom rondom de slotgracht post vatten. Ieder onzer moest eene lange roede medebrengen en zich op de hem aangewezen plaats bevinden, zoodra des avonds de torenwachter op zijnen horen blies. Dan moesten wij vaak tot middernacht met onze roeden op het water slaan om de puiten te beletten te kwaken.

- Hei! En waarom?

- Omdat hun gekwaak den slotheer verhinderde te slapen.

- Wel, wel! Wat zoetgezouten heerschap!

- Op zekeren avond, 't was dien dag stikkend heet geweest, was ik op mijne plaats in slaap gevallen. Een officier der wacht had dit van op de muren gezien. 's Anderendaags werd ik uit onze woning gehaald, op het dorpsplein aan den schandpaal gebonden en daar door den scherprechter met roeden geslagen, totdat het bloed van mijnen rug liep.

- Bij de hel! Dat is wraakroepend! En de lieden van het dorp lieten dat zoo maar gebeuren?

- Wat konden zij doen?

- Den scherprechter vastgrijpen en doodslaan!

- Jan, ge weet niet wat ge zegt, morde Dokus. Bij het minste teeken van verzet zouden de wapenknechten van den slotheer hen met speer en zwaard aangevallen hebben en dan hadde er nog meer bloed gestroomd.

- Maar zoo de landlieden de wapens grijpen en zich vereenigen. Eendracht maakt macht!

- Ziedaar eene schoone spreuk; maar buiten de steden kan zij niet in toepassing gebracht worden.

- Waarom niet?

- Eerstens, omdat een laat geene wapens mag bezitten; vervolgens, omdat de kasteelen zoo sterk zijn en van talrijke verdedigers voorzien. Eenige geharnaste ruiters volstaan om de bevolking van een dorp in

bedwang te houden. Wat meer is, elk verzet, vooral gewapender hand, wordt met den dood gestraft.

- Maar zoo de boeren van eene gansche streek zich vereenigen?

- Och, vriend Jan, gij zijt van de stad en verstaat niets van den toestand der laten op het platteland. Wie zou hen met kennis van zaken aanvoeren? Nemen wij zelfs aan dat zij er in gelukken de krijgsmacht van den Heer te verslaan en op de vlucht te drijven. Hebben zij dan hunne zaak gewonnen? Neen, want achter zijne hooge muren is de slotheer in veiligheid en lacht met hunne onmachtige woede.

- Heel wel! Maar zij kunnen het kasteel insluiten en hem uithongeren.

- Denkt ge dat? De kasteelen hebben vele en goed voorziene voorraadzolders. Te meer, zoo'n beleg zou niet lang kunnen duren!

- Hoedat?

- De reden is heel eenvoudig. De kasteelheeren, alhoewel zij meestal in vijandschap met elkander leven en dikwijls strooptochten op elkanders goederen ondernemen, zouden bij het vernemen van den opstand dadelijk hunne ruiters doen opzitten en op de muiters aanrukken.

- Dat begrijp ik niet! Ik zou denken, dat.....

- Onnoodig er over te denken, Jan. Ik ga het u zeggen. Lieten de heeren toe dat een hunner door zijne laten overmeesterd werd, dan ware het voor hen te vreezen dat hunne laten, door het voorbeeld der anderen aangewakkerd, hun hetzelfde lot zouden doen ondergaan. Geen hunner zou zich buiten de muren van zijn kasteel nog veilig wanen.

- Inderdaad, dat begrijp ik. Maar er is nochtans voor de laten een zeer eenvoudig middel om aan die dwingelandij te ontkomen!

- Laat hooren, Jan.

- Wel ze trekken er uit met pak en zak en komen in de stad wonen. Daar zijn ze vrij!

Dokus kon zich niet weerhouden te lachen en antwoordde:

- Beste Jan, ge slaat er alweer neven. De lijfeigenen zijn verbonden aan den grond, waar zij geboren werden. Zij mogen dien niet verlaten dan met de toestemming van den landheer. Geen enkel laat zou er echter durven om vragen, want hij zou op zweepslagen ontvangen worden.

- En als hij heimelijk zijne biezen pakt?

- Dan loopt hij gewoonlijk niet ver! De ruiters hebben hem

spoedig achterhaald. Is de vluchteling er in gelukt het grondgebied van een ander heer te bereiken, dan wordt hij opgeëischt.

- En zoo die andere burgheer weigert?

- Dat wordt nooit gedaan, want dan zou die andere burgheer een slecht voorbeeld aan zijne eigen lijfeigenen geven.

- Maar boer Stansen vertelde mij toch, Dokus, dat uwe moeder met u ontvlucht was. Hoe komt het dan, dat hij.....

- Ja, Jan, mijne moeder was met mij ontvlucht toen nauwelijks de wonden genezen waren, door de zweepslagen veroorzaakt. Wij kwamen uitgeput bij boer Stansen aan. Mijne moeder bekende hem alles en smeekte hem ons in te willen nemen. In den beginne wou hij ons van zijn erf jagen.....

- Maar hij heeft dit toch niet gedaan!

- Neen. Hij is naar den heer van Baesrode gegaan en heeft ons geruild voor twee werkpaarden.

- Wat! Een mensch ruilen tegen een paard? Zoo'n stom dier is dus zooveel waard als een mensch? En de eene mensch durft dat met den anderen doen?

- Verwondert dat u? 't Gebeurt anders wel meer.

- Zoo! En hoe kwam hij op dien inval? Had hij dan toch medelijden met u?

- Dat precies wel niet, Jan. Maar boer Stansen was weduwnaar en zijne twee kinderen waren gevaarlijk ziek. Mijne moeder, die vele kruiden kende, had hem gezegd, dat zij zijne kinderen zou oppassen en genezen. En dat heeft ze trouwens ook gedaan.

- Haha! Het was dus niet uit menschlievendheid dat hij handelde, maar enkel uit eigenbelang.

- Gij hebt het gezegd. Ik denk dat boer Stansen het zich nooit beklaagd heeft ons geruild te hebben voor een koppel paarden, want zoolang mijne goede moeder leefde heeft nooit een arts of een barbier den voet op Stansen's erf gezet. Ieder, die er ziek werd, genas weer spoedig, dank zij de kruiden, welke mijne moeder er voor wist te plukken.

Zoolang zij leefde werd ik door den boer niet al te hard behandeld. Kort na haar afsterven werd de zoon van mijnen meester door eenen dollen stier gedood. Van toen af werd hij ruw en opvliegend en werden de minste feilen met zweepslagen gestraft.....

- Wilt ge gelooven, vriend Dokus, dat ge wonderwel over al die zaken weet te praten! Ik beken rechtuit dat ik u voor dommer hield dan ge werkelijk zijt. Gij hebt mij op de hoogte gebracht van een heelen boel dingen, waarvan ik, Antwerpsche straatkapoen, niet het flauwste begrip had.

Dokus keek zijn gezel een poos ernstig aan.

- Of ik veel verstand heb, geloof ik niet. Waar zou ik het gehaald hebben? Maar ik kan u gemakkelijk verklaren hoe al die gedachten in mijn hoofd gekomen zijn. Mijne moeder heeft er mij veel van verteld; dat kon zij, want zij had veel ondervonden en veel geleden. Later heb ik dikwijls de andere dienaars van boer Stansen over die dingen hooren praten, wanneer wij bij winteravond bijeen in de schuur zaten. Ziedaar het geheim!

Aldus koutende waren de jongelingen de woning genaderd. Deze was dicht bij den zoom van het woud gelegen. Zij was gedeeltelijk van steen en van hout opgetrokken, zooals destijds de meeste woningen, en zag er verweerd en vervallen uit. Klaarblijkelijk had zij vroeger tot jachthuis gediend. De kleine glasruiten in de smalle vensters waren grootendeels reeds lang gebroken en door de bewoners door geolied papier vervangen. Naast de woning bevond zich een kleine stal, waaruit nu en dan het gebalk van een ezel en het geblaat van geiten zich lieten hooren. Achter het huis was er een kleine moeshof, door ruw getimmerd hekwerk omringd.

- Het huis is bewoond, sprak Jan. We treffen het!

Dit zeggende klopte hij op de deur. Deze werd geopend en eene oude vrouw verscheen.

- Wie zijt gij, vroeg ze wantrouwend, en wat wilt ge?

- We zijn vreemdelingen, goede vrouw, die sedert gisteren niet gegeten hebben.

- Treedt binnen en rust uit.

- Rust hebben we precies niet noodig, moederken, maar wel inslag. Kunt gij ons iets voorzetten? We zullen met dik geld betalen! Dit zeggende klopte Jan vroolijk op de reistasch, welke Dokus op de tafel geplaatst had.

- Veel kan ik u niet voorzetten, jonge heeren, sprak de vrouw; ge zult dit wel bemerkt hebben, toen ge binnentradt. Een stuk brood en eene kan geitenmelk.....

- Breng maar op, moederken! 't Zal ons lekker smaken, want we zijn letterlijk uitgehongerd!

Het brood werd op de tafel gelegd; daarna verliet de vrouw het vertrek en kwam eene poos daarna met een schotel warme geitenmelk terug. Jan nam zijne dagge en verdeelde het brood in drie paarten: een voor zich zelven, een voor zijn makker en een voor Schol.

Dokus greep gretig toe, doch Jan hield hem tegen en sprak:

- Halt, vriend, eerst betalen! Dokus opende de reistasch, haalde een dukaat uit de beurs, legde hem op de tafel en vroeg:

- Is dit voldoende, vrouw?

- O, veel te veel! Voor een dukaat kan men hier wel dertig brooden koopen, en nog meer. Ongelukkiglijk kan ik er niet op weergeven, want ik bezit geen rooden stuiver.

- Behoud dan dit stuk voor het brood, moederken! Gij, Dokus, leg er nog een dukaat bij voor de melk!

Dokus gehoorzaamde lachend. De vrouw keek hen met verbazing aan.

- Edele heeren, begon zij stotterend, doch Jan liet haar niet uitspreken en riep:

- Wij zijn geen edele heeren, moederken! Mijn makker is een eenvoudige laat en ik een straatkapoen uit het Krabbenstraatje te Antwerpen.

De gastvrouw lachte toegevend.

- De heeren zijn goed geluimd, sprak zij. Maar zij denken er niet aan dat zij zich reeds verraden hebben.

- Verraden?.....

- Zeker, door hunne mildheid!

- Och kom! Dat geld hebben wij gekregen van den baron van Grembergen, nadat wij hem eenen kleinen dienst bewezen hadden.

- O zoo! En zijt ge niet bang dat men het u zal afnemen?

- Ik ben overtuigd dat zulks niet gebeuren zal!

- En ik, jongeheer, raad u aan er niet van te spreken of het niet te laten zien als gij in het dorp komt.

- Waarom?

- Omdat de hofmeester van den heer van Becelaere een man is, die voor niets terugdeinst. Zoo hij te weten komt dat gij geld bij u hebt, zal hij u door zijne wapenlieden doen aanhouden en u van uw geld berooven!

- Als die heer daar lust toe heeft mag hij dat gerust beproeven; maar of hij daarin gelukken zal, moedertje, dat is een ander paar mouwen.

Op dit oogenblik werd het gesprek gestoord door een zacht gekreun,

dat opsteeg uit de gesloten alkoof, welke zich in den hoek van het vertrek bevond.

- Wat is dat? vroeg Dokus. Is hier iemand ziek?

- Ja, heer, mijn zoon. Hij werd, een drietal dagen geleden, in het bosch door een hoop wolven aangevallen. Met zijne bijl doodde hij een der ondieren, maar de ovengen zouden hem gewis verscheurd hebben, indien zijne twee zoons niet ter hulp gesneld waren. Met groote moeite gelukten zij er in de wolven op afstand te houden en hunnen vader naar huis te brengen. Nu ligt hij daar zwaar gewond en kan zich niet behelpen.

Dit zeggende naderde zij de alkoof en schoof het voorhangsel weg. Op een ellendig stroobed uitgestrekt, lag een man van rond de veertig. Een zijner armen en zijne beide beenen waren met bebloede doeken omwonden. Zijn gelaat was bleek en vermagerd; zijne oogen waren diep in hunne kassen gezonken.

- Arme man, sprak Jan op medelijdenden toon. Hebben zij u zoo deerlijk toegetakeld?

De lijder toonde zijnen arm en liet daarna zijn been zien, waar de roofdieren letterlijk een lap vleesch hadden afgescheurd.

- Die wonden moeten verzorgd worden, riep Jan. Woont er hier omtrent geen geneesheer?

- De barbier van Becelaere is een bekwaam heelmeester, sprak de vrouw, maar hij is een vrek, die niets om niet doet!

- Hij zal uw zoon genezen op mijne kosten, verklaarde Jan. Zich daarna tot den lijder wendende, vroeg hij: Hoe talrijk waren de wolven?

- Ik telde er acht.

- En gij hebt er eenen gedood?

- Ja, met mijne houthakkersbijl. Maar dat wapen is veel te zwaar om tegen zooveel vlugge aanvallers met goed gevolg gebruikt te worden.

- Er bleven er dus nog zeven over, riep Dokus. Wel, dan zijn het dezelfde van dezen morgen!

- Gij hebt u door de vlucht kunnen redden, jongeheeren?

- Vluchten, wij? Neen, wij hebben hen aangevallen, en.....

- En?

- Ik heb er drie gedood, mijn makker twee en Schol ook twee! Dat maakt juist zeven!

- Is 't mogelijk!

- En waarom niet? Kijk, Schol zal u misschien het bewijs leveren! Dit zeggende trok hij zijn degen uit de scheede en hield den hond het lemmer voor. Deze berook het en liet dadelijk een toornig gebrom hooren.

- Ziet ge nu wel! lachte Jan.

- Ge zijt dappere knapen, sprak de gewonde.

- Als men niet bang is, antwoordde Jan, is men wel verplicht dapper te zijn. Maar laat ons daarover niet verder praten. Er moet voor u gezorgd worden. Hoe gaan we dat doen?

- Dat onze gastvrouw mij naar het dorp vergezelle, zei Dokus, dan zal ik den barbier verzoeken dadelijk mede te komen.

- Verzoeken, verzoeken, bromde Jan, de kerel moet komen! Het is dus beter dat ik hem ga halen! Gij, Dokus zult gedurende onze afwezigheid met Schol het huis bewaken! - Kom, moederken, wijs mij den weg naar het dorp!

Dit zeggende verliet hij met haar de woning. De weg naar het dorp was lang en hobbelig. De vrouw, die zekerlijk niet meer gewoon was lang en snel te gaan, geraakte weldra buiten adem.

- Gij stapt er zoo vlug over, jongeheer, dat ik u waarlijk niet volgen kan!

Jan bood haar vriendelijk den arm.

Jan bood haar vriendelijk den arm.

- We zullen een beetje trager gaan, moederken. Ik had er waarlijk niet aan gedacht, dat uwe beenen niet jong meer zijn.

- Ja, vriend, dat zijn ze niet meer. En dan, zij hebben reeds zoo veel gedragen; maar dat kunt gij niet begrijpen.

- Mijn makker heeft me reeds veel over den ellendigen toestand van het landvolk verteld; ik vermoed echter dat hij er niet alles van weet.

- Dat is heel natuurlijk, jongeling! Wat kan men op zijn leeftijd zoo al ondervonden hebben?

- Mijn makker is een laat. Hij heeft mij zijn gansch leven verteld.

De vrouw schudde het grijze hoofd. - Leven, morde zij, mag men dat wel leven noemen! De minste plant, die hare blaadjes in het zonnelicht ontvouwt; de vogels die door het blauwe ruim scheren; de mugjes, die in het maanlicht dansen; de vischjes, die in het water dartelen, allen zijn vrij en gelukkig! De laat alleen is het niet! Zijne jeugd gaat vreugdeloos voorbij; wanneer hij oud en stram geworden is en de dood bij hem aanklopt, dan is het met een zucht van verlichting dat hij haar welkom heet.

- Is 't mogelijk?

- Wij behandelen ons vee beter en menschelijker dan wij zelven behandeld worden. De groote heeren denken zich van beter stof dan hunne lijfeigenen.

- Dat vind ik dom, moederken, want toen Adam spitte en Eva spon, waar waren toen de groote heeren?

- Zeg dat nooit als een hunner het hooren kan, want dan kwaamt gij gewis aan de galg terecht.

- De galg, moederken, neen, die laat ik voor de liefhebbers, hoor! Laat ons liever van wat anders praten.

- Van wat kan een laat anders praten, dan van zich zelven en van hetgeen hem drukt?

- Welnu, vertel mij van u zelven, dat zal uw gemoed verlichten.

- Luister dan en oordeel, jongeling. Ons huis met den moestuin en de eenige roeden akkergrond, die er om liggen, zijn ons eigendom, dat wil zeggen, dat de slotheer ze ons in eigendom heeft afgestaan.

- Dat is heel braaf van zijnentwege.

- Ge zult dat straks niet meer zeggen, als ge zult vernomen hebben welke verplichtingen wij in vergelding te vervullen hebben. Ieder jaar moeten wij eene belasting betalen, die het vijfde bedraagt van de waarde van onze meubelen.

- Een vijfde, sprak Jan, dat is nog al gulzig. Dat duurt toch maar vijf jaar, niet waar?

- Neen dat duurt heel ons leven lang!

- Dan vind ik het eene strooperij! Maar als het gebeurt dat gij het noodige geld niet hebt om te betalen?

- In dat geval doet hij onze meubelen verkoopen of ons in de gevangenis werpen.

- Wel, wat deugniet!

- Vervolgens moeten wij ieder jaar eene belasting betalen voor den grond, dien wij in bezit gekregen hebben. Deze cijns wordt in vruchten of in geld betaald.

- Bij de muts van mijn Grootje! Hoe onzinnig! Te Antwerpen heet men dat: een kei het vel afstroopen! En als nu eens, na zulk slecht jaar, tot overmaat van ramp uw vee sterft en uw huis afbrandt, dan kan er toch geen spraak zijn van betalen!

- En toch moet de laat betalen!

- Alle duivels! riep Jan, rood van verontwaardiging, hebben die heeren dan geen hart?

- De meesten niet, jongeheer, maar allen hebben eene schatkist om den cijns der laten in te bergen; donkere kerkerholen voor degenen, die niet kunnen betalen, en galgen voor hen, die door wanhoop vervoerd, zich zouden durven verzetten.

- Vrouw, nu overdrijft ge toch!

- Ik overdrijf niet! Maar dat is nog niet alles!

- Wat?

- Dan is er nog het korentienderecht!

- Wat is dat?

- De laat moet den heer laten weten wanneer hij met den graanoogst denkt te beginnen. Deze zendt dan den korentiendeheffer.

- Wat is dat voor een beestje?

- Een zaakgelaste van den slotheer, die het recht heeft een zeker aantal schoven van de cijnsbare akkers aan te slaan. En het is niet altoos het tiende, jongeheer! Soms is het een vijfde of een derde; 't is zelfs al gebeurd dat hij de helft der schoven aansloeg!

- Wel, moederken, sprak Jan, dan zou ik om dat heerschap te foppen, die schoven veel kleiner maken dan de andere! Schoof is schoof!

- 't Zou niet helpen, jongeling. Hij kiest de schoonste schoven uit. En zoodra hij dat gedaan heeft, moet de boer ze aanstonds op zijne kar laden en naar het slot voeren. Hoe vindt ge dat?

- Il vind dat het eene handige manier van stelen is. Dan gaat het er te Antwerpen veel fatsoenlijker toe, hoor! Als daar iemand iets robbert wordt hij veroordeeld, de geringe mensch al wat strenger dan de groote heer, dat is wel waar, maar toch wordt hij veroordeeld!

- Ja, zuchtte de vrouw, ik heb al gehoord dat de poorters der steden een beter leven hebben dan de landlieden.

- Dat geloof ik wel, riep Jan. Wij zijn honderdmaal vrijer!

- En moeten de poorters geen heerendiensten verrichten?

- Heerendienst? Ik weet niet wat dit is, maar die naam alleen boezemt mij reeds afkeer in!

- Twaalf keeren per jaar moet de leenman zijn mager land in den steek laten om dat van zijnen heer te gaan bewerken of dezen of genen weg te herstellen. De heerendienst vangt aan met zonsopgang en duurt tot zonsondergang. De laat moet daarbij zijne eigen gereedschappen medebrengen en zelf in zijn onderhoud voorzien.

- En daarvoor ontvangt hij misschien een hongerloon, spotte Jan.

- Minder dan dat, jongeling.

- Moet hij het voor niet doen?

- Ja. Alleenlijk kan hij van den heerendienst ontslagen worden, mits betaling van een jaarlijkschen cijns.

- Maar, moederken, zeg mij eens wat er na al dat voor u nog overblijft.

- Heel veel?

- Laat hooren!

- Honger, verdriet, miserie!

- Bij de muts van mijn Grootje! Wat brutale schelmerij!

- Stil jongeheer, sprak de oude vrouw. Spreek er geen woord verder over.

Jan keek haar verbaasd aan.

- Waarom die plotselinge schrik, moederken? Uw arm beeft!

De sukkel antwoordde niet, doch wees hem een ruiter aan, die aan den omdraai van den weg verschenen was.

- Die man?.....

- 't Is meester Staak, de hofmeester van Becelaere. Hij vertegenwoordigt den slotheer, die meestal afwezig is. Iedereen vreest hem om zijn hardvochtig karakter.

- Iedereen, behalve ik! Wat is die vent leelijk! 't Lijkt wel een vogelschrik!

- Zwijg, in Gods naam!

- Waarom? Mag hij niet weten welken indruk hij op mij maakt?

- Hij heeft het leven mijner twee kleinzoons in handen! Vertoorn hem dus niet, want hij zou zich op ons wreken!

- Dat is wat anders!

De hofmeester was middelerwijl genaderd. 't Was een klein mager mannetje, met gladgeschoren gelaat, langen haviksneus en loensche oogen, onder borstelige wenkbrauwen verborgen. Zijn opperkleed, evenals zijne muts, was op overtollige wijze met pelswerk geboord. Zijne voeten staken in lange puntschoenen naar de mode van dien tijd. Eene dagge, met zilveren gevest, hing aan zijnen gordel bij middel van eene kostbare ketting.

Na even onzen vriend onderzoekend aangekeken te hebben, richtte hij het woord tot de vrouw.

- Heidaar, oude, uwe jongens zitten achter de traliën! Morgen zullen wij recht over hen spreken!

De oude vrouw keek hem angstig aan.

- Ik bid u, heer hofmeester, niet te streng voor hen te wezen! Zij zijn onze eenige steun. Ik weet wel dat zij misdaan hebben, zwaar misdaan; maar het was om eten te hebben voor hunnen vader, die gewond te bed ligt.

- Vrouw, ik vertegenwoordig onzen genadigen heer, den baron van Becelaere, en moet zijne rechten doen eerbiedigen door het gemeen volk, klonk het bitsige antwoord. Uwe twee rakkers moesten weten dat de misdaad, door hen begaan, door de strengste edikten verboden is en met de galg kan gestraft worden!

- Gij zegt het, heer hofmeester, en dus moet ik u gelooven. Ik weet echter ook dat alles van uwe beslissing afhangt.

- Jawel, antwoordde de hofmeester het hoofd trotsch opheffend, van mij alleen!

- Ik bid u dus.....

- Hebt gij geld? onderbrak het manneken.

- Ja, heer, stotterde de vrouw, ik heb twee dukaten.

- Bah! 't Is wel de moeite niet waard, doch geef hier!

Reeds stak de oude vrouw de hand in den zak om het geld er uit te nemen; Jan lei echter zijne hand op haren arm en sprak:

- Niet te haastig, moederken! Zeg me eerst eens wat uwe kleinzoons misdreven hebben.

- Zij hebben in het bosch een paar konijnen geschoten.

- Is dat al? En kan die heer ze daarvoor doen ophangen?

- Ja.

- Voor zoo' n paar langoortjes? Ik zag er gisteren wel honderd in het bosch rondspringen!

- 't Is de wet, zuchtte de vrouw, de onverbiddelijke wet!

- Ik noem dat eene voddenwet! riep Jan vergramd.

- Wat durft gij daar zeggen, krijschte de hofmeester.

- Ik durf zeggen, antwoordde Jan, dat de wet, die zulke beuzelarij zoo barbaarsch straft, eene voddenwet is! Ik voeg er bij dat zij, die zulke wet durven toepassen, voddemannen zijn!

- Bij de hel! Snaak, dien hoon zult gij met uwen hals boeten, schreeuwde de hofmeester. Hierop wilde hij zijn paard omwenden, doch Jan greep het dier bij den teugel.

- Beste heer, sprak hij kalm, uwe bedreiging is onzinnig. Ik geloof er geen zier van!

De overheidspersoon scheen verstomd over de vermetelheid van Jan. Wie mocht die jongeling wel zijn om zoo tot hem, den almachtigen meester Staak, te durven spreken. Hij herstelde zich alras en vroeg met onheilspellenden grimlach:

- Gij, die zoo boud durft spreken, wie zijt ge?

- Mijn naam is Jan zonder Vrees!

Bij het hooren van dien wijdgeduchten naam werd de hofmeester aschgrauw van schrik en onwillekeurig ontblootte hij het hoofd.

- De hertog van Burgondië, mompelde hij. Die fiere taal..... die gebiedende oogopslag!... Zou zijne hoogheid onder die vermomming... En ik heb hem zoo oneerbiedig durven toespreken!... O wee! Ik ben een verloren man!

Jan, die hem aandachtig had gadegeslagen en op zijn gelaat den indruk las, door zijn naam teweeggebracht, vond de vergissing van den hofmeester allerprettigst. Hij zag ook dadelijk in, welk voordeel hij er ten gunste

zijner beschermelingen kon uittrekken, en besloot daarom den hofmeester in zijne dwaling te laten.

- Welnu, man, ging hij voort, is uwe weetgierigheid voldaan? Moet ik u nu nog doen gevoelen hoe zwaar mijn arm weegt, wanneer ik eene beleediging wil straffen? Want gij hebt mij daarstraks ‘snuiter’ genoemd, niet waar?

De hofmeester steeg van zijn paard en wierp zich voor Jan op de knieën.

- Genade, Hoogheid, kreet hij. Ik wist niet dat...
- Wat wist ge niet, rekel?
- Dat ik de eer had mij in uwe tegenwoordigheid te bevinden!
- Wist ge dat niet? Ik stond toch niet onzichtbaar voor u!
- Neen, hoogheid, dat niet! Maar ik heb vroeger nooit de eer gehad uwe doorluchtige trekken te mogen aanschouwen!...
- Zoo! Welnu, hofmeester, ik moet u ook bekennen, dat onze kennismaking mij niet erg aangenaam is. Uw karakter bevalt mij niet. Iemand die, lijk gij, trotsch en hardvochtig is tegenover minderen en nederig kruipend tegenover degenen, die hij boven zich denkt, zoo iemand bewijst dat hij laf en valsch is en tot de grootste schurkerij in staat. Zulke lieden, hofmeester, veracht ik!
- Genade, Hoogheid!
- Krom u niet als een worm, rekel! Een mensch moet voor een ander niet in het stof kruipen!
- Hoogheid, ik.....

Jan liet hem niet verder spreken. Hij stak den arm uit, greep den hofmeester bij den kraag en hief hem van den grond omhoog.

Meester Staak, nog meer uit zijn lood geslagen door dit bewijs van Jan's buitengewone spierkracht, rilde van schrik en bleef met gebogen hoofd vóór hem staan. De oude vrouw wist insgelijks niet meer wat denken over haren gezel, en was eerbiedig een paar stappen ter zijde geweken. Wie mocht die raadselachtige jongeling wel zijn? Was hij een Antwerpsch straatjongen, zooals hij haar verteld had, of was hij inderdaad de machtige hertog van Burgondië, die vóór eenige jaren met Margaretha van Henegouwen in den echt getreden was. Zou een straatjongen den gevreesden hofmeester van Becelaere zóó durven toespreken? Zou een hertog, de eigen neef van den Koning van Frankrijk, zich wel gewaardigen bij een een-

voudigen houthakker binnen te treden en er met zooveel smaak eene korst brood en eene kom geitenmelk te nuttigen?

Jan keek den hofmeester, die in deemoedige houding voor hem stond, eene poos spotachtig aan en sprak:

- Vlegel, ik wil u uwe grofheid vergeven.

- Ha!

- Luister echter met beide ooren naar de voorwaarden, die mijn doorluchtige mond u zal zeggen, en steek ze goed in uwen koker!

- Ja, Hoogheid!

- Ge zult op staanden voet de twee kleinzoons dezer vrouw in vrijheid stellen.

- Ja, Hoogheid!

- Ge zult haar huisgezin voor altijd ontslaan van alle belastingen en heerendiensten, of liever, ge zult die voor hen betalen.

Jan greep den hofmeester bij den kraag.

- Ja, Hoogheid!

- Ge zult hen dagelijks voorzien van al wat zij noodig hebben: brood, vleesch en drank, huisraad en kleederen.

- Ja, Hoogheid!

- Ge zult aanstonds naar het dorp rijden en den barbier halen, die den gewonden houthakker moet genezen!

- Ja, Hoogheid!

- En nu eene laatste waarschuwing! Zoo gij ooit, aan wien het ook zij, durft verklappen, dat gij handelt op last van Jan zonder Vrees, dan hebt gij uw eigen doodvonnis uitgesproken! Begrepen?

- Hoogheid, ik zweer dat ik zal zwijgen als een graf!

- Ga nu, en tracht in 't vervolg meer hart te hebben voor de arme lieden!

De hofmeester boog diep, sprong daarna in den zadel en rende spoorslags naar het dorp.

Jan oogde hem eene poos na en schoot toen in eenen geweldigen lach.

- Bij de muts van mijn Grootje! Dien heb ik eens duchtig bij den neus gehad! Wat zal moeder Neeltje plezier hebben, als ik haar dat vertel! Welnu, moederke, hoe vindt gij de poets!

- Welke poets, edele heer...

- Ik ben geen edele heer! Ik ben Jan zonder Vrees uit het Krabbenstraatje!

- 't Is dan toch waar?

- Gewis, moederken! Ik heb nog nooit gelogen! Daareven, toen die schelm mij hield voor mijn naamgenoot, den hertog van Burgondië, maakte ik er zelfs gewetensbezwaar in hem in zijne dwaling te laten. Ik bedwong mij echter om u en de uwen uit den nood te redden! En die leelijke vent met zijn vossengezicht is er mee van wal! Hahaha!

- Gij hebt een gouden hart! riep de oude vrouw ontroerd.

- Dat weet ik niet, antwoordde Jan eenvoudig.

- Jawel, want anders zoudt gij voor ons, die gij niet kent.....

- Brave vrouw, ik heb u dezen dienst bewezen, omdat ik geen onrecht kan verdragen en ook, hier klonk zijne stem eenigszins weeker, omdat gij zoo buitengewoon op mijn lief Grootje gelijkt!

- Braaf kind, sprak de vrouw. Wij zullen iederen dag Gods zegen over u afsmeeken.

- Ja, ja, lachte Jan, maar denk liever eerst aan uw eigen gezin, want gij hebt dien zegen meer noodig dan ik! Laat ons nu huiswaarts keeren en daar de toegezegde hulp afwachten.

Hierop bood hij de oude vrouw weder den arm en wandelde met haar terug naar de boschwoning.

Dokus stond vóór de deur op hen te wachten. Jan vertelde hem wat er voorgevallen was, en legde hem uit hoe hij zich in de zaak te gedragen had.

- Wees maar gerust, Hoogheid, zei deze, ge zult over uw schildknaap niet te klagen hebben.

Geen uur was er verloopen, of daar hield eene kar stil voor de deur. Zes personen vergezelden haar: de hofmeester van Becelaere, de barbier, de twee zoons van den houthakker en een paar knechts.

Te dien tijde was een barbier niet enkel een gewoon haarsnijder en baardscheerder. Hij bezat doorgaans ook geneeskundige kennis, kon drankjes en zalven bereiden, en was handig in het vermaken van builen en wonden. Evenals nu, waren de barbiers destijds in 't algemeen uitgeslapen lieden, even vlug ter tong als ter hand, die zeer in aanzien stonden. Een bewijs daarvan is dat Lodewijk XI, koning van Frankrijk, in 1474 zijn barbier tot den adelstand verhief. Deze was een Vlaming, te Thielt geboren, en heette eigenlijk Olivier Necker. Onder dien naam is hij weinig of niet bekend, maar wel, en zeer ongunstig daarbij, onder dien van Olivier Le Dain of Le Daim. Na den dood van zijn waardigen meester werd hij, door het parlement veroordeeld, aan de galg opgeknoopt.

De barbier van Becelaere had zijn artsenijkistje meegebracht, en toog aanstonds aan den arbeid. Terwijl de twee zoons van den houthakker hunne grootmoeder omhelsden en daarna hunnen redder bedankten, werd de kar door de dienaars afgeladen. Behalve brood, vleesch en drank, had de hofmeester er nog allerhande gebak en zelfs eenige kruiken Franschen wijn bijgevoegd, iets waarop hij op onderdanigen toon Jan opmerkzaam maakte. Deze beloonde hem daarvoor met een genadig hoofdknikje en een woordje van dank, hetgeen den hofmeester overgelukkig maakte.

Nadat de barbier met zijn werk gedaan had, werd hij door den gewaanden hertog ondervraagd over den toestand van den gewonde. De man was van oordeel dat de kwetsuren niet gevaarlijk waren, dat de houthakker enkel door bloedverlies en pijn verzwakt was, en sprak borg voor de geneeskracht zijner artsenij. Binnen een paar weken zou de lijder weer hersteld zijn.

Jan stak hem een zilverstuk in de hand en beval hem iederen dag terug te komen, tot dat de zieke zijne hulp kon ontberen.

- Vergeet dit niet, vervolgde Jan, want de hofmeester zal er de hand aan houden.

- Wis en zeker, Hoog..... edele Heer, verklaarde deze. En ik zal er telkens bij zijn.

Toen de hofmeester met den barbier en de knechts vertrokken waren, sprak de oude vrouw tot de beide jongens:

- Lieve kinderen, bedankt nogmaals uwen redder! Het is door zijn toedoen, dat gij levend uit de klauwen van meester Staak geraakt zijt!

Jan drukte de knapen hartelijk de hand, zoo hartelijk zelfs, dat zij een kreet van pijn niet konden onderdrukken.

- Moederken, zei Jan opgeruimd, nu de schapraai weer duchtig voorzien is, stel ik voor eens lekker te eten en te drinken op de spoedige herstelling van den zieke, en op de gelukkige terugkomst uwer kleinkinderen. Om de waarheid te zeggen, voegde hij er lachend bij, moet ik u verklaren, dat wij daarstraks maar half genoeg gegeten hebben! We zullen het ons nu eens lekker laten smaken; de brave hofmeester van den baron zal wel zorgen, dat ge voortaan niets te kort komt!

Het is gemakkelijk te begrijpen, dat, sedert lange jaren misschien, de maaltijd niet zoo overvloedig was dan op dien dag, en ook, dat er in de boschwoning nooit zooveel vreugde geheerscht had.

's Avonds stegen Jan en Dokus naar den zolder en legden er zich in het stroo te rusten. Schol bleef beneden, daar hij met de nachtwacht belast was.

Eene gansche week verbleef Jan bij het gezin van den houthakker om zich te overtuigen of alles naar wensch ging, en ook om hen, in geval van nood, te beschermen. Dit laatste was echter geheel overbodig; de hofmeester verkeerde wel degelijk in den waan, dat hij te doen had met den jongen Bourgondischen hertog, die onder vermomming zijne staten doorreisde.

Zekeren morgen verklaarde Jan aan zijne gastvrouw, dat hij voornemens was dienzelfden dag te vertrekken. Alhoewel het gezin van den houthakker zich daaraan verwachtte, veroorzaakte dit nieuws groote droefheid. Zij waren allen reeds zoozeer gewend aan het gezelschap van den kloeken, levenslustigen jongeling, die hun zulke onschatbare diensten bewezen had! Wat zou er na zijn vertrek van hen geworden?

Jan stelde hen gerust.

- Ik zal de noodige maatregelen wel nemen om u gedurende mijne afwezigheid te beschermen. Zorgt er slechts voor, dat meester Staak, of wie het ook weze, nooit verneme, dat ik, Jan zonder Vrees, geen hertog van Bourgondië ben.

Rond den middag hield de wagen van den hofmeester voor de woning stil. Terwijl de dienaars druk aan het werk waren, en de barbier zich met zijn patient bezig hield, nam Jan den hofmeester ter zijde.

- Hofmeester, zei hij, ik ben zeer tevreden over u! Tot heden hebt gij u stipt gekweten van de taak, die ik u heb opgelegd. Zorg er voor, dat mijnen beschermelingen nooit iets ontbreke en dat niemand hun het minste letsel toebrenge. Behandel al uwe onderhoorigen met zachtheid. Herinner u steeds dat zij menschen zijn, lijk ik en gij! Wees steeds bereid naar het voorbeeld, dat ik, Jan zonder Vrees, u gegeven heb, smart en ellende te verlichten in de mate van uwe krachten!.....

- Ik beloof het u, Hoogheid!

- Geef mij nu een muntstuk.....

- Heel mijne beurs, Hoogheid!

- Neen, neen, een enkel muntstuk!

De hofmeester haalde een zilveren stuiver te voorschijn en reikte hem over.

Jan nam het geldstuk tusschen duim en wijsvinger en plooide het met het grootste gemak in tweeën. Bij het zien van dit kunststuk slaakte de hofmeester een kreet van verbazing.

- Verwondert u dat, man?

- Jawel, Hoogheid, en met reden!

- Och kom! Wat ik met dit geldstuk deed, zou ik ook met een mensch kunnen, door wat harder te nijpen!

- Nu begrijp ik eerst goed, Hoogheid, waarom men u Jan zonder Vrees noemt, riep de hofmeester opgetogen.

- Neem nu het geldstuk terug en draag het steeds met een keten op de borst. Het zal u aan mij herinneren en de slechte gedachten uit uw brein weren. Het zal u steeds doen denken aan de straf, die u te wachten staat, zoo gij ooit uwe belofte breekt.

- Hoogheid, ik zweer u bij al wat mij heilig is, dat ik ze nooit breken en ook, dat ik uwe wenschen stipt volbrengen zal!

- Goed! Reik mij nu de hand!

Bevend van ontroering legde de hofmeester zijne hand in die van Jan. Aan zulke eer had hij zich in de verste verte niet durven verwachten.

- Ik zal later hier terugkeeren, vervolgde Jan, en zoo gij uw woord gehouden hebt, zal ik u daarvoor beloonen.

- De welwillende woorden, welke uwe Hoogheid zich gewaardigd heeft mij toe te sturen, zijn voor mij de grootste belooning. Dit geldstuk, dat thans uw vorstelijk merk draagt, zal als een heiligdom in mijne fa-

Daarna trad hij achteruit.

milie bewaard blijven! Mag ik thans de eer hebben te vragen of uwe Hoogheid te paard hierheen gekomen is?

- Te voet, hofmeester, te voet!

- Mag uw dienaar dan zoo vrij zijn een paar flinke rossen te uwer beschikking te stellen, want de weg van hier tot Dixmuiden is lang en loopt door het Vrijbosch, dat sedert eenigen tijd zeer onveilig is.

- Wat babbelt ge daar? Hoe weet gij, dat ik naar Dixmuiden ga?

- Ik heb gisteren hooren zeggen, dat uwe Hoogheid met de hertogin in de omstreken van Dixmuiden op de jacht is.

- O zoo... Ja, ja, mijn vrouw... ik ben alleen gekomen...

- Neemt uwe Hoogheid mijn voorstel aan?

- Neen, hofmeester, mijne Hoogheid gaat te voet.

- Maar de bandieten, die.....

- Hofmeester, zijt gij al vergeten, dat ik Jan zonder Vrees heet? Wees niet bekommerd om mij, en ga in vrede.

Dit zeggende reikte hij hem nogmaals de hand. De hofmeester nam ze voorzichtig vast en bracht ze eerbiedig aan de lippen. Daarna trad hij achteruit, boog na elken stap zoo diep hij kon, en verliet de woning.

Toen hij weg was, keerde Jan zich tot het gezin van den houthakker en vroeg lachend:

- Welnu, vrienden, zijt ge nu nog ongerust over de toekomst?

- Neen! o, neen!

- Ik ook niet! Ik ben zelfs overtuigd, dat ge in meester Staak een ijverig beschermer zult vinden!

Een uur nadien verlieten Jan, Dokus en Schol de boschwoning en togen op weg, nieuwe avonturen te gemoet.

[XIV]

- Mag ik u vragen, Heeren, hoe het dorp heet, waarvan ik ginder den kerktoren zie?

Deze vraag werd door Jan gericht tot een paar edellieden, die, druk koutend, langzaam voorbijreden. De aangesprokenen, die, naar de kleedij oordeelend, onzen vriend voor iemand van hunnen rang aanzagen, hielden hunne paarden in en een hunner antwoordde:

- Zonnebeke!
- Een mooie naam, meende Jan.
- Gij zijt er nooit geweest? vroeg de edelman.
- Nooit!
- Dan kent gij de heeren van Zonnebeke niet?
- Van haar noch pluim.
- Ge zegt?
- Dat ik hen volstrekt niet ken!
- 't Is eene ongelukkige familie, ging de edelman voort, en de ramp, die hen heden treft, is vreeselijk.
- Welke ramp? vroeg Jan nieuwsgierig.
- De jongste der beide ridders is door melaatschheid aangetast, en wordt vandaag uitgesloten. Het is om hem een laatst vaarwel te zeggen, dat wij er heen gaan.
- Wat een verschrikkelijke slag voor zijne jonge vrouw, zuchtte de andere ruiter. De toekomst lachte hen zoo heerlijk tegen, want zij zijn beiden jong, schoon en rijk! En nu is al dat geluk voor altijd vernietigd! Ha, vreeselijker ziekte dan de melaatschheid bestaat er niet!
- Ik ken ze niet en heb er nooit van gehoord, heeren.
- Ik ken ze wel, sprak de andere ruiter. Het is eene ziekte, welke uit Azië herkomstig is. Eenige honderden jaren geleden brachten de Romeinsche legioenen haar het eerst in Europa over. Maar het was vooral tijdens de kruistochten, dat zij zich in westelijk Europa op schrikbarende

wijze verspreidde. Om u een denkbeeld te geven hoe die ziekte toegenomen heeft, zal ik u zeggen dat Lodewijk VII, koning van Frankrijk, ten jare 1180 bij testament een groote som geld vermaakte aan 2000 leprozen-of lazarushuizen.

- Wat zijn dat, heer?

- Groote gestichten, door hooge muren omgeven, waarin de melaatschen of leprozen opgesloten worden.

- O zoo!

- De geschiedschrijver Mathieu Paris verhaalt dat er, rond het jaar 1250, meer dan 19000 zulker gasthuizen in de Kristenlanden waren.

- Maar als men genezen is, mag men er toch weer uit?

- Men geneest er niet van!

- Dat is erger! Maar als men nu eens bij vergissing in zulk leprozenhuis opgesloten wordt? Wat dan?

- Dan krijgt men er onvermijdelijk de ziekte, want deze is zeer aanstekelijk, en men blijft opgesloten! Het leprozenhuis is een levend graf!

- En waarin bestaat die leelijke ziekte? vroeg Jan verder.

- Ja, vreemdeling, leelijk is zij buiten kijf! Op de huid, vooral op die van hoofd, handen en voeten, vertoonen zich groote schubbige vlekken, welke op het daaronder liggende vleesch invreten en na zekeren tijd de vingers en teenen doen afvallen. Soms ook openbaart de ziekte zich door eene monsterachtige zwelling van een of van beide beenen, of wel door knobbels, welke zich op het gelaat en in den mond vertoonen en na korten tijd verzweren. Ik heb leprozen gezien, wier oogen en neus gansch uitgevreten waren!.....

Alvorens ons voorhaal voort te zetten acht ik het noodig, waarde lezer, hier zelf een korte uitlegging over de ziekte te geven, welke juister zal zijn dan die van den edelman.

Door melaatschheid verstaan de geneesheeren eene slepende huidziekte van bijzonderen aard, veroorzaakt door diertjes, die zich in het bloed vermenigvuldigen en welke zóó klein zijn, dat men ze onmogelijk met het bloote oog bemerken kan. De geneesheeren noemen die diertjes bacillen van Hansen, naar den naam van den geleerde, die ze het eerst ontdekt en bestudeerd heeft.

De ziekte kenmerkt zich door ziekelijke weefselvormingen aan de oppervlakte der huid, der slijmvliezen, der watervatknoopen en der in-

gewanden. Soms veropenbaart zij zich door schubbige ringvormige vlekken op de huid, die alsdan gevoelloos wordt en afsterft. Daar deze vlekken zich vooral aan de uiteinden der ledematen vertoonen, hebben zij meestal voor gevolg het afvallen van de vingers en van de teenen. Soms ook veropenbaart de ziekte zich door knobbelige gezwellen op het gelaat, in de mond-, keel- en neusholte en op de handen; deze gaan na zekeren tijd aan 't zweren, wat het wegteren van den neus, de lippen en de oogholten, en het misvormen van de handen na zich sleept. De zieke lijdt daarbij aan koorts, buikloop, hevige pijnen, verlammingen, enz., tot eindelijk de dood hem de eeuwige rust schenkt.

De melaatschheid is eene besmettelijke en overerfelijke ziekte. Zij, die er door aangetast zijn, hoeven dadelijk afgezonderd te worden. Een afdoend middel ter genezing is nog niet gevonden. Uitwendige middelen helpen weinig; een herstellend en versterkend regiem heeft tot heden de minst slechte uitslagen gegeven.

Men denke niet, dat de melaatschheid niet meer bestaat, omdat men er hier te lande gelukkiglijk niet van hoort spreken. Op het geneeskundig congres, in Augustus 1909 te Bergen gehouden, is vastgesteld, dat er nog een 200,000-tal leprozen op den aardbol bestaan. Zij worden nagenoeg als volgt verdeeld:

Engelsch Indië 100,000, Japan 40,000, Argentijnsche Republiek 12,000, Indo-China 10,500, Cuba 1296, Philippijnen 2330, Colombië 4152, Rusland 1372, Sumatra 896, Creta 600, Borneo 68, Algerië 106, Ceylon 589, Jamaïca 115, Palestina 800, Turkije 550, Spanje 240, Italië 123, Roumenië 208, Frankrijk 846, Canada 20, Duitschland 28, Griekenland 9, Bulgarije 9, Servië 3.

Zooals men ziet, is België er vrij van gebleven. Laat ons hopen, dat dit altijd zóó moge wezen. Wat het Chineesche rijk betreft, waarover men geene statistieken heeft, de geleerden denken, dat er daar nog minstens een 100,000-tal leprozen zijn. De vreeselijke ziekte blijkt dus nog verre van verdwenen te zijn. Mochten de geleerden zoo haast mogelijk het middel vinden om ze uit te roeien.

In de oudheid en in de middeleeuwen had de wetenschap het natuurlijk niet zoo verre gebracht als op onze dagen. Zooals we zelfs uit de woorden van den edelman kunnen opmaken en zooals overigens blijkt uit de beschrijvingen der toenmalige geleerden, werd de eigenlijke melaatsch-

De vriendelijke edelman was van zijn paard gestegen.

heid, die aanstekelijk is, verward met de knobbelziekte, thans Elephantiasis der Grieken genoemd, welke geenzins aanstekelijk is. Verder werden als melaatschheid aangezien verscheidene huidziekten, overdraagbaar door aanraking, zooals zemeluitslag of porrigo, dauwworm of favus, en zekere vormen van schurft.

Het is aan die ongelukkige verwarring toe te schrijven, dat er in de middeleeuwen zooveel leprozenhuizen waren.

Keeren wij nu tot ons verhaal terug. De vriendelijke edelman was van zijn paard gestegen om gemakkelijker met Jan te kunnen praten.

- Ja, sprak hij, het is eene vreeselijke ramp, die het aloude huis van Zonnebeke treft. Ridder Wouter van Zonnebeke is vóór een drietal jaren in het huwelijk getreden met de dochter van den heer van Steenvoorde. Gelukkiger paar was er in heel de streek niet te vinden. Ridder Wouter was een bevallig edelman, die, zooals men zegt, gezondheid te koop had. In de laatste tijden echter werd hij droefgeestig; zijn gezonde blos verdween en hij kreeg op zijn gelaat en zijne handen roode vlekken en verzweringen, vergezeld van jeukingen en felle pijnen, waarvoor geene zalven of balsems hielpen. Dit maakte zijne naastbestaanden ongerust en ten slotte ging men bedenken, dat hij met hertog Jan zonder Vrees den kruistocht tegen de Turken meegemaakt had; dat hij, na de bloedige nederlaag der christenen bij Nicopolis, op bevel van Sultan Bajazet, in eenen kerker geworpen werd, waarin hij twee jaar lang met lieden van allerlei slag verbleef, eer hij weer in vrijheid gesteld werd. Daar heeft hij waarschijnlijk de kiemen der vreeselijke ziekte opgedaan.

Eindelijk verergerde zijn toestand zoozeer, dat men genoodzaakt was de geneesheeren te raadplegen. Deze kwamen en stelden aanstonds vast, dat ridder Wouter door melaatschheid aangetast was. Nadat de kunst haar oordeel uitgebracht had, was het niet meer mogelijk de kerkelijke tusschen-komst te verdagen. En deze zal straks plaats hebben.

- Ik beklaag dien armen kerel uit den grond van mijn hart, verklaarde Jan. Ik geloof echter, zoo ging hij voort, dat er vele ziekten zijn, welke de menschen zich zelven aandoen.

- Hoedat, jongeling?

- Wel ja, er zijn lieden, zeer velen zelfs, die leven als varkens in hun hok. Zij denken, dat water enkel dient om den dorst te lesschen. Hunne woningen zijn vuil, hun huisraad en hunne bedsteden ook. De lieve zon

mag bij hen niet binnenkijken, de frissche lucht mag er niet eens doorwaaien. Zij denken er niet eens aan zich te wasschen, en hunne kleederen zijn zóó morsig, dat men ze met geen tang zou aanpakken. Ik vind het heel natuurlijk, dat zulke menschen huidziekten krijgen en dat het bloed, hetwelk onder hun vuil vel stroomt, gaandeweg ook erg vuil moet worden.

- Dat is waar, sprak de edelman.

- Hebt gij er al op gelet, heer, hoe lang en gevaarlijk bij zulke lieden de minste wonde verzweert? Dat komt, volgens mij, van het vuil, dat ze, zonder er aan te denken, met hunne ongewasschen handen in de wonde brengen.

- Gij spreekt als een klerk in de geneeskunde, riep de edelman.

- Dat weet ik niet, was Jan' s antwoord, maar wat ik echter wel weet, is dat ik nooit zulke ziekte gehad heb en ze ook nooit zal krijgen.

- Hoedat?

- Omdat ik van jongsaf een vriend van het water was, dit nog ben en het altijd zal zijn. Te Antwerpen, goed of slecht weder, nam ik iederen dag een bad in de Schelde. Wanneer iedereen deuren en vensters potdicht gesloten hield en bij het vuur zat te bibberen, 's winters, zeg ik, vond ik er plezier in mijn lijf met ijswater of sneeuw te wasschen. Ik was niet bang voor de kou, had minder kou dan de andere menschen en had ook nooit vallingen. Het is waarschijnlijk daaraan toe te schrijven, dat ik een beetje sterker ben dan gij en de meeste andere menschen.

De edelman, die groot en forsch gebouwd was, keek Jan met een ongeloovig lachje aan.

- Ik denk, jongeling, dat ge nu wel wat overdrijft! In worsteling, vuistgevecht of andere krachtoefeningen heb ik wel mijns gelijken, maar nog nooit mijn meester gevonden. Het is hier de plaats niet en we hebben ook den tijd niet om de proef te nemen, maar toch zou ik...

- Ge zoudt het bewijs willen, heer? Ik ga het u oogenblikkelijk geven.

Dit zeggende nam hij den edelman in de heupen vast, tilde hem als een pluim omhoog en zette hem in den zadel. Vervolgens greep hij het paard bij den teugel en riep:

- Geef het beest nu van de sporen! Zoo het één stap vooruit kan doen, dan geef ik mij verloren!

De ruiter zag echter van die tweede proef af.

- Onnoodig, jongeheer, sprak hij met verbazing. Wie doet, wat gij daareven met zulk gemak gedaan hebt, herken ik gereedelijk als mijn meerdere. Het lijkt waarachtig op duivelskunst.

- Maar dat is het niet! lachte Jan. Ik heb den duivel nooit gezien of met hem gesproken. En zoo ik het geluk heb hem eens te ontmoeten, dan verzeker ik u, dat hij slechts zonder staart en horens uit mijne handen zal komen.

- Dus zijt ge niet bang van den droes?

- Ik vrees niets en niemand, heer.

Aldus koutende waren zij het dorp genaderd. Op het marktplein was reeds eene menigte menschen samengestroomd. Men zag er ridders en edelvrouwen, geestelijken en krijgslieden, scholieren, paadjes en dorpelingen in bonte mengeling dooreen. Allen praatten zachtjes met elkaar en keken bijwijlen in angstige spanning naar de poort van het kasteel, waarboven, ten teeken van rouw, de banier van Zonnebeke neergehaald was.

Plotseling weerklonk de klok uit den toren der oude kerk. Langzaam en plechtig weergalmden de zware slagen over het dorp. De meesten der aanwezigen ontblootten het hoofd en prevelden een kort gebed, het gebed, dat men zegt, wanneer iemand gaat sterven. En dat was hier het geval, want een man in den bloei der jaren, een levende ging binnen eenige stonden uit de gemeenschap der levenden gestooten worden, voor altijd, totdat de dood hem in den grafkuil zou nederwerpen.

- Zoo gij alles van dichtbij wilt zien, fluisterde de ridder tot Jan en Dokus, blijft dan aan onze zijde.

De aangesprokenen lieten zich dit geene tweede maal zeggen en volgden hem.

De poort van het kasteel was onderwijl geopend, doortocht gevende aan een langen stoet. Vooraan ging de geestelijkheid, gevolgd door tal van monniken, boetpsalmen zingende.

Na hen kwam de ongelukkige ridder met een doodslaken omhangen. Met onzekere schreden trad hij voort tusschen twee geestelijken in boetgewaad. Achter hem, door dienstmaagden ondersteund en omgeven door naastbestaanden en vrienden, volgde zijne jonge vrouw, ten prooi aan de diepste wanhoop.

Op den doortocht van den akeligen stoet barstten al de aanwezigen

in tranen uit, want de ongelukkige ridder werd door al zijne onderdanen, door al zijne vrienden om zijn beminnelijk karakter gaarne gezien.

Nadat de stoet in de kerk verdwenen was, traden de meeste edellieden er insgelijks binnen. Terwijl Dokus met Schol buiten bleven, volgde Jan zijnen leidsman in de kerk.

Te midden dezer was, bij middel van zwarte behangsels, een soort van rouwkapel gemaakt, door tal van brandende kaarsen verlicht.

De leproos werd er binnengebracht, en terwijl de doodsgezangen klonken en de wierook walmde, werd hij, evenals men het bij lijken doet, met wijwater besproeid. De ongelukkige was doodsbleek en men kon het hem gemakkelijk aanzien hoe vreeselijk hij leed, en welke bovenmenschelijke pogingen hij moest doen om zijne wanhoop te bedwingen.

Na deze plechtigheid werd hij uit de kerk geleid en langs een veldweg naar eene afgelegen plaats gebracht, waar te midden van eene door hooge, houten schutsels afgesloten ruimte, eene stevige hut opgetimmerd was.

De stoet hield stil voor de deur van het huisje, waarboven, onder een zwart kruis, eene klok hing. Alvorens zijne ridderkleedij af te leggen, zonk de leproos op de knieën.

De pastoor plaatste zich voor hem en hield eene hartroerende toespraak, waarin hij hem aanried zijn leed verduldig te dragen totdat de dood, die alle menschen, de machtigste koningen zoowel als de armste bedelaars bezoekt, hem het lijdenspak van de schouders zou nemen.

Daarna legde de ongelukkige ridder zijn gewaad af, trok het leprozenkleed aan, dat hem voorzichtig toegestoken werd, en nam den ratel, die hem nimmer meer zou verlaten, en zou dienen om de menschen voor zijne komst te waarschuwen.

Vervolgens verhief de pastoor de stem om hem de verbodsbevelen, door de kerkgebruiken vastgesteld, bekend te maken:

Ik verbied u zonder uw leprozenkleed uit te gaan.

Ik verbied u blootvoets uit te gaan.

Ik verbied u in smalle straten te komen.

Ik verbied u tot iemand te spreken, wanneer de wind langs u naar hem toewaait.

Ik verbied u te verschijnen in eene kerk, in een klooster, op eene jaarmarkt of foor, op eender welke vergadering van menschen.

Op den doortocht van den akeligen stoet.

Ik verbied u het water te drinken van eene bron of rivier, of uwe handen er in te wasschen.

Ik verbied u eenige koopwaar met uwe handen aan te raken, alvorens men die voor u betaald heeft, ofwel alvorens men u die geschonken heeft.

Ik verbied u kinderen aan te raken of hun iets te geven.

Ik verbied u geene andere vrouw in uwe woning te laten komen dan uwe eigen vrouw, zoo deze daarin vrijwillig toestemt.

Na deze strenge toespraak wendde de priester zich tot de jonge echtgenoote van den ridder en sprak:

- Edele vrouw, gij hebt de verbodsbepalingen der Kerk gehoord. Verklaar wat gij in deze treurige omstandigheid zinnens zijt te doen? Uw wil, welke hij ook zij, zal en moet door ieder, hij weze naastbestaande, vriend of onderdaan, geëerbiedigd worden. Verklaar hem luide, opdat ieder hem hoore en in zijn geheugen prente.

De jonge vrouw richtte zich op, droogde hare tranen af en ging zich naast haren echtgenoot plaatsen.

- Mijn besluit staat vast, riep zij. Mijn man moge voor eenieder een voorwerp van schrik en afschuw wezen; voor mij is hij dat niet en zal hij dat nooit zijn! Wie anders dan ik zal hem liefhebben, voeden, dienen en troosten nu hij uit de gemeenschap der menschen gesloten is? Ik weet dat ik insgelijks door melaatschheid zal aangetast worden! Ik weet, dat ik niet in gewijde aarde zal begraven worden! Ik weet het! Ik weet het! Maar ik heb mijn man lief, dubbel lief! Toen ik met hem in het huwelijk trad, lieb ik gezworen wel en wee met hem te dragen! De dagen van vreugde zijn voorbij, die van rampspoed zijn aangebroken! Zonder morren zal ik ze aan zijne zijde doorleven en de Heer zal mij genadig zijn! Ziedaar mijn wil, mijn eenige, onverzettelijke wil!

- Het lot is geworpen! Iedereen zal uw wil eerbiedigen, edele vrouw!

Na die woorden gaf de pastoor den leproos zijnen voet te kussen, wierp eene schop aarde over dezes hoofd, deed hem en zijne vrouw in de woning treden, sloot de deur achter hen toe en beval de aanwezigen voor de twee ongelukkigen te bidden.

En toen verliet men de plaats van onheil en ellende.

Diep getroffen schreed Jan voort aan de zijde van den edelman.

Deze vertelde hem dat de vrees voor melaatschheid zoo groot is, dat het huis, de wijngaard, de hof, het vee, de huisdieren, welke men den le-

prozen geschonken heeft, niet dienen bewaakt te worden. Zelfs in tijden van hongersnood zal men ze niet aanraken, want al wat hun behoort, schijnt door denzelfden vloek getroffen te zijn. In de meeste streken zelfs wordt het goed, dat hij gedragen heeft, de meubelen, die hem toebehoord hebben en het huis, waarin hij gewoond heeft, verbrand.

- Ik heb, vervolgde hij, leprooshuizen voor edelen gezien, en te Parijs is er zelfs een voor de damen van het koninklijke Huis.

- Die twee laatste vind ik geheel overbodig, antwoordde Jan. Ik begrijp dat onderscheid niet! Volgens mij zijn alle menschen gelijk wanneer ze het leprozenkleed dragen!

- Maar toch.....

Jan liet den edelman niet uitspreken en verklaarde:

- Wanneer de wormen der aarde alleen de gebeenten zullen overgelaten hebben, dan daag ik den slimsten uit met zekerheid te zeggen:

'Deze was een prins, gene was een bedelaar!'

En Jan had gelijk.

[XV]

Te midden van den driehoek, gevormd door de steden Ieperen, Dixmuiden en Roeselaere, strekte zich destijds een overgroot woud uit, het Vrijbosch geheeten, waarvan er thans nog een gedeelte bestaat en denzelfden naam draagt. Het diende tot schuilplaats aan boosdoeners van alle slag en aan weggeloopen laten, die het avontuurlijke leven der vogelvrijverklaarden verkozen boven het ellendig bestaan in de nabijheid van het slot hunner heeren.

Het Vrijbosch(1) met zijn eeuwenheugend geboomte, zijn dicht struikgewas en zijne donkere diepten, was als eene onineembare vesting door de natuur zelf ten dienste gesteld van wraak en roofzucht, ellende en vertwijfeling. Voor de bewoners van het Vrijbosch was ieder vreemdeling eene welkome prooi, ieder kasteelheer, die zich door ruwe behandeling of afpersingen hatelijk gemaakt had, een vijand.

Het was slechts, wanneer zij door een talrijk gevolg van krijgsknechten omringd waren, dat de edellieden het waagden het Vrijbosch te betreden. Dan gebeurde het vaak dat een pijl, door een verborgen schutter afgeschoten, of een min of meer juist gemikte steenworp de indringers verwittigden dat onzichtbare vijanden hen van tusscnen het dichte gebladerde beloerden.

Het was naar het Vrijbosch dat Jan en Dokus hunne stappen richtten. Schol ging hen voor, als wou hij den weg verkennen. Hij keek iederen

(1) Het Vrijbosch of het Woud van Houthulst is in den grooten oorlog vermaard geworden. De Duitschers hadden er zich in genesteld en er een vreeselijke vesting opgericht. Vruchteloos hadden de Engelschen in 1916-17 gepoogd er zich meester van te maken. Tijdens den grooten slag in Vlaanderen den 28 September 1918 werd het door de dappere Belgen stormenderhand ingenomen. Thans blijft er van dit eeuwenoude bosch, een der merkwaardigheden van ens land, anders niets meer over dan een hoop doode stompen...

voorbijganger onderzoekend aan, als wou hij zich vergewissen of deze geene vijandelijke bedoelingen jegens zijne meesters koesterde; was de uitslag van het onderzoek niet gunstig, dan bleef hij staan en dwong door zijne dreigende houding den man ter zijde te gaan. Voor kinderen was hij meer genaakbaar; wanneer deze, geen gevaar bewust, hem juichend naderden, werd zijn blik zachter; zijn staart ging kwispelend heen en weer, en de kleine schepsels mochten hem zelfs met de ooren trekken of den geweldigen kop streelen.

Langs beide zijden van de baan strekten zich tot aan den gezichteinder golvende korenvelden uit; hier en daar, langs den weg en in het veld, vertoonden zich groote pachthoeven; in de weiden graasden talrijke koeien en schapen.

- Jan, sprak Dokus plotseling, ik geloof dat er op gindsche hoeve iets gaande is. Zie toch hoe opgewonden al die menschen zijn!

- Ik had het insgelijks in 't oog, Dokus! We zullen er aanstonds het fijne van weten.

Eenige oogenblikken daarna waren zij de hoeve genaderd. Op het voorhof stonden een twintigtal mannen en vrouwen om eene koe; het beest lag op den grond en scheen met den dood te worstelen.

- Die koe sterft, zei Dokus tot den pachter.

- Ja, man, was het antwoord, die koe sterft! Maar zij sterft geen natuurlijken dood!

- Hoedat!

- Zij is behekst!

- Behekst?

- Ja! Dat is nu reeds de derde op eene maand tijds! Van mijne zeven koeien houd ik er nog maar vier over! Als dat zoo voortgaat is mijn stal leeg, vóór de eerste sneeuw valt!

- Boer Naas, we moeten de heks dwingen de kwade hand te heffen, riep nu een der knechten. Laat ons ze in haar hut verbranden!

- Gij kent de heks? vroeg Dokus.

- O ja, heel goed. Het is de oude Wanna, die voorbij Poelcapelle tegen het Vrijbosch woont.

- Hoe heeft zij dat gedaan? vroeg Jan.

- Hoe ze dat gedaan heeft? Wat is dat nu voor een vraag! Hoe doet een heks dat?

- Wel ja, zei Jan doodbedaard, dat is het juist wat ik u vraag?

De pachter keek Jan een oogenblik boos aan, als ware hij geërgerd over dezes ongeloovigen toon.

- Hoe kan men dat weten, riep hij. Wat kennen wij van de praktijken van zoo'n wijf? Weet gij er misschien meer van, vreemdeling?

- Volstrekt niet, pachter. Zie ik er uit als een heksenmeester of een tooveraar? Ik moet u verder zeggen, dat ik reden heb om aan al die wonderbare dingen niet veel geloof te hechten! Ja, ja, 't is zooals ik u zeg! Nu, wie uwer heeft gezien dat die oude vrouw hier het vee behekst heeft?

- Vreemdeling, gij moet wel van verre komen om niet te weten wie Wanna is, om te durven twijfelen aan iets, waarvan iedereen in deze streek overtuigd is, morde de pachter.

- Boer Naas, riep nu een der knechts, ik kan het bewijzen! Met Pinksterdag kwam de heks hier voorbij. Het was zeer heet. Zij zette zich daar op de bank en vroeg mij wat water om te drinken. Ik riep dat zij moest weggaan en, daar zij dit niet aanstonds deed, hitste ik den wachthond tegen haar op. Toen is zij voortgegaan maar ginder aan den lindeboom bleef zij staan, hief hare hand dreigend op en sprak eenige woorden, die ik niet verstaan kon. Wat konden die woorden anders geweest zijn dan eene bezwering?

- Zoo is 't, riepen de toehoorders.

Jan keek hen even glimlachend aan en sprak:

- Volgens u heeft die oude vrouw alsdan eene bezwering gedaan. Daar gij echter zelf bekent, dat gij hare woorden niet verstaan hebt, kan het heel wel mogelijk zijn dat de oude vrouw, die dorst had, bijvoorbeeld gezegd heeft: ‘Die lompe knecht, alhoewel hij veel sterker is dan ik, moet er nog een ander beest bijroepen om eene oude sukkel te verdrijven!’ ofwel: ‘Die grove bullebak is zoo harteloos als dom, anders zou hij zóó niet handelen jegens eene oude, weerlooze vrouw!’ En toen zij hare hand ophief kan zij misschien er nog bijgevoegd hebben, dat gij een lafaard zijt!

- Kerel, gromde de knecht, ik geloof dat gij den draak met mij steekt!

- We hebben thans beiden onze meening gezegd, antwoordde Jan op zijnen gewonen kalmen toon. Zoo gij geene tegenspraak kunt verdragen en altijd gelijk moet hebben, dan is het onnoodig met u te redetwisten. Tot slot wil ik u enkel nog zeggen, dat gij, met zulke manke bewijzen als de uwe, het recht niet hebt die oude vrouw eenig kwaad te doen.

- Dat zullen wij eens zien, schreeuwde de knecht. We zullen haar in hare krocht levend roosteren!

- Ja, ja, riepen al de overigen.

De knecht plaatste zich voor Jan, keek hem dreigend aan en ging voort:

- En gij, vreemdeling, die hier als advokaat van dat helsche wijf optreedt, zoo gij lust hebt de zaak bij te wonen, dan hoeft ge dezen weg maar te volgen tot Poelcappelle; daar slaat ge bij de kerk links af tot aan de eerste boomen van het bosch, waar gij naast een dooden eik een wegel zult vinden, die u regelrecht naar de hut van de heks leidt!

- Dank u zeer voor de inlichting! Ik ga op staanden voet die arme heks opzoeken en haar vragen welke woorden zij hier op Pinksterdag heeft uitgesproken, toen gij haar zoo onmeedoogend die teug water geweigerd hebt. Indien uwe bewering juist is, laat ik u met haar doen wat ge wilt, maar zoo de mijne juist is, zal Wanna in mij een verdediger vinden!

Hierop keerde Jan hem den rug toe en verliet het erf gevolgd door Dokus.

De hoeveknecht staarde hem een oogenblik verbaasd aan; vervolgens in eene opwelling van woede, stiet hij een ruwen vloek uit en wilde hem nasnellen. Hij werd echter in zijne vaart gestuit door een tegenstander, op welken hij tot dan geen acht geslagen had. Het was Schol, die thans de achterhoede vormende, den man zoo dreigend grollend aankeek, dat deze onwillekeurig terugdeinsde.

- Stamp het beest dood, riepen eenigen zijner makkers.

- Doet het zelf, zoo ge durft, bromde de knecht. Met bloote handen durf ik dien hond niet aan! Ziet maar eens wat een muil!

- Schol! Hier! klonk het nu uit de verte.

Bij het hooren dier welbekende stem verliet de hond de poort en snelde met groote sprongen zijne meesters achterna.

Druk koutend over het voorgevallene zetten dezen hunnen weg voort. Hunne meening was niet dezelfde. Jan trok het bestaan van heksen en tooveraars in twijfel; Dokus geloofde er stellig aan.

- Ik ben overtuigd dat er heksen en tooveraars zijn, sprak hij. Iedereen vertelt er van. Mijne moeder heeft menschen gekend, die van de kwade hand gestorven zijn.

- Wat is dat, de kwade hand?

- Wel als eene heks u aanraakt, dan zijt ge behekst en daar kunt ge van dood gaan.

- Zoo en hoe wist men dan, dat die menschen, waarvan uwe moeder sprak, behekst waren?

- Wel, omdat ze er van stierven, Jan!

- Dus als iemand sterft, is het omdat hij behekst is? Als iemand in 't water valt en verdrinkt, is hij behekst! Als een schaliedekker van een dak tuimelt en daardoor den hals breekt, is hij behekst! Onzin! Onzin, zeg ik!

- Maar er zijn toch lieden geweest, die met eigen oogen heksen gezien hebben!

- Zoo, zoo! En hoe zagen ze er uit? Aan wat kan men ze kennen?

- Volgens ik heb hooren zeggen zijn ze oud en zeer leelijk; ze gaan gebogen en leunen daarbij op eenen stok; ze wonen verre van de andere menschen in eene donkere hut en in gezelschap van eene zwarte kat, zwarte vogels en soms ook van slangen. Zij hebben eenen ketel, waarin zij vergiftige dranken bereiden. In den nacht tusschen den dertigsten April en den eersten Mei vliegen zij door de lucht op eenen bok, eenen ezel of wel op eenen bezemstok....

- Wel, wel, lachte Jan, dat zou ik ook wel willen kunnen! En waar vliegen ze dan naar toe?

- Dan begeven zij zich naar den sabbat.....

- Wat is dat?

- Eene bijeenkomst van al de heksen en tooveraars.

- En wat doen ze daar?

- Daar worden helsche bezweringen gedaan; daar dansen zij en eten het vleesch van gehangenen en van kinderen, die ongedoopt gestorven zijn.

- Brr! Smakelijk eten, vriend! En gij gelooft dat allemaal?

- Zeker!

- Welnu, ik niet! Sedert ik mijn neef doodgesmeten en met Kludde afgehaspeld heb, geloof ik aan die dingen niet meer! We zullen er overigens straks wel meer van weten.

- Dus gaat ge toch naar die Wanna?

- Natuurlijk!

- Zouden wij niet liever.....

- Zijt ge bang?

- Bang? ja... neen... ik weet niet.....

- Vriend, Dokus, ik laat u kiezen: ge gaat mede of ge blijft hier en we zeggen elkander voor altijd vaarwel! Beslis!

Dokus stond een oogenblik besluiteloos. Zijn makker zag klaar wat er in het hart van den armen jongen omging en besloot hem eene redplank toe te steken.

- Welnu, kameraad, sprak hij, zoudt gij nu minder moed hebben dan toen wij met dien vreeselijken Kludde gingen kennis maken? Heeft de bewering van dien dommen hoeveknecht meer waarde in uwe oogen dan de mijne? Hebt ge geen betrouwen meer in Jan zonder Vrees?

Die woorden hadden het gewenschte uitwerksel. Dokus richtte het hoofd op, maakte eene zwaaiende beweging met de armen, als wilde hij alzoo de nare gedachten, die hem bevangen hadden, van zich verwijderen, en sloeg daarna zijne hand in die van zijnen vriend.

- Jan, riep hij, ik blijf bij u, waar gij ook gaat, wat gij ook onderneemt! En al trokt gij tegen den duivel op, geen voetbreed wijk ik van uwe zijde!

- Bravo, Dokus, bravo! Daarvoor moet ik u omhelzen!

En Jan sloot ontroerd zijn makker in de armen.

Jan sloot ontroerd zijn makker in de armen.

Schol, die aandachtig had toegekeken, liet een zacht geblaf hooren, richtte zich tegen Dokus op, lei zijne voorpooten op dezes schouders en likte hem vroolijk het gelaat, als wilde hij hem op zijne beurt gelukwenschen. Dokus greep den kop van het trouwe dier met beide handen vast,

keek hem met betraande oogen lang en innig aan en sprak op zulken hartelijken toon, als ware hij overtuigd dat de hond hem verstond:

- Ja, Schol, ik ben een oogenblik ondankbaar en laf geweest. Tegenover dappere makkers, zooals Jan en gij, is het een ware misdaad! Ik betreur het ten zeerste en zweer dat het nooit meer gebeuren zal!

Na die uitboezeming werd de weg in vroolijke stemming voortgezet. Aan den dooden eik gekomen, sloegen de drie reisgezellen den wegel in, door den hoeveknecht aangewezen en bereikten eindelijk de hut van Wanna.

Met haar laag strooien dak, hare verweerde leemen muren, hare vensteropeningen, door ruwgetimmerde beluiken gesloten, zag de verblijfplaats der heks er ellendig en terugstootend uit.

- Wanneer de wind hier 's winters door 't geboomte huilt moet die oude vrouw niet erg zweeten, merkte Jan aan. Wij hadden het te Antwerpen ook niet breed, maar toch sliep ik liever op ons klein zolderkamertje dan in deze ellendige stulp. Kom, Dokus, we zullen eens gaan zien hoe het daarbinnen gesteld is.
- Laat mij voorgaan, Jan. Ik wil u bewijzen, dat...
- Neen, Dokus, zei deze glimlachend, ik eerst, dan gij!
- Maar.....
- Ik weet wat ge wilt zeggen, maar mijn besluit staat vast!
- Laat ons dan ten minste samen binnentreden.
- Onmogelijk, vriend, de deur is te smal! Kom!

Jan klopte met zijne vuist op de deur en riep:

- Hola! Doe open!

Niets verroerde zich in de hut. Na een oogenblik aandachtig geluisterd te hebben, klopte Jan voor de tweede maal en riep, met meerdere stemverheffing:

- Doe open! Voor den drommel!
- Wat wilt ge van ons, heeren? klonk er eene zachte stem achter hen. Jan en Dokus keken verbaasd om. Een beeldschoon achttienjarig meisje stond voor hen.
- Wie zijt gij, meisje?
- Ik ben de dochter van moeder Wanna.
- O, zoo! Gij zijt hare dochter?
- Ja. Wat wilt gij van ons? Het gebeurt zoo zelden, dat iemand hier komt aankloppen.

- Wij zijn gekomen om uwe moeder te spreken.
- Zij is niet hier; ze is dezen morgen uitgegaan om kruiden te plukken.
- Kruiden plukken? Welke kruiden, en waarom?
- Kruiden, die geneeskundige kracht bezitten voor menschen en dieren.
- Wat doet ze met die kruiden?
- Zij verkoopt ze aan de barbiers en de geneesheeren. Van de arme lieden, die haar komen opzoeken en raad vragen, wil zij geen geld.
- Kan uwe moeder alle ziekten genezen?
- Neen, heer, en dat kan geen geneesheer, al ware hij geleerd als Hippocraat, Galieën, Bessarion, Jiscinus of Barthelemi Montagna.

Jan en Dokus keken het meisje verbaasd aan.

- Ik ken geen enkel van al die lieden, zei Jan.
- Ik ook niet, meende Dokus.
- Zijn het brave fatsoenlijke menschen? vroeg Jan.
- Dat weet ik niet, want ze zijn meest allen vele honderden jaren dood.
- Hoe kent gij ze dan, meisje?
- Het zijn groote geleerden, die lijvige boeken over de geneeskunde geschreven hebben.
- Hoe weet gij dat?
- Omdat ik er dikwijls in lees.
- Wat? Kunt gij lezen?
- Jawel, antwoordde het meisje lachend. Gij niet?
- Lezen, ik? zei Jan. Geen letter zoo groot als een huis.
- En gij? vroeg het meisje aan Dokus.
- Ik? antwoordde deze onthutst. Waar zou ik het geleerd hebben?
- Zeg maar gerust, lachte Jan, dat ge geen letter kent, zoo groot als twee huizen!

Zich tot de dochter van moeder Wanna wendende, ging hij voort:

- Waar hebt gij dat geleerd? Toch niet hier in het bosch, zou ik denken?
- Neen, heer, dat zou nog al moeilijk zijn. De zaak is echter heel eenvoudig. Mijn vader was geneesheer te Sint Omaars. Hij heeft het mij geleerd.

- O zoo! Is hij dood?

- Reeds vier jaar, antwoordde het meisje, en voegde er met een zucht bij:

- In ballingschap gestorven!.....

- Had hij iets misdreven?

- Hij had de vrouw van den burggraaf van Ebblinghem van den dood gered.

- En daarvoor werd hij verbannen? Zie, meisje, dat blijft me dwars voor de maag zitten, sprak jan verbaasd.

- Voor mijn maag ook, voegde Dokus er haastig bij.

- Ge zult het aanstonds begrijpen, heeren. Mijn vader was een echt geleerde, die zijn ambt met liefde uitoefende. Door jarenlange studie was hij er in gelukt der natuur vele harer geheimen te ontwringen. Het gevolg daarvan was, dat hij meer en meer afbrak met de gekke en kwakzalverige praktijken, door de andere geneesheeren aangekleefd, onder andere de astrologische vooraanwijzingen van Hippocrates. Ge schijnt mij niet te begrijpen, heeren?

- Neen, meisje, maar gij gebruikt ook zulke aardige woorden, welke wij nog nooit gehoord hebben. Ga echter maar voort; we zullen ons best doen om er toch iets van te verstaan.

- Om u een voorbeeld van die astrologische vooraanwijzingen te geven, zal ik u zeggen dat de geneesheeren, wanneer iemand door buikziekte aangetast is, wachten om geneesmiddelen toe te dienen tot den dag, waarop de maan in het sterrebeeld der Weegschaal gekomen is, omdat dit gesternte den buik beheerscht...

Op dit oogenblik stiet Dokus zijn gezel aan en fluisterde:

- Nu versta ik er nog minder van!

Het meisje had dit gezien, glimlachte even en sprak:

- Om u de zaak duidelijker te maken, heeren, zal ik u zeggen, dat mijn vader afgebroken had met vele dingen, die nog overal in zwang zijn en ongelukkiglijk met de ware geneeskunde niets te stellen hebben. Daardoor echter had hij zich vele en onverzoenbare vijanden gemaakt.

Zekeren dag werd hij bij den heer van Ebblinghem ontboden. Dezes vrouw verkwijnde en geen enkele der geneesheeren van St. Omaars, Cassel, Hazebroeck en Duinkerke hadden haar eenigzins kunnen helpen. Zij

hadden op den hoop toe haar gestel nog meer ondermijnd door al de pillen en drankjes, welke zij haar hadden doen slikken.

Mijn vader onderzocht haar nauwkeurig, en ondervroeg haar over de oorzaak, den gang en den duur harer ziekte. Toen hij vernam, dat deze het gevolg was van eene groote droefheid, zegde hij haar:

'Edele vrouwe, droefheid en schrik zijn vaak de oorzaak van vele ziekten, en deze zijn meestal van geestelijken en niet van lichamelijken aard. Om uwen geest te genezen behoeven er geene pillen of drankjes.

Verwijder uit uwe kamer die sombere behangsels; slaap met open vensters; versier uwe vertrekken met bloemen; neem dagelijks frissche baden; doe wandelingen te voet of te paard; doe uw luitspeler lustige deuntjes spelen; zoek het gezelschap van vroolijke lieden; eet wat u bevalt, doch doe geene overdaad'.

De edelvrouw volgde zijne voorschriften en was na eenige weken genezen.

Toen de andere geneesheeren dit zagen, en toen zij vernomen hadden dat mijn vader hunne behandeling had afgekeurd, waren zij woedend en beschuldigden hem van tooverij. Het gevolg daarvan was, dat mijn vader niettegenstaande de tusschenkomst van den heer van Ebblinghem, verbannen werd. Twee jaar nadien stierf hij van hartzeer. Toen zijn wij deze hut komen bewonen. Mijne moeder en ik waren vaders ijverige leerlingen en wij zetten, sedert hij is heengegaan, zijn werk voort. In vergelding voor onze diensten schenken de lieden ons, naar gelang zij welstellend of arm zijn, eenig geld of levensmiddelen.

Jan keek Dokus met veelbeteekenenden blik aan en fluisterde hem toe:

- Welnu, wat zegt ge er van?

- Ge hadt gelijk, Jan, antwoordde Dokus, die heel wel begreep waarop zijn makker doelde.

Daarna wendde Jan zich tot de mooie spreekster:

- Meisje, sprak hij, ik ben u zeer dankbaar voor de uitleggingen, welke gij ons zoo bereidwillig gegeven hebt.

De maagd keek hem eenigzins verbaasd aan en vroeg:

- Dankbaar, heer? Dat begrijp ik niet.

- Ge zult het aanstonds begrijpen! Wij hebben te Langemarck door

eenige boeren over uwe moeder hooren spreken. Ze vertelden zulke vreemde dingen.....

- Wat vertelden zij? vroeg het meisje verbleekend.

- Ik zal het u rechtuit zeggen, ging Jan voort. Zij beweerden dat door hare schuld er reeds drie koeien gestorven waren bij een zekeren boer Naas; zij beweerden, vervolgde Jan eenigzins aarzelend, dat uwe moeder...

- Dat mijne lieve moeder eene heks is! riep de maagd weenend. En gij hebt dat geloofd, heer?

- Ik? Neen! zei Jan bedaard. Maar mijn vriend wel!.....

Het meisje keek Dokus zoo treurig verwijtend aan, dat deze rood werd tot achter de ooren.

- Ik... ik heb altijd gedacht dat er heksen zijn, maar nu, nu geloof ik er ook niet meer aan! stotterde hij.

- Mijne arme moeder, zuchtte het meisje. Zoo miskend te worden voor al het goed, dat zij doet! Wat zijn de menschen nog dom! voegde zij er op bitteren toon bij. Wanneer een hunner beesten onverwachts sterft, dan heet het dat er hekserij in 't spel is. Maar meestal is hunne eigen domheid de oorzaak van het ongeluk. Ik zeg u, heer, dat er veel minder sterfte onder het vee zou zijn, indien de boeren hunne stallen zuiverder hielden en aan de arme beesten meer licht en lucht gaven! Maar dat kan men hun onmogelijk wijs maken, en het zal nog lang duren, nog eeuwen misschien, eer de landlieden zullen beseffen dat de dieren, evenals de menschen, reinheid, licht en lucht noodig hebben om gezond te blijven!

Ik wist echter reeds dat men mijne arme moeder van hekserij verdenkt, ging zij op droefgeestigen toon voort. De kinderen der omliggende dorpen roepen het haar soms na. Wij hebben er zelfs reeds aan gedacht deze streek te verlaten, maar waarheen zouden wij, zwakke vrouwen, gaan?

De twee vrienden keken het arme meisje vol medelijden aan.

- Hoor eens, sprak Jan, wij waren gekomen om uwe moeder te beschermen. De boeren ginder te Langemarck schenen voornemens te zijn hierheen te komen om uwe moeder eene zeer kwade poets te spelen. Zij dreigden zelfs haar in deze hut te verbranden!.....

- O God, riep de maagd, heb medelijden met ons!

- Wees niet bang, meisje, nu wij hier zijn zal haar geen leed overkomen, al spanden al de boeren der streek, en al de duivels der hel er bij, tegen haar samen!

De dochter van Wanna keek de beide jongelieden eene poos onderzoekend aan en sprak eindelijk:

- Ik weet niet hoe het komt, heeren, maar mijn hart zegt mij dat ik vertrouwen in u mag stellen, alhoewel ik u nooit voordezen gezien heb. Wie zijt gij?

- Ik ben van Antwerpen en heet Jan! Mijn makker heet Dokus.

- En onze hond, vervolgde Dokus, heet Schol!

- Een prachtig dier, meende het meisje.

- Prachtig ja, en moedig en sterk ook, ging Dokus voort. Hij heeft reeds twee wolven doodgebeten!

- Nu gij ons allen kent, zou het ons insgelijks aangenaam zijn te weten hoe gij heet, zei Jan.

- Mijn naam is Alwina.

- Welnu, Alwina, wij zijn hierheen gekomen om uwe moeder en u tegen die lompe boeren te beschermen.

- Ware zij slechts hier, zuchtte het meisje, of wist ik slechts waar zij zich op dit oogenblik bevindt. Ik weet slechts dat zij dezen morgen langs daar vertrokken is! Dit zeggende wees zij rechts. De lieden van het Vrijbosch zullen haar geen kwaad doen, integendeel, want die eerbiedigen ons, omdat wij reeds zoovelen hunner genezen hebben.

- Ik zal haar gaan opzoeken, verklaarde Jan.

Alwina schudde het hoofd.

- Mijne moeder opzoeken? Maar heer, gij weet niet waar zij zich bevindt, en bovendien kent gij haar niet eens?

- Dat is ook niet noodig, Alwina, antwoordde Jan fijn lachend. Schol zal haar vinden!

- O ja, juichte Dokus, Schol kan dat! Hij heeft zulks nog gedaan!

Op verzoek van Jan trad het meisje in de hut en kwam met een hoofddoek van hare moeder terug. Jan hield dezen den hond voor.

- Ruik goed, brave Schol, ruik goed!

De hond scheen dit bevel wonderwel te begrijpen, drukte zijn snuit vast tegen het doek en snoof met blijkbare aandacht den reuk op, welke, hoe vluchtig ook, nog in de stof aanwezig was. Eindelijk hief hij den verstandigen kop omhoog en keek zijn meester kwispelstaartend aan, als wou hij hem beduiden, dat hij bereid was.

Jan lei zijn hand streelend op den rug van het dier en sprak:

- Zoek, beste Schol, zoek!

Op dit bevel liep de hond eenige malen heen en weer met den neus bijna tegen den grond. Weldra liet hij een vroolijk geblaf hooren en snelde vooruit de richting in, daarstraks door Alwina aangewezen. Jan liep den viervoetigen spoorzoeker na en was weldra met hem uit het zicht verdwenen.

Dokus en Alwina waren bij de hut gebleven. Zij luisterden naar het geblaf van Schol, dat nu en dan weerklonk, doch aldra in de verte wegstierf.

- Zij vorderen snel, sprak Dokus eindelijk. Indien ze zóó blijven voortgaan zullen ze weldra uwe moeder achterhaald hebben.

- God geve het, zuchtte het meisje. Vervolgens, zich naar de hut begevende, noodigde zij haren gezel uit naast haar plaats te nemen op de eenvoudige houten bank, die zich tegen den leemen muur bevond.

- Van het oogenblik dat Jan zich bij uwe moeder bevindt, hoeft ge voor haar niet meer te vreezen, verklaarde Dokus.

Alwina schudde eenigzins ongeloovig het hoofd.

- Uw makker schijnt mij een moedige jongen te zijn, en de hond is voorzeker een geducht tegenstander! Maar wat kunnen zij tegen een ganschen hoop ruwe en dweepzieke boeren?

Dokus begon te lachen.

- Gij kent mijn vriend niet! Neen, gij kent hem niet!

- Dat is zoo, maar ik ken de boeren van Langemarck!

- Zijn 't zoo'n vechtersbazen?

- Ja!

- Des te beter!

- Wat zegt ge toch, vriend?

- Ik zeg: ‘Des te beter!’ omdat Jan een nog grooter vechtersbaas is.

- Ja, maar.....

- Ik zeg u, Alwina, dat ge volstrekt niet bekommerd hoeft te wezen!

Om zijne toehoorster te overtuigen ging Dokus tot in de minste bijzonderheden aan 't vertellen over Jan's heldendaden. Zijne overtuiging en geestdriftige bewondering gaven hem de gepaste woorden in den mond om het meisje de tooneelen af te schilderen, welke hij bijgewoond had:

de worsteling van Jan met boer Stansen en dezes honden; het gerechtelijk tweegevecht te Grembergen; den kampstrijd met den heer van Moerzeke op het slotplein en de nachtelijke ontmoeting met den gevreesden Kludde; de worsteling met de wolven en meer andere avonturen.

Alwina luisterde met gespannen aandacht, en gaf nu en dan hare opgetogen verwondering lucht door luide juichkreten en handgeklap.

- Van mij heeft hij een man gemaakt, verklaarde Dokus op fieren toon. Ik was vroeger een zwakke, vreesachtige knaap, die ineenkroop, wanneer iemand hem boos bezag of ruw toesprak; die rilde van schrik, wanneer 's nachts de bliksem door de lucht sloeg en de donder rommelde; die schuw rondkeek, wanneer 's avonds de andere laten vertelden van geesten, spoken, heksen en dies meer! Thans heb ik sterke spieren en vrees niets of niemand meer! Ha! zoo gij een jongen waart!.....

- Waarom, vriend?

- Wel dan zou ik u zeggen: Verlaat deze streek, waar de domme menschen het goede, dat gij doet, met ondank vergelden! Ga met ons...

- En mijne moeder, Dokus? sprak het meisje glimlachend.

- Die zou ook meegaan, natuurlijk!

- Waarheen?

- Ja, dat weet ik niet, antwoordde Dokus.

- Niet?

- Neen!

- Maar welk is dan het doel uwer reis?

- Dat ga ik u zeggen. Toen Jan zijne grootmoeder verliet heeft hij haar beloofd rijk terug te keeren om haar gelukkig te maken.

- Rijkdom brengt niet altijd geluk aan, sprak Alwina op wijsgeerigen toon.

- Dat kan soms waar zijn, antwoordde Dokus gevat, maar armoede brengt nog minder geluk aan! En dan, met geld kan men een vrij man worden! Jan heeft beloofd mij vrij te koopen, en vrij zijn is voor mij het hoogste geluk!

Op dit oogenblik werd het gesprek der jongelieden gestoord door een verward gerucht van stemmen. Beiden sprongen op en luisterden. Allengs werd het gerucht sterker en klonken de stemmen duidelijker.

- Wat mag dat beteekenen? sprak Alwina met zekeren angst.

- 't Zijn mannenstemmen, meende Dokus. 't Komt van den landweg, langswaar wij herwaarts kwamen!

Alwina verbleekte en riep sidderend:

- O Heer! zoo het mijne moeder ware! Misschien hebben de boeren van Langemarck haar ontmoet! Dit zeggende greep zij Dokus bij den arm en jammerde:

- Ik word zoo bang!

Dokus richtte zich fier op.

- Bang? Ben ik niet hier?

- Jawel, maar.....

- En dit, vervolgde de jongeling, zijn zwaard uit de scheede trekkend. Zie, hoe het blinkt! 't Is als een zonnestraal! Ik heb het Klaartje gedoopt! En op Klaartje moogt gij rekenen, hoor! Het heeft de proef reeds doorstaan!

- Hoe! hoe! Weg met de heks! klinkt het plotseling in de nabijheid.

Alwina snelt vooruit, op den voet door Dokus gevolgd.

Eene vrouw verschijnt op den smallen boschweg. Heure kap is afgerukt; bloed en vuil bevlekken heur gelaat. Een paar grove boeren stooten haar met hunne knuppels voort; achter hen volgen een twintigtal mannen en vrouwen, tierend en gillend.

De mannen zijn met stokken en messen gewapend.

- Moeder! Moeder! huilt het meisje. Zij springt vooruit, duwt den boer, die haar den weg wil versperren, ter zijde en omvat de arme vrouw.

- Vlucht, kind, vlucht! kreunt deze.

- Ter dood, de heks en haar heksenjong! brullen de boeren. Zij moeten samen naar de hel! Hoe! Hoe! Hoe!.....

Reeds heft een der voorste woestelingen zijn knuppel op om het arme meisje er mede te treffen, doch nu is Dokus op zijne beurt toegesprongen. Eene schittering van staal! Een slag! Een kreet! De boer houdt nog slechts een stompje van zijn knuppel in de hand en deinst verbluft achteruit. Het blinkende zwaard en de onverschrokken houding van Dokus boezemen ook de anderen ontzag in.

De jongeling maakt van de gelegenheid gebruik en zegt snel tot zijne beschermelingen:

- Naar de hut! Ik zal den aftocht wel dekken!

Alwina neemt hare moeder onder den arm en wijkt met haar naar de hut.

De boeren, ziende dat zij slechts met één tegenstander te doen hebben, en vreezende dat hunne prooi hun gaat ontkomen, heffen een woedend gehuil aan en dringen vooruit. Dokus zet zich schrap en dreigt:

- Staat! De eerste, die binnen mijn bereik komt, klief ik den kop!

Voor de tweede maal wordt de bende door den moedigen knaap in bedwang gehouden. Deze verheft de stem en roept:

- Schande over u, die het waagt twee weerlooze vrouwen aan te vallen!

Staat! De eerste, die binnen mijn bereik komt, klief ik den kop.

- Uit den weg, knaap!

- Wat hebben zij u misdaan?

- Zij hebben ons vee behekst!

- Gij liegt, kinkels! dondert Dokus hen tegen. Er zijn geen heksen! Wanna is eene brave vrouw en hare dochter een goed meisje! Maar gij, die u met velen tegen twee zwakke vrouwen durft vereenigen, gij zijt nog dommer dan uw vee, en lafaards op den koop toe!

- Weg met dien melkmuil! Slaat dien snoever de tanden uit den mond! brullen de boeren.

- Dat moogt ge beproeven! klinkt het spottend terug. Past echter op voor Klaartje, want zij kan bijten!

- Valt aan! Valt aan!

De dorpelingen dringen woest vooruit onder het slaken van verwenschingen en moordkreten; langs alle kanten bedreigen knuppels en messen den dapperen jongen. Maar de lange degen met kracht en behendigheid gehanteerd, weert de toegebrachte slagen af. Flikkerend en fluitend beschrijft hij breede kringen en treft hier een arm, daar een schouder.

Reeds hebben enkele, ernstig gekwetste boeren het strijdperk verlaten, maar de hoop is nog groot, en woede en wraakzucht jagen de strijders aan. Dokus vecht kalm voort; de gedachte, dat hij eene heilige zaak verdedigt, staalt zijne spieren. Plotseling bemerkt hij dat eenige der aanvallers bezijden het pad door het struikgewas kruipen om een omtrekkende beweging te maken. Vreezende in den rug bestookt te worden, wijkt hij langzaam terug naar de boschvlek, waar zich de hut bevindt. Daar echter verliest hij het voordeel, dat het terrein hem aanbood op het smalle pad, en wordt zijn toestand hachelijk. De boeren stooten luide zegekreten uit, en trachten hem langs alle kanten te omsingelen. Dokus begrijpt heel wel dat, zoo dit gebeurt, hij reddeloos verloren is. Met eenige sprongen bevindt hij zich bij de deur der hut en biedt daar weer den vijand het hoofd. Een drietal boeren liggen reeds te zieltogen. Dokus voelt zijne krachten afnemen. Daar vliegt plotseling zijn degen aan stukken. 't Is gedaan met den moedigen knaap..... Toch niet, want op het oogenblik, dat de woestelingen hem met opgeheven stokken naderen, wordt de deur achter hem geopend. Eene hand grijpt hem bij den schouder en trekt hem naar binnen, waarna de deur even weer snel gesloten wordt. Hij is gered; doch slechts voor weinige oogenblikken, want de deur en de leemen muren kunnen geenen krachtigen stoot weerstaan. Reeds bereiden zich de aanvallers om de deur open te loopen, maar hun aanleider houdt hen tegen en roept:

- Laat af, mannen! Het wild zit in de val! Brengt droge takken bij! We zullen ze roosteren, de heks, hare dochter en dien vreemden melkmuil!

- Droge takken! Droge takken! juichen de overigen. Eenigen hunner snellen links en rechts het bosch in en komen weldra met takkenbossen terug. Het duurt niet lang of de hut is langs alle zijden met droog hout omlegd. De aanleider der bende haalt tondeldoos en vuurslag te voorschijn en hurkt bij de takkenbossen neer, terwijl een andere droge bla-

deren bijbrengt. De gensters spatten op het zwam, dat eindelijk aan't vonken gaat. De boer brengt het zwam bij de bladeren en blaast de vlam aan. Weldra stijgt er een dikke rook op en kronkelen er vurige tongen tusschen het hout. Daarna richt de man zich op, grijpt een drogen tak, neemt er vuur mede, en gaat het hout op verscheidene andere plaatsen in brand steken. De rook stijgt allengs dikker op en verbergt bijna de hut voor de blikken der belegeraars. Deze vormen een wijden kring er om heen en dansen en zingen van pret.

Treden wij thans in de hut. Deze is niet groot en bevat slechts twee vertrekken; de kleinste is tot slaapkamer ingericht en bevat een eenvoudig bed; het grootste dient tot woonkamer en keuken. Eene kast, een paar stoelen en eene tafel maken er het voornaamste huisraad uit.

Wanna is naast den haard neergezegen; Alwina heeft eene kruik water bijgehaald, zuivert het aangezicht en het hoofdhaar der ongelukkige van het vuil en het bloed, waarmede het bevlekt is, en verbindt hare wonden.

Dokus heeft onderwijl de zware tafel voor de deur gewenteld en staat achter die versperring met zijn dolk in de vuist gereed om den strijd voort te zetten. Nu en dan kijkt hij over den schouder naar de vrouwen, schudt het hoofd en bromt eene verwensching.

- Mijn arm kind, zucht Wanna, waarom zijt ge niet gevlucht toen het nog tijd was?

- Vluchten, moederlief, en u in den steek laten? Liever met u sterven!

Dokus heeft die woorden gehoord en ademt zwaar.

- Alwina, spreekt hij op neerslachtigen toon, en gij, vrouw Wanna, vergeef mij, dat ik u niet beter verdedigd heb! Aan goeden wil heeft het mij niet ontbroken, bij God, neen, maar de bende was te groot!

- Wij hebben u niets te vergeven, antwoordt het meisje ontroerd. Wij danken u om uwe edelmoedige hulp! Wij betreuren dat gij u voor twee onbekende vrouwen in het ongeluk gestort hebt! Sterven zullen wij...

- Hei! Zóó ver is het nog niet gekomen, onderbrak Dokus. Ik heb de deur goed versperd en heb mijn dolk nog. We moeten trachten het hier uit te houden tot Jan terugkeert. Als die domme kerels daarbuiten voortgaan met ons gerust te laten, hetgeen ik eigenlijk niet goed begrijp, zal het heel gemakkelijk gaan!

- God geve dat het zoo weze, zucht Alwina.

Dokus is op het punt een bemoedigend antwoord te geven. Zijne aandacht wordt echter getrokken op een zonderling gerucht, dat van alle zijden schijnt te komen. Hij blikt rond en bemerkt met ontzetting dat er rook door de reten van de leemen wanden dringt. Hij begrijpt wat er gaande is en roept:

- Alle duivels! De schurken willen ons levend verbranden!

Bij het hooren dier ijselijke woorden slaakt Alwina een luiden kreet en stort bij hare moeder op de knieën. Zij omvat de oude vrouw en jammert:

- Zóó sterven! Ach, moeder! Hoe is het mogelijk zóó onmenschelijk te zijn! Moeder, moeder! Ik ben zoo bang!

De rook dringt meer en meer in het vertrek. Dokus grijpt de tafel vast en sleurt haar van de deur weg. Daarna wendt hij zich tot zijne lotgenooten.

- Alwina, zegt hij, de oogenblikken zijn kostbaar! Moeten wij sterven, het zij zoo! Jan zal ons wreken! Ik heb echter geen lust om gebraden naar de andere wereld te verhuizen! Ziehier wat ons te doen staat: ik draag uwe moeder buiten en leg haar op het gras neder. Gij neemt een mes en volgt mij op den voet. Met ons beiden zullen we toch wel eenigen dier monsters vellen! Op die manier sterven wij niet ongewroken!

Het meisje grijpt een mes uit de kast en roept met sombere vastberadenheid:

- Ik ben gereed!

Een oogenblik daarna bevinden zij zich buiten de hut. Dokus legt de oude vrouw op den grond, zwaait zijn dolk en roept met verreklinkende stem:

- Jan! Jan zonder Vrees! Help!

Alwina heeft zich naast hem geplaatst en kijkt de boeren onverschrokken aan. Deze komen langs alle kanten toegestroomd. Dokus steekt en kerft als een razende om zich heen. Plotseling wordt hij ten gronde geworpen. Een sterkgespierde boer zet hem de knie op de borst en grijpt met beide handen den jongeling bij de keel. Alwina is ontwapend geworden en naast hare moeder neergeworpen.

De heksen in 't vuur! klinkt eene grove stem.

Dokus doet vergeefsche pogingen om zich los te worstelen. De sterke

vingers van den aanvaller knellen zijn keel als eene ijzeren schroef. De strijd is uitgestreden.

Ha! Daar zweeft een donkere gedaante door de lucht en valt op den boer neer. Een gesmoorde kreet... De vingers laten Dokus' hals los... De boer rolt met doorgebeten keel ten gronde! 't Is Schol, die zoo tijdig verschenen is!.....

De aanvallers stuiven verschrikt uiteen. De reusachtige hond boezemt hun ontzag in. Deze plaatst zich vóór Dokus en blikt de boeren dreigend grollend aan. Zijn haren staan overeind op nek en rug, zijne oogen vlammen en zijn scherp gebit blikkert onder de opgetrokken lippen.

Onderwijl heeft Dokus de oogen geopend en zich halverlijve opgericht. Een glimlach verheldert zijn gelaat Hij legt de hand streelend op den rug van het trouwe dier en zegt:

- Schol! brave Schol! Gij kwaamt te goeder ure!

De hond keert zich om, likt hem zacht kreunend het gelaat en herneemt weer aanstonds zijne vorige houding.

Onderwijl hebben de boeren eenige snelle woorden met elkander gewisseld. Zij vormen eenen halven kring, waarvan de beide uiteinden bijna aan de brandende hut raken en waarvan Dokus, Schol en de twee vrouwen het middelpunt uitmaken. Zwijgend met opgeheven knuppels en messen treden zij vooruit.

Eensklaps weerklinkt er eene heldere stem achter hen.

- Dokus, hier ben ik!

't Is Jan.

Met eenige sprongen heeft hij den kring bereikt, grijpt een paar vijanden vast en slingert ze met vreeselijke kracht verre van zich.

Die daad van buitengemeene lichaamskracht slaat de dorpelingen met verstomming; zij laten de wapens zakken en staren Jan sprakeloos aan. Deze, zonder zich verder om hen te bekreunen snelt naar Dokus en vraagt bezorgd:

- Gekwetst?

- Hier en daar eene schram en eene buil, lacht deze. 't Had erger kunnen zijn!

- En zij, de vrouwen?

Dokus nadert Wanna en hare dochter en buigt zich over haar.

t.o. 179

Den eerste die zich nog verroert kegel ik omver.

- Zij leven! De oude vrouw is aan het hoofd gewond, doch niet gevaarlijk, geloof ik. De dochter is bezwijmd.....

- Wel! Hier, neem mijn degen!

- Maar gij....

- Ik zal het met mijne vuisten wel klaarspinnen!

Jan wendt zich tot de boeren, kruist de armen over de borst, en spreekt met nadruk:

- Luistert! En dat niemand zich verroere, terwijl ik spreek!

Een dreigend gemor beantwoordt deze stoute woorden; enkele boeren gebaren als of zij den spreker willen aanvallen. Deze grijpt het lijk van den man, door Schol doodgebeten, zwaait het boven zijn hoofd en roept met donderende stem:

- Den eerste, die zich nog verroert, kegel ik omver!

Woord en gebaar hebben het gewenschte uitwerksel. Hier en daar zelfs trekt een aanvaller zich verschrikt terug, en houdt zich gereed tot de vlucht. Jan gaat voort met spreken:

- Gij hebt u niet enkel als lafaards, maar ook als wilde beesten gedragen! Gij hebt u gewapend om twee weerlooze vrouwen aan te vallen! Schande over u!

- Maar 't zijn heksen, roept een der boeren, en heksen mag men...

- Zwijg, kinkel, onderbreekt Jan met toornig misprijzen. Ik zeg u dat er geene heksen zijn! Maar domme, onbeschofte menschen, die er aan gelooven, zijn er veel, zeer veel, te veel! Mijn makker heeft er reeds eenigen hun verdiend loon gegeven; zoo wordt de domheid gestraft. Ik wil het daarbij laten blijven. Maak nu echter dat ge oogenblikkelijk wegkomt, of ik verniel u tot den laatsten man! Voort, laffe domkoppen, voort!

Dit zeggende treedt hij met ruwen stap op hen toe, gevolgd door Dokus en Schol.

De boeren wijken voor hem terug, werpen plotseling hunne wapens weg en slaan op de vlucht met zulke haast, als worden zij door eene gansche krijgsbende nagezet.

Nadat de laatste vluchteling verdwenen was, keerde Jan zich om en naderde de vrouwen. Wanna had zich opgericht en zat geknield bij hare dochter, die nog niet tot het bewustzijn teruggekomen was.

- Arme menschen, mompelde hij. Geen have, geen onderkomen meer! Wat moet er van u geworden?.....

- Mijn land, mijn arm land, jammerde de oude vrouw.

- Stel u gerust, moeder Wanna, troostte Dokus. Uwe dochter heeft, denk ik, geen letsel bekomen. Zij is enkel bezwijmd en zal weldra bijkomen. Wat zal zij verheugd zijn u gered te zien!

- Ach, ja, lieve vrienden!... Mijne zinnen zijn nog zoozeer verward, dat ik vergat u om uwe edele daad te danken!

- Geen dank, moederken, geen dank! Wij deden slechts onzen plicht! Het spijt ons zeer dat de omstandigheden ons belet hebben al die treurige dingen te voorkomen.

- Ge zijt twee brave, edele kinderen, sprak Wanna en greep hunne handen, welke zij met kussen overdekte.

- Kom, kom, ge maakt ons beschaamd, sprak Jan glimlachend. Laat ons nu eens beproeven uwe dochter tot bezinning te brengen.

Dit zeggende knielde hij bij haar neder, greep heure beide handen in de zijne en riep:

- Alwina! Alwina!

Eene siddering voer door de leden van de maagd, terwijl een vluchtig rood hare wangen kleurde.

Jan boog zich over haar en herhaalde met meer nadruk:

- Alwina!

Plotseling opende deze de oogen. Haar blik dwaalde eerst wezenloos rond, maar vestigde zich daarna met meerdere uitdrukking op het gelaat van den jongeling.

- Jan! Jan zonder Vrees! klonk het murmelend van hare lippen. Wees gezegend!

Vervolgens richtte zij zich op en sloeg juichend heure armen om Wanna's hals.

- Moeder! lieve, lieve Moeder! Ha!

Jan had zich omgekeerd en pinkte heimelijk een traan weg; toen hij daarna Dokus aankeek, zag hij dat deze met beide handen voor de oogen stond te weenen. Het waren echter vreugdetranen, welke, na de doorgestane schokken, het hart van den braven jongen goed deden.

- Dokus, niet schreien, hoor! vermaande Jan met eenigszins schorre stem.

- Och, vriend, ik vind het zoo plezierig eens te weenen!
- Zoo?
- Ja, en veel prettiger dan daar in dien vuurpoel te braden!
- Waarlijk?
- Gewis! Met er enkel aan te denken begin ik reeds te zweeten!
- Ge zijt dus bang geweest?
- Dat moet ge aan Alwina en hare moeder vragen.
- Hij, bang? riep het meisje. Hij heeft zich kalm, vastberaden en dapper als een held gedragen!
- Dokus, sprak Jan, die getuigenis heeft hooge waarde! Ik ben fier over u!

Deze loftuiting was gewis voor Dokus de grootste belooning.

- Laat ons nu eens terdege overleggen wat we gaan doen, ging Jan voort. Gij, moeder Wanna en Alwina, zijt thans zonder schuilplaats. Welk is uw voornemen?
- In deze streek blijven, waar de menschen zoo onrechtvaardig en vijandig jegens ons zijn, kunnen wij met, antwoordde de oude vrouw. We zullen dus heengaan, altijd voort, tot we ergens eene brave ziel ontmoeten, die ons, in ruil voor onzen arbeid, brood en een onderkomen verschaft.
- En zoo gij die niet vindt?
- Dan weze de Heer ons genadig!
- Hoor eens, moeder Wanna, uw plan lacht mij geenszins toe. Mag ik u eens een voorstel doen?
- Ik luister.
- 't Is heel eenvoudig. Gaat met ons. Wij zijn twee flinke, brave jongens, die u zullen doen eerbiedigen door wie het ook zij. Gij zult eene moeder, en Alwina eene zuster voor ons zijn. Wilt ge?

De beide vrouwen legden tot antwoord de hand in die van Jan en Dokus.

Schol die heel aandachtig toegeluisterd had, liet een vroolijk geblaf hooren, ten teeken dat dit besluit zijne algeheele goedkeuring wegdroeg. Jan nam Wanna onder den arm.

- Zie zoo, sprak hij vroolijk, we gaan op weg. Men heeft mij verteld, dat er aan genen kant van dit bosch eene stad ligt, die Dixmuiden heet. Daar gaan wij heen.

- Heel wel, merkte Dokus aan, maar men heeft ons ook gezegd dat dit bosch zeer onveilig is, en...

- Zijt gij bang, Dokus?

- Neen Jan, maar wel een beetje voorzichtig. Als men voor zulke heete vuren gestaan heeft, vervolgde Dokus met een veelbeteekenenden blik op de brandende hut, is de bangheid er uitgezweet, maar dan beseft men des te beter dat het spreekwoord ‘Verzint eer gij begint’ nooit kwaad kan. Ik ben natuurlijk bereid u te volgen, waar gij ook gaat, en zoo wij aangevallen worden, zal ik toonen.....

- Gij zult niet aangevallen worden! klonk er nu eene stem dicht bij hen.

Allen zagen verrast op. Een paar mannen, met kruismes en spies gewapend, waren uit het kreupelhout te voorschijn getreden.

Bij het hooren dier woorden bleef het viertal staan en keek den spreker en zijn gezel verwonderd aan. Schol, door zijn instinkt gedreven, plaatste zich tusschen zijne meesters en de onbekenden en blikte Jan herhaaldelijk aan, als wou hij hem vragen wat hij moest doen.

- Wie zijt gij? vroeg Jan.

- Wie ik ben? Vraag dat moeder Wanna!

- 't Is Willem Staalhart, de koning van het Vrijbosch!

Willem Staalhart.

- Met zijn versleten kolder, zijne gelapte hozen en zijn langen, verwarden baard ziet hij er weinig koningachtig uit, dacht Dokus.

- Wat wilt gij van ons? ging Jan voort.

- Wij waren ooggetuigen van den strijd uws makkers tegen de man-

nen van Langemarck. Onze tusschenkomst kon den uitslag van den strijd niet doen veranderen; we bleven daarom in het bosch.....

- Dat was zeer voorzichtig gehandeld, merkte Jan heel droogjes aan.

De koning van het Vrijbosch fronste een oogenblik de wenkbrauwen doch ging daarna op kalmen toon voort:

- Wij, mannen van het Vrijbosch, stellen ons leven niet nutteloos in gevaar. Vreesachtige hazen zijn wij echter niet; dat hebben wij reeds honderden malen bewezen! Laat ons echter bij de zaak blijven. Wij zagen het hout in brand steken en hebben den moed bewonderd van uwen gezel, nadat hij met Wanna en hare dochter de brandende hut verlaten had. Wij waren ook ooggetuigen van uwe tijdige tusschenkomst en hebben verstomd gestaan over uwe verbazende kracht.

Welnu, hoewel gij, uw gezel en uw hond, drie geduchte tegenstanders zijt, zoudt ge toch het Vrijbosch niet doorgetrokken zijn zonder ons den noodigen tol betaald te hebben, 't is te zeggen, dat gij uw geld, uwe wapens en ook wel uwe fraaie kleederen in onze handen zoudt gelaten hebben. Dat is eenmaal.....

- 'k Geloof daar niets van, onderbrak Jan droogjes.

- Best mogelijk! Maar ik ben er zeker van. Gij zoudt ons niet zien, doch wij u wel! Gij zijt met drieën, wij met honderden! Uwe lichaamskracht zou niet kunnen beletten, dat de scherpe pijlen mijner schutters u doorboorden.....

- Dus geen eerlijk gevecht man tegen man, maar een laffe hinderlaag!

- Ieder strijdt op zijne manier! Voor ons, buiten de wet gestelden, komt het er niet op aan hoe wij strijden en welke middelen wij daarbij gebruiken! Overwinnen en buit behalen, ziedaar onze leuze!

- Dat zeggen te Antwerpen de buidelsnijders, de manteltrekkers, de nachtridders en rabauten ook! Doch zeg me nu eens waarom gij mij dit alles vertelt! Is het om mij bang te maken? In dit geval moet ik u verklaren, dat ge het mis hebt! Jan zonder Vrees laat zich niet bang maken!

- Jan zonder Vrees! riep Willem Staalhart verrast. Jan zonder Vrees, de hertog van Burgondië?

- Weer een, die zich vergist, spotte Jan. Ik ben Jan zonder Vrees, de kleinzoon van moeder Neeltje uit het Krabbenstraatje te Antwerpen! Laat ons het echter kort maken. Wat verlangt ge van ons?

- Niets! Noch mantel, noch buidel! Gij hebt moeder Wanna ver-

dedigd, die verleden jaar mijn dochterken, dat doodelijk ziek was, genezen heeft. Daarom moogt gij ongehinderd door het Vrijbosch trekken. Ik zelf zal u vergezellen! Wat de mannen van Langemarck betreft, met hen zal ik later afrekenen!

- Dat kan of wil ik u niet beletten, heerschap.
- Waar wilt ge heen?
- Den weg op naar Dixmuiden.
- Wel! Volgt mij!

[XVI]

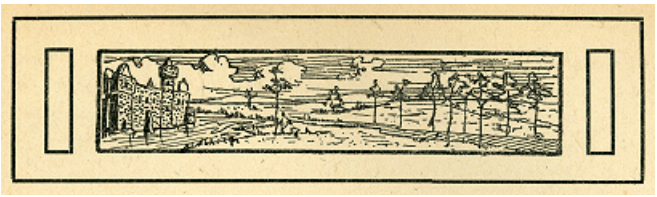

De weg door het Vrijbosch was lang. Nu eens liep hij onder statig geboomte, waar de zon door het hooge bladergewelf heen, lange stralen schoot tot op den met kort gras en mos begroeiden grond; dan weer slingerde hij tusschen het dicht kreupelhout, waar vlinders van bloem tot bloem fladderden en duizenden insecten vroolijk gonsden.

Hier en daar kruisten andere paden den weg door het gezelschap gevolgd, en onze vrienden zouden, aan henzelven overgelaten, reeds lang verdwaald zijn geweest in dien doolhof van wegen, stammen en struikgewas. Maar de koning van het Vrijbosch ging, zonder een oogenblik te aarzelen, steeds vooruit. Het bosch was zijn domein, hij kende het tot in zijn minste schuilhoeken.

Nu en dan bemerkten onze vrienden hutten uit ruwe planken en met leem gevoegd rijswerk opgetrokken. Meestal waren zij gelegen bij open plaatsen en omgeven door een lap bewerkten grond. Bij de nadering van het gezelschap kwamen de bewoners in allerhaast gewapend te voorschijn. Op een teeken van hun opperhoofd traden zij weer hunne woningen binnen.

Eindelijk kondigde hun leidsman aan, dat zij nog slechts een twintigtal boogscheuten van den zoom van het bosch verwijderd waren.

- 't Doet me veel plezier, merkte Jan aan. Zoo'n bosch is heel schoon, maar ik zou het er niet lang in uithouden! Altijd diezelfde stilte, die boomen, welke u beletten te zien en wier bladeren het lieve zonnelicht tegenhouden! Altijd dat gegons van vliegen en andere beestjes, die u soms heel brutaal tegen de wangen of den neus snorren, ofwel heel verraderlijk zich op uwe hand of in uw nek nederzetten om u het bloed uit te zuigen!... Neen hoor, ge moogt uw bosch hebben! Ik verkies de open lucht, waar men verre in 't ronde kan kijken, waar de wind u streelt en verkwikt.....

Plotseling zweeg hij en keek den koning van het Vrijbosch verwonderd

aan Deze had een gebiedend gebaar gemaakt en bleef luisterend staan.

In de verte klonk een verward rumoer, dat allengs sterker werd. Links en rechts zag men gewapende mannen tusschen het geboomte voortijlen naar een zelfde punt.

- Er is daar iets gaande, sprak Dokus. Ik geloof dat er gevochten wordt.

De koning van het Vrijbosch keerde zich tot Jan en sprak met gefronste wenkbrauwen:

- Volgt dit pad! Het brengt u ginder op de baan naar Clercken! Wat gij onderweg ook ziet, bemoeit er u niet mede, anders verbeurt gij uw leven! Vaarwel!

Na die weinig geruststellende woorden verliet hij het gezelschap en ijlde vooruit tusschen het geboomte, op den voet door zijn makker gevolgd.

Jan keek hen een oogenblik na, haalde de schouders op en bromde:

- Wat een onbehouwen vlegel! Hij beent er van door zonder mij den tijd te geven om te vragen of die bedreiging gemeend is. Ik heb groote goesting om hem na te rennen en hem bij de lurven te pakken!

- Zie ginder eens, riep Dokus. Eene vrouw te paard en een, twee, drie, vier, vijf ruiters. Zij verweren zich tegen een talrijken hoop mannen te voet. Zij vluchten hierheen!

- Het zijn gewis vreemdelingen of een jachtgezelschap, door de lieden van het Vrijbosch aangevallen, meende Alwina. Waren zij in het open veld, dan konden zij hunne paarden de sporen geven en ontkomen. In het bosch ontvalt hun dit voordeel. Ziet, de bandieten hebben dit goed begrepen en drijven de ruiters meer en meer het bosch in. Die ongelukkigen zijn verloren, want alle verzet wordt door de lieden van Willem Staalhart met den dood gestraft.

- Zoo, sprak Jan bedaard, dan is het tijd dat die menschen geholpen worden. Gij, Dokus, blijft met Schol bij Wanna en Alwina. Ge volgt het pad in gindsche richting. Mocht ge aangevallen worden, bedien u dan van mijn zwaard; ge zult overigens in Schol een flinken helper hebben. In geval van nood roept of fluit ge uit al uw macht! Tot straks!

Na die korte aanbeveling snelde hij met vlugge sprongen in de richting van den strijd.

IJlen wij den dapperen jongeling vooruit. Het gezelschap door de bandieten aangevallen en gansch ingesloten, bestond, zooals Alwina het

reeds gezegd had, uit eene dame en vijf heeren. Naar hunne prachtige paarden en hunne kostbare kleedij te oordeelen waren het lieden van zeer voornamen rang.

Zij hadden zich rondom de edelvrouw geschaard en verdedigden zich met hunne lange degens tegen de boschroovers, die hen langs alle zijden omringden en met knuppels, spietsen en kruismessen bestookten. Een der ridders had van het oogenblik, dat hij door zijn gezellen gedekt was, gebruik gemaakt om zijn jachthoorn te nemen en blies er op dat het door het bosch weerklonk. Maar bij dit noodsein verdubbelden ook de woedende pogingen der aanvallers.

Terwijl eenigen hunner voortgingen de ruiters te bestoken en de paarden bij de teugels grepen, hadden anderen zich op den grond geworpen en kropen op de knieën voort, op gevaar af van door de hoeven der steigerende dieren getroffen te worden, om hun de buigpezen over te snijden. Dit opzet gelukte gedeeltelijk en weldra stortten drie ruiters op den grond. Vóór zij zich konden oprichten werden zij door twintig handen aangegrepen en begon een wanhopige strijd, lijf om lijf. De twee andere ruiters hadden genoeg te doen om hun eigen leven te verdedigen en bevonden zich dus in de onmogelijkheid om hunne gezellen of de edelvrouw hulp te bieden. Reeds greep de koning van het Vrijbosch het kleed der dame vast om deze van haar paard te sleuren.....

- Bij de muts van mijn Grootje! klonk er nu eene stem boven het strijdrumoer uit. En op hetzelfde oogenblik drong een man door den dichten drom der aanv{?}llers. Als mokers rezen en daalden zijne vuisten en telkens stortte er een roover neer om niet meer op te staan. Verschrikt stoven de anderen uiteen, doch Jan, want onze lezers zullen hem reeds herkend hebben, sprong hen na, greep den eersten, die onder zijn bereik kwam, lichtte hem als eene pluim omhoog en wierp hem de overigen op het lijf, zoodat verscheidene der bandieten onder het slaken van pijnlijke kreten over den grond rolden.

En vreeselijk lachend herhaalde Jan ditzelfde spel, roepende:

- Bij de muts van mijn Grootje! Wat een kegelspel! Wat een prettig kegelspel!

Op minder tijd dan wij noodig hebben om het te vertellen, was de grond met gewonden overdekt.

Willem Staalhart had ondertusschen het kleed der edelvrouw losge-

laten en sloop met opgeheven kruismes op Jan toe, met het doel hem van achteren te treffen. De edelvrouw zag dit en slaakte een luiden gil. Jan keerde zich om en zag het gevaar. Op het oogenblik dat het wapen reeds zijne borst bedreigde, hief hij de hand op en greep, zooals wij hem vroeger reeds zagen doen, den voorarm van zijn aanvaller vast. Deze deed geweldige pogingen om zich los te rukken, doch zonk aldra huilend van pijn op de knieën.

Hij zonk aldra huilend van pijn op de knieën.

Ondertusschen hadden de edellieden zich weer vereenigd en maakten zich gereed om op het overschot der bandieten in te stormen. Op dit oogenblik verschenen er twee nieuwe strijders, die den vijand in den rug aanvielen: Dokus en Schol. Nu ontstond er eene ware paniek onder de man-

nen van het Vrijbosch. Zij wierpen hunne wapens weg, sloegen huilend op de vlucht en waren welhaast tusschen het geboomte verdwenen.

Jan had Willem Staalhart nog niet losgelaten. Een der ridders naderde met opgeheven degen.

- De aanleider der bende! Mijn degen zal.....
- Uw degen zal niets, Heer! zegde Jan kalm.
- Maar.....
- Die man is mijn gevangene. Ik alleen beslis over zijn lot!
- Maar hij heeft honderdmaal den dood verdiend!
- Best mogelijk! Misschien wel duizendmaal! En zich tot Staalhart wendende, voegde hij dezen toe:
- Loop heen, zoo snel ge kunt, en maak dat ik enkel uwe hielen zie! Voort!

De bandiet liet het zich geene tweede maal zeggen, vlood zoo snel hij kon en was weldra uit het zicht.

De dame was onderwijl van heur paard gestegen en trad op Jan toe.

- Dappere jongeling, sprak zij, gij hebt mij en deze heeren het leven gered op eene wijze, die niemand u kan nadoen! Wij danken u en zullen dit nooit vergeten. Uwe hand, ridder!

Jan drukte de toegestoken hand op zijne gewone hartelijke wijze en antwoordde:

- Ik heb gedaan wat ik noodig dacht om u zoo spoedig mogelijk van die kerels te ontslaan. Ieder heeft zijne eigen manier van strijden, en onder ons gezegd, ik geloof dat, in dees geval, de mijne niet van de slechtste was. Nu, een ridder ben ik niet!.....
- Dan verdient gij het te zijn, sprak de dame, want gij hebt u meer dan ridderlijk gedragen. - Is dit niet zoo, Heeren? voegde zij er bij, zich tot haar gevolg wendend.
- O, ja, Hoogheid! verklaarden dezen eenstemming, en kwamen beurtelings Jan de hand drukken.
- Zulke daad verdient eene vorstelijke belooning, ging de dame voort.
- Mevrouw, sprak Jan, toen ik u ter hulp kwam, deed ik slechts wat ieder, die geen lammeling is, in mijne plaats zou gedaan hebben: mijn plicht. Ik hoef dus niet beloond te worden. Overigens, het was geen zwaar werk, want ik zweet er niet eens van!

Uit ieder anders mond zou die verklaring als eene geweldige grootspraak geklonken hebben; doch Jan zei het zoo eenvoudig-natuurlijk, en keek de dame en de edellieden daarbij zoo onbeschroomd aan, dat geen hunner op het denkbeeld kwam, dat er, vanwege Jan, eenige eigen-opzetterij in het spel kon zijn.

- Ik hoor gaarne zulke taal, vervolgde de dame, onzen vriend met welgevallen aankijkend. Zij volledigt het denkbeeld dat ik mij reeds over uw karakter gevormd had! Weet echter, jongeling, dat ik gewoon ben iedereen voor mijn wil te zien buigen.

- 't Kan waar zijn, mevrouw, en ik geloof het, maar ik heb ook een wil! Wanneer ik denk gelijk te hebben, dan kan niemand mij doen toegeven! En dit is hier het geval, mevrouw.

De edellieden keken den spreker met zulke verbazing aan, dat deze onwillekeurig begon te lachen. De dame verre van er over ontstemd te zijn, strekte de hand naar Jan uit en verldaarde:

- Mijne heeren, wie zóó handelen kan en zóó spreken durft is een man! En zich tot Jan wendend ging zij voort:

- Ik dring niet langer aan. Wat ik u echter verzoek aan te nemen is deze ring. Hij weze u niet eene belooning, maar wel een herinneringspand aan de vrome daad, welke gij hier verricht hebt.

Dit zeggende nam zij eenen kostbaren zegelring van haren vinger en stak hem aan Jan's pink, want voor de andere vingers was hij natuurlijk niet groot genoeg.

- Die ring vervolgde zij, zal u geluk bijbrengen.

- Hoedat, mevrouw?

- Mochtet gij ooit in ongelegenheid verkeeren en hulp behoeven, waar gij u ook bevindt op het grondgebied van den hertog van Burgondië, dan hoeft gij dien ring slechts aan de overheden te toonen en te zeggen wie hem u gaf.

- Gij gaaft mij dien ring, mevrouw, dat weet ik. Wie gij echter zijt, weet ik niet!.....

Op dit oogenblik klonk er hoorngeschal door het bosch en naderde er een talrijke jachtstoet. Vooraan reed een ruiter, op een vurigen hengst gezeten. Zijne kleedij was niet zoozeer met goud gestikt of met bontwerk versierd als die der meesten zijner volgelingen. Hij was middelmatig van gestalte, had een dik hoofd en een onbevallig uiterlijk. Maar in zijne geba-

Jan zonder Vrees, Hertog van Burgondië.

ren en in zijn oogopslag lag er iets, dat den meester verried. Bij het zien der dooden en gewonden kon hij een kreet van ontsteltenis niet onderdrukken.

Terwijl hij van zijn paard sprong liep de dame op hem toe en had daarna een tamelijk lang onderhoud met hem. Zij spraken niet luid genoeg om door Jan en de zijnen verstaan te worden, maar aan de gebaren der dame te zien, konden zij wel raden wat zij vertelde.

Eindelijk was het gesprek geëindigd. De voorname heer trad vooruit, keek Jan met doordringenden blik aan en sprak:

- Jongeling, gij hebt mijne gemalin en deze heeren het leven gered!
- Dat is zoo, Heer.
- Ik dank u daarvoor, ridder!
- Edele heer, sprak Jan glimlachend, ik hoor wel dat gij mij niet kent, anders zoudt gij, evenals mevrouw het daarstraks deed, mij niet voor een ridder nemen.
- Ik weet wat ik zeg, ridder!
- Ik ook, heer!
- Uw naam?
- Jan zonder Vrees!

De edelman trad een stap terug, terwijl onder de omstaanders een gemompel van verbazing opsteeg.

- Gij noemt u Jan zonder Vrees? riep de edelman met gefronste wenkbrauwen.
- Ja heer!
- Zoo! En wie ben ik dan?
- Dat weet ik niet, heer. Het is de eerste maal, dat ik u zie.
- Dan zal ik het u zeggen! Ik ben Jan zonder Vrees!
- Gij ook? Nu, dan zijn er twee! Wel, riep Jan, zich plotseling voor het hoofd slaande, wel, bij de muts van mijn Grootje, dan zijt gij Jan zonder Vrees, de hertog van Burgondië, over wien ik reeds zooveel wondere dingen gehoord heb! Dat doet me plezier! Ik, ik ben Jan zonder Vrees uit het Krabbenstraatje te Antwerpen, de kleinzoon van Moeder Neeltje!

De hertog kruiste de armen over de borst en keek den kleinzoon van Moeder Neeltje lang en scherp aan.

Nu kwam de hertogin tusschenbeide en sprak:

- Mijn edele gemaal, ik en deze heeren, die ooggetuigen zijn geweest, kunnen bevestigen dat onze redder volkomen het recht heeft zich Jan zonder Vrees te noemen! Wij waren omringd door meer dan honderd gewapende bandieten; hij was alleen en slechts gewapend met zijn dolk, dien hij niet eens uit de scheede gehaald heeft. Zie om u heen en tel de lichamen, die hier op den grond liggen...

- Gij overdrijft, mevrouw, onderbrak Jan. Die heeren daar en ook mijn makker Dokus en onze brave Schol hebben dapper meedegedaan!

- Dat is wel waar, riep de hertogin, maar zonder u behoorden wij op dit oog enblik niet meer tot de levenden!

- Zoo is het, heer hertog, bevestigden de bedoelde edellieden.

De hertog wendde zich tot Jan en vervolgde:

- Gij zijt dus van Antwerpen?

- Ja.

- En gij stamt af van?.....

- Ik ben de kleinzoon van Moeder Neeltje uit het Krabbenstraatje.

- Maar uw vader en uwe moeder?

- Die heb ik nooit gekend.

- Met welk doel hebt gij Antwerpen verlaten?

- Om rijk te worden!

- Gij bemint dus het geld?

- Ik? Voor mezelven bekreun ik er mij volstrekt met om. Het is enkel voor mijn lief Grootje, heer hertog! Ik wil haar in heuren ouden dag niets laten ontberen, wat men zich met geld kan aanschaffen! Toen ik haar verliet heb ik haar beloofd rijk terug te keeren. En nu ben ik op zoek naar rijkdom!

Bij het hooren dier naïeve verklaring begonnen eenigen der omstaanders stil te lachen. Jan bemerkte dit, fronste de wenkbrauwen en vroeg dreigend:

- Is het met mij dat ge lacht, Heeren? Neemt u dan in acht, want ik heb nog nooit eene beleediging ongestraft gelaten!

Eenigen der heeren brachten de hand aan hun zwaard en traden woedend vooruit, doch een toornige blik van den hertog deed hen terugdeinzen.

- Die jongeling heeft gelijk, sprak hij streng. Wat hij daar zoo eenvoudig in ongekunstelde bewoordingen vertelde, werd hem ingegeven

Heeren! groet met mij, ridder Jan van Strazeele.

door zijn hart! En men lacht niet met wat het hart zegt van hen, wier beeld het in zich draagt!.....

- Dus, wij, edellieden van goeden huize, mogen door een onedelen knaap gehoond worden? bromde een der heeren luid genoeg om door den hertog en de hertogin gehoord te worden.

Deze laatste wisselde een blik van verstandhouding met haren gemaal, naderde tot Jan en fluisterde hem toe:

- Kniel neer, dappere jongeling, de hertogin van Burgondië verzoekt het u.

- Knielen, mevrouw, ik.....

- Gehoorzaam, kind, want er gaat iets gebeuren, dat uwe grootmoeder veel plezier zal doen!

- Voor mijn Grootje? O, dan gaarne, fluisterde Jan en knielde neder.

De hertog toog nu zijn zwaard uit de scheede, raakte driemaal met het plat Jan's schouder aan en sprak op plechtigen toon:

- Wij, Jan, hertog van Burgondië, graaf van Nevers, Artois en Vlaanderen, willen beloonen den onschatbaren dienst onzen huize bewezen door Jan van Antwerpen, wiens dapperheid wij het leven onzer geliefde gemalin danken! Sta ridder op, Jan zonder Vrees van Antwerpen, heer van Strazeele!

Jan stond recht. De hertog omhelsde hem, keerde zich tot zijn gevolg en ging voort, terwijl hij het hoofd ontblootte:

- Heeren, groet met mij ridder Jan, heer van Strazeele!

De aanwezigen ontdekten zich en bogen allen voor Jan, die daar beweegloos stond, niet wetende of hij waakte of droomde. Maar nu sprak de hertogin, die aan zijne zijde gebleven was:

- Ridder Jan, de hertog heeft uwe dapperheid beloond; ik op mijne beurt, wil in u een even edel gevoel beloonen: uwe kinderliefde! Dies schenk ik u uit mijne bijzondere schatkist duizend gouden stuivers.....

- Mevrouw!.....

- Onderbreek mij niet, ridder! Die fortuin zal in u staat stellen uwe grootmoeder heel gelukkig te maken.

- O, mijn Grootje! Hoe jammer dat zij niet hier is! Mevrouw de hertogin, ik dank u voor het geluk, dat gij mij verschaft! Mijnheer de hertog, ik dank u voor de eer, welke gij mij hebt aangedaan! Zoo ik, op

mijne beurt, u eenen dienst kan bewijzen, dan hoeft gij het maar te zeggen, hoor! We zijn gedrijen te uwer beschikking!

- Gedrijen, zegt ge? vroeg de hertog verwonderd.

- Welzeker! Ik, Dokus en Schol! Kom hier, Dokus, en gij ook, Schol!

De gewezen herder, trad vooruit, gevolgd door zijn viervoetigen makker.

- Mijnheer de hertog, deze is Dolcus. Hij is mijn leerling en vriend. Vroeger was hij een bleeke, zwakke kerel, en vreesachtig als een haas! Ik heb een man van hem gemaakt, die van geen klein gerucht vervaard is. Hij heeft hef en leed met mij gedeeld; ik zal de belofte, welke ik hem gedaan heb, kunnen vervullen.

- Welke belofte, ridder?

- Hem vrij te koopen, zoodra ik rijk zoude wezen!

- Die knaap verdient een vrij man te zijn, sprak nu de hertogin. Ik heb gezien hoe hij en die hond de bandieten in den rug aanvielen, alhoewel deze stellig meer dan honderd man sterk waren!

- Dan heeft hij zijne vrijheid met zwaardslagen veroverd, antwoordde de hertog, die bepaald in eene goede luim verkeerde. Van heden af is hij vrij!

- Vrij! Ik ben vrijman! jubelde Dokus. Leve de hertog! Leve de hertogin!..... Vervolgens liep hij naar zijn vriend, greep dezes beide handen, schudde ze in de hoogste ontroering en riep:

- Dat alles heb ik u te danken! Ik zal het nooit vergeten!

Jan keek zijn vriend met stralenden blik aan en antwoordde:

- Ik deel uwe vreugd, Dokus, en ben fier over u!

Na zijn vriend omhelsd te hebben liep Dokus, juichend naar Alwina en hare moeder, die, stil weenend van aandoening, op eenigen afstand het tooneel bijwoonden.

Jan had onderwijl Schol bij zich geroepen, legde zijne hand op dezes geweldigen kop en sprak:

- Deze, mijn derde makker, is Schol! Trouwer, sterker en moediger beest loopt er niet onder de zon. Hij verstaat al wat men hem zegt en mist slechts de spraak. Evenals wij ducht hij niets en niemand. Zie, al veranderden al de boomen van dit bosch in gewapende vijanden, met ons drieën zouden wij ze verdelgen!

- Zoo met uwe bloote handen? vroeg een der heeren op ongeloovigen toon.

- Dat hangt er van af, antwoordde Jan bedaard. Een wapen zou overigens ras gevonden zijn! Dit zeggende keek hij rondom zich, bemerkte een jongen boom van een arm dik. liep er naar toe, greep hem met beide handen vast en brak hem zonder schijnbare moeite op twee plaatsen door, zoodat hij eene soort van knots bekwam, zoo lang als zijn eigen lichaam.

- Ziet, heeren, met zulk een knuppel zou het wel gaan! Bij die woorden zwaaide hij den boomstam herhaalde malen in eenen kring rondom zijn hoofd, zooals de schermer met zijn degen een rad slaat.

Dit bewijs zijner buitengemeene kracht werd op luide kreten van verbazing onthaald.

De hertog lei zijne hand op Jan's schouder.

- Ridder, wilt gij in mijn dienst treden? Ik zal u menige gelegenheid verschaffen om uwe kracht ten toon te spreiden!

- Heer hertog, ik heb u daarstraks gevraagd of ik u niet dezen of genen dienst kon bewijzen!

- Welnu, dat kunt gij! De Engelschen hebben zich te Sluis genesteld. Gij kunt mij helpen ze er uit te verdrijven.

- Dat zal ik, riep Jan, en Dokus en Schol zullen helpen!

- Heel wel, ridder van Strazeele. Ik heb uw woord en verwacht u vandaag te Dixmuiden. Mijne geheimschrijvers zullen onderwijl uwe adelbrieven in gereedheid brengen, benevens de vrijbrieven voor uw makker. Vaarwel!

De hertog, de hertogin en hunne volgelingen stegen in den zadel, verlieten het bosch en verdwenen aldra in eene stofwolk, door de hoeven der paarden opgejaagd.

[XVII]

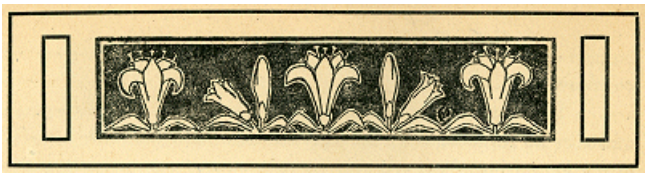

- Welnu, Dokus, wat zegt ge er van? Hadt gij u daaraan verwacht?

- Neen, Jan, en gij?

- Ik ook niet! We hebben dus vandaag ons doel bereikt! Gij zijt geen laat meer en ik ben ridder, ridder van iets met een zeel bij.....

- Ridder van Strazeele, zegde Wanna.

- En wat is dat, moeder Wanna?

- Strazeele is een dorp, gelegen tusschen Hazebroeck en Bailleul.

- Maar wat kan ik met dit dorp aanvangen? Ik heb liever de duizend gouden stuivers, welke de hertogin mij beloofd heeft.

- Bij den eersten aanblik schijnt dit voordeeliger, lachte Wanna, maar ik geloof dat het beter zou zijn, indien er tusschen de twee te kiezen viel, de heerlijkheid van Strazeele te nemen.

- Waarom?

- Strazeele is een aanzienlijk dorp in eene vruchtbare streek gelegen. Het bezit een schoon kasteel. Dorp en kasteel worden uw eigendom. Aan tienden en andere belastingen brengt de heerlijkheid gewis ieder jaar eene ronde som op.

- Die belastingen ken ik, moeder Wanna. Belasting op de meubelen, op den grond, op de vruchten!..... Belasting op al wat men maar verdenken kan! Welnu, die belastingen zal ik afschaffen op mijn riddergoed!

Wanna en Alwina keken hem met groote oogen aan.

- Afschaffen, zegt ge?

- Natuurlijk! Denkt ge misschien dat ik van het zweet van andere menschen zou willen leven?

- Maar 't is toch overal het gebruik?

- Dat kan mij weinig schelen! Als ik te Strazeele kom zal ik de zaken op mijne manier regelen. Ik roep al de boeren bijeen en zeg hun: ‘Vrienden, ik ben uw nieuwe heer. De huizen, die gij bewoont, en de velden, die

gij beploegt, zijn mijn eigendom. Ik verhuur ze u. Werkt eerlijk en met vlijt. Is het jaar goed en de opbrengst naar wensch, dan staat gij mij van het overschot, van het overschot, zeg ik, een zeker gedeelte af. Dat gedeelte moogt ge zelf bepalen. Slaat de oogst tegen, zoodat er geen overschot is, dan staat ge niets af!

- O, dat is prachtig! riepen Wanna en Alwina. De boeren zullen u op hunne handen dragen!

- En is het jaar zeer slecht geweest, dan zal ik hen daarenboven helpen, zooveel ik kan!

- Dat is heerlijk! betuigde Wanna. Maar ik vrees, dat ge met uwe naburen in onmin zult komen, wanneer zij vernemen hoe gij, tegen de bestaande gebruiken in, handelt. Zij zullen u den oorlog verklaren!.....

- Des te erger voor hunne knoken, lachte Jan. Wie in mijn vaarwater komt, raakt niet zonder builen en wonden terug aan wal, en keert gewis geen tweede maal terug om de rest. Te Antwerpen wisten de meeste menschen dat! Te Antwerpen! Hahaha! Wat zullen ze daar staan kijken! Verbeeldt u, Wanna en Alwina, dat ik er vertrokken ben lijk een vagebond! Mijn heel plunje bestond uit een versleten wambuis en gelapte hozen, die ik met een eindje touw opbond.

- Is 't mogelijk?

- Ik verzeker u dat ik er niets bijhang? Overigens, Dokus kan 't getuigen!

- Ja ja, 't is lijk hij zegt, lachte Dokus.

- En als ik er terugkeer als ridder van Strazeele en de zakken vol goudstukken, zal men mij niet meer herkennen! Wat zal mijn Grootje staan kijken! Ik wed dat zij mij bij de ooren pakt en roept: ‘He, deugniet, hoe zijt ge daaraan gekomen? Gauw zeggen, hoor, of ge vliegt naar den zolder!’

Aldus pratend hadden ze eindelijk den zoom van het bosch bereikt.

- Langs waar nu, vroeg Dokus?

- We moeten dit pad volgen, antwoordde Alwina. Het brengt ons ginder op de baan, die langs Clercken naar Dixmuiden leidt. Eens daar zullen wij u verlaten...

- Ons verlaten, riep Jan, ons verlaten? En waarom dat?

- Ja, was het eenigszins weemoedig antwoord, dat zult ge gemakkelijk begrijpen. Wij zijn twee arme vrouwen, die u, nu gij een

voornaam edelman geworden zijt, niet langer tot last willen verstrekken.

- Dokus, zei Jan, wat denkt gij over de woorden van Alwina?

- Beuzelpraat, antwoordde deze droogjes.

- Zoo denk ik er ook over!

- We zullen te Dixmuiden als dienstmaagden in een klooster treden, ging het meisje voort.

- Voor den drommel! dat zult ge niet! riep Jan driftig. Daarna, Alwina's handen in de zijne nemende en het meisje vlak in de oogen kijkend, sprak hij ontroerd:

- Alwina, zoo gij in een klooster gaat, breek ik het af! Ge blijft bij ons! Toen ge daareven van scheiden spraakt, hebt ge mij doen schrikken!

- Wat? riep Dokus. Gij hebt geschrikt?

- Houd uw mond, gij, antwoordde Jan driftig. Daarna het woord tot Alwina richtend, vervolgde hij:

- Weet ge wel, Alwina, wat het beteekent mij, Jan zonder Vrees, te hebben doen schrikken? Neen? Ik ga het u zeggen. Ik heb de plechtige belofte afgelegd te trouwen met haar, die mij, al ware het slechts voor een oogenblik, kon bang maken! Gij hebt dat gedaan: gij wordt mijne vrouw!

- Maar Jan, wat zegt ge toch? stotterde het meisje.

- Wilt ge, ja of neen, de vrouw worden van Jan zonder Vrees, ridder van Strazeele en kleinzoon van Moeder Neeltje uit het Krabbenstraatje te Antwerpen?

Alwina werd beurtelings bleek en rood.

- Maar mijne moeder? prevelde zij eindelijk.

- Uwe moeder blijft uwe moeder en zij wordt ook de mijne, dat is al!

- Als moeder toestemt.....

- Dat zal ze wel, juichte Jan. En de oude vrouw onder den arm nemende, sprak hij op innigen toon: Ik heb mijne eigen moeder nooit gekend. Mijn vader was met haar in den vreemde getrouwd. Zij stierf vóór ik heur naam kon stamelen..... Wilt gij mijne moeder zijn? Ik zal u liefhebben, zooals ik mijne eigen moeder zou bemind hebben? Wilt ge?

- Ik heb een zoon gehad, fluisterde de oude vrouw. De dood heeft hem mij ontrukt. Gij zult hem in mijn hart vervangen..... mijn zoon!

Dit zeggende nam zij Jan's hoofd met beide handen vast en zoende hem op het voorhooofd.

- Welnu, Alwina?

- Ik word uwe vrouw, Jan.

- Ik dank u, Alwina! We blijven dus bijeen!

Plotseling den ring der hertogin van zijn vinger trekkende, vervolgde hij:

- Ik ben thans een voornaam heer! En daar ik vroeger gehoord heb dat de edellieden aan hunne toekomstige echtgenooten een ring geven, doe ik dit ook!

Dit zeggende schoof hij het kleinood aan Alwina's vinger.

- Volgens de hertogin verklaard heeft, hebt gij hem maar aan een overheidspersoon te toonen en te zeggen van wien hij komt om alle gevaar te doen wijken. Ik kan hem voor wat dat betreft heel wel missen, maar men kan nooit weten of hij u niet van dienst kan zijn, lieve Alwina! En dan aan uwe fijne hand staat hij beter dan aan de mijne! Sakkerloot, wat zal mijn Grootje verschieten als ze mij met mijne vrouw in ons klein winkeltje ziet binnentreden! Daaraan zal zij zich wel het minst verwachten!

De tocht werd voortgezet. Een uur nadien bereikten zij het dorp Clercken. Daar kocht Jan bij een kleerkooper nieuwe kleeren voor moeder Wanna. De wonden, haar door de woestelingen toegebracht, waren gelukkiglijk niet gevaarlijk en werden door den dorpsbarbier heel knap verbonden. Nadat de vrouwen er uitgerust hadden, toog het gezelschap op weg naar Dixmuiden, waarvan men in de verte de torens zag klimmen. Er was veel volk op de baan, want al wie beenen had spoedde zich naar de stad om den roemvollen hertog van nabij te kunnen aanschouwen.

Toen onze vrienden te Dixmuiden aankwamen, was de anders zoo stille stad vol rumoer en beweging; overal zag men nieuwsgierigen, overal krijgsvolk, Waalsche huurlingen en Burgondische ruiters, herkennelijk aan het St. Andrieskruis op hunne wapenrokken. Zooals het destijds steeds het geval was, voerden dezen overal het hoogste woord en gingen zoo aanmatigend te werk, als bevonden zij zich in eene overwonnen stad. De poorters gromden en bromden wel om den last, hun door het soldatenvolk aangedaan, doch wachtten zich echter luidop te klagen: de eer hunnen machtigen vorst binnen hunne muren te herbergen was hun dien last wel waard.

Wanneer wij de geschiedenis raadplegen, dan bemerken wij, voor dit tijdstip, een in het oogspringend verschil in de levenswijze van de lieden

der verschillige standen, althans in westelijk Europa. In de oude tijden bewoonden de vorsten en de feodale heeren de steden, en dit gebruik heeft zich in Italië vooral staande gehouden, waar men thans nog te Rome, Florence, Venetië en in de andere groote steden tal van paleizen aantreft, door patricische, d.i. oud-adellijke familiën bewoond. In de westelijke landen, Frankrijk, de Nederlanden en Engeland, was het in het algemeen geheel anders; de bevolking der steden bestond meerendeels uit lieden der werkende klassen en kooplieden. De koningen en vorsten, de voorname geestelijke waardigheidsbekleeders en de edelen bewoonden hunne kasteelen op het platteland. De oorzaken, die daartoe het meest bijdroegen, hebben wij vroeger reeds in breede trekken uiteengezet. In de steden waren het gezag en de voorrechten van den adel fel verminderd door de steeds aangroeiende vrijheden der poorters en door de macht, welke zij stilaan verkregen hadden door hunne burgerlijke en militaire inrichting, en waarop zij niet de minste inbreuk duldden. Op het platteland waren de edelen nog steeds heer en meester over hunne bezittingen en al wat daarop groeide en leefde. En die toestand heeft nog eeuwen voortgeduurd eer de vrijheid, van de steden uitstralend, tot in de verst verwijderde boerenhutten is doorgedrongen.

Het is te beginnen van de XIVde en de XVde eeuwen dat de bewoners der steden, fier over hunne zelfstandigheid en hunnen steeds toenemenden rijkdom, daarvan de bewijzen begonnen te geven, door het verfraaien der steden en het oprichten van gebouwen, van welke laatste de meeste nog bestaan en ons 't bewijs leveren van de welvaart en van de hooge vlucht der kunst onzer voorvaderen. Daarvan getuigen de kerken, belforten, stadhuizen en andere gebouwen, waarop wij thans nog fier zijn.

Waren in de voorgaande eeuwen de steden somber en doodsch, eng en benauwd, slijkerig en ellendig, geprangd door een gordel van muren, welke feitelijk slechts de voortzetting waren van die van het kasteel van den heer, wien de stad toebehoorde, in de XIVde en vooral in de XVde eeuw was dit niet meer zoo. De bevolking nam meer en meer toe; de steden zetten zich uit; de oude muren konden den aandrang niet weerstaan en werden gesloopt; nieuwe wijken ontstonden en werden door de poorters met versterkingen omgeven, niet om de bewoners in toom te houden, maar vooral om ze tegen elken aanval van buiten, d.i. van de feodale heeren, te kunnen beschermen. Het schoonste voorbeeld dier achtereen-

volgende vergrootingen levert ons de geschiedenis der stad Antwerpen, Jan's geboorteplaats.

Op Dokus vooral maakte de aanblik van Dixmuiden, met haar feestelijk aanzien, een overweldigenden indruk. De groote straat, welke zij doorwandelden, geleek eene reusachtige galerij; overal mooie huizen, waarin

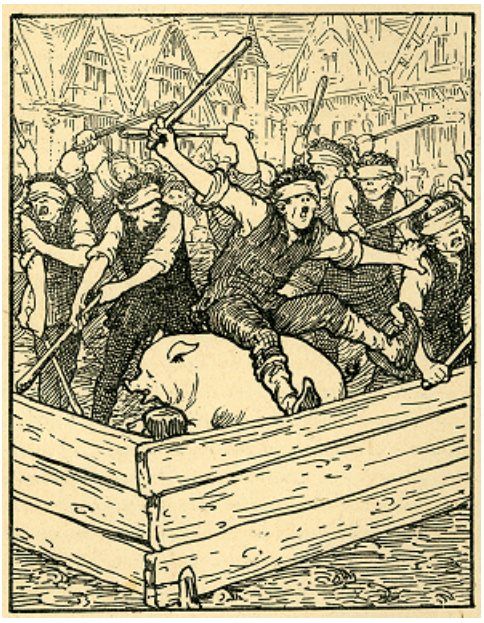

Dit barbaarsche spel duurde gewoonlijk zeer lang.

de minste poorter gemakkelijker en prachtiger woonde dan de voornaamste hovelingen gehuisvest waren ten tijde van Klovis en zelfs van Karel den Groote! Overal sierlijke gevels, gebeeldhouwde deuren, luifels en vensters, welke rood, blauw, geel of paarsch geschilderd waren! In de ruime hallen ging er het uiterst druk toe. Daar lagen op groote tafels allerlei zaken uitgestald: eetwaren, kramerijen, stoffen, draperijen van alle kleur, kleederen,

schoeisels, paardentuig, voorwerpen in ijzer, koper, hout, ivoor of glas, veldtasschen, gordels met zilver- of gouddraad doorweven, kandelaars, lampen, tasschen en drinkbekers, stalen spiegels, paternosters, wijwatervaten, klokken, helmen, degens, lansen, bogen, enz. enz..

Vóór de uitstallingen wemelde eene bonte menigte nieuwsgierigen en kooplustigen; ernstige mannen en vrouwen uit het volk in eenvoudig, meestal donkergekleurd pak; luidruchtige scholieren; statige geestelijken en monniken in de dracht van hunne orde; hupsche paadjes in de kleuren hunner meesters; deftige wethouders met lange tabbaarden; trotsche edellieden met hun in zijde gestikt wapen op het nauwsluitend wambuis; fiere edelvrouwen met slepend gewaad en het hoofd getooid met de hennijn, dat is met een lang kegelvormig kapsel, waaronder hunne lokken geheel verborgen waren en dat naar achteren overhelde. De hennijn bestond gewoonlijk uit eenen vorm van licht bordpapier of gesteven lijnwaad gemaakt, en had vaak een lengte van drie voet. Zij was overtrokken met kostbare stof of met klatergoud en voorzien van een lichten sluier, die soms tot op den grond afhing. De hennijns waren niet altijd kegelvormig; er waren er ook met twee punten en andere, die wonderwel op eene halve maan geleken. Of de mannen van dien tijd die reusachtige hoofddeksels schoon vonden, durf ik niet verzekeren! Daar dit zonderlinge kapsel een zeer langen tijd gedragen werd, meen ik echter met zekerheid te mogen verklaren, dat de vrouwen, destijds zoowel als nu, in zake van smaak en schoonheidsgevoel er zeer aardige begrippen op nahielden, weinig strokend met die der mannen in 't algemeen en der schoonheidsleer in 't bijzonder.

Op de openbare plaatsen verlustigde men zich met allerlei volksspelen. De leden der schuttersgilden spreidden hunne behendigheid ten toon in het schieten naar de wip, welke op het marktplein opgericht was. Een weinig verder zag men koordedansers en kunstenmakers, ofwel reizende liedjeszangers, door eene menigte nieuwsgierigen omringd. Op andere plaatsen zag men schermmeesters en wapenadvocaten hunne behendigheid in het hanteeren van het zijdgeweer ten toon spreiden. Maar er waren ook spelen van groven aard, welke op onze dagen stellig zouden verboden worden. Zoo had een voornaam slachter vóór zijne deur eene zekere ruimte met planken laten afsluiten. In die ruimte bevonden zich een tiental mannen, geblinddoekt en elk van een stevigen knuppel voorzien. In dit vreemdsoortig strijdperk werd een vetgemest varken losgelaten.

Zoodra het dier doodgeslagen was, werd het hun eigendom. Dit barbaarsche spel duurde gewoonlijk zeer lang, want het verschrikte varken liep vaak dezen of genen van zijne beulen omver, en af en toe gebeurde het ook dat de knuppel, in haast gezwaaid, niet terecht kwam op het slachtoffer, maar wel op den rug of het hoofd van een der mededingers. En hoe harder deze dan brulde van pijn, hoe luider de toeschouwers lachten.

Het moet ter eere van Jan en zijne reisgenooten gezegd worden, dat zij volstrekt geen behagen vonden in dit gruwelijk volksvermaak. Jan had zelfs lust om handelend op te treden voor het knorrend en schreeuwend dier, en wie weet wat er dan zou gebeurd zijn; doch Alwina gelukte er in hem van zijn voornemen te doen afzien.

Nauwelijks waren zij een paar straten verder of daar had een voorval plaats, waarin Jan, door zijne onstuimige natuur gedreven, als een der hoofdpersonen optrad, zonder dat zijne gezellen er zelfs aan dachten het hem te beletten.

Een oud man en een jong meisje waren door een hoop baldadige kerels omringd, die hen niet alleen uitjouwden, maar zelfs mishandelden.

- Slaat hem dood! Hangt hem op! werd er geroepen.

Een jong edelman, die zich tusschen het grauw bevond, onderscheidde zich vooral door zijne heftigheid.

- Hij moet hangen tusschen twee honden, de oude jood! schreeuwde hij. Naar de wacht met hem!

En de ouderling en zijne dochter werden met stampen en vuistslagen voortgedreven. Een groote, grove kerel had hem zelfs bij den baard gegrepen en sleurde hem zoo voort.

Dat deed de maat overloopen. Bleek van verontwaardiging sprong Jan vooruit. Links en rechts geweldige klappen uitdeelend, baande hij zich een weg door den hoop.

- Laat los, ellendeling! donderde hij den kerel toe, die den ouderling bij den baard had gegrepen. Deze keerde zich om en wilde Jan te lijve gaan; doch op hetzelfde oogenblik ontving hij zulke vreeselijke oorveeg, dat hij bewusteloos op den grond tuimelde. De edelman sloeg de hand aan zijn zwaard. Eer hij het wapen uit de scheede had, greep Jan hem bij den arm en neep dien met zulke verschrikkelijke kracht, dat de edelman huilend van pijn op de knieën zakte. Dit bewijs van kracht en het optreden van

Schol, die zich blinkertandend naast zijn meester kwam plaatsen, deden het volk uiteenstuiven. Nu wendde Jan zich tot den grijsaard.

- Wat willen die kinkels van u, oude man? vroeg hij deelnemend.

De ouderling keek hem een oogenblik treurig aan en antwoordde:

- Laat ons aan ons lot over, jongeling. Ge ziet immers wat wij zijn!

Dit zeggende wees hij op het gele, in vilt uitgesneden wiel, dat op zijn tabbaard genaaid was.

- Wij zijn Israëlieten, heer, sprak het meisje, maar ik zweer bij God, die ons ziet, dat wij onschuldig zijn aan hetgeen die edelman ons ten laste legt!

- Waarvan beschuldigt hij u?

- Van iets vreeselijks, heer. Een paar dagen geleden kwam hij bij ons met eene gouden keten en vroeg ons daarop veertig Vlaamsche ponden, zeggende dat hij ons den interest zou betalen, welke de wet ons toelaat te eischen. Wij wilden eerst het pand niet aannemen, omdat de gevraagde som zoo groot was, doch hij drong aan en verklaarde dat hij het zou komen lossen, zoodra de hertog de stad zou verlaten hebben. Mijn vader stemde eindelijk toe.

Daarstraks is die heer teruggekomen. Hij zegde dat hij van een vriend het geld gekregen had om zijne schuld te voldoen. Mijn vader haalde de keten te voorschijn. Maar de edelman rukte ze hem plotseling uit de handen, greep daarbij nog eene doos met juweelen uit de openstaande kist, en liep er mee weg. Wij snelden hem na, doch die heer ruide het volk tegen ons op, en beweert nu dat hij de keten verloren had, en dat ze door ons gevonden was. Hij is een edelman en wordt geloofd; wij zijn Israëlieten en worden natuurlijk niet geloofd. Maar, al veroordeelt men ons tot de galg, toch zweer ik, dat wij onschuldig zijn!

- Ik geloof u, meisje!

- Ik dank u voor uwe deelneming. Laat ons nu aan ons lot over, heer, want door ons te willen verdedigen stelt gij uw eigen leven in gevaar!

- Als men onschuldig is, moet men niet aan de galg. Ik zal u dus verdedigen tegen wien het ook zij.

- Gij hebt gelijk, Jan, sprak nu Alwina, die onderwijl met hare moeder en Dokus was genaderd. De zwakken en ongelukkigen beschermen is een heilige plicht voor ieder weldenkend mensch.

Op dit oogenblik drong er een officier, gevolgd van eenige gerechts-dienaars, door de menigte.

- Grijpt dien jood en bindt hem! beval hij.

- Handen af! antwoordde Jan.

- Ge zegt?

- Ik zeg dat ge dien ouden man niet zult binden! Zoo er iemand moet gebonden worden en als een gemeene dief moet behandeld worden, dan is het die heer daar!

- Wat! gij durft den jonker beschuldigen?

- Ik durf!

- Dat zal u berouwen, heerschap! Mannen, neemt hem ook in hechtenis! Naar den schoutet met hen! Gezwind!

- Ja, bindt hem! schreeuwde de jonge edelman. Hij moet hangen naast den jood!

De gerechtsdienaars traden op Jan toe. Deze kruiste de armen over de borst en keek hen aan met den zonderlingen grimlach, dien wij in dergelijke omstandigheden reeds bij hem opgemerkt hebben.

- Mij binden? sprak hij. Met welk recht?

- Gehoorzaamt! schreeuwde de officier.

- Ge moogt het beproeven, maar past op voor de gevolgen!

Een paar gerechtsdienaars grepen Jan bij de armen. Een oogenblik daarna buitelden zij hals over kop een tiental stappen verder tusschen het volk, terwijl de officier zelve op den grond lag en op minder dan een vingerspan van zijne keel den vreeselijken muil van Schol zag. Luide kreten stegen op en er ontstond eene voorwaartsche beweging tusschen de dicht opeen gepakte menigte.

- Slaat dood! Slaat dood! werd er geroepen.

Dokus had zijn degen getrokken.

- Pas toch op, lieve menschen, sprak hij kalm. Ge zoudt u erg kunnen bezeeren!

- De Schoutet! Plaats voor den Schoutet! klonk het op dit oogenblik.

Het volk week ter zijde om den gevreesden overheidspersoon doortocht te verleenen.

- Wat gebeurt er hier? vroeg deze op strengen toon. En den officier op den grond ziende liggen, riep hij:

- Rebellie tegen de overheid!... Vreemdeling, roep uw hond terug! Oogenblikkelijk!

- Met plezier, heer Schoutet! - Schol, hier!

De hond liet zijn vijand los en kwam zich naast zijn meester plaatsen.

- Gij gaat mij volgen, sprak de Schoutet tot Jan.

- Met plezier, antwoordde deze bedaard; maar niet alleen! Ik eisch dat die oude man en zijne dochter ons volgen, en dat uwe lieden dien jonker daar in verzekerde bewaring nemen.

- Gij eischt? riep de Schoutet op hooghartigen toon. Gij eischt!

- Ja!

- Ik alleen heb hier te eischen, te bevelen!

- Best mogelijk. Maar die jonker wordt door dezen ouderling van diefstal beschuldigd.

- Die oude is een jood!

- Dat weet ik; heer Schoutet. Maar die jood kan een eerlijk man zijn, zoowel als die jonker een dief kan zijn. Ik eisch recht voor den onplichtige. Die heer wordt beschuldigd eene gouden keten, die hij in pand gegeven had, benevens eene doos met juweelen, die hem niet toebehoorden, ontstolen te hebben. Dat men hem oogenblikkelijk doorzoeke, dan komt de waarheid aan het licht.

- Mij doorzoeken,..... schreeuwde de jonker verbleekend.

- Ja, antwoordde Jan. En ik denk wel, dat de bewijzen zullen gevonden worden in uwe tasch, die er zeer gezwollen uitziet.

Nu kwam Alwina tusschenbeide.

- Heer Schoutet, sprak zij, hare hand toonende, kent gij dezen ring?

De aangesprokene bekeek hem een oogenblik en mompelde verbaasd:

- Het hertogelijk wapen! Hoe geraakte dit kleinood in uw bezit?

- Het werd geschonken door de hertogin van Burgondië aan mijn vriend, den ridder van Strazeele, die haar in het Vrijbosch het leven gered heeft. Zij heeft gezegd dat op vertoon van dien ring ieder overheidspersoon ons zijne hulp zal verleenen!

De Schoutet wendde zich tot Jan en vroeg op eerbiedigen toon:

- Heb ik de eer te spreken tot den ridder van Strazeele?

- Ja, die eer hebt ge.

- Gelief mij dan te verontschuldigen. Hadde ik op voorhand geweten wie gij zijt.....

- Mijnheer de Schoutet, ik wist niet dat de rechtvaardigheid eener zaak afhangt van den stand der personen.....

De overheidspersoon keek eenigszins verlegen en stotterde:

- Natuurlijk..... Natuurlijk... Maar ik meende dat..... daar die oude een jood is..... dat...

- Een jood is een mensch lijk een ander, mijnheer de Schoutet! Hij heeft een hart zooals ik en gij! Hij is gevoelig voor pijn en smart, zooals iedereen!

En met verachting rondom zich blikkend, vervolgde hij met luidklinkende stem:

- Ik vind het dom, gemeen en laf met velen een oud, weerloos man aan te vallen en te mishandelen, zonder te weten of die oude, weerlooze man schuldig of onschuldig is. Mijn hond heeft meer hart dan al die rekels te zamen!

- Die jonge snuiter spreekt wel boud! Dat is zeker omdat hij zich onder de bescherming van den Schoutet denkt, riep een reusachtige beenhouwersgezel.

Jan wendde zich tot den magistraat en sprak op nadrukkelijken toon:

- Heer Schoutet, gij hebt gehoord wat die groote bullebak daar zegt. Welnu, ik wil hem eene les geven, welke hij niet ras zal vergeten.

- Maar, heer ridder, fluisterde de aangesprokene, waarom u noodeloos aan het gevaar blootstellen? Die kerel is een vechtersbaas, die er groot plezier zou in vinden uwe kleedij en u zelven te beschadigen. Volg dus mijn raad.....

Gedurende dit gesprek was de jonker stillekens achteruit geweken. Op het oogenblik, dat hij tusschen het volk meende weg te sluipen, werd hij echter door Dokus bij den kraag gegrepen en, trots zijn tegenspartelen, tot bij den den Schoutet gebracht.

- Deze heer wou zijne biezen pakken, en dat doet men niet, wanneer men onschuldig is, sprak Dokus.

- Jonker, verklaarde de Schoutet, ge zult mij naar het raadhuis volgen.

- Ik? Neen! Ik wil niet! Ik zal.....

Op een teeken van den magistraat werd hij echter omringd door de gerechtsdienaars.

- Ga mede, zei nu de Schoutet tot Jan.

- Hei, riep de beenhouwersgezel, de vreemde snoeshaan vindt

het geraadzaam aan de zijde van den Schoutet te blijven! Gelukkig voor hem, anders zou ik zijne hozen eens afgestroopt hebben!.....

- Mijnheer!, sprak Jan tot den magistraat, ik verzoek u een oogenblik te wachten. Het zal overigens niet lang duren.

Daarna Alwina zachtjes ter zijde stootend, ging hij recht op zijn uitdager af. Deze lachte hoonend, stroopte zijne mouwen op en zei:

- Ge houdt er dus aan dat ik u voor de broek geve?
- Zooals ge ziet.
- Dan zal ik u niet lang laten wachten, vriendje!
- Opperbest! Begin maar.

De beenhouwersgezel liep op Jan toe en greep hem om het middel, met het doel hem op den grond te werpen. Tot ieders verbazing gelukte het hem niet zijn tegenstander slechts een oogenblik te doen wankelen.

- Alle duivels! gromde hij woedend.
- 't Schijnt niet naar uw wensch te gaan, maatje, spotte Jan. Komaan, elk zijn beurt!

Dit zeggende greep hij den beenhouwersgezel bij zijn buis en zijn gordelriem vast, wierp hem met een zwaai in de hoogte, ving hem terug op, plooide hem daarna met onweerstaanbare kracht over zijne knie en deelde hem een duchtig pak slaag op de billen toe. De kerel huilde en kronkelde zich van pijn. Eindelijk naderde Alwina en lei heure hand op Jan's schouder.

- Schei uit, vriend, smeekte zij. De kerel is nu genoeg getuchtigd.

Jan knikte glimlachend en smeet den beenhouwersgezel van zich af.

- Heer Schoutet, zei hij tot den magistraat, die hem met eerbiedige bewondering aankeek, vindt ge niet dat dit middel verreweg het beste is om zulke snoevers den mond te stoppen?
- Ja, heer, was het antwoord, maar niet ieder zou het op dezelfde manier kunnen aanwenden! Nu begrijp ik ook waarom gij het gedurfd hebt als verdediger van dien ouden jood op te treden!
- Ik hoop, heer Schoutet, dat gij hem zult recht laten wedervaren en hem en zijne dochter onder uwe hooge bescherming nemen.
- Ik beloof het u!

Dat de lezer het mij toelate in breede trekken een overzicht te geven van den toestand der joden tijdens de middeleeuwen in westelijk Europa.

Sedert hunne verspreiding werden zij overal met afkeer behandeld. In Frankrijk onder de regeering van Lodewijk de Jonge wilde men ze uitroeien; het was St-Bernardus, die als hun verdediger optrad. Filips August verbande ze uit zijne staten, doch liet ze er later terugkeeren. Lodewijk VIII verbood hen op interest te leenen en een zegel te hebben. Filips de Schoone scheen hen eerst zeer genegen, doch verbande ze later. Dat zal gewis geweest zijn, toen zij hem niet meer wilden of konden leenen. Men weet dat die koning, toen zijne schatkist ledig was, zijn toevlucht nam tot het vervalschen der munten. Zijn zoon, Lodewijk de Woelige, liet ze later in zijne staten terugkeeren. Het volk was echter zoozeer tegen de Israëlieten ingenomen, dat het hen vervolgde als wilde dieren!

In de meeste steden moesten de Joden afzonderlijke kwartieren bewonen, welke zij slechts op bepaalde uren mochten verlaten. Op hunne borst en op hunnen rug was als herkenningsteeken een wiel van gele stof genaaid. Zij mochten voor hunne kinderen geene kristene voedsters nemen; het was hun ten strengste verboden zich in de rivieren te baden; voor het minste vergrijp werden zij in den kerker geworpen. Zoo zij ter dood veroordeeld werden, hing men ze op tusschen twee honden! Zij mochten geene kerkelijke voorwerpen, geene ploegijzers, geene natte of bebloede kleedingstukken in pand nemen. De groote heeren maakten er geen gewetensbezwaar in hunne have aan te slaan en na hunnen dood als algemeen erfgenaam op te treden.

Zooals ge ziet, beste lezer, was de toestand dier ongelukkigen verre van benijdenswaardig. Ik denk ook wel dat gij, evenals ik, Jan's kranig optreden ten volle zult goedkeuren.

[XVIII]

Het werd middag en de honger deed Jan uitzien naar eene herberg. Eindelijk vond hij er eene naar zijn zin in een der straten, welke op het marktplein uitliepen.

- Ik stel voor, sprak hij, hier ons anker uit te werpen. Volgens ik op het uithangbord zie, is er hier eten en drinken naar keus te krijgen. Ook denk ik wel dat de waard, mits hem te betalen, ons slaapkamers zal bezorgen. Dokus, is onze beurs nog gespekt?

- Jawel, Jan. We bezitten nog een paar goudstukken en nog een vollen greep zilveren geld.

- Vooruit dan maar!

Zij traden de ruime gelagkamer binnen en namen plaats bij eene der groote eikenhouten tafels. Jan en Wanna zaten op de bank tegen den muur, Dokus en Alwina op stoelen aan de overzijde. Schol had zich onder de tafel neergezet en lei den zwaren kop op den schoot van het meisje om door haar gestreeld te worden.

- Wat mag ik u voorzetten, vreemdelingen? vroeg de waard.

- We hebben allen grooten honger, verklaarde Jan. Breng ons dus eten en drinken voor zes.

- Voor zes? Ge zijt slechts met vieren!

- Mis, vriend! De vijfde zit onder de tafel en kan eten voor twee!

- Lieve hemel! riep de waard toen hij Schol in het oog kreeg, dat is geen hond, maar wel een kalf!

- Zorg dus maar hem goed te bedienen, anders eet hij den schotel en u mede op, lachte Jan.

- Hij zal zijn paart hebben, sprak de waard. Alleenlijk zou ik wel willen weten wie van u voor hem betaalt.

- Begrepen, hospes, zei Dokus. Ge zijt een voorzichtige kerel!

- Dat ben ik wel verplicht te zijn! Sedert de stad vol krijgsvolk is, heeft men hier almachtig veel gegeten en gedronken, en gebroken daarbij, maar weinig betaald! Als dat leventje nog eene week op denzelfden voet voortduurt, zal ik verplicht zijn mijne herberg te sluiten!

- Voor ons hoeft ge geene vrees te hebben, hospes. Wij zijn gewoon te betalen, op voorhand te betalen! Neem er uit wat gij denkt dat wij schuldig zijn voor hetgeen gij ons gaat voorzetten!

Dit zeggende opende hij zijne beurs.

De waard maakte eene korte berekening uit het hoofd, nam daarna eenige geldstukken uit de beurs, dankte en spoedde zich naar de keuken.

Weinig tijds nadien stond de tafel gedekt. Moeder Wanna en Alwina, aangespoord door den goeden eetlust van Jan en Dokus, lieten zich de spijzen goed smaken. Zoo heerlijk hadden de twee vrouwen sedert langen tijd niet gegeten. Schol, die inderdaad eene dubbele portie gekregen had, weerde zich zoo dapper met klauwen en tanden, dat hij lang vóór de anderen gedaan had.

Middelerwijl waren er meerdere gasten binnengekomen, waaronder een tiental krijgslieden, die zich van de anderen onderscheidden door het rumoer, dat zij maakten. Aan hunne kleedij te zien, waren het geene gewone soldaten, maar wel edellieden en officieren.

Een hunner had het gezelschap in het oog gekregen, en riep vroolijk:

- Bij Satans horens! Ik zou bij die luidjes wel willen aan tafel zitten! Als ik zie eten, krijg ik honger!

- Hei, Merville, lachten zijne kamaraden, wie belet het u?

- Dat is waar ook, meende Merville. En dan, het zal voor die dorpers eene eer zijn met een officier van onzen doorluchtigen hertog aan tafel te zitten!

Dit zeggende stond hij op en ging zich aan de andere zijde van Alwina zetten. Deze schoof eenigszins bevreesd haren stoel ter zijde.

De officier, dit ziende, schoot in eenen ruwen lach en riep:

- Alle duivels! Zou men niet zeggen, lief kind, dat ik u schrik inboezem! Kom, geef mij uw beker! Ik wil op uwe gezondheid drinken!

- Mijnheer, sprak Jan op kalmen toon, al wat hier op de tafel staat is door ons betaald!

- Des te beter, knaap! Maar ik heb u om die inlichting niet gevraagd.

- En wij, mijnheer, hebben u niet uitgenoodigd om het bier te komen drinken, dat door ons betaald werd.

De officier keek den spreker eene poos uit de hoogte aan.

- Ge spreekt wel stout, knaap, zei hij op ruwen, onbeschaamden toon, en ik verzoek u uw mond te houden. Ik wil drinken op de mooie oogen van dit lieve meisje, en, bij alle Santen, zij zal mij bescheid doen!

Dit zeggende strekte hij reeds den arm uit om Alwina te omvatten.

Plotseling echter trok hij zijne hand terug. Tusschen hem en Alwina had Schol zich opgericht. De hond keek den officier zoo dreigend aan, dat deze onwillekeurig terug schoof. De andere heeren, dit bemerkende, schaterden het uit van plezier. Door dit lachen in zijne eigenliefde gekwetst, sprong Merville recht en riep met verbolgen stem:

- Van wien is dit leelijk beest?

- Mijnheer, gij schijnt niet veel van honden te kennen, verklaarde Jan, anders zoudt ge vast niet beweren dat Schol een leelijk beest is.

- Dus, die hond is van u?

- Ja.

- Roep hem dan bij u, of...

- Ik zal met hem van plaats verwisselen, antwoordde Jan, van achter de tafel tredende. Alwina, zet u naast uwe moeder, en gij, brave Schol, blijf bij uwe meesteres!

Het meisje gehoorzaamde, greep Schol bij den halsband en zette zich naast Wanna, terwijl Jan doodbedaard hare plaats innam.

- Zie zoo, mijnheer, vervolgde hij heel kalm, nu kunnen wij beter praten.

- Hei, Merville, lachten dezes makkers, het wild is buiten schot! Die knaap is u te slim geweest! Hahaha!

Evenals het paard steigert, wanneer het de spoor van den ruiter voelt, zoo ook vloog de krijgsman op bij het spotgelach zijner gezellen. Woedend sloeg hij met de vuist op de tafel en bulderde:

- Bij Satans horens! Is het uit lompheid, knaap, dat ge hier komt zitten; of is het.....

Jan keek den officier aan met den eigenaardigen glimlach, dien we reeds kennen, en antwoordde:

- Uit lompheid is het niet, heer. Ik deed het met het inzicht u te beletten er eene te begaan.

- De hertog! mompelden de edellieden onthutst.

- Dat is raak, Merville! riepen de officieren, die de zaak heel vermakelijk vonden.

- Onedele knaap! schreeuwde deze, de hand aan zijn dolk slaande.

- Nu vergist gij u voor de tweede maal! Daareven meendet gij het recht te hebben mijne verloofde te mogen aanraken, en nu noemt gij mij ‘onedele knaap’. Gisteren was ik dat nog, maar sedert dezen morgen ben ik het niet meer.

- Zoo, siste Merville, en wat zijt gij dan wel sedert dezen morgen?

- Dezen morgen heeft de hertog mij ridder gemaakt.

- Hahaha! Ridder gemaakt! Met den slag in den nek of met de laars onder de lenden?.....

Bij het hooren dier beleedigende woorden begonnen Jan's oogen te flikkeren. Hij bedwong zich nochtans en antwoordde bedaard:

- Ik weet niet, heer, hoe men u ridder gemaakt heeft. Bij mij gebeurde het met den degenslag in den nek!

Plotseling van toon veranderend, vervolgde hij:

- En nu mijnheer, verzoek ik u ons met rust te laten, want gij begint mij vreeselijk te vervelen!

- Wat!

- En wie mij verveelt smijt ik buiten!

- Vervloekte laat! schreeuwde de krijgsman. Woedend rukte hij zijn dolk uit de scheede en greep met de andere hand onzen held naar de keel. Zijn moorddadig opzet werd echter door de vlugheid van Jan verijdeld. Het volgend oogenblik stonden de twee mannen tegenover elkander, de beide armen van Merville bedwongen door de ijzeren vuisten van zijn tegenstander.

Aanval en verdediging waren zoo snel gebeurd, dat zij slechts eene enkele handeling schenen te vormen. De vrouwen waren doodsbleek opgerezen. Do kus had nog tijdig Schol bij den halsband kunnen grijpen en had nu de grootste moeite om het dier te beletten op Jan's aanvaller toe te springen. De officieren waren insgelijks opgerezen.

- Mijnheeren, sprak Jan, gij waart allen getuigen dat die man mij beleedigd e n aangevallen heeft! Gij hebt gehoord dat ik hem verwittigd heb, dat ik hem zou buiten smijten! Gij gaat nu ook getuigen zijn van de wijze, waar op ik mijn woord houd!

- Jan! Jan, dood hem niet, smeekte Alwina met gevouwen handen.

- Wees gerust, liefste! Ik wil hem enkel een lesje geven, lachte Jan.

Dat die woorden de officieren verbaasden behoeft geen betoog. De heer van Merville stond bij zijne vrienden bekend als een sterke, onversaagde voorvechter. Hunne verbazing steeg echter ten top toen zij zagen hoe Jan hem ter neder drukte, daarna bij zijn lederen gordel greep, den edelman boven zijn hoofd stak, naar de deur liep en hem op de straat wierp.

Toen hij zich omkeerde, stonden de edellieden op ééne lijn, den degen in de hand.

- Mijnheer, sprak een hunner op ernstigen toon, gij hadt het recht den heer van Merville te dooden, daar gij door hem aangevallen waart. Gij hebt dit niet gedaan, maar hem echter behandeld op eene wijze, die wij, zijne vrienden, niet mogen gedoogen. Verdedig u dus, want wij gaan u aanvallen!

- Heeren, was het kalme antwoord, ik heb altijd gedacht dat een edelman zich steeds als een edel man moest gedragen. Hij, die daar op de straat ligt te spartelen, heeft dat niet gedaan. Des te erger voor hem. Ik verzoek u dus geen strijd aan te gaan, die slechts noodlottig voor u kan wezen. Het zou mij spijten u om zoo'n nietige oorzaak te moeten dooden.

- Verdedig u!

- Zooals ge wilt, heeren.

Onder het uiten dier woorden had Jan een paar zware stoelen gegrepen en zwaaide ze boven zijn hoofd. Dokus had van leer getrokken, bereid om stoot voor stoot, houw voor houw te geven. Met de vrije hand bedwong hij Schol, die blikkertandend en met opgerezen haren op den vijand wilde toevliegen.

Het was een vreeselijk oogenblik. De minste aanvallende beweging der officieren zou het aanvangsteeken zijn van een verschrikkelijk bloedbad. Wel is waar was het voordeel van het aantal en der wapens langs de zijde der officieren, maar wat gaf dat tegenover kampioenen als Jan, Dokus en Schol?

Eensklaps weerklonk er paardengetrappel op de straatsteenen. De deur werd opengeworpen en verscheidene personen traden binnen.

- Wat gebeurt er hier? klonk eene gebiedende stem.

- De hertog! mompelden de edellieden onthutst.

- Weg die zwaarden! beval deze. Plotseling kreeg hij Jan in het oog.

- Bij St. Andries! Zijt gij het weer, vervloekte driftkop?

- Zooals gij ziet, heer Hertog.

- Ik mag het graag lijden dat gij uwe vreeselijke kracht gebruikt om bandieten uit te roeien, maar niet dat gij ze aanwendt om mij van mijne beste officieren te berooven! Gij hebt den heer van Merville reeds kreupel gemaakt, en dat is al meer dan genoeg, ridder van Strazeele!

En zich tot de verbaasde edellieden wendend, ging hij voort:

- Mijne heeren, dankt de Voorzienigheid, die mij langs hier voerde. Zonder mijne tusschenkomst had geen uwer deze herberg levend verlaten!

- Oho! mompelden de edellieden.

- Mijnheeren, sprak de hertog op strengen toon, gij kent uw tegenstander niet! Ik wel! Men noemt hem Jan zonder Vrees, en dien naam draagt hij misschien met meer recht dan ik zelf! Wat gaf aanleiding tot dien twist?

- Dat zal ik u zeggen, antwoordde Jan. De heer, door mij op straat gegooid, had mijne verloofde en mij beleedigd. Deze heeren kunnen het getuigen. Toen hij mij daarna met zijn dolk wilde aanvallen, was ik wel verplicht de handen uit de mouwen te steken. Maar nu waren deze heeren van oordeel, dat ik mijn aanvaller niet op zulke manier had mogen behandelen, omdat hij edelman is. Van hun standpunt beschouwd kunnen zij misschien gelijk hebben; ook draag ik hun daarvoor geen wrok toe.....

- Flink gesproken, ridder! riep de hertog verheugd. Mijne heeren, na de woorden, die gij daareven gehoord hebt, kan niets u nog beletten den ridder van Strazeele als kamaraad te begroeten. Wanneer wij de Engelschen te Sluis zullen aantasten, zult ge zien wie hij is en wat hij kan! En dan zal ieder van u beseffen aan welk gevaar gij u heden blootgesteld hebt! Volg mij thans, ridder! En gij ook, jongeling!

Deze laatste woorden waren tot Dokus gericht.

- Maar mijne verloofde en hare moeder, heer hertog?

- Uwe verloofde? Dat zij ons volge; de hertogin zal voor haar zorgen. Volgt mij!

[XVIII]

Eene maand is er verloopen sedert Jan te Dixmuiden aankwam, eene maand vol gewichtige gebeurtenissen. De hertogelijke benden zijn tegen Sluis opgerukt. Jan heeft wonderen van dapperheid verricht. Zijne vermetelheid en zijne buitengemeene lichaamskracht sloegen de Engelschen met zulken schrik, dat ze bij zijne nadering op de vlucht gingen als lammeren voor den wolf. Na de overwinning werd hij door heel het leger oegejuicht.

Te Brugge teruggekeerd, richtte de hertog prachtige feesten in ter eere van onzen held. Langs alle zijden werd hij gepraamd dienst te nemen in het leger, maar hoe schitterend de toekomst ook was, die men hem voorspiegelde, toch wees hij elk voorstel van de hand. Hij wilde naar zijn Grootje terugkeeren en met Alwina trouwen. Dit laatste ging zoo gemakkelijk niet, want volgens de wetten der ridderschap mocht een edelman geen huwelijk aangaan met eene onedele. Daar Jan echter onverzettelijk bleef, moest de hertog wel toegeven. Om het huwelijk mogelijk te maken zonder de wetten der ridderschap te krenken, werd Alwina, op aanraden der hertogin, te voren tot den adelstand verheven. Het huwelijk werd te Brugge met groote praal gesloten. Heel het hof en al de officieren waren bij de plechtigheid tegenwoordig. Eenige dagen na het huwelijk verliet het jonge paar Brugge om naar Antwerpen terug te keeren.

Alwina en hare moeder, beide gekleed gelijk de voorname dames van dien tijd, zaten in eene prachtige koets, getrokken door vier sterke paarden. Jan en Dokus reden er naast. Talrijke dienaars met het wapen van Strazeele op lijfrok en mantel volgden hen. En Schol? Deze bevond zich in de ruime koets bij zijne meesteresse. Den kop rustende op haren schoot

keek hij haar van tijd tot tijd met zijne verstandige oogen aan, als wou hij zeggen: ‘Welnu, lieve meesteresse, zijt gij tevreden?’ En dan streelde Alwina hem en murmelde:

- Brave, trouwe Schol! Wij zullen elkander nooit verlaten!

En als het paard van Dokus om de eene of de andere oorzaak steigerde, en de onervaren ruiter moeite had om zich in den zadel te houden, dan baste hij vroolijk als hadde hij plezier in de potsierlijke bewegingen van zijnen vriend.

Op zekeren avond hield de stoet stil voor eene groote pachthoeve. Een man en een meisje traden de bezoekers tegen: boer Stansen en zijne dochter Hilda.

- Weest welkom, heeren, sprak hij eerbiedig.

- Lieve hemel, kreet eensklaps zijne dochter, zijt gij het, Dokus?

- Ja, Hilda, antwoordde deze, van zijn paard springend, ik ben het!

- En gij, boer Stansen, schijnt mij niet meer te herkennen? Ben ik dan zoozeer veranderd? vroeg Jan.

- Ja toch..... ge zijt Jan, de vroegere...

- De vroegere Antwerpsche straatjongen! lachte Jan.

- Er is toch wel reden om u niet te herkennen! Ge zijt thans gekleed als een voornaam edelman.....

- Dat ben ik ook, boer Stansen! De hertog heeft mij ridder geslagen en mij de heerlijkheid van Strazeele geschonken!

- Wat ge zegt?

- En mij heeft hij vrijbrieven gegeven! juichte Dokus.

- Het heeft slechts van Dokus afgehangen om tot den rang van jonker verheven te worden, voegde Jan er bij, doch hij heeft niet gewild.

- Wel, die domme kerel! riep de pachter.

- Neen, vriend, antwoordde Jan hierop, hij heeft heel verstandig gehandeld!

- Hoe dat?

- We zullen het u van naaldje tot draadje vertellen als we aan tafel gezeten zijn, want praten en babbelen, wanneer de buik ledig is, gaat niet.

- Dan zult ge niet lang hoeven te wachten, want ik brand van ongeduld om te weten hoe dit alles aangekomen is!

De noodige bevelen werden gegeven; geen uur verliep er of heel het gezelschap zat in het ruime woonvertrek rondom de groote tafel. De spijzen

smaakten lekker en het schuimende bier maakte aldra de tongen los. Jan en Dokus waren beurtelings aan 't woord; al hunne wederwaardigheden werden opgehaald. Dokus weidde natuurlijk uit over Jan's heldendaden, terwijl deze vooral deed uitschijnen hoe zijn makker gaandeweg een flinke, sterke kerel geworden was, die, evenals Jan, van niets en niemand meer bang was. Tijdens de bestorming van Sluis was hij gedurig aan Jan's zijde gebleven en had hij zich zoozeer onderscheiden, dat de hertog hem tot belooning tot den rang van jonker had willen verheffen. Dokus had echter geweigerd, omdat hij gehoord had dat een edelman slechts met eene edele jonkvrouw mocht trouwen.

- Maar dat is toch geene reden, onderbrak boer Stansen.
- Jawel, zei Jan, en zelfs eene zeer geldige.
- Hoedat?
- Wel heel eenvoudig omdat hij zou willen trouwen met een meisje, dat niet tot den adelstand behoort.
- Is dat waar, Dokus? vroeg de pachter.
- Ja, antwoordde de aangesprokene, terwijl hij rood werd tot achter de ooren.
- En sedert wanneer is die goesting bij u opgekomen?
- Sedert ik bij u de schapen hoedde.
- Wel, wel! En daar hebt ge mij nooit iets van gezegd!
- Dat geloof ik wel! Ge zoudt veel te kwaad geweest zijn!
- Ik?
- Gij!
- En waarom?

Nu kwam Jan tusschenbeide.

- Ik zal het u zeggen, boer Stansen, lachte hij. Dokus zou willen trouwen met uwe dochter Hilda...
- Met Hilda?
- Ja, zoo gij daarin toestemt en zoo Hilda hem niet afwijst!

Boer Stansen was door die mededeeling zoodanig in verbazing, dat hij geene woorden vond om ze uit te drukken. Hilda, op hare beurt, werd rood en sloeg de oogen neder. Jan keek beiden eenige oogenblikken vroolijk aan en vervolgde daarna:

- Denk niet, pachter, dat Dokus uwe dochter onwaardig is! Hij is een man geworden, die overal met opgeheven hoofd mag verschijnen.

Een arme stoffel is hij ook niet, vermits zijne tasch met goudstukken gevuld is! En dan, heeft hij niet getoond, door het aanbod van den hertog af te wijzen, dat hij uwe dochter Hilda ten zeerste genegen is?

De pachter wendde zich tot zijne dochter.

- Hilda, sprak hij, gij hebt hier te beslissen! Wilt gij Dokus tot man en denkt gij met hem gelukkig te zijn?

- Ik heb altijd veel van Dokus gehouden, vader, en nu ik weet welke groote opoffering hij zich om mij getroost heeft, houd ik nog meer van hem. Ik wil dus heel gaarne zijne vrouw worden.

- Bravo! riep Jan.

- Alleenlijk stel ik als voorwaarde dat wij bij u blijven wonen.

- Met plezier! juichte Dokus.

- Dan is de zaak volkomen in orde, verklaarde Jan.

's Anderdaags verliet het gezelschap de hoeve van boer Stansen en begaf zich naar het veer van Rupelmonde, waar het de Schelde overstak. Daar eindigde de lange zwerftocht door de staten van Jan zonder Vrees, den machtigen Burgondischen hertog. Zooals men weet viel deze, eenige jaren later, op de brug van Montereau onder de slagen van Taneguy du Châtel, een der edellieden van den Dolfijn.

Nog denzelfden dag, vóór den ‘taptoe’, bereikten zij de poorten van Antwerpen.

Het was niet zonder innige ontroering dat Jan, na eene maandenlange afwezigheid, de straten zijner geliefde moederstad betrad. Hoe groot zijn ongeduld ook was om moeder Neeltje weer te zien, toch volgde hij den raad van Alwina, die hem zegde dat de oude vrouw op voorzichtige wijze tot dit wederzien moest voorbereid worden.

Zij hielden daarom op de Vrijdagmarkt stil en namen hunnen intrek in de afspanning ‘De Violiere’, gehouden door meester Willem Schepperman.

Een half uur nadien verlieten twee jongelingen de afspanning. De eene was sierlijk gekleed en met rapier en dolk gewapend; de andere droeg een versleten buis, waaronder een evenzeer versleten hemd; zijn

gelapte hozen waren bij middel van eene koord om zijne heupen bevestigd. Niettegenstaande het weder tamelijk guur was, liep hij blootvoets en met ongedekt hoofd.

Wie die twee jongelieden waren, hoef ik niet te zeggen. Waar Jan zijn plunje vandaan gehaald had, is ook niet moeilijk te raden. Boer Stansen had het als aandenken bewaard, en Jan had het hem met hetzelfde inzicht teruggevraagd.

Het duisterde reeds toen zij het Krabbenstraatje bereikten. Weldra hielden zij stil voor een laag, onaanzienlijk huizeken, waar boven de deur aan eene ijzeren stang eene uitgedroogde schol in den wind hing te bengelen.

- Hier is het, fluisterde Jan met van ontroering bevende stem. Wees voorzichtig, Dokus!

- Betrouw op mij, vriend, was het gedempt antwoord.

Jan verwijderde zich eenige stappen, terwijl zijn gezel aanklopte.

- Wiedaar?

- Goed volk, moeder Neeltje!

De deur werd geopend en Dokus trad binnen. Aanstonds sloop Jan weer nader en plaatste zich met het oor tegen de deur.

Moeder Neeltje had hare vetlamp opgelicht en keek den bezoeker doordringend aan.

- Ik ken u niet, heerschap, sprak zij eindelijk.

- Dat is wel mogelijk, moederken, antwoordde Dokus.

- Wat wilt ge van mij?

- Eene inlichting. Hebt gij geen kleinzoon, Jan genaamd?

- Ja, heer! Kent gij hem? riep de vrouw vreugdig. Zich plotseling bedenkend liet zij er wantrouwend op volgen:

- Hij is echter niet meer hier! Sedert zes maanden heeft hij de stad verlaten. Zoo gij door den Schoutet gezonden zijt, moogt gij aanstonds mijn huis van den zolder tot den kelder doorzoeken! Waar mijn arme jongen zich bevindt, en zelfs of hij nog leeft, weet ik niet.

- Ik ben niet door den Schoutet gezonden, moederken. Ik kom u enkel zeggen dat ik uw kleinzoon ken.

- Gij kent hem? Hij leeft dus nog?

- Jawel!

- En waar is hij?

- Niet ver van hier!

- Waar? Ik wil aanstonds tot hem gaan, kruipen zelfs zoo de afstand te groot is voor mijne oude beenen!

- Dat zal wel niet noodig zijn, want Jan is zoo dicht bij, dat hij heel ons gesprek gehoord heeft. Ge hoeft zelfs niet eens buiten te gaan, want... daar is hij!

Op hetzelfde oogenblik werd de deur opengeworpen en Jan sprong juichend binnen!

- Grootje! lief Grootje!

- Jan! Mijn kind!

Gedurende lange oogenblikken weerklonken er niets anders dan zoenen en snikken. Ook Dokus kon zijne ontroering niet bedwingen en weende van vreugde.

Eindelijk maakte de oude vrouw zich los en keek heuren kleinzoon aan.

- Mijn arme jongen, sprak zij, ge schijnt niet veel geluk gehad te hebben, want ge ziet er nog even verhakkeld en verscheurd uit als vroeger!

Jan begon te lachen.

- Ja, Grootje, dat schijnt zoo! Maar ik heb nog wel andere kleederen, die een beetje fatsoenlijker zijn dan deze!

- Waarom draagt ge ze dan niet?

- Och, Grootje, omdat het zoolang geleden is dat ik deze nog aangehad heb, en ook omdat ik voor u wilde verschijnen, juist zooals gij mij vroeger gekend hebt. Maar nu gaat gij met ons mee, want ik heb u eene groote, aangename verrassing bewaard.

- Maar, kind, zoudt ge niet eerst wat eten? Ik heb daar nog een paar haringen en een korst brood!

- Neen, Grootje, ge gaat met ons! We zullen straks wel eten! Kom!

Eenige oogenblikken daarna waren zij weder buiten en verwijderden zich, lustig pratend, in de richting der Vrijdagmarkt.

Onderweg kwamen zij echter verscheidene personen tegen, waaronder eenige van Jan's vroegere vrienden. Deze herkenden hunnen vroegeren kapitein en begroetten hem door luide juichkreten. Jan verzweeg hun niet dat hij voor goed teruggekeerd was, en dat hij zich naar de afspanning ‘De Violiere’ begaf.

En toen moeder Neeltje hem een stomp in de zijde gaf en hem met angstige stem zijne onvoorzichtigheid verweet, begon hij ondeugend te lachen en verklaarde dat hij de zaak met den schoutet wel zou klaarspinnen, ja, dat hij den magistraat zelf zou gaan opzoeken, indien deze niet tot hem kwam.

Bliksemsnel had zich door heel de wijk het nieuws verspreid, dat Jan zonder Vrees terug in de stad was. Verscheidene personen hadden hem ontmoet en met hem gesproken. Natuurlijk waren er eenige brave zielen, die het aanstonds aan Belle van Jansje de Kwikkel gingen overbrengen, met de noodige zinspelingen op den dood van haren zoon Thijs er bij.

De oude haat vlamde weer op bij Belle en zij zwoer bij hoog en laag, dat de schelm ditmaal den dans niet zou ontspringen. Reeds lang vóór het middaguur klopte zij, door getuigen vergezeld, bij den magistraat aan. Deze, die zich nog goed herinnerde op welke manier Jan de stad verlaten had, en benieuwd was om met den beruchten kleinzoon van moeder Neeltje kennis te maken, besloot in eigen persoon de zaak af te handelen.

Door talrijke gerechtsdienaars gevolgd, begaf hij zich naar het Krabbenstraatje, waar zich reeds eene rumoerige menigte verdrong. Deze was in twee kampen verdeeld: de vijanden van Jan met Belle aan het hoofd, en zijn vroegere vrienden. Deze laatsten, alhoewel weinig talrijk, hadden voor het vischwinkeltje post gevat en lieten zich door de anderen niet overschreeuwen. Aan hunne uitdagende houding en dreigende gebaren kon men gemakkelijk zien, dat zij vastbesloten waren hunnen vroegeren kapitein manmoedig terzijde te staan in geval van botsing. Nu en dan zelfs zongen zij in koor:

> Leve onze Jan, en hij mag er wezen,
> Leve onze Jan, en hij mag er zijn!
> Hip, hip hoerra!

Het dient als iets merkwaardigs aangestipt te worden dat ditzelfde liedje, hoe onbeduidend het ook schijne, steeds in den mond der Antwerpenaars is blijven voortleven.

Telkens het volk der Scheldestad zijne genegenheid en liefde voor een

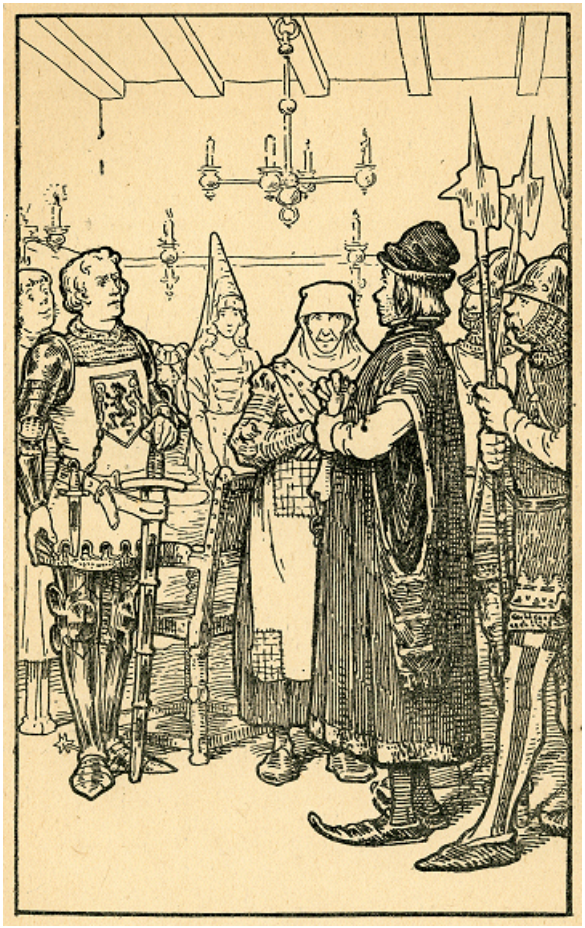

De Schoutet keek verrast op.

persoon - en vooral wanneer deze ook Jan heet - wil lucht geven, klinkt ditzelfde lied er als een zegekreet door de straten.

Bij het verschijnen van den gevreesden magistraat hield alle twist en gekijf op om plaats te maken voor eene gespannen nieuwsgierigheid. Ieder week eerbiedig terzijde om hem doortocht te verleenen.

- Opent de deur! klonk het gebiedend.

Een der gerechtsdienaars volvoerde dit bevel. De Schoutet trad binnen gevolgd door eenige zijner lieden.

Moeder Neeltje bevond zich alleen in het kleine vertrek. Bij het zien van den magistraat verschrok zij, doch herstelde zich alras.

- Vrouw, waar is uw kleinzoon?
- Hij is niet hier, mijnheer de Schoutet!
- Spreekt gij waarheid?
- Ik zweer het voor God en al zijne heiligen!
- Vrouw, pas op! Weet gij hoe het gerecht de lieden straft, die zich aan eenen valschen eed bezondigen? De eerste maal worden zij aan den schandpaal gebonden en iedereen mag met vuil en slijk naar hen werpen! De tweede maal wordt hun de bovenlip gespleten! De derde maal, de onderlip! De vierde maal wordt hun de bovenlip afgesneden! De vijfde maal, de onderlip! De zesde maal boeten zij het met het verlies hunner tong! Nu gij dat weet herhaal ik mijne vraag: Is uw kleinzoon te huis?
- Neen!
- Zweert gij het?
- Ik zweer het!
- Weet gij waar hij zich bevindt?
- Ja.
- Waar?
- Hij wacht mij in ‘De Violiere’ op de Vrijdagmarkt.
- Bij meester Willem Schepperman?
- Ja, heer Schoutet.
- Maar dat is eene der voornaamste afspanningen van Antwerpen! riep de Schoutet. Uw rakker van een kleinzoon zou daar..... Uitvluchten, en anders niet!

En zich tot een paar dienaars wendende, ging hij voort:

- Doorzoekt de woning! Zoo hij zich verzet, maakt gij gebruik van uwe wapens!

De twee mannen ontblootten hunne zwaarden en traden binnen. Het duurde echter niet lang of zij kwamen weer buiten en verklaarden dat er niemand te vinden was.

- Ik heb u gezegd waar mijn jongen is, sprak moeder Neeltje. Hij heeft zelfs beloofd op u te wachten, en als Jan iets belooft, dan houdt hij zijn woord.

- Naar de Vrijdagmarkt! beval de Schoutet.

- Naar de Vrijdagmarkt! herhaalden de omstaanders. De stoet zette zich in beweging. Toen hij de Vrijdagmarkt bereikte was hij reeds vertiendubbeld, want in elke straat, welke hij doortrok, sloten tal van nieuwsgierigen zich bij hem aan.

- Jan zal zich niet laten inrekenen, meenden de eenen.

- Hij zal zich tegen den Schoutet niet durven verzetten, verklaarden anderen.

- Zonder gebroken ribben zal het niet afloopen, verzekerden Jan's vrienden. - En als we hem een handje kunnen helpen, morden de vurigste heethoofden, zullen wij 't niet laten!

Onderwijl waren de Schoutet, zijne volgelingen en moeder Neeltje de afspanning binnengetreden.

In de groote achterzaal stond de tafel gedekt, en rondom die tafel zaten Wanna, Alwina, Dokus, de paadjes en dienaars van Jan, Jan, allen in prachtkleedij.

De Schoutet bleef verbaasd staan en wierp daarna een toornigen blik op moeder Neeltje.

- Vrouw, sprak hij, gij hebt den spot gedreven met het gerecht, en dat doet niemand ongestraft! Wachten, neemt haar in hechtenis!

Nu rees Alwina op.

- Een oogenblik, Heer Schoutet! Wien zoekt gij?

- Wien ik zoek, edelvrouwe? Den kleinzoon dezer vrouw, een straatkapoen, die het ons, eenige maanden geleden, zeer lastig gemaakt heeft, en nu terug in de stad is. Men had mij verzekerd dat hij hier is, maar...

- En dat is ook zoo, klonk er eene heldere stem aan het andere einde der zaal.

De Schoutet keek verrast op. Daar stond Jan, niet meer in zijn havenloos plunje, maar in de prachtkleedij van edelman, de vuist rustend op

het reusachtige krijgszwaard, hem door den hertog geschonken, en waarmede hij te Sluis wonderen verricht had.

De Schoutet keek hem verbluft aan.

Wie zijt gij, heer? vroeg hij eindelijk.

- Wie ik ben? Vroeger was ik Jan zonder Vrees, de kleinzoon van Moeder Neeltje uit het Krabbenstraatje, thans ben ik dat nog, maar bonvendien ridder, heer van Strazeele en andere plaatsen.

- Gij zijt de heer van Strazeele, van wien men vertelt dat hij te Sluis...

- De Engelschen duchtig in 't vaarwater gezeten heeft, lachte Jan. Ja, ik ben de heer van Strazeele, en zoo gij mij niet gelooft, dan denk ik wel dat deze geschriften u zullen overtuigen.

Dit zeggende overreikte hij den Schoutet eenige perkamenten van zegels voorzien. Na ze gelezen te hebben, ontblootte de magistraat het hoofd voor Jan, en sprak:

- Het is voor mij eene groote eer de eerste te zijn, die u, den held van Sluis, zijne eerbiedige hulde mag bieden. Als Antwerpenaar ben ik fier over u!

- Ge houdt me dus niet aan, heer Schoutet?

- U aanhouden? Dan kon ik evengoed den hertog van Burgondië zelf aanhouden!

- Maar de zaak van Rebbe?

- Rebbe?

- Welja, gij zijt toch gekomen om mij aan te houden, daar ik beschuldigd word mijn neef Rebbe vermoord te hebben.

- Och ja..... Hebt gij hem vermoord?

- Neen! - Hij speelde spook op het kerkhof om mij bang te maken. Ik dacht met een echt spook te doen te hebben, greep hem vast en slingerde hem op den muur. Later, toen ik het witte laken voor zijn gelaat wegtrok, zag ik met wien ik eigenlijk te doen had. Zoo ik geweten had.....

- Ga niet voort, heer van Strazeele! De zaak is in orde!

- Heel wel! Dan blijft er mij nog slechts over u een verzoek te doen.

- Laat hooren, ridder, en zoo ik.....

- De tafel staat gedekt. Blijf met ons eten, heer Schoutet!

- Volgaarne!

Toen de gerechtsdienaars buiten kwamen en de toedracht der zaak aan het volk vertelden, had er een plotselinge ommekeer in de gemoederen

plaats. Wrok en haat maakten plaats voor bewondering en geestdrift. Als een rollende donder klonk het over de Vrijdagmarkt:

- Leve Jan zonder Vrees!

En terwijl buiten het volk juichte, zong en tierde, sloot Jan Moeder Neeltje in zijne armen en fluisterde haar in het oor:

- Grootje, nu is het toch lang geleden, niet waar?..... Wanneer krijg ik er weer eene?

- Krijgen? Wat?

- Eene ranseling, Grootjelief!

E i n d e .